M/878/B/V. TURUN KASARMI.
29.5.39/19.45. 200/25. 1:10 LM.
5

sisällysluettelo

HEIKKILÄN KASARMI RHS
SISÄLLYSLUETTELO

0	JOHDANTO	3
1	ALUEHISTORIA	4
1.1.	Vähä-Heikkilän kuninkaankartano ja Pihlajaniemi	4
2	HEIKKILÄN ALUE	6
2.1	Turku varuskuntakaupunkina	6
2.2	Heikkilän kasarmialue	9
3	VENÄLÄINEN KASARMIARKKITEHTUURI	22
3.1	Venäläinen insinööririationalismi	22
3.2	Alexander Jevsignejeff	23
4	KASARMIRAKENNUS 1917	34
4.1	rak 01, kasarmirakennus (päärakennus), 1917	24
4.2	alkuperäinen kasarmirakennus 1917	27
4.3	muutokset 1917-67	33
4.4	peruskorjaus ja laajennus 1967-70	35
4.5	sosiaalitilojen peruskorjaus 1998	39
4.6	suuri peruskorjaus 2006-07 ja jälkeiset korjaukset	41
5	1910- JA 1950-LUKUJEN RAKENNUKSET	52
5.1	rak 52, vanha radioasema (simulaattoritalo) 1917	52
5.2	rak 04, kouluttajarakennus (leipomo, sauna) 1918	56
5.3	rak 05, kouluttajarakennus 2 (poliklinikka) 1917	62
5.4	rak 06, turvatalo (talli, poliklinikka) 1917	66
5.5	rak 32, sotilaskoti 1953-54	70
5.6	rak 30, esikuntarakennus (vanha IT) 1958	84
6	1970-90-LUKUJEN RAKENNUKSET	92
6.1	rak 02, ruokala 1967-70	92
6.2	rak 20, esikuntarakennus 1987	100
6.3	rak 19, varusvarasto-saunarakennus 1988	108
6.4	rak 12, luokkarakennus 1996	114
7	YHTEENVETO: ARKKITEHTUURIN JA KULTTUURIYMPÄRISTÖN SÄILYNEISYYS, MERKITTÄVYYS JA KAUPUNKIKUVALLINEN ASEMA	118
8	LIITTEET	120
8.1	LIITE: AJOITUSKAAVIO	120
8.2	LIITE: KULTTUURIYMPÄRISTÖ- JA MAISEMAELEMENTIT	121
8.3	LIITE: KASARMIRAKENNUKSEN AJOITUSKAAVIOT	122
8.4	LIITE: GOOGLE-KARTTAOTE 2019	128
8.5	LIITE: AJANTASA-ASEMAKAAVA	129
8.6	LIITE: PERUSKARTTAOTE 2018	130
8.7	LIITE: ILMAKUVA 2018	131
8.8	LIITE: AIMO JOKELA: RAKENNUKSET 3.7.1918	132
8.9	LIITE: TURUN MAAKUNTAMUSEO SANNA KUPILA / VÄHÄ-HEIKKILÄN KASARMIN KASARMIRAKENNUKSEN KULTTUURIHISTORIALLISET ARVOT JA SÄILYTTÄMISKRITEERIT	133
9	LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	134

KANSI:
ILMAKUVA HEIKKILÄN KASARMIALUEESTA 22.5.1932. KUVA: SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMAIN KUVA-ARKISTO.

0 JOHDANTO

Heikkilän kasarmialue ja kasarmirakennus ovat olleet perustamisestaan 1917 alkaen sotilaskäytössä, ensin Venäjän Itämeren Laivaston viestipalvelukeskuksena tai kasarmina, ja Suomen itsenäistyttyä Suomen Ilmavoimien Lentokoulun, Itämeren Jalkaväkirykmentin / Porin Rykmentin / Porin Prikaatin, Turun Ilmatorjuntapatteriston, Turun Rannikkorykmentin, Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentin ja viimeisimpänä Merivoimien Esikunnan käytössä. Pääkäyttötarkoitus on oikeastaan siis koko 100 vuoden ajan säilynyt samana.

Heikkilän kasarmialueen ja rakennusten rakennushistoriaselvitys on Senaatti-kiinteistöjen tilaama. Se on laadittu kaupunkisuunnittelun ja rakennussuojelutyön pohjaksi.

Alueesta ja rakennuksista on tehty aiemminkin rakennushistoriaselvityksiä ja dokumentointeja. Tämän selvityksen tehtävänä onkin oikeastaan eri paikoissa hajallaan olleen tiedon yhteen kokoaminen ja päivittäminen.

Tärkein aiemmista tutkimuksista on Maiju Aakon tutkija Sanna Kupilan ohjauksessa vuonna 2006 Turun Maakuntamuseolle (nyk. Turun Museokeskus) tekemät perusteelliset *dokumentointiselvitykset* sekä päärakennuksesta että muista alkuperäisen rakennusvaiheen 1917-18 ja 1950-luvun rakennuksista. Nämä perinpohjaiset selvitykset käsittävät vuonna 2005 tiedossa ja käytössä olleiden piirustusdokumenttien vertailun, joiden pohjalta Aakko on laatinut tarkat vertailut tilamuutoksista eri korjaus- ja muutosvaiheissa. Nämä selvitykset ovat olleet tämän uudenkin rakennushistoriaselvityksen pohjana siten, että tietoja on revisioitu ja täydennetty löytyneiden dokumenttien pohjalta ja päivitetty vuoden 2005 jälkeiseltä ajalta. Lisäksi mukaan on otettu 1980-90-lukujen rakennuksia.

Arkkitehti Markus Mannisen (Arkkitehtitoimisto Manark) dokumentti kasarmirakennuksen yhteyteen 1966-70 laajennetusta modernistisesta ruokalarakennuksesta on ollut pohja tässä esitetylle historialle ja kuvaukselle ko. ruokalan osalta. Käytettävissä on ollut Mannisen dokumentin alustava versio (2017).

Komentaja Aimo Jokela on tehnyt todellisen salapoliisityön kasarmin alkuperäisen suunnittelijan Alexander Jevsignejeffin identifioimiseksi, venäjänkielisten piirustusten kopioiden löytämiseksi ja etenkin alkuperäisen käyttötarkoituksen selvittämiseksi. Tässä tutkimustyössä häntä ovat auttaneet oman alansa tuntemus, venäjän kielen taitonsa sekä yhteydet Pietariin. Jokela on identifioinut ja tarkentanut myös nyt arkistoista löytynyttä materiaalia.

Kansallisarkiston Turun toimipisteen konservaattori Maria Toivonen ja tietopalvelusihteeri Piia Ruohonen ovat avuliaasti etsineet ja kuvanneet alkuperäisen rakennusvaiheen pääkasarmin ja lentoaseman rakennusten kuten myös toteuttamattomien rakennusten piirustuksia. Pääkasarmin piirustukset venäjänkielisine teksteineen ovat ne alkuperäiset suunnitelmat, jotka eivät olleet Museokeskuksen käytettävissä vuonna 2005 kasarmia dokumentoitaessa.

Arkkitehtuurimuseo sai vuonna 2017 lahjoituksen, jossa oli kahdeksan Heikkilän kasarmiin liittyvää piirustusta, jotka on saatu tämän selvityksen materiaaliksi. Arkkitehtuurimuseon yhteyshenkilönä toimi amanuenssi Antti Aaltonen.

Arkkitehtuurimuseon lahjoituksen pohjalta museon entinen tutkija Timo Keinänen perehtyi Alexander Jevsignejeffin uraan ja henkilöön. Hän on luennoinut Jevsignejeffistä sekä Helsingissä museon luentosarjassa että Turussa sekä kirjoittanut hänestä artikkeleita. Kaikki tämän selvityksen Jevsignejeff-tieto on peräisin Keinäseltä ja hänen luentokäsikirjoituksestaan. Todennäköisesti samaan lähteeseen perustuu myös Markus Mannisen dokumentin tiedot Jevsignejeffistä; käytössä olleesta alustavasta dokumenttiverisosta puuttuvat lähdetiedot. Myös valokuva Jevsignejeffistä on Keinäsen arkistolöytö.

Aivan viimeisimmän entisöinti- ja korjausvaiheen (2006-07) tiedot ja kuvaukset ovat peräisin peruskorjauksen projektiarkkitehdilta, arkkitehti Marko Suutarlalta (Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen oy). Toimisto on antanut tätä selvitystä varten valokuvamateriaalia tilanteesta juuri ennen korjausta sekä valmistuneesta korjauksesta. Tiedot tämän korjauksen tilamuutoksista ovat peräisin Puolustushallinnon rakennuslaitoksen Turun toimipisteestä, josta käyttöön on saatu pohja-pdf:t sekä rakennusselostus.

Marko Suutarla, Sotamuseon Puolustusvoimain kuva-arkisto (päällikkö FM Johanna Palokangas), Kansallisarkiston kuva-arkisto (Turun Ilmatorjuntapatteristo, Sotasaaliskeskusosasto), Kymenlaakson museon Merkikeskus Vellamo (yhteyshenkilö tutkija Elina Pylsy-Komppa), Museoviraston Kuvakokoelmat (kokoelma-assistentti Saija Kainulainen) sekä Turun Museokeskus / Varsinais-Suomen Maakuntamuseo (tutkija Sanna Kupila) ovat antaneet käyttöön historiallista kuva-aineistoa ja ilmakuvia. Useat kuvista ovat Porin Prikaatin arkistoista. Tätä kuvamateriaalia on ladattavissa myös www.finna.fi-portaalista.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen Turun toimiston projektisihteeri Niina Tanskanen sekä Haminan keskusarkiston piirustusarkiston arkistonhoitaja Ritva Sateila ovat skannauttaneet piirustusmateriaalia kaikista rakennuksista ja lähes kaikista vaiheista sekä hyväksyttäneet piirustukset tässä selvityksessä käytettäviksi.

Aikaansa haastatteluihin ja sähköpostikirjeenvaihtoon ovat antaneet Aimo Jokela, Timo Keinänen, Antti Aaltonen, Niina Tanskanen ja Heikki Anttila.

Heikkilän kasarmiin liittyvää historiatietoa on Tuukka Alhosen, Eero Auvisen, Merja Helaniemen, Aimo Jokelan, Juha Kaarlen, Tauno Sutelan ja Toivo Veriön artikkeleissa tai toimittamissa teoksissa.

Vähä-Heikkilän kruununkartanon, Vähä-Heikkilän kasarmin sekä Turun varuskuntien historiaa on haettu *Turun kaupungin historia* -sarjasta, Turun Museokeskuksen (toim. Sanna Kupila ja Marita Söderström) vuonna 2011 julkaisemasta *Turun katuja ja toreja* -nimistöhistoriikista sekä Irja Sahlbergin Vähä-Heikkilän kuninkaanlatokartano -artikkelista, joka on julkaistu *Turun historiallisen museon vuosijulkaisussa 17-18 1953-54*.

Venäläistä klassistisvaikutteista insinööririationalismia ja nimenomaan 1910-luvun kasarmiarkkitehtuuria on väitöskirjatasolla tutkinut Sirpa Haila, jonka mielenkiintoinen työ *Venäläinen rationaalisuus* on julkaistu Suomen historiallisen seuran Bibliotheca Historica -sarjaa 1996.

Turun kaupungin Ympäristötoimen Kaupunkisuunnittelun toimialan kaavoitusarkkitehti Anna-Leena Jokitalo on selventänyt suojelumerkintäkäytäntöä ja kaavoitusarkkitehti emerita Iina Paasikivi tarkentanut Pihlajaniemen ja Vähä-Heikkilän kaavoituksen historiaa.

Kaikki tätä selvitystä varten koottu piirustus- ja julkinen historiallinen valokuvamateriaali on toimitettu työn kuluessa Puolustushallinnon rakennuslaitoksen Turun toimipisteeseen, jossa siitä on toivottavasti hyötyä myöhemmälle suunnittelulle ja jatkotutkimuksille.

Työtä ovat käynnistysvaiheessa kommentoiden ohjanneet Senaatti-kiinteistöjen kiinteistökehityspäällikkö Otto Virenius, Turun Maakuntamuseon tutkija Sanna Kupila sekä Museoviraston intendentit Elisa El Harouny ja Jaakko Holma, ja edellisten lisäksi loppuvaiheessa kommentoineet Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ylitarkastaja Kirsti Virkki ja Turun kaupungin Kaupunkisuunnittelun toimialan kaavoitusarkkitehti Päivi Siponen. Selvityksen lopussa on liitteenä Sanna Kupilan laatima Turun Museokeskuksen näkemys kasarmirakennuksen kulttuurihistoriallisista arvoista ja säilyttämiskriteereistä (2006). Turun kaupungin Ympäristötoimen Kaupunkisuunnittelun toimialalta Heikkilän alueen kaupunkisuunnittelua ohjaavat kaavoituspäällikkö Paula Keskikastari ja kaavoitusarkkitehti Päivi Siponen.

Kiitokset työn tilaajalle, kiinteistökehityspäällikkö Otto Vireniukselle / Senaatti-kiinteistöt.

Uusin inventointikuvamateriaali on kesäkuulta 2018, jolloin LPR-arkkitehdit oy:n arkkit.yo Atso Airola sekä arkkitehdit Pauno Narjus ja Mikko Mannberg kuvasivat Heikkilän aluetta, rakennuksia ja interiöörejä. Kiitokset valokuvauksesta arkkit.yo Atso Airolalle sekä rakennusvaihepohjapiirustusten laatimisesta arkkit.yo Taneli Karjalaiselle sekä sisustussuunnittelija Marita Sederholmille, joka on koonnut yhteen myös koko aluetta käsittävän havainnollisen aikavaihekaavion.

Tämän selvityksen on toimittanut ja kirjoittanut, sen kuvat valikoinut, analyysikaaviot piirtänyt ja layoutin laatinut TkL arkkitehti SAFA Mikko Mannberg / LPR-arkkitehdit oy.

Turussa 12.6.2019

Mikko Mannberg / LPR-arkkitehdit oy
TkL arkkitehti SAFA

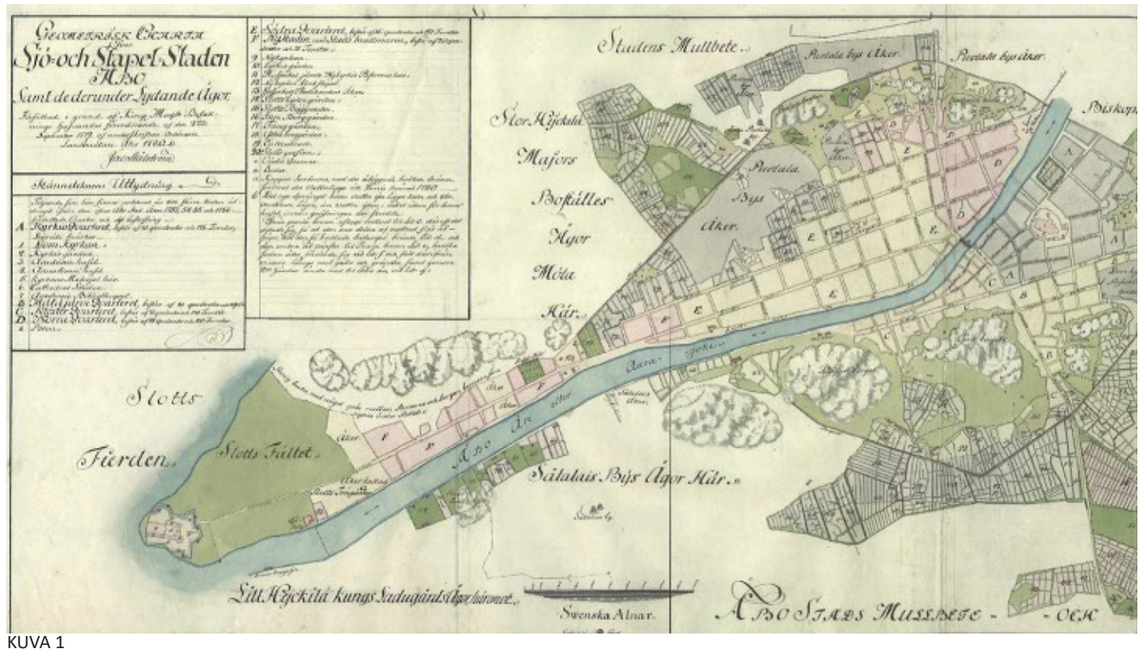

KUVA 1

KUVA 3

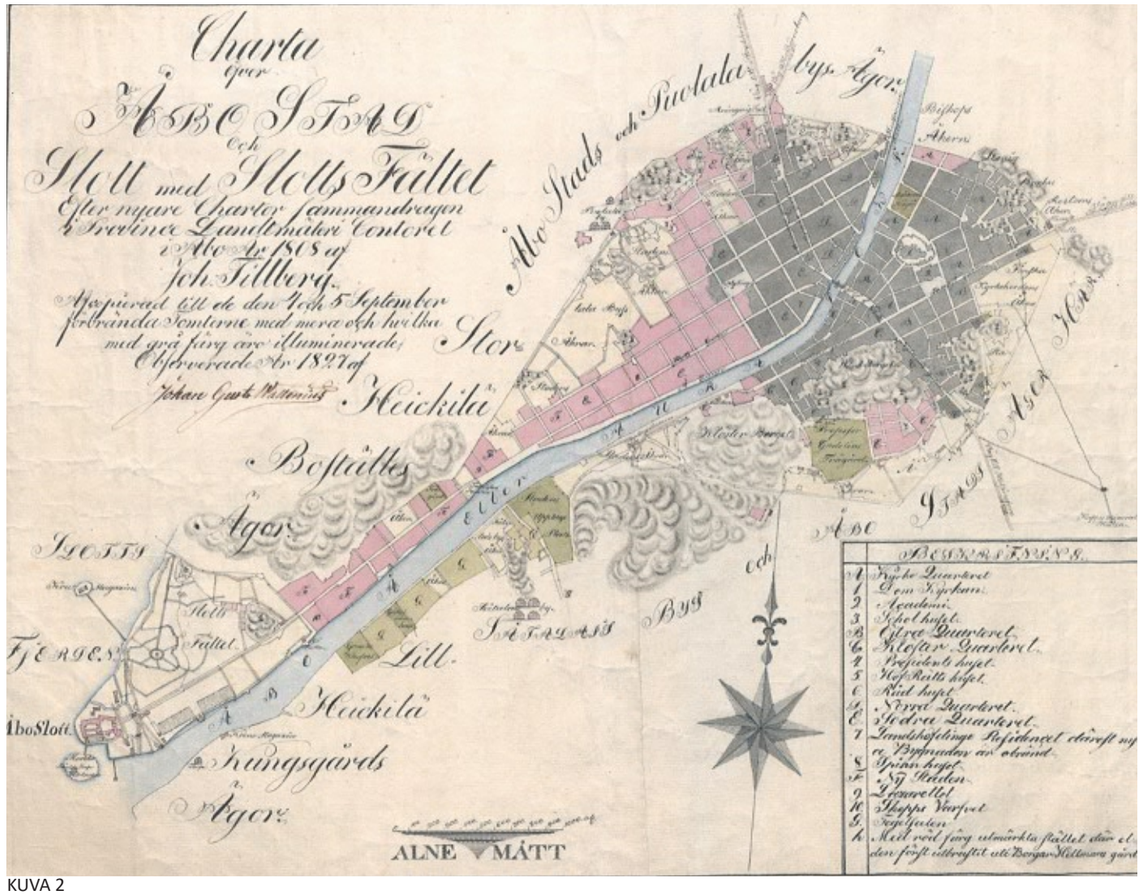

KUVA 2

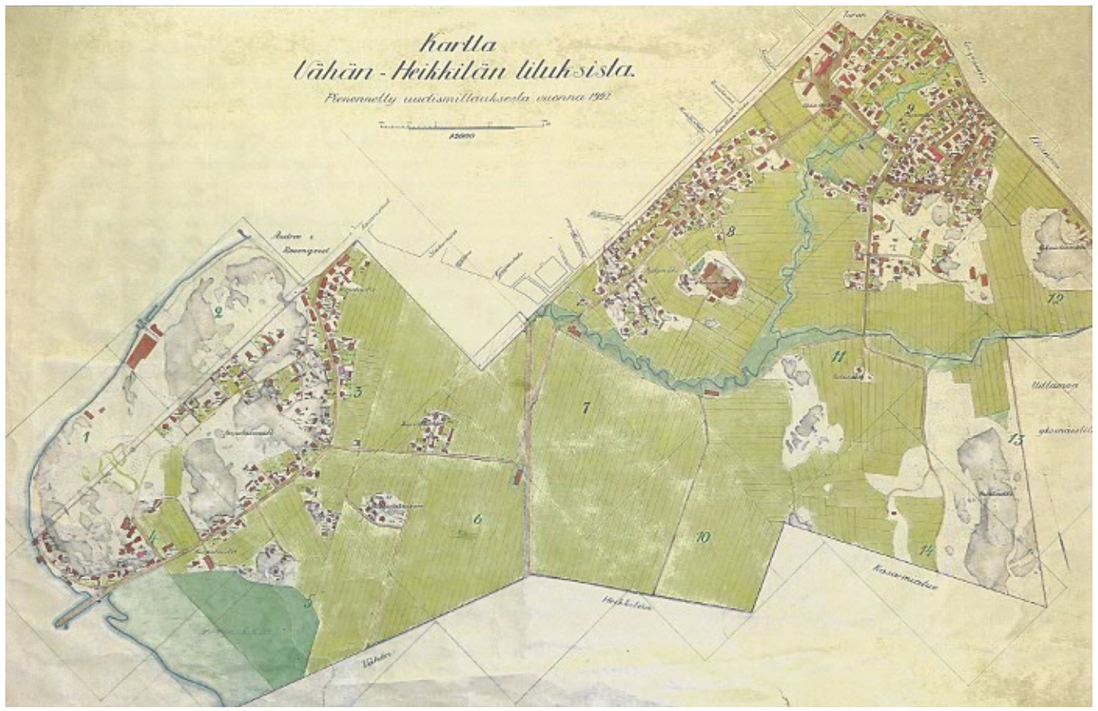

KUVA 4

1 VÄHÄ-HEIKKILÄN KUNINKAANKARTANO JA PIHLAJANIEMI

Heikkilän kasarmi sijaitsee Pihlajaniemen kaupunginosassa mailla, jotka alun perin kuuluivat Vähä-Heikkilän kuninkaankartanoon.

Vähä-Heikkilä kuului Piikkiön kihlakunnan Kaarinan kuntaan aina vuoteen 1939 asti, jolloin se liitettiin Turkuun. Kylän maat sijaitsivat Turun etelä- ja lounaispuolella ”Eteläiseksi takamaaksi” kutsutulla alueella Korppolaismäen vierellä.

Heikkilän kruununtila mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1457, jolloin se jo oli osa Kaarinan pitäjää. Valtionhoitaja Eerik Akselinpoika Tott (1414-1481) antoi rälssivapauden (ikuisen vapauden maaverosta) asemies Henrik Tavastille, joka oli ostanut tilan kylän perintötalonpojilta. [1]

Myöhempi omistaja vaihtoi tilan Turun Tuomiokirkolle ”Pyhän Henrikin tilaksi”. 1500-luvun puolivälissä kartano oli jo suurmiestalo, Heyckelä sätegård.[2] Kustaa Vaasa (kuninkaana 1523-60) teki Heikkilästä kuninkaankartanon ja määräsi sen Turun linnan alaiseksi kuninkaanlatokartanoksi. Kartanoon liitettiin myös Korpolaisen talon sekä Pisun ja Vilkkilän kylät, talot ja tilukset.[3] Kuninkaankartano maineen oli valtion (kuninkaan) omistuksessa.

1600-luvulla linnalle kuuluvaa isoa latokartanoa ruvettiin nimittämään Iso-Heikkiläksi ja erotuksena siitä kuninkaanlatokartanoa Vähä-Heikkiläksi.[4] Vähä-Heikkilä toimi Turun läänin ratsuväkirykmentin ratsumestarin virkatalona vuoteen 1700 asti.[5]

Isonvihan (1713-21) jälkeen kartano päätyi ensiksi panttina hovioikeuden presidenttien omaisuudeksi.[6] 1700-luvun puolivälissä sitä ruvettiin vuokraamaan eniten tarjoavalle. Myös Turun kaupunki oli kiinnostunut kartanon maista, olihan alue luonnollinen kaupungin laajenemissuunta. Kartanon vuokrausta kuitenkin jatkettiin edelleen.[7]

1700-luvun kartoissa, mm. Daniel Gadolinin kartassa Turun tapulikaupungista 1754-1756, on Aurajoen kaakkoisranta merkitty ”Lill-Heikkiläs kungs ladugårds ägor”, vaikka kartta ei ulotukaan itse kartanoon asti.[8]

Kuninkaankartano jäi vähitellen esikaupunkiasutuksen ympäröimäksi. Vähä-Heikkilä oli kaupungin ulkopuolinen mutta rajaan kiinni rakentunut tiivis kylä, oikeudellisesti maalaiskylä.[9] Muita vastaavia alueita Turussa olivat Raunistula ja Nummenmäki.[14]

Vuonna 1898 annettiin asetus maaseudun taajaväkisten yhdyskuntien järjestämisestä. 1905 Vähä-Heikkilä julistettiin taajaväkiseksi yhdyskunnaksi.[10] Kymmenkunta vuotta myöhemmin, keväällä 1915 Venäjän keisarikunta pakkolunasti Vähä-Heikkilän kuninkaankartanon maat merisotakoulun ja kasarmialueen rakentamista varten.[11]

Taajaväkisiä yhdyskuntia eli järjestämättömiä esikaupunkiasutuksia pyrittiin yhdistämään kaupunkeihin tai kauppaloihin. Kaarinan kunta halusi eroon Vähä-Heikkilän esikaupunkialueesta ja jätti anomuksen valtioneuvostolle sekä valtion omistaman Vähä-Heikkilän kartanon että yksityisten maille muodostuneen asutuksen liittämisestä Turun kaupunkiin.[12]

Alueliitosten riippuvuus seurakuntajaosta poistettiin 1925, ja 1929 valtioneuvosto esitti, että Turkua ympäröivät esikaupungit oli liitettävä Turun kaupunkiin. Turun asemakaava-arkkitehti Bertel Jung kannatti liitoksia välttämättöminä. 1937 valtioneuvosto päätti, että vuoden 1939 alussa Vähä-Heikkilä (sekä Raunistula ja Nummenmäki) tultaisiin liittämään Turun kaupunkiin.[13]

Sisäasiainministeriön vahvisti 30.3.1946 alueelle asemakaavan (tunnus 15/1942). Siinä Vähä-Heikkilä sisälsi yhden laajan yleisten rakennusten tonttialueen (kasarmin alueen) sekä teollisuus- ja asuntoalueita. Turun kaupungin asemakaava-alueeseen Vähä-Heikkilä liitettiin 1950-luvulla.[14]

Vähä-Heikkilä jaettiin jo kaavassa kolmeksi kaupunginosaksi: Vähä-Heikkilä, Puistomäki ja Pihlajaniemi, jossa Heikkilän kasarmi sijaitsee. Pihlajaniemi oli Pitkäsalmen rannalla kallioilla sijainnut pieni mäkitupalaisalue, joka purettiin 1950-luvulla alueelle suunnitellun mutta rakentamatta jääneen kalkkisataman tieltä.[15]

Kasarmialueen pohjoispuolella oleville mäennyppylöille muodostui Satama-alueelle ja Aurajoen rantaan 1800-luvun lopulla syntyneen teollisen toiminnan seurauksena vapaamuotoista mäkitupa-asutusta ja 1900-luvulla Puistomäen pelloille on rakennettu omakotitaloalueita. 1970-luvulla rakennettu Uittamon kerrostalolähiö jää kasarmialueen itäpuolisen kallion taakse. Suurimmat muutokset ympäristössä ovat tapahtuneet 1990-luvulla. Silloin aloitettiin Majakkaranna lähiön rakentaminen Korppolaismäen eteläpuoliselle alueelle ja rakennettiin kasarmialueen länsilaitaan Hirvensaloon johtava uusi silta ja sille johtava tie.

Vähä-Heikkilän kuninkaankartanon jäljellä olevat osat sijaitsevat Myllymäentien ja Uittamontien risteyksessä. Vuonna 1874 rakennettu ns. uusin päärakennus sekä historiallisesti arvokkain rakennus, paviljonki eli korkea kellaritupa harmaakivikellareineen ovat edelleen paikallaan.[16]

1 Maaverosta vapautettiin kuninkaalle suoritettavaa ratsupalvelua vastaan. Rälssitiloja saivat Ruotsi-Suomessa alkujaan omistaa vain aateliset, vuodesta 1723 lähtien lisäksi papit ja porvarit. Nikula TKH 1721-1809 1975: 59, Sahlberg 1954: 48
2 Sahlberg 1954: 49
3 Kostet ja Kupila, 2011: 199, 208, 211
4 Nikula TKH 1721-1809 1975: 59
5 Sahlberg 1954: 49, 52
6 ks. kuva Sahlberg 1954: 58
7 Sahlberg 1954: 49
8 esimekiksi Laaksonen 2018: 34, 38; Kostet ja Kupila, 2011: 62, 75
9 Laakso TKH 1918-70 1980: 12
10 Laakso TKH 1918-70 1980: 12-13
11 Jokela 2016: 310
12 Laakso TKH 1918-70 1980: 14-15
13 Laakso TKH 1918-70 1980: 15, 20
14 Laakso TKH 1918-70 1980: 29, 89
15 Iina Paasikivi, puhelinkeskustelu 25.2.2019
16 Sanna Kupila TMK, sähköpostikirjeenvaihto 17.4.2019.

VÄHÄ-HEIKKILÄN KUNINKAANKARTANON MAAT.
KUVA 1: JACOB STÅLSTRÖMIN GEOMETRINEN KAUPUNKIKARTTA 1780. RIKSARKIVET MARIEBERG. LAAKSONEN 2018: 38.
KUVA 2: JOHAN GUST. WALLENIUKSEN KAUPUNKIKARTTA 1827. KANSALLISARKISTO. LAAKSONEN 2018: 52.
KUVA 3: KASARMIN ALUE ENNEN KASARMIN RAKENTAMISTA. ÅBO-STAD JÄMTE OMGIFNINGAR 1911. TURUN KAUPUNKIYMPÄRISTÖTOIMIALA. LAAKSONEN 2018: 128.
KUVA 4: KARTTA VÄHÄ-HEIKKILÄN KUNINKAANKARTANON TILUKSISTA. TURUN GEODEETTIKONTTORI 1927. TURUN KAUPUNKIYMPÄRISTÖTOIMIALA. LAAKSONEN 2018: 150.

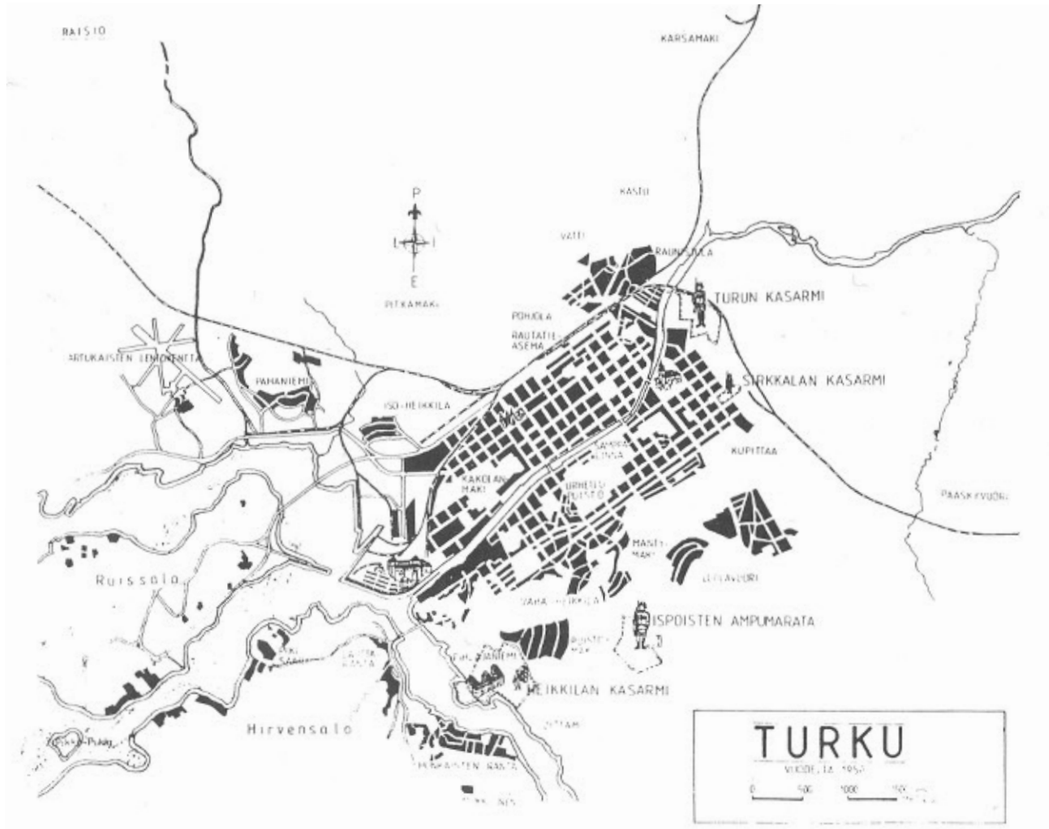

KUVA 5

KUVA 6

KUVA 5: TURUN KAUPUNGIN KASARMIALUEIDEN SIJAINTI 1940-LUVULLA. SUTELA 1986: 358.
KUVA 6: TURUN KASARMIALUE 1970-LUVUN LOPULLA, NYKYISIN TURUN YLIOPISTON ALUETTA. ALHONEN 2093: 47.

2.1 TURKU VARUSKUNTAKAUPUNKINA

Turulla ei 1700-luvulla ollut Ruotsille merkittävää puolustuksellista asemaa. Venäjän miehityksen eli Isovihan 1713-21 jälkeen Ruotsille olivat tärkeämpiä rajalinna Loviisa sekä Viapori (Suomenlinna).[1] Turun linnaa voitiin käyttää hyväksi puolustuksessa, ja Aurajoen suun molemmin puolin oli rakennettu skanssi.[2]

Kun Ruotsi valmistautui Venäjän hyökkäyksiin Suomeen, Turkua ruvettiin varustamaan. Linnan yhteydessä oli harjoituskenttä ja vilja- ja ruokamakasiinit, ja linnassa ase-, ruuti-, salpietarivarastot. Harjoituskenttiä oli myös Kupittaalla ja Skanssilla, Katariinan kirkon hiekkanummilla ja Kärsämäen kylän kanervanummilla.[3] 1730-34 lähtien linnan puolustuslaitteita kunnostettiin, linna varustettiin rautakanuunoilla ja tykeillä sekä linnanvallilla.[4] Pikkuviha 1742-43 oli Turussa rauhallista aikaa.

Vuonna 1808 talvella venäläiset miehittävät Suomen. Pääkaupungista Turusta tuli Venäjän armeijan päätukikohta ja korkeimman siviilihallinnon asemapaikka.[5] Vuoden 1809 rauhassa Ruotsi menetti Suomen Venäjälle. Suomi sai aseman autonomisena suuriruhtinaskuntana. Hallinto ja myöhemmin korkein opetus siirrettiin Helsinkiin. Venäläisten edun mukaista kuitenkin oli, että elinkeinoelämä jatkoi toimintaansa Turussa häiriöttä.[6] Myös kulttuuri- ja huvielämä kukoisti.[7]

Turussa vallitsi hyvä järjestys, mutta sotilaiden majoitus oli ollut ongelma jo Ruotsin vallan aikana. Majoitus- ja kestitysvelvollisuus perustui vuosien 1720 ja 1766 asetuksiin: oli pakko majoittaa marssilla olevia joukkoja ja varuskuntayksiköitä mutta ei laivastoa, jota varten oli rakennettu jo Ruotsin vallan aikana kasarmeja. Turussa laivasto oli majoitettu linnaan. Sotilaiden majoituskustannuksista vastasivat kaupunkilaiset.[8]

Venäjän vallan aikana hallituskonselji vahvisti 1812 majoitusjärjestyksen, joka perustui ruotsalaisiin asetuksiin. Samalla muodostettiin majoitustoimikunta, jonka antama ohjesääntö vahvistettiin 1814. Toimikunnan päätösten toimeenpano annettiin neljälle majoitusmestarille.[9] Kaupunkilaiset suorittivat toimikunnalle majoitusmaksua mutta lisäksi majoittivat sotilaita. Sotilasmajoitustiloja rakennettiin myös keinottelutarkoituksessa.[10]

Turkuun ja Turun ympäristöön sijoitettiin jääkärirykmenttejä, jalkaväkeä, kasakoita, linjapataljoona sekä tykistöjoukkoa ja vuoteen 1830 asti laivaston eskaaderi, joka oli sijoitettu kruunun kustannuksella linnaan ja linnakentän rakennuksiin. Lisäksi sotilas-, divisioonan ja rykmentinesikuntia virkamiehineen asui kaupungissa. Kaiken kaikkiaan venäläisiä sotilaita oli 1500-2000.[11]

Venäjän armeija myös osti taloja, mm. Willebrandin talo Rantakadulla. Päävartio sijaitse Raatihuoneessa, Willebrandin talossa ja 1830 alkaen Nikolaintorin laidalla uudessa raatihuoneessa.[12]

1841 huutokaupattiin santarmien kasarmirakennuksen, maneesin, pajan ja kuormastotilojen rakentamisurakka.[13] Tarvittiin myös leipomoita ja kirkko. C.L. Engelin suunnittelema Venäläinen kirkko vihittiin käyttöön 1846. Hautausmaa sijoitettiin Skanssiin luterilaisen hautausmaan lähelle.[14]

Venäläinen sotilassairaala perustettiin kehruutalolle 1809, mutta sairaita hajasijoitettiin myös kortteleihin. Sairaala muutti ensin Ringsbergin torppaan[14] ja sitten Elfvingin taloon (Eteläkorttelin talo 68), joka luovutettiin kaupunginkomentajan ja hänen kansliansa käyttöön.[16] Venäläiset perustivat oman sairaalansa Uuden kaupungin kortteliin, sekä erityisen koleerasairaalan nyk. Sairashuoneenkadulle.[17]

Majoitusvelvollisuus aiheutti taloudellisia tappioita ja vastustusta turkulaisten keskuudessa. Vuonna 1810 tsaari antoi määräyksen järjestää kasarmit. Majoitusvelvolliset tarjoutuivat maksamaan 150000 pankinruplaa kasarmien rakentamiseen vapautuakseen majoitusvelvollisuudesta, mutta sopimukseen ei päästy.[18] Vuonna 1816 annettiin määräys, ettei uusiin taloihin tarvinnut 50 ensimmäisen vuoden aikana majoittaa sotilaita.[19]

Kaupungille tarjottiin uuden Linnankadun ja Puistokadun kulmauksessa tänäkin päivänä sijaitsevan kliinisen instituutin (C.L. Engel 1824-27) lunastamista. Kaupunki osti tontin ja rakennukset, joissa 1829-57 toimikin ns. kivikasarmi, johon suuri osa venäläisestä varusväestä sijoitettiin. Myös de Pontin talo (talo numero 804 eli 70) eteläisessä kaupunginosassa luovutettiin ns. puukasarmiksi. Siinä toimi aiemmin luultavasti venäläisten sotilassairaala. Talo todettiin kuitenkin korjauskelvottomaksi. Tilalle ehdotettiin rakennettavaksi uusi kasarmi 9. kaupunginosan 6. kortteliin, mutta tämä ei toteutunut.[20]

Krenatööritarkk'ampujapataljoona (4 komppaniaa ja reservikomppaniaa, eli 900-1000 miestä) majoitettiin Kurjenkaivonkentän entiseen vaivaistaloon (P.J.Gylich 1831-34).[21] Tätä Tarkk'ampujakasarmia eli Sirkkalan kasarmia laajennettiin päävartiolla ja sairaalarakennuksella (E.B. Lohrmann 1846). Myöhemmin valmistui vielä uusrenessanssityylinen majoitusrakennus portaaleineen (A.H. Dahlström 1875).[22]

1800-luvulla rakennettiin Arwidssoninkadulle Suomen kasarmi eli Turun kasarmi (A. Boman, L. Lindqvist 1881-83). Se käsitti nikkarityylisiä rakennuksia: kuistein varustetut prikaatin esikunta- ja upseerien asuinrakennukset, prikaatin sairaalarakennuksen, 3 muuta puutaloa sekä tiilisen rykmentin asepajan,[23] yhteensä 52 rakennusta[24].

1 Nikula TKH 1721-1809 1975: 239
2 Nikula TKH 1721-1809 1975: 240
3 Nikula TKH 1721-1809 1975: 242-243
4 Nikula TKH 1721-1809 1975: 240-241
5 Nikula TKH 1721-1809 1975: 781
6 Nikula TKH 1721-1809 1975: 787
7 Nikula TKH 1809-1856 1972: 15
8 Nikula TKH 1809-1856 1972: 15-16
9 Nikula TKH 1809-1856 1972: 16-17
10 Nikula TKH 1809-1856 1972: 18-19
11 Nikula TKH 1809-1856 1972: 19-20
12 Nikula TKH 1809-1856 1972: 20-21
13 Nikula TKH 1809-1856 1972: 21
14 Nikula TKH 1809-1856 1972: 24
15 Nikula TKH 1809-1856 1972: 22-23
16 Nikula TKH 1809-1856 1972: 21
17 Nikula TKH 1809-1856 1972: 23
18 Nikula TKH 1809-1856 1972: 24
19 Nikula TKH 1809-1856 1972: 28
20 Nikula TKH 1809-1856 1972: 25
21 Nikula TKH 1809-1856 1972: 30
22 Laaksonen & Nummelin, 2013: 64
23 Laaksonen & Nummelin, 2013: 62
24 Turun Sanomat 14.2.2015. Puolustusvoimat toimi kasarmilla vuoteen 1970 saakka, minkä jälkeen rakennukset siirtyivät Turun yliopiston käyttöön. 52 rakennuksesta jäljelle jäi 8.

VÄHÄ-HEIKKILÄN KUNINKAANKARTANON MAAT.
KUVA 1: JACOB STÅLSTRÖMIN GEOMETRINEN KAUPUNKIKARTTA 1780. RIKSARKIVET MARIEBERG. LAAKSONEN 2018: 38.
KUVA 2: JOHAN GUST. WALLENIUKSEN KAUPUNKIKARTTA 1827. KANSALLISARKISTO. LAAKSONEN 2018: 52.
KUVA 3: KASARMIN ALUE ENNEN KASARMIN RAKENTAMISTA. ÅBO-STAD JÄMTE OMGIFNINGAR 1911. TURUN KAUPUNKIYMPÄRISTÖTOIMIALA. LAAKSONEN 2018: 128.
KUVA 4: KARTTA VÄHÄ-HEIKKILÄN KUNINKAANKARTANON TILUKSISTA. TURUN GEODEETTIKONTTORI 1927. TURUN KAUPUNKIYMPÄRISTÖTOIMIALA. LAAKSONEN 2018: 150.

KUVA 7

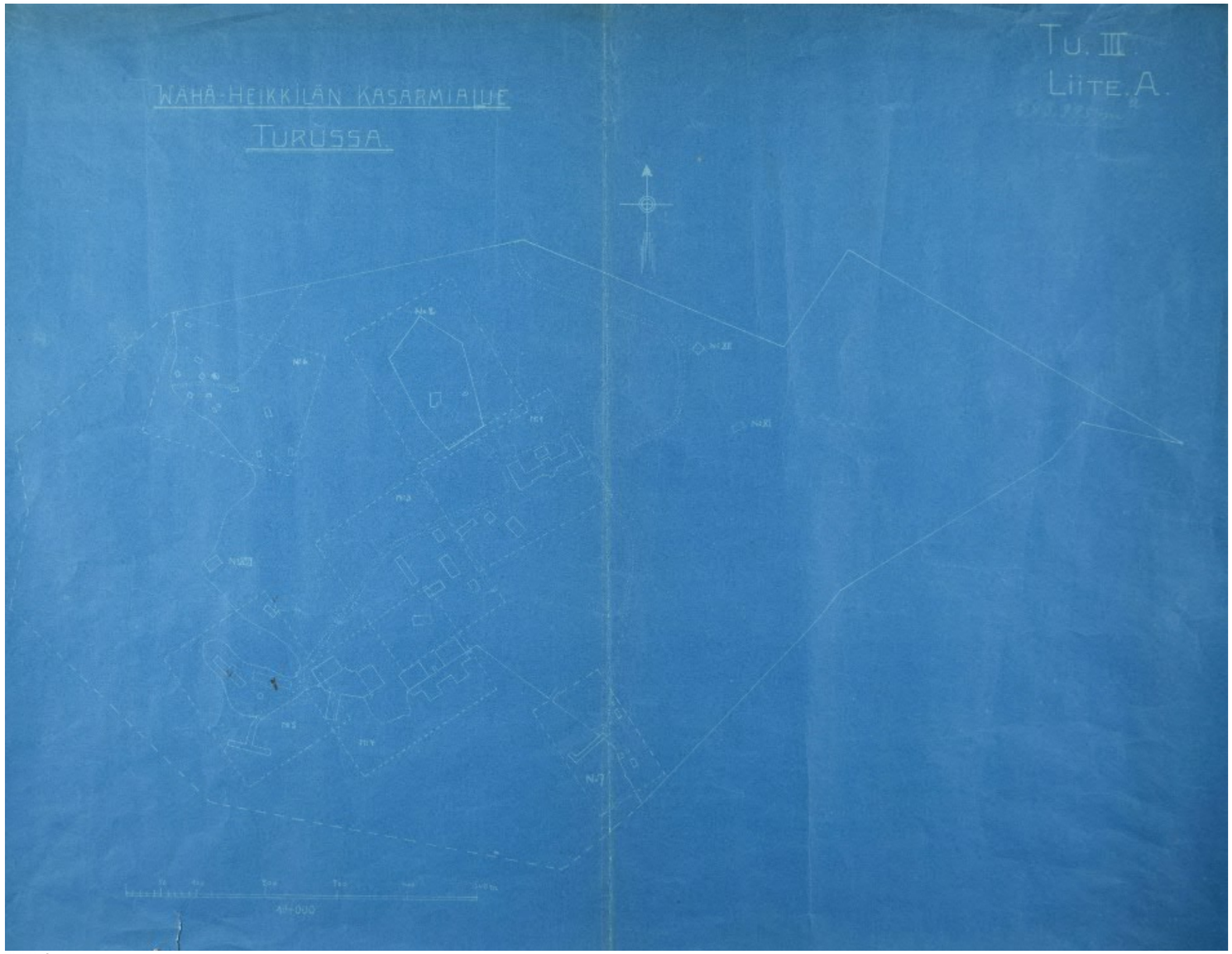

KUVA 8

2.2 HEIKKILÄN KASARMIALUE[1]

I maailmansota syttyi heinäkuussa 1914. Venäläiset lisäsivät joukkojaan Suomessa. Venäjän Itämeren laivaston esikunta teki päätöksen Vähä-Heikkilän (Wähä-Heikkilä, Lill Heikkilä) kasarmialueen rakentamisesta 17.12.1914. Venäjän keisarikunta pakkolunasti Vähä-Heikkilän kuninkaankartanon maat merisotakoulun ja kasarmialueen rakentamista varten keväällä 1915. Maanmittaustoimet hoidettiin 20.3.1915. Alueella toimi Venäjän Itämeren Laivaston vesilentoasema vuoteen 1917 saakka. Samana vuonna valmistui päärakennus.[2]

Kaikista Suomen eteläisen ja lounaisen rannikon rakennustöistä vastasi Viaporin linnoituspiiri.[3] Rakennuttajat ja rakennustyön johtajat olivat venäläisiä ja rakentajat suomalaisia. Piirustukset allekirjoittivat Itämeren laivaston viestipalvelun päällikkö komentaja Mihail Platonovitš Davidov ja Viaporin linnoituspiirin hallintopäällikkö kontra-amiraali Krinitskij.[4] Kasarmirakennuksen suunnitteli Venäjän merivoimien insinööri-arkkitehti Alexander Konstantinovits Jevsignejeff (s. 1873, kuolinvuosi tuntematon).[5]

Vähä-Heikkilän kasarmin historiaa tutkineen Aimo Jokelan mukaan kasarmia ei, vastoin aiempaa käsitystä, rakennettu sairaalaksi.[6] Venäjänkielisissä alkuperäispiirustuksissa kasarmista käytettiin nimitystä Läntisen viestipalvelun keskusasema Turku. Todennäköisesti kasarmi suunniteltiinkin Venäjän Itämeren laivaston läntisen alueen viestipalvelun käyttöön. Viestipalvelu sisälsi kolme eri palvelushaaraa: nykytermein tiedustelu, viesti ja merivalvonta. Laivaston lentojoukot olivat vuonna 1915 osa viestipalvelun joukkoja.[7]

Tarkoituksena oli rakentaa kasarmialueelle erillinen karanteenisairaala, mutta siitä ehdittiin pystyttää vain runko, joka purettiin, kun alue keväällä 1918 siirtyi suomalaisten haltuun. (I maailmansodan aikana venäläisillä oli 200 potilaan karanteenisairaala Ruissalossa.)[8]

Venäjän Itämeren meripuolustuksessa Saaristomeren ja Ahvenanmaan asemat suojasivat Venäjän luoteisrannikkoa ja Pietaria. 1915 ne muodostivat Turun-Ahvenanmaan Saaristoaseman, johon kuului 24 tähystysaseman ja kymmenkunnan linnakkeen verkosto. Saaristoaseman esikunta sijoitettiin Turkuun hyvien kulkuyhteyksien päähän. Venäläiset olivat alkaneet ennen I maailmansotaa yhdistää tähystysasemat ja linnakkeet merikaapeliverkolla, ja linnakkeissa oli lisäksi radioasema.

KUVA 7: VÄHÄ-HEIKKILÄN KASARMI JA LENTOSATAMA (VASEMMALLA). 10.8.1918. SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.
KUVA 8: VÄHÄ-HEIKKILÄN KASARMIALUE, ASEMAPIIRUSTUS (1920-LUKU?). SINIKOPIO. KANSALLISARKISTO TURKU.

KUVA 9

KUVA 10

KUVA 11

KUVA 12

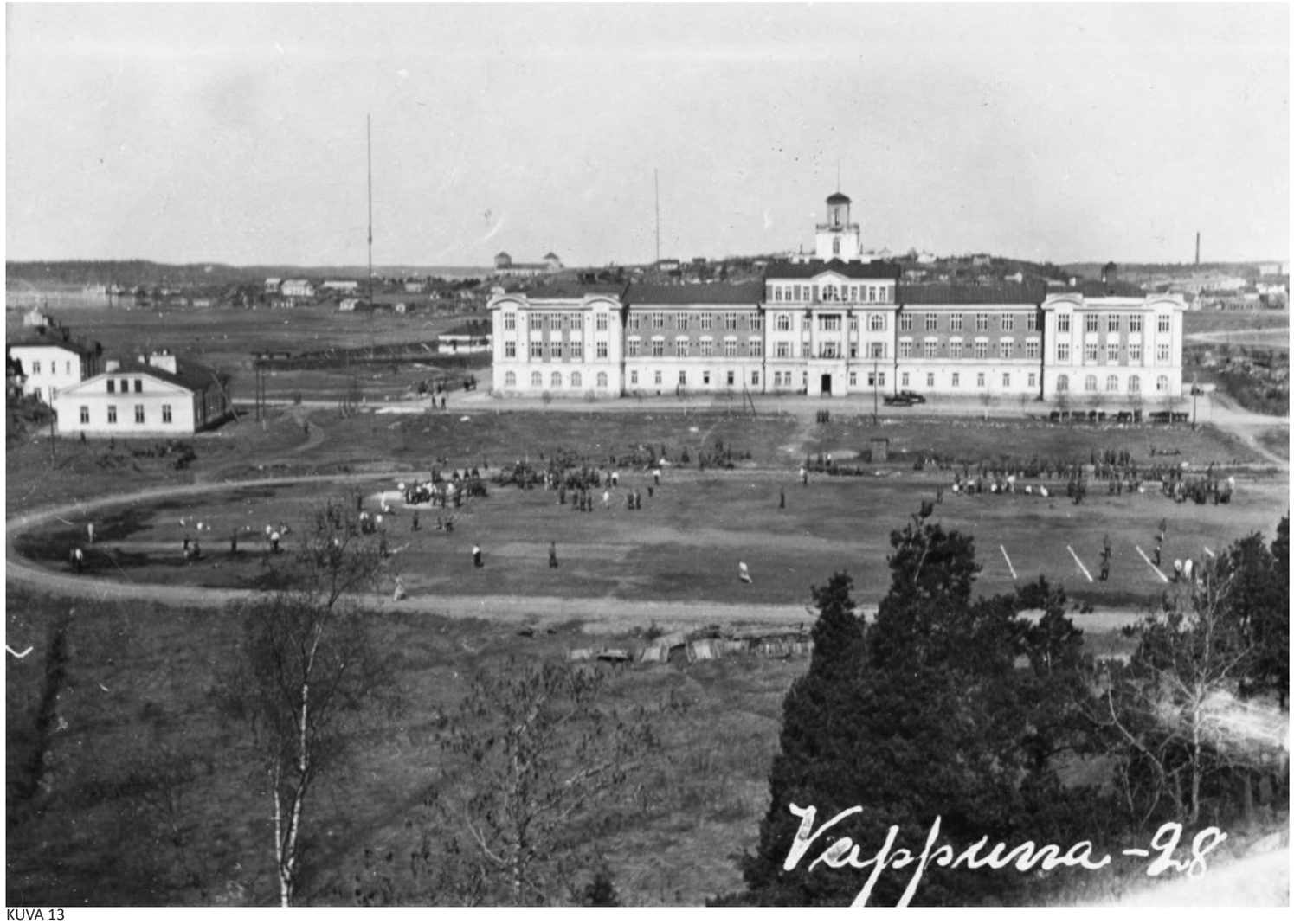

KUVA 13

KUVA 14

Verkoston keskus tulisi olemaan Vähä-Heikkilän viestikeskus, mm. siksi, että maat omisti vanhastaan valtio. Voimakkaan radioaseman tehtävä oli myös Saksan keisarillisen laivaston radioliikenteen tiedustelu.[9]

Venäläisten Suomeen rakennuttamat kasarmialueet eivät eroa muualle Venäjälle tehdyistä kasarmialueista. Vähä-Heikkilän tehtävänä oli toimia myös Venäjän Itämeren Laivaston merilentoasemana: Pitkäsalmi tarjosi hyvän nousupaikan silloisille vesilentokoneille. Merilentoasema oli johtava lentoasema ja se toimi vuodesta 1916 syksyyn 1917.[10]

Lentoasemaan kuului rantakasarmi, kaksi parakkia, neljä puurakenteista lentokonehallia laskulaitureineen, korjaamo, varastorakennuksia sekä yksittäisiä asuinrakennuksia. Vuoden 1918 ilmakuvissa näkyvät kaikki lentokonehallit ja toinen parakeista, toisen ollessa rakenteilla, mutta vuoden 1936 ilmakuvassa näkyy enää vain yksi lentokonehallia, joka säilyi 1970-luvulle saakka.[11] Esikunta sijaitsi Turun keskustassa ja sotasatama telakoiden yhteydessä Aurajoen suulla.[12]

Kaikkiaan Vähä-Heikkilään rakennettiin 1915-17 noin 30 rakennusta, pääosa puurakenteisia, viisi tiili- ja yksi betonirakenteinen (ammusvarasto).[13] Päärakennuksen sisustustyöt keskeytyivät lokakuun vallankumoukseen 1917. Muita suunniteltuja rakennuksia, kuten upseeritalo tai sairaala, ei toteutettu, tai niiden jo aloitetut rakennusrungot purettiin pois.[14]

I maailmansodan aikana operatiivisessa käytössä olivat merilentoasema ja radioasema.[15]

Vallankumouksen ja Suomen itsenäistymisen jälkeen kasarmialue siirtyi keväällä 1918 suomalaisten haltuun. Päärakennus oli hyväkuntoinen mutta vain osittain sisustettu.[16] Kesällä kasarmille siirtyi Itämeren Jalkaväkirykmentti n:o 1 eli Porin rykmentti. Esikunta sekä 1. ja 3.Pataljoona majoitettiin Heikkilään. Päärakennus toimi rykmentin kasarmina talvisodan alkamiseen asti, joskin lokakuussa 1918 esikunta ja 1.Pataljoona siirtyivät vanhemmalle Turun kasarmille.[17]

Merilentoaseman toimintaa jatkoi Lentokoulu, jossa käynnistettiin itsenäisen Suomen ilmavoimien lentäjien ja teknillisen henkilökunnan koulutus. Suomen lentopataljoona aloitti toimintansa 1.10.1918 mutta siirtyi jo kahden viikon kuluttua Santahaminaan.[18]

KUVAT 9-14: SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.
KUVA 9: KASARMI, TAUSTALLA RADIOASEMA, TAUSTALLA VASEMMALLA LENTOASEMA SEKÄ PIHLAJANIEMEN MÄKIKYLÄ. 29.5.1932. KUVA 10: KASARMI, RADIOASEMA JA LENTOSATAMA (VASEMMALLA). OSA LENTOKONEHALLEISTA ON PURETTU, 10.5.1936. KUVA 11: KASARMI, RADIOASEMA JA LENTOSATAMA (VASEMMALLA). OSA LEONTOKONEHALLEISTA ON PURETTU. 25.5.1939.
KUVA 12: LENTOSATAMA, LENTOKONEHALLI, TAUSTALLA PARAKKIRAKENNUKSET, JOISTA TOINEN RAKENTEILLA. 1918.
KUVA 13: KASARMIRAKENNUS, TORNI KOKO KORKEUDESSAAN. VAPPU 1928.
KUVA 14: KASARMIRAKENNUS, TORNIN YLIN KERROS PURETTU. (1930-LUKU ?).

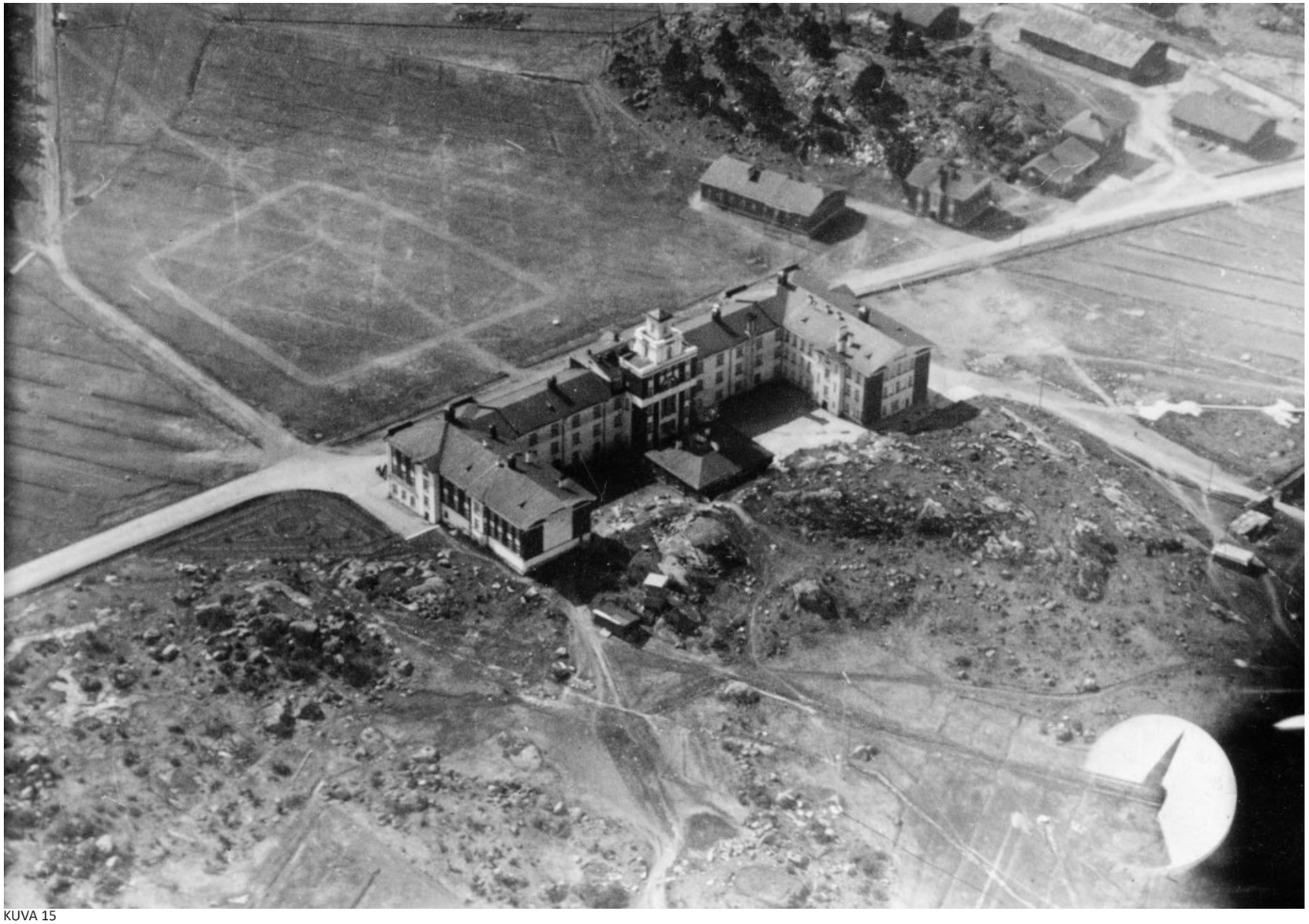

KUVA 15

KUVAT 15-16: SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.
KUVA 15. KASARMIRAKENNUS POHJOISESTA. TORNI KOKO KORKEUDESSAAN. SISÄPIHALLA PUURAKENTEINEN VIESTIVARASTO. 22.05.1923.
KUVA 16: KASARMIRAKENNUS. OIKEALLA YLÄREUNASSA OLEVA ASUINRAKENNUS OLI OSA KASARMIA, PURETTU. 29.5.1932.

KUVA 16

Sotien aikana päärakennus oli varuskunnan joukkojen ja laitosten käytössä.[19] Välirauhan aikana 1940-41 kasarmi tuli Laivastoaseman käyttöön[20] ja sairaala siirtyi merivoimille laivaston sairaalaksi.[21] Laivastoasema tuli kuitenkin siirtymään Pansioon, jonne ruvettiin kaavailemaan uutta laivastoasemaa jo 1928. Pansiolla oli useita etuja Vähä-Heikkilään verrattuna: siellä oli riittävän avara mutta suojainen redi; myös laivakorjaamo mahtuisi alueelle; ja Turun kaupunki omisti pääosan alueista (loput maista pakkolunastettiin). Uudisrakennustoimiston rakennussuunnitelmat valmistuivat 1942.[22] Pansiota rakennettiin koko sotien ajan, ja tällöin Laivastoasema toimi Vähä-Heikkilässä.[23]

Talvisodan 1940 pommituksissa Vähä-Heikkilän kasarmialueelle osui 70 palopommia ja kasarmia korjattiin kolme kuukautta.[24] Myös jatkosodassa 25.6.1941 kasarmia pommitettiin: päärakennuksen länsipää vaurioitui pahoin, ikkunoita särkyi 12 rakennuksesta, sirpaleet vahingoittivat rakennusten seiniä ja ovia syttyi tuleen.[25]

Jatkosodan jälkeen Porin rykmentin Jalkaväkirykmentti 6:n 2.Pataljoona sekä kranaatinheitin- ja raskaskomppaniat palasivat kasarmille[26]. Kasarmi oli heikkokuntoinen ja kävi ahtaaksi, sillä siinä oli kaksi kertaa suunniteltua suurempi majoitus. Kesällä 1947 parannettiin kasarmin viihtyisyyttä maalaamalla sisätiloja.[27] Samana vuonna 2.Pataljoonan nimi muutettiin Raskaspataljoonaksi.

Vuonna 1952 Jalkaväkirykmentti 6 muuttui 3.Prikaatiksi. Kasarmilla majoittuivat Tukipataljoonan kranaatinheitin-, panssarintorjunta- ja ilmantorjuntakomppaniat sekä prikaatin esikunta.[28] 1950-luvulla rakennettiin sotilaskoti ja esikuntarakennus. Vuonna 1955 kasarmi peruskorjattiin ja keittiön laitteet uusittiin.[29] 1957 prikaati muuttui Porin Prikaatiksi. Vähä-Heikkilässä toimivat esikunta, 2.Pataljoona ja Aliupseerikoulu.[30] Porin Prikaati siirtyi Säkylään uusiin tiloihin 1963.[31]

Prikaatin tilalle päärakennukseen tuli 7.9.1963 Turun Ilmatorjuntapatteriston 1. ja 2.Patteri, ruokala, päävartio ja sairastupa.[32] Samalla aloitettiin päärakennuksen peruskorjauksen ja muun rakennustoiminnan suunnittelu. Patteristo siirrettiin elokuussa 1966 peruskorjauksen alta Turun kasarmille, josta vapautui tilaa Porin Prikaatilta.

Suuri peruskorjaus aloitettiin tammikuussa 1967. Neljä vuotta myöhemmin lokakuussa 1970 Turun Ilmatorjuntapatteristo siirtyi takaisin Heikkilän vastavalmistuneisiin tiloihin. Korjauksen aikana kasarmin yhteyteen rakennettiin uusi ruoka-

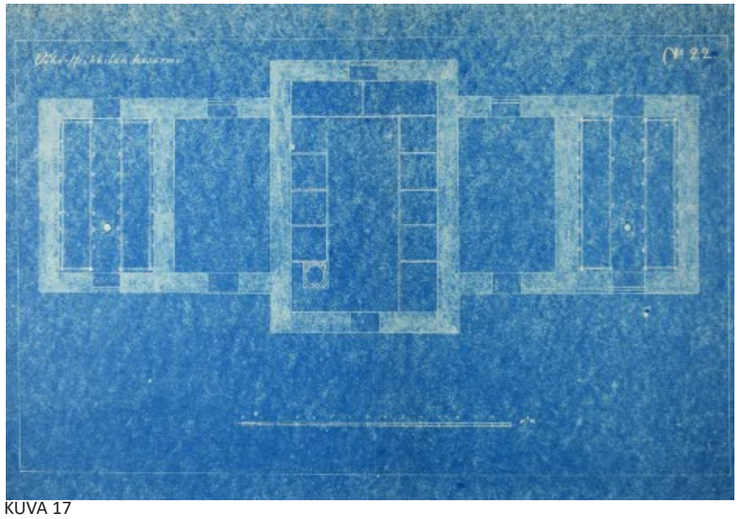

KUVA 17

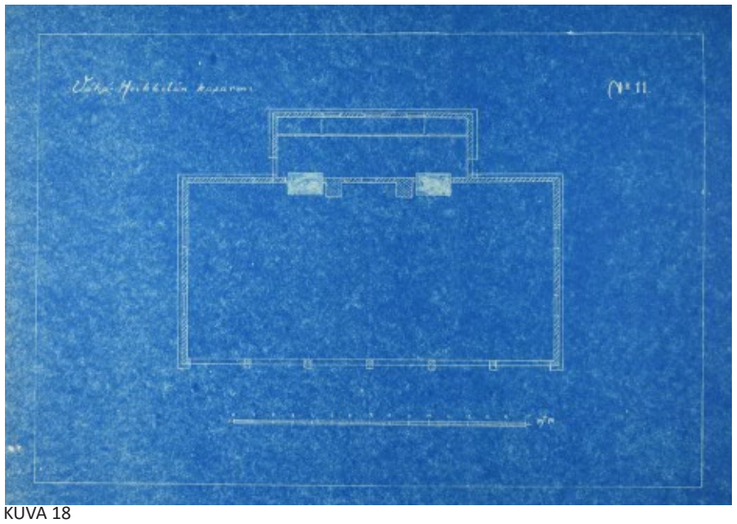

KUVA 18

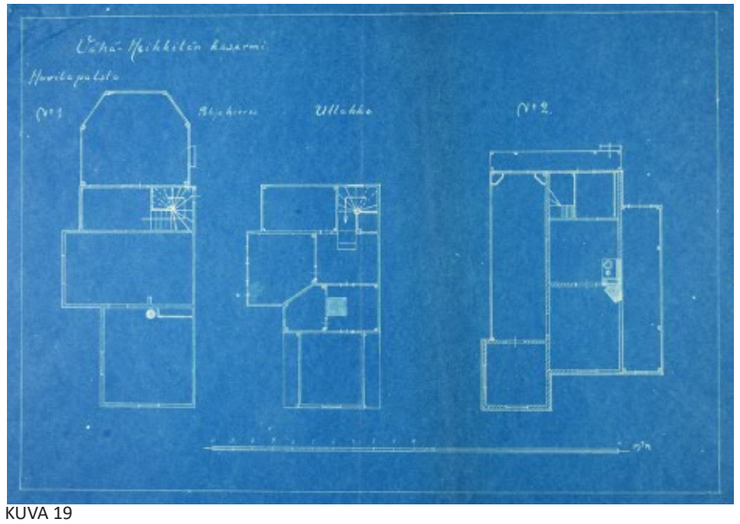

KUVA 19

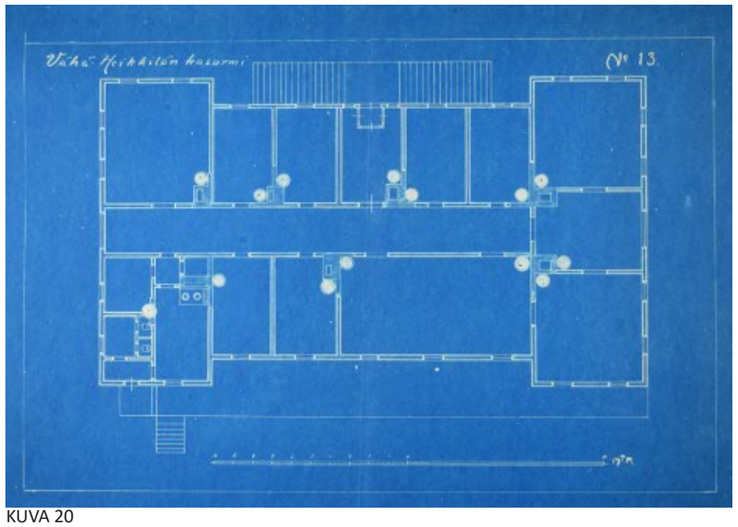

KUVA 20

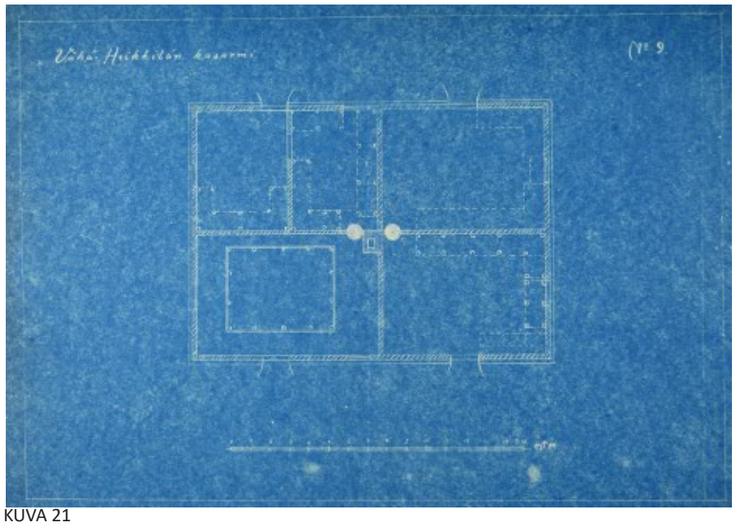

KUVA 21

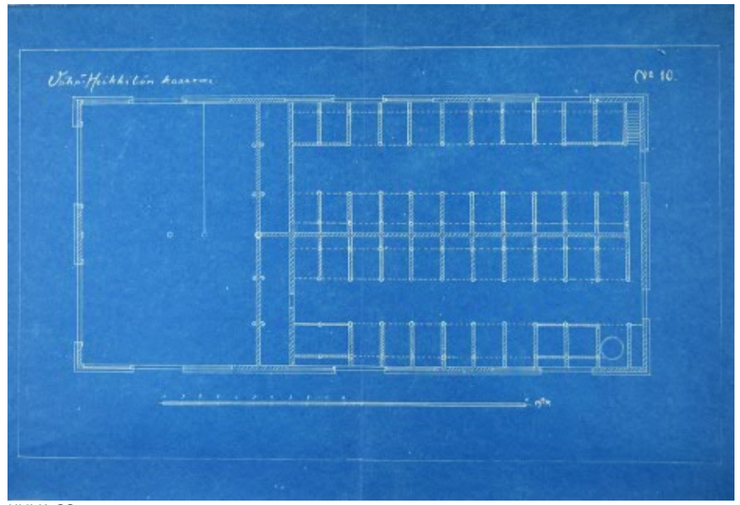

KUVA 22

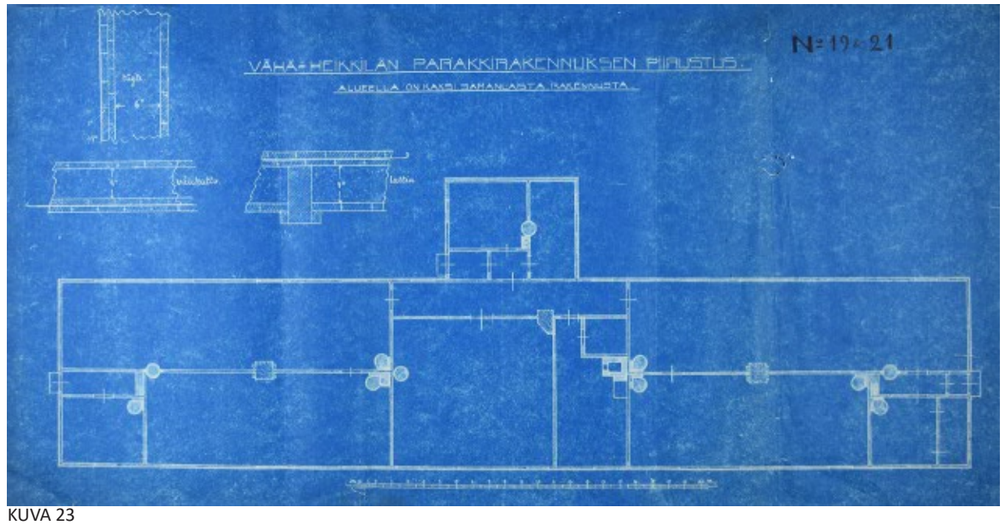

KUVA 23

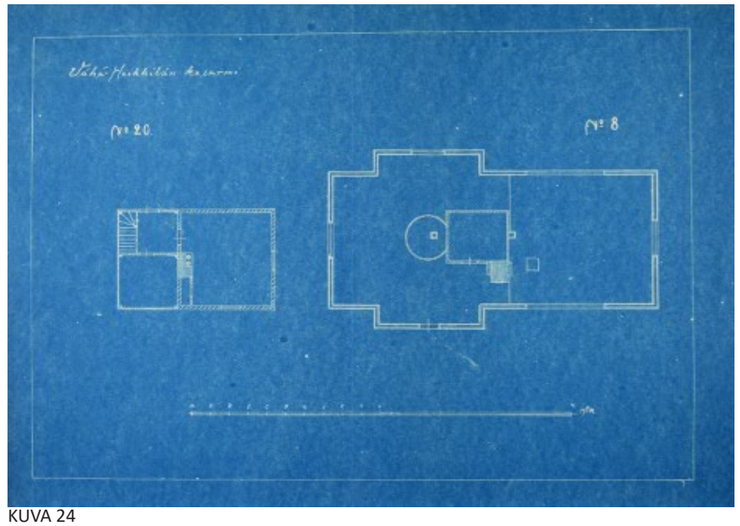

KUVA 24

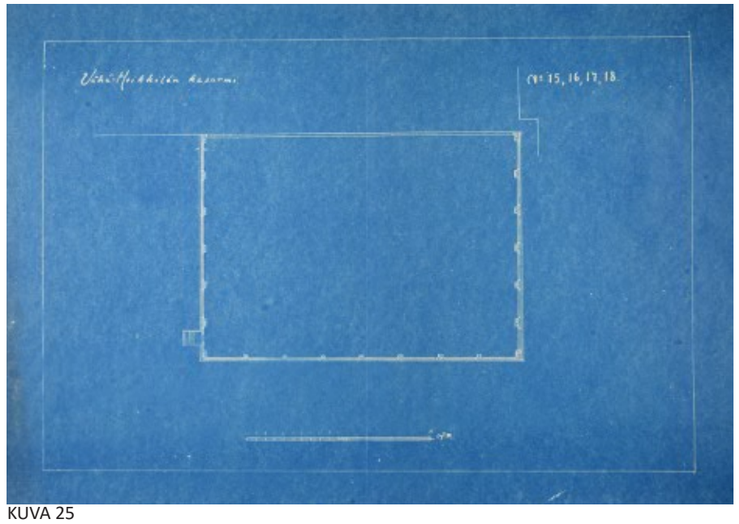

KUVA 25

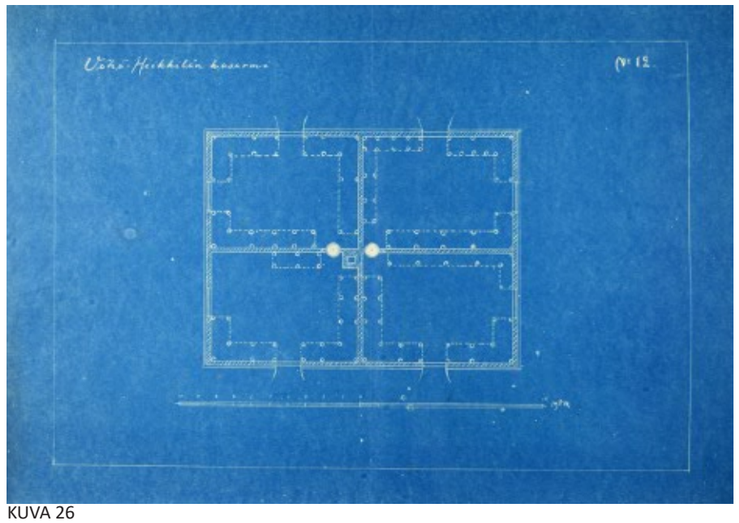

KUVA 26

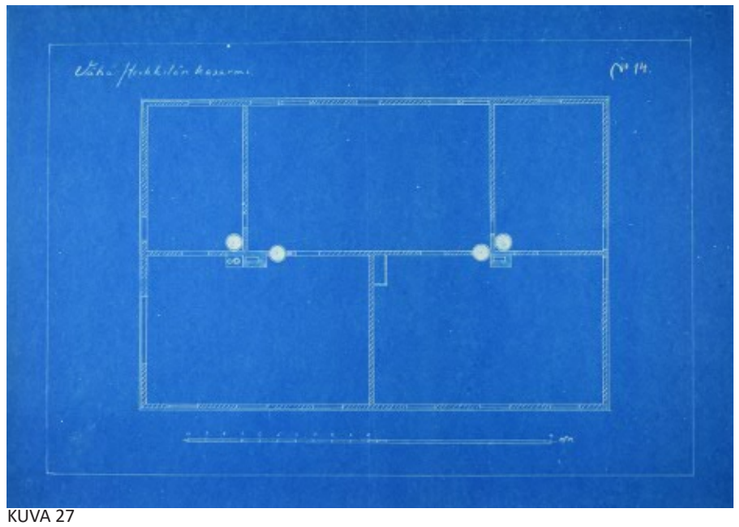

KUVA 27

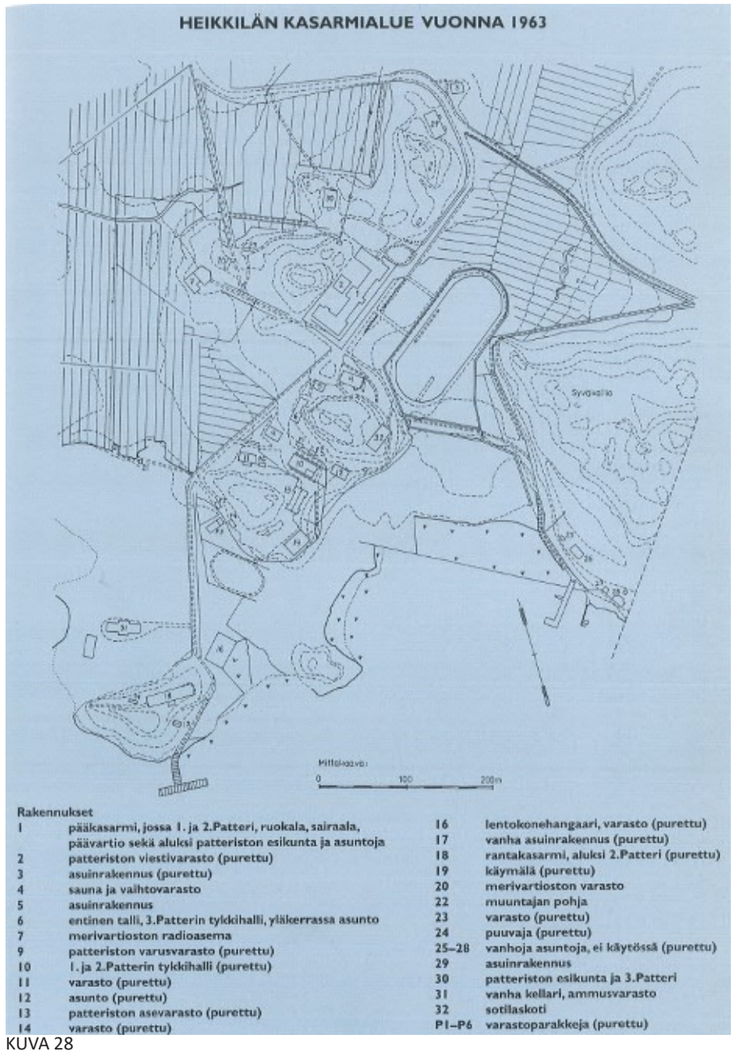

KUVA 28

KUVA 29

lasiipi. Lisäksi alueelle rakennettiin varastoja, tykki- ja tutkahalli, autohuoltola ja autokatos. Teräsrakenteinen tähystystorni rakennettiin kasarmin lounaispuolella olevalle mäelle vuosikymmenen puolivälissä; se purettiin 2010.[33] Alueelle siirtyivät myös 2.Erillinen Autokomppania ja Turun Varuskuntasoittokunta.[34] Päärakennuksen sisustus uusittiin täysin ja vuodepaikkoja saatiin 552. Peruskorjauksesta huolimatta tilanahtaus oli kasarmissa huomattava[35].

1986-98 päärakennuksessa toimi myös Turun Rannikkorykmentin Esikunta.

1.1.1989 perustettiin Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentti liittämällä Turun Ilmatorjuntapatteristoon 2.Erillinen Autokomppania ja 2.Erillinen Viestikomppania. Ilmatorjuntamiehistö ja sotilaskuljettajat koulutettiin Heikkilässä ja viestimiehet Pääskyvuoressa. 2.Erillinen Viestikomppania lakkautettiin 1994. Vuonna 1995 pääkasarmissa ovat olleet 1. kerroksessa Autokomppanian tuvat, 2. kerroksessa 1., 2. ja 3.Patterin tuvat ja 3. kerroksessa 1. ja 2.Patterin sekä kokelaitten tuvat.[36] Lisäksi jokaisessa kerroksessa oli toimistot, luokat ja sosiaalitilat, jotka uusittiin vuonna 1998. Varsinais-Suomen Ilmantorjuntarykmentti lakkautettiin 31.12.2002.[37]

Turun ja Porin sotilaslääninin esikunta toimi päärakennuksessa 2003-07, mutta alue tyhjennettiin, kun päärakennuksessa tehtiin toinen suuri peruskorjaus 2006-07.

Vuoden 2008 alussa Turkuun siirrettiin Helsingistä Merivoimien Esikunta, josta tuli kasarmin pääkäyttäjä. Kasarmiin sijoitettiin myös 2.Logistiikkarykmentin esikunta, Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen Järjestelmäkeskuksen merijärjestelmäosasto, Lounais-Suomen aluetoimisto, sotilaslääninin aluetoimisto, Puolustushallinnon rakennuslaitoksen alueyksikkö sekä maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjen tiloja.[38] Alueelle tuli myös puolustusvoimien ulkopuolisia toimijoita kuten Merenkulkulaitos.

Kasarmialue on säilyttänyt suljetun luonteensa koko olemassaolonsa ajan. Noin kolmestakymmenestä vuosina 1915-17 rakennetusta rakennuksesta kaikki tiilirakenteiset ovat jäljellä, mutta kaikki puurakenteiset on purettu.[39]

KASARMIN PURETTUJA RAKENNUKSIA. SINIKOPIOITA (1920-LUKU ?). KANSALLISARKISTO TURKU. VRT. OHEINEN KARTTA VUODEN 1963 TILANTEESTA.
KUVA 17. RAKENNUS 31 VANHA KELLARI, AMMUSVARASTO.
KUVA 18. RAKENNUS 11 VARASTO.
KUVA 19. ASUINRAKENNUKSIA, HUVILAPALSTA. RAKENTAMATTOMIA ?
KUVA 20. RAKENNUS 13 PATTERISTON ASEVARASTO.
KUVA 21. RAKENNUS 9 PATTERISTON VARUSVARASTO.
KUVA 22. RAKENNUS 10 1. JA 2.PATTERIN TYKKIHALLI (?).
KUVA 23. RAKENNUS 18 RANTAKASARMIN PARAKKI, 2 RAKENNUSTA.
KUVA 24. RAKENNUS 20 MERIVARTIOSTON VARASTO, RAKENNUS 8 PAIKANTAMATON.
KUVA 25. RAKENNUKSET 15-18. LENTOKONEHALLIT.
KUVA 26. RAKENNUS 12, TUNNISTAMATON.
KUVA 27. RAKENNUS 14 VARASTO.
KUVA 28. KASARMIALUE 1963. ALHONEN 2003: 45.
KUVA 29. RANTAKASARMIT. PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA, KUVA-ARKISTO. SUTELA 1986: 232.

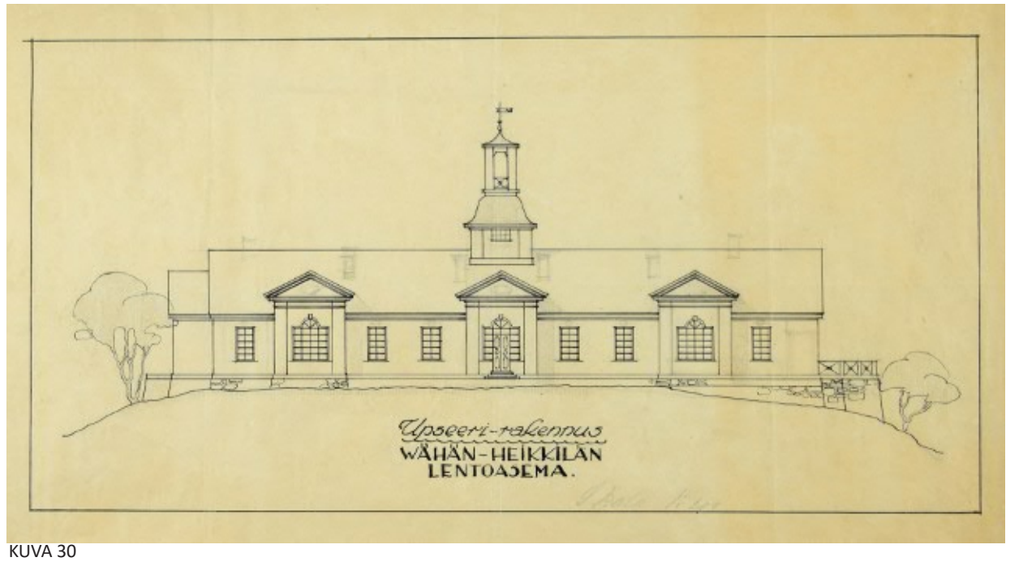

KUVA 30

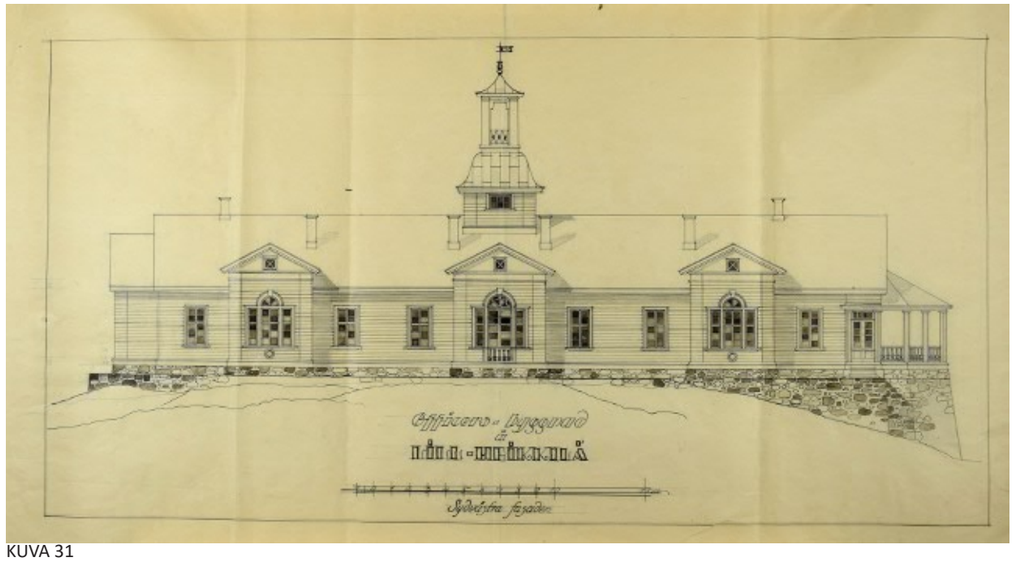

KUVA 31

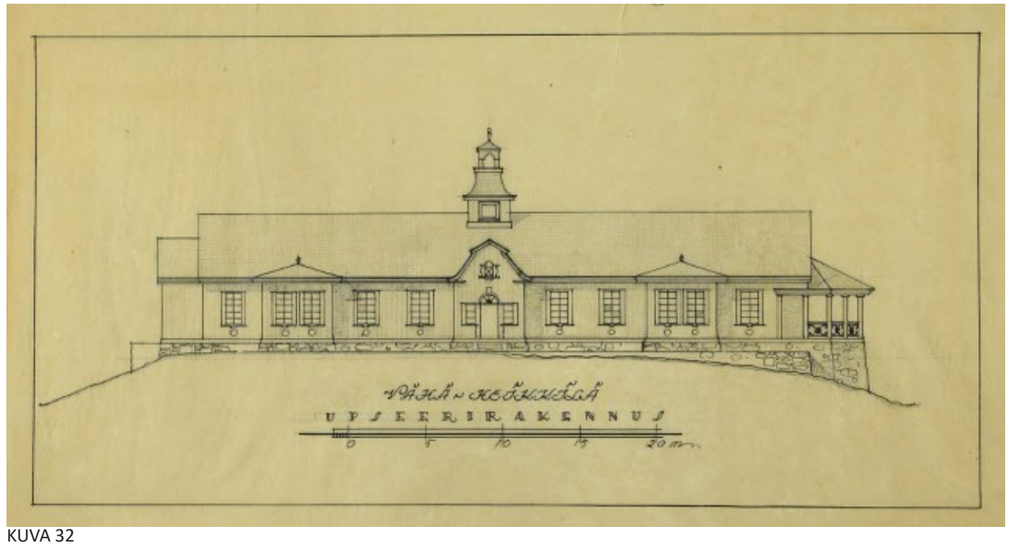

KUVA 32

KUVA 33

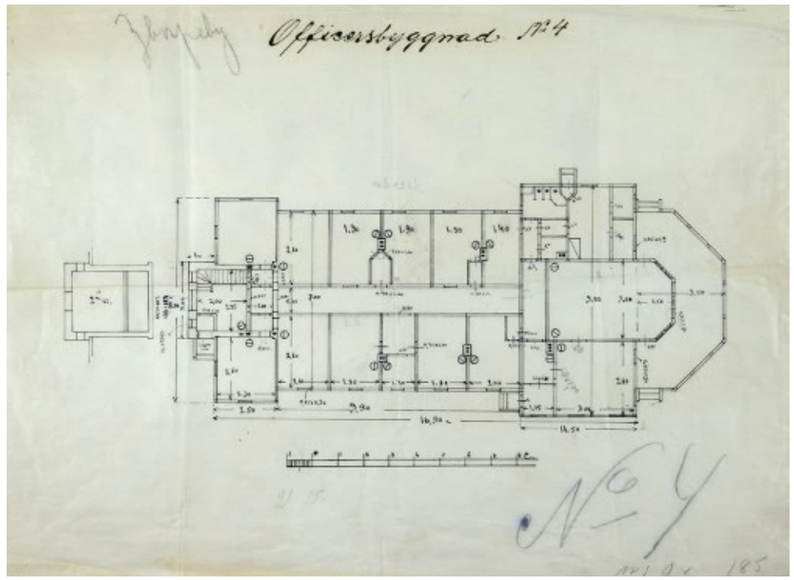

KUVA 34

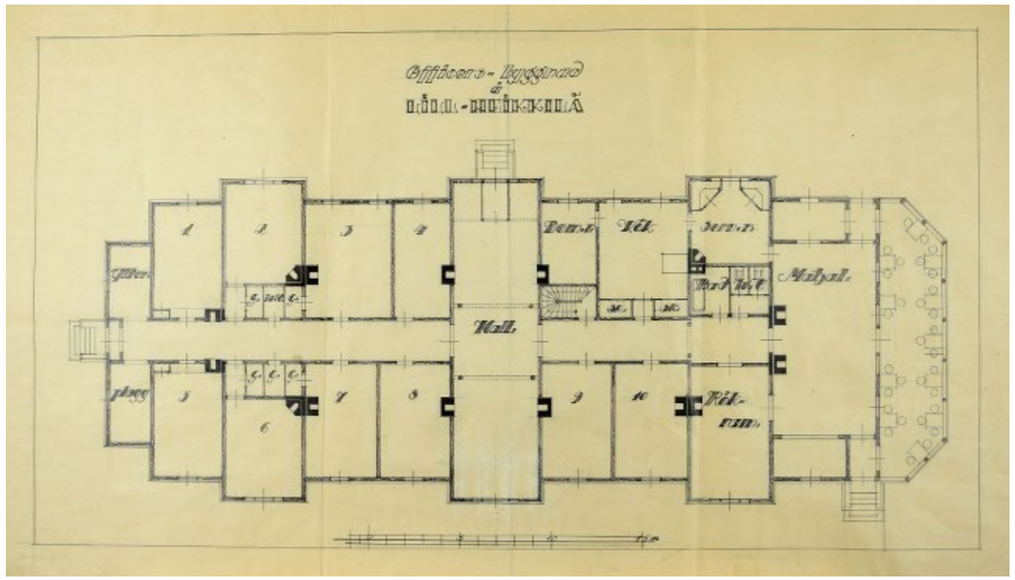

KUVA 35

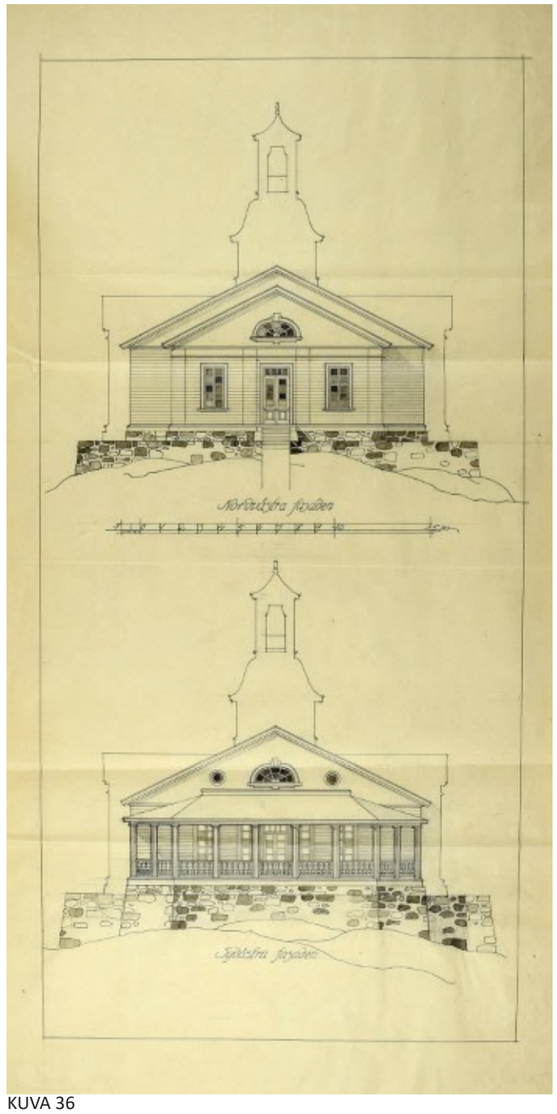

KUVA 36

käyttäjät

1917	Venäjän Itämeren Laivaston 2.Ilmailuprikaatin 5.lentodivisioonan
	2.merilentoasema,
	Venäjän Itämeren Laivaston viestipalvelu ja esikunta
1918	Suomen Ilmavoimien Lentokoulu
1918	Suomen Lentopataljoona (vain 2 viikkoa)
1918-66	Itämeren jalkaväkirykmentti n:o 1
	(= 1919-57 Porin Rykmentti = 1957-66 Porin Prikaati)
1918-39	Porin Rykmentti, esikunta, 1. ja 3.Pataljoona
	(= 1957-66 Porin Prikaati)
1939-44	Turun Laivastoasema, muita varuskunnan joukkoja ja laitoksia
1944-52	Porin Jalkaväkirykmentti 6, 2.Pataljoona (=Raskaspataljoona),
	kranaatinheitin- ja raskaskomppaniat
1952-57	Porin Jalkaväkirykmentti = 3.Prikaati (=Porin Prikaati)
1957-66	Porin Prikaati, esikunta, 2. Pataljoona, Aliupseerikoulu
	Tukipataljoona
1963-66	Turun Ilmatorjuntapatteristo 1. ja 2.Patteri
1967-70	*peruskorjaus, ruokalalaajennus*
1970-88	Turun Ilmatorjuntapatteristo 1. ja 2.Patteri
	2.Erillinen Autokomppania
1970-2002	Turun Varuskuntasoittokunta
1986-98	Turun Rannikkorykmentin Esikunta
1989-2002	Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentti
	(= Turun Ilmatorjuntapatteristo + 2.Erillinen Autokomppania +
	2.Erillinen Viestikomppania)
2003-07	Turun ja Porin Sotilaslääninin Esikunta
2006-07	*peruskorjaus*
2008-	Merivoimien esikunta
	2.Logiikkarykmentin esikunta
	Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen Järjestelmäkeskuksen
	merijärjestelmäosasto, Lounais-Suomen aluetsto
	Sotilaslääninin aluetoimisto
	Puolustushallinnon rakennuslaitoksen alueyksikkö
	maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjen tiloja
	Senaatti-kiinteistöt

KUVAT 30-36. RAKENTAMATTOMIA RAKENNUKSIA: VÄHÄ-HEIKKILÄN LENTOASEMA = UPSEERIRAKENNUS. (LUONNOKSIA ?). KANSALLISARKISTO TURKU.

KUVA 37

KUVA 38

KUVA 39

KUVA 40

KUVA 41

KUVA 42

KUVA 43

KUVA 44

KUVA 37. RYKMENTIN KOMENTAJA TARKASTAMASSA VÄHÄ-HEIKKILÄN KASARMIA (1920-LUKU ?). PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA, KUVA-ARKISTO. MARKO SUUTARLA / ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY; SUTELA 1986: 226.

KUVA 38. KASARMIN EDESSÄ, TORNIN YLIN KERROS PURETTU (1920/30-LUVUN VAIHDE ?). PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA, KUVA-ARKISTO. MARKO SUUTARLA / ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY.

KUVA 39. PUOLUSTUSVOIMAIN JUHLAPÄIVÄ 4.6.1944. KUVA TURUN SANOMAT. TURUN MUSEOKESKUKSEN VALOKUVA-ARKISTO.

KUVA 40. PUOLUSTUSVOIMAIN JUHLAPÄIVÄ 4.6.1944. KUVA TURUN SANOMAT. TURUN MUSEOKESKUKSEN VALOKUVA-ARKISTO.

KUVA 41.KONEDIVISIOONAN HENKIINJÄÄNYT RYHMÄ. KUVA VILHO HEINÄMIES 15.9.1941. SA-KUVA 102705. SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.

KUVA 42. PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA, KUVA-ARKISTO. MARKO SUUTARLA / ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY.

KUVA 43. LAIVASTON HIIHTOAMMUNTAMESTARUUS- JA PARTIOKILPAILUT. KUVA ALLAN GUSTAFSSON (1930-40-LUKU ?). SA-KUVA 75656. SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.

KUVA 44. PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA, KUVA-ARKISTO. MARKO SUUTARLA / ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY.

1 Tämän luvun historiaosuuden (1917-2006) pohjana on käytetty Maiju Aakon Turun Maakuntamuseolle vuonna 2006 laatimaa dokumentointikertomusta, jota on revisioitu ja päivitetty vuoden 2006 jälkeen löytyneiden dokumenttien pohjalta sekä haastattelemalla asiaa tutkineita. Tekstiä on tiivistetty ja muokattu. Mikko Mannberg / LPR-arkkitehdit oy.

2 Jokela 2016: 310

3 Jokela 2016: 311

4 Jokela 2016: 313-314

5 Arkkitehtuurimuseo www-sivut 2017. Arkkitehtuurimuseo sai syksyllä 2016 lahjoituksena Jevsignejeffin piirustuksia. Niitä on tutkinut Timo Keinänen. Jevsignejeff itse translitteroi oman nimensä venäjän kielestä Evsigneeff.

6 Jokela 2016: 314. Venäjänkielentaitoinen komentaja emeritus Aimo Jokela on tutkinut Turun Maakunta-arkistossa (nyk. Kansallisarkisto Turku) säilytettäviä kopioita Heikkilän kasarmin venäläisistä alkuperäispiirustuksista, signum Ia:3 ja 1a:4. Alkuperäispiirustukset lienevät Pietarin Itämeren Laivaston Arkistossa.

7 Jokela 2016: 310-311

8 Jokela 2016: 314

9 Jokela 2016: 311

10 Jokela 2016: 312

11 Jokela 2010: 85

12 Jokela 2016: 311

13 Jokela 2016: 312

14 Jokela sähköpostivastauksessa 18.2.2019.

15 Jokela 2016: 310

16 Auvinen, 1989:17

17 Sutela, 1986:184, 188

18 Ilmavoimat, 2006

19 Puolustusvoimat, 1999

20 Auvinen, 1989: 46

21 Auvinen, 1989: 48

22 Auvinen 1989: 81-82

23 Auvinen 1989: 94

24 Honkala, 200:41,42

25 Honkala, 2000:291, Auvinen, 1989: 61

26 Sutela, 1986:358

27 Sutela, 1986:379

28 Sutela,1986:364

29 Aitos

30 Sutela, 1986:366

31 Sutela, 1986:397

32 Bergroth, 1987:13

33 Heikki Anttila sähköpostitse 5.3.2019

34 Puolustusvoimat, 1999

35 Bergroth, 1987:15

36 Heikkilän pääkasarmin majoituskartta, 1995

37 Ilmatorjuntaupseeriyhdistys, 2003

38 Aamuset 8.4.2016

39 Jokela 2016: 312

KUVA 45

KUVA 46

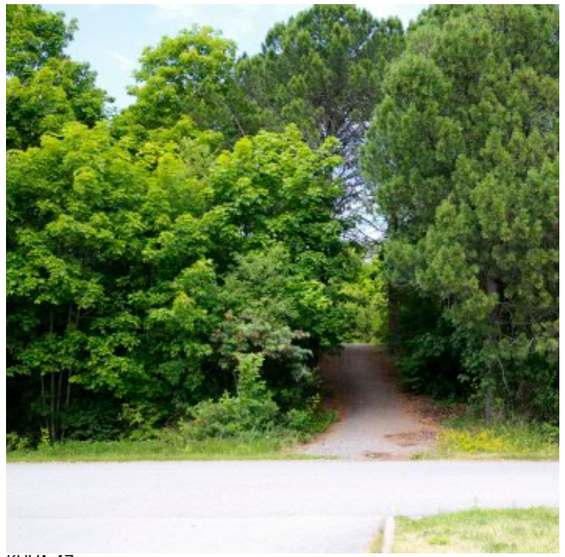

KUVA 47

KUVA 48

KUVA 49

KUVA 50

KUVA 51

KUVA 52

KUVA 53

KUVA 54

KUVA 55

KUVA 45-58. NÄKYMIÄ KASARMI-ALUEELTA, KESÄKUU 2018.
KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.
KUVA 55. KASARMIIN KUULUNUT ASUINKERROSTALO, 1950-LUKU. RAKENNUS MYYTY JA TONTTI EROTETTU KASARMIALUEESTA.

KUVA 56

KUVA 57

KUVA 58

3.1 VENÄLÄINEN INSINÖÖRIRATIONALISMI

Heikkilän kasarmi edustaa arkkitehtuuriltaan 1800-/1900-luvun vaihteen venäläistä insinööriirationalismia, missä pohjakaavan ja julkisivun symmetria kuin myös arkkitehtoninen muotokieli periytyvät klassisesta perinteestä. Rationalistinen ajattelu nousi Ranskassa 1800-luvulla valistuksen hyötyajattelun luonnollisena seurauksena. Rationalistinen arkkitehtuuriteoreettinen ajattelu kypsyi Pariisissa École Polytechniquessa 1800-luvun alussa.[1] Sille ominaista oli, että tehtävä määritteli rakenteen ja muodon, mistä tulikin sitten myöhemmin funktionalismin ydin.

Sirpa Haila on väitöskirjatutkimuksessaan *Venäläinen rationaalisuus. 1910-luvun kasarmiarkkitehtuuri sosiaalisena käytäntönä* (1996) nähnyt 1800-luvun rationalistisen ajattelun nousun ja klassisen perinteen vähittäisen väistymisen taustalla useita tekijöitä:

- uudet sosiaaliset tarpeet, jotka syntyivät erityisesti Ranskassa aristokratian väistymisen ja porvariston ja teol-lisuuden nousun myötä Ranskan suuren vallankumouksen (1789) seurauksena
- ranskalaisen insinööritieteen nousu, minkä uudet matemaattiset laskentamallit mahdollistivat
- arkkitehdin ja insinöörin työnkuvien eriytyminen arkkitehtien keskittyessä esteettisiin, insinöörien teknisiin kysymyksiin
- uudet materiaalit - teräs, lasi, betoni - sekä uudet rakenteet ja muodot
- uudet liikennemuodot: rautatie
- uudet rakennustyypit: rautatieasemat, näyttelyhallit, tehtaat, tavaratalot
- hygieniatieteen nousu [2]

1800-luvulla klassistinen arkkitehtuuriajattelu perustui rakennusten ja ihmisten hierarkkiseen luokitteluun ja arvomaailmaan, jota klassinen koulusivistys ja aateliset esikuvat ylläpitivät. Alun perin upseeristo oli taustaltaan aatelista. Aatelisten ja keskiluokan elämänpiiri ja arkkitehtoniset ympäristöt poikkesivat toisistaan. Siviili- ja sotilasinsinöörien arvomaailma oli keskiluokkaisempi. 1800-luvulla upseeristo ja samalla upseeriston arkkitehtoninen ympäristö keskiluokkaistui.[3]

1800-luvun arkkitehtuurissa aristokraattinen klassismi ja teknokraattinen rationalismi elivät siis rinnakkain. 1800-luvun alkupuolella rationalistit sovelsivat klassistista tyylikieltä. Tätä tuki se, että insinööritkin olivat omaksuneet aristokraattiset kulttuuriarvot, joiden mukaan hyvässä yhteiskunnassa vallitsi järjestys ja harmoninen hierarkia, mikä näkyi hyvän klassistisen järjestyksen mukaisina ympäristöinä. 1800-luvun loppupuolella aristokraattiset arvot väistyivät vähitellen teknokraattisen rationalismin tieltä, kun teollisuuden, kaupallisten arvojen ja koulutetun keskiluokan merkitys yhteiskunnassa nousi.

Klassisen järjestyksen ja rationaalin ajattelun samanaikaisuus näkyi myös kasarmisuunnittelussa: *”Sotilaskasarmien rationaalinen suunnittelu ei ollut puhtaasti rationaalista funktionalismia, koska klassisen järjestyksen periaatteista säilyi ainakin upseeriston eriyttäminen asuntojen kokoerojen, julkisivujen koristelun ja rakennussijoittelun avulla. Kasarmisuunnitteluun sisältyneiden klassististen ja funktionaalisten tavoitteiden välinen voimasuhde muuttui vähitellen 1800-luvulla: hyvän maun vaatimasta järjestyksestä tai järjelle ilmeisistä klassisista mittasuhteista puhuttiin yhä vähemmän. Näiden sijasta 1900-luvun alussa puhuttiin tarkoituksenmukaisuudesta, konstruktioiden sanelemasta muodosta ja hygieniasta.”* (Haila) [4]

Kasarmirakennuksissa klassinen järjestys näkyi virka-arvojärjestyksenä ja rakennusten sosiaalisena hierarkiana. Rationalismi ilmeni keskiluokkaistumisena, rakennustekniikan kehityksenä, vapaamuotoisen kaupunkisuunnittelutyylin kehityksenä, hygieniakysymyksenä, konstruktiivisena arkkitehtuurityylinä ja rakennusten asemakaavallisena vapautumisena hierarkkisesta järjestyksestä.[5]

Tyypillistä venäläisille kasarmirakennuksille oli rationaali tiilityyli. Uusi teollinen tiilenvalmistustekniikka teki mahdolliseksi punatiilirakennusten – tehtaiden, vankiloiden, kasarmien, koulujen ja keskiluokan asuintalojen – tehokkaan, halvan rakentamisen. Tiiltä käytettiin sosiaalisesti vähempiarvoisissa siviilirakentamisessa: tehtaissa, kouluissa, työväenkasarmeissa. Tiilityyli oli siis sosiaalisesti ja taloudellisesti edullinen rakennustyyli.[6] Hygienian nimissä ikkunoita suurennettiin ja aurinkovalo ja raikas ilma päästettiin sisään. *”Rationaalinen arkkitehtuuriteoria pyrki oikeuttamaan näiden keskiluokkaisten rakennusten tyylin.”* (Haila)[7]

Modernin arkkitehtuurin historia Venäjällä olikin alkuvuosina olennaisesti insinöörien historiaa: he promotoivat uutta modernia arkkitehtuuri-ihannetta.[8] Insinööriirationalismi [9] oli siviili-insinöörien suunnittelemaa edullista massarakentamista, jossa sisätila määritteli ulkomuodon. Hyödyn ja kauniin yhdistäminen ei välttämättä toteutunut, ja huonoimmillaan insinöörirakentaminen keskittyi pelkkään käytännöllisyyteen ja hyödyntavoitteluun. Suhde kaupunkikuvaan oli toisarvoinen, mutta toisaalta rationalismi edisti puutarhakaupunkiaatteen ja terveellisyyden leviämistä.[10]

1800-luvulla kasarmialueiden sosiaalinen hierarkia näkyi paitsi rakennusten muodonannossa, myös niiden sijoittelussa. 1910-luvulla sijoittelu vapautui ja hierarkia näkyi asuntojen kokoeroissa niissä kasarmeissa, joissa asuntoja oli.[11] Sotilasrakennuksille ja majoitustiloille annettiin rationaaliset miniminormit. Virka-arvohierarkia näkyi virka-asunnoista annettuina normeina: upseeriston asuntojen koot kasvoivat hierarkiassa ylentymisen myötä. [12] Julkisivuihin ei sinänsä määräyksin puututtu, mutta niiden suunnittelua ohjattiin tyyppipiirustuksin.[13]

Nikolain insinööriakatemian kasarmisuunnittelun professori Viktor Sokolskij toi esiin sotilaskasarmin suunnitteluoppikirjassaan (1912) rationalistisen arkkitehtuuriajattelun perusperiaatteet: hyvä rakennus on tarkoituksenmukainen (= hygieninen, mukava käyttää), kestävä, kaunis ja halpa.[14]

I maailmansodan jälkeen Euroopassa syntyi tarve järjestää pikaisesti suuri määrä asuntoja asunnottomille. Tämä korosti teknistä ja tuotannollista näkökulmaa.

1 Haila 1996: 136
2 Haila 1996: 12-13
3 Haila 1996: 16
4 Haila 1996: 16-17
5 Haila 1996: 17, 134
6 Haila 1996: 135
7 Haila 1996: 136
8 Haila 1996: 14-15
9 Hailan termi. Haila 1996: 15
10 Haila 1996: 14
11 Haila 1996: 134
12 Haila 1996: 16
13 Haila 1996: 134-135
14 Haila 1996: 133

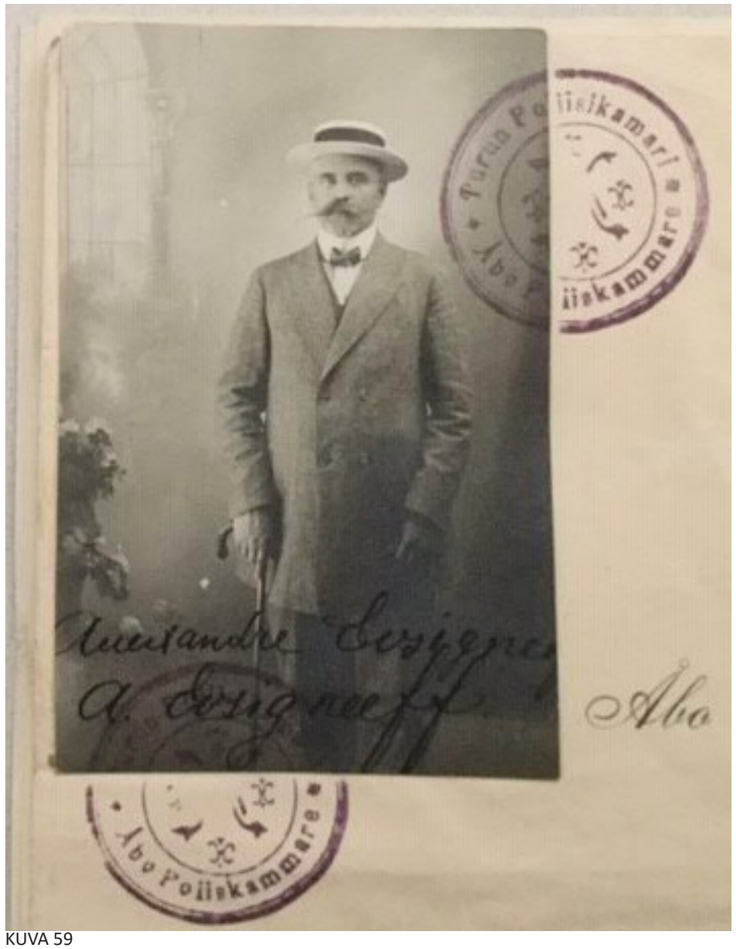

KUVA 59

3.2 ALEXANDER JEVSIGNEJEFF

Vähä-Heikkilän kasarmin päärakennuksen suunnitteli Venäjän merivoimien insinööri-arkkitehti Alexander Konstantinovits Jevsignejeff (s. 1873, kuolinvuosi tuntematon).[1] Kuten monet Venäjän armeijan palkkaamat kasarmi-suunnittelijat, Jevsignejeff opiskeli Pietarin Siviili-insinööri-instituutissa.[2] Kasarmeja suunnitelleet sotilasinsinöörit taas saivat koulutuksensa Nikolain insinööriakatemiassa.[3]

Valmistuttuaan Jevsignejeff palveli laivastossa. Sen jälkeen hän työskenteli Odessassa ja Kronstadtissa ennen muuttoaan Suomeen[4], jossa toimi 1913-27[5].

Jevsignejeff aloitti Helsingin sotasataman insinööri-arkkitehtina 1913, mutta siirtyi 1915 Turkuun suunnittelemaan Vähä-Heikkilän kasarmia. Turussa Jevsignejeff asui 1915-18 jugend-talossa Rauhankatu 2:ssa ja 1918 alkaen Naantalissa, kunnes rakennutti oman talonsa Turkuun 1924, osoitteeseen Räntämäenkatu 22 (Pohjolan kaupunginosassa).[6]

Jevsignejeffin muita töitä Suomessa on mm. Lutikkalinnan asuntokasarmi Helsingin Katajanokalla (myös 1915) sekä mahdollisesti Suomenlinna Pikku-Mustasaaren kulkutautisairaala (1916). Hän piirsi myös pitkälle viedyt Katajanokan venäläisen upseerikerhon luonnokset.[7]

I maailmansota, Venäjän vallankumous ja Suomen itsenäistyminen tekivät kasarmiprojektien päälliköstä työttömän venäläisen emigrantin. Osallistumalla lukuisiin kilpailuihin Jevsignejeff yritti käynnistää arkkitehtitoimintaa Suomessa siinä kuitenkaan onnistumatta.[8]

Jevsignejeff möi äkillisesti Turun talonsa ja muutti Suomesta 1927 Saksaan, todennäköisesti Berliiniin.[9] Hänen muuttonsa jälkeisestä elämästä ei toistaiseksi ole tietoa.

1 Arkkitehtuurimuseo www-sivut 2017. Arkkitehtuurimuseo sai syksyllä 2016 lahjoituksena hänen piirustuksiaan. Niitä on tutkinut Timo Keinänen. Jevsignejeff itse translitteroi oman nimensä venäjän kielestä Evsigneeff.
2 Timo Keinäsen esitelmä Arkkitehtuurimuseossa 29.3.2017, käsikirjoitus. Keinänen puhelinkeskustelussa 31.1.2019
3 Haila, 1996: 10,14,15
4 Timo Keinänen puhelinkeskustelussa 31.1.2019
5 Keinänen Katajanokan kaiku 2017.
6 Keinänen sähköpostikirjeenvaihdossa.
7 Arkkitehtuurimuseo www-sivut 2017, Keinänen Katajanokan kaiku 2017: 27. Timo Keinäsen esitelmä Arkkitehtuurimuseossa 29.3.2017, käsikirjoitus.
8 Keinänen puhelinkeskustelussa 31.1.2019
9 Arkkitehtuurimuseon www-sivut 2017. Timo Keinäsen esitelmä Arkkitehtuurimuseossa 29.3.2017, käsikirjoitus. Keinänen puhelinkeskustelussa 31.1.2019

KUVA 60

KUVA 61

KUVA 59: ALEXANDER JEVSIGNEJEFFIN PASSIKUVA. KANSALLISARKISTO. KUVA: TIMO KEINÄNEN.
KUVA 60: JEVSIGNEJEFFIN SUUNNITTELEMA LUTIKKALINNA, KATAJANOKKA, HELSINKI. JEVSIGNEJEFFIN PIIRUSTUSKOKOELMA, ARKKITEHTUURIMUSEO. KATAJANOKAN KAIKU-PAIKALLISLEHTI 2017. JULKAISTU TIMO KEINÄSEN ARTIKKELIN YHTEYDESSÄ 2017.
KUVA 61: LUTIKKALINNA, KATAJANOKKA., HELSINKI. KUVA TIMO KEINÄNEN. KATAJANOKAN KAIKU-PAIKALLISLEHTI 2017. JULKAISTU TIMO KEINÄSEN ARTIKKELIN YHTEYDESSÄ.

KUVA 62

KUVA 62: KASARMIRAKENNUS, TORNI TÄYDESSÄ KORKEUDESSAAN. TAUSTALLA RADIOASEMAN MASTOJA. ETUALALLA NS. SANTSIKIVI. (KEVÄT 1918?) PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA, KUVA-ARKISTO. MARKO SUUTARLA / ARKKITEHTITOIMISTO LEO KOSONEN OY.

4 RAK 01 KASARMIRAKENNUS 1917

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. Pihlajaniemi 1-4 / Vähäheikkilä / -
rakennusvaihe	. 1915 (?)-17
alkuperäiset suunnittelijat	. sotilasinsinööri-arkkitehti Alexander Jevsignejeff
ajoitus	. piirustukset hyväksytty marraskuussa 1915
alkuperäinen rakennusvaihe	. kesä 1915 - 1917
kerrosluku	. III / IV / V torniosa (alun perin VI torniosa)
bruttoala brm2	. 6090 (maanpäälliset osat) / 8496
kerrosala kem2	. 5417 (maanpäälliset osat) / 8496
tilavuus rm3	. 23500 (maanpäälliset osat) / 27231
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
tutkimukset, julkaisut	. Maiju Aakko / Turun maakuntamuseo: Dokumentointikertomus. Turku, Vähä-Heikkilä, Heikkilän kasarmialue. Kasarmirakennus. 12.4.2006

käyttöhistoria

Kasarmirakennus rakennettiin 1915-17 Venäjän Itämeren laivaston viestikeskukseksi ja kasarmiksi. Venäjän vallankumouksen ja Suomen itsenäistymisen jälkeen kasarmista tuli kesäkuussa 1918 Helsingin jalkaväkirykmentin (myöh. Porin prikaatin) kasarmi.

1920-luvulla päärakennuksessa on ollut miehistötilojen lisäksi mm. sotilaskoti, sairaala, ruokala, upseeri- ja aliupseerikerhot sekä kymmenkunta asuntoa.
2008 alkaen rakennus on ollut Merivoimien Esikunnan käytössä. Muut nykyiset käyttäjät: Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen 2.Logistiikkarykmentin esikunta, Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen Järjestelmäkeskuksen merijärjestelmäosasto, Lounais-Suomen aluetoimisto, Puolustushallinnon Rakennuslaitoksen Turun palveluyksikkö. [1]

1917	Venäjän Itämeren Laivaston 2.Ilmailuprikaatin 5.lentodivisioonan toinen merilentoasema, päärakennuksessa Venäjän Itämeren laivaston viestipalvelun esikunta- ja kasarmirakennus
1918	Suomen Ilmavoimien Lentokoulu
1918	Itämeren jalkaväkirykmentti n:o 1
1918-39 (?)	Porin Rykmentti (vuodesta 1957 Porin Prikaati)
1939-44	Varuskunnan joukkoja ja laitoksia mm. Turun Laivastoasema
1944-52	Jalkaväkirykmentti 6
1952-57	3.Prikaati
1957-66	Porin Prikaati
1963-88	Turun Ilmatorjuntapatteristo
1970-2002	Turun Varuskuntasoittokunta
1986-98	Turun Rannikkorykmentin Esikunta
1989-2002	Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentti (= Turun Ilmatorjuntapatteristo, Toinen Erillinen Autokomppania, Toinen Erillinen Viestikomppania)
2003-07	Turun ja Porin Sotilaslääninin Esikunta
2006-07	peruskorjaus
2008-13,2014-	Merivoimien Esikunta 2.Logistiikkarykmentti Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen Järjestelmäkeskuksen merijärjestelmäosasto, Lounais-Suomen aluetoimisto Sotilaslääninin aluetoimisto

RAK 01 PÄÄRAKENNUS

	Puolustushallinnon rakennuslaitoksen alueyksikkö maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjen tiloja
2013-	Senaatti-kiinteistöt
2016-	Suomen Turvallisuusverkko oy

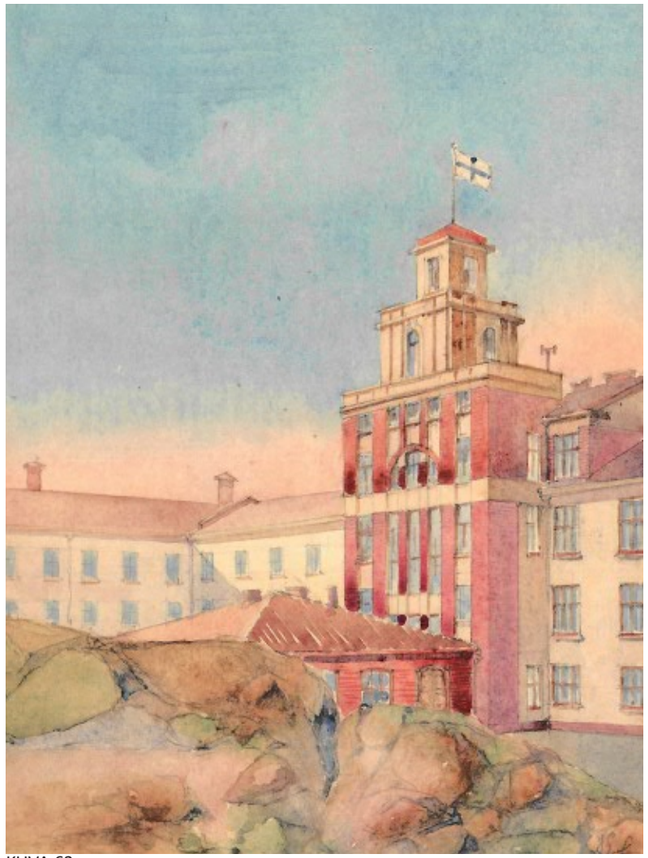

KUVA 63

KUVA 64

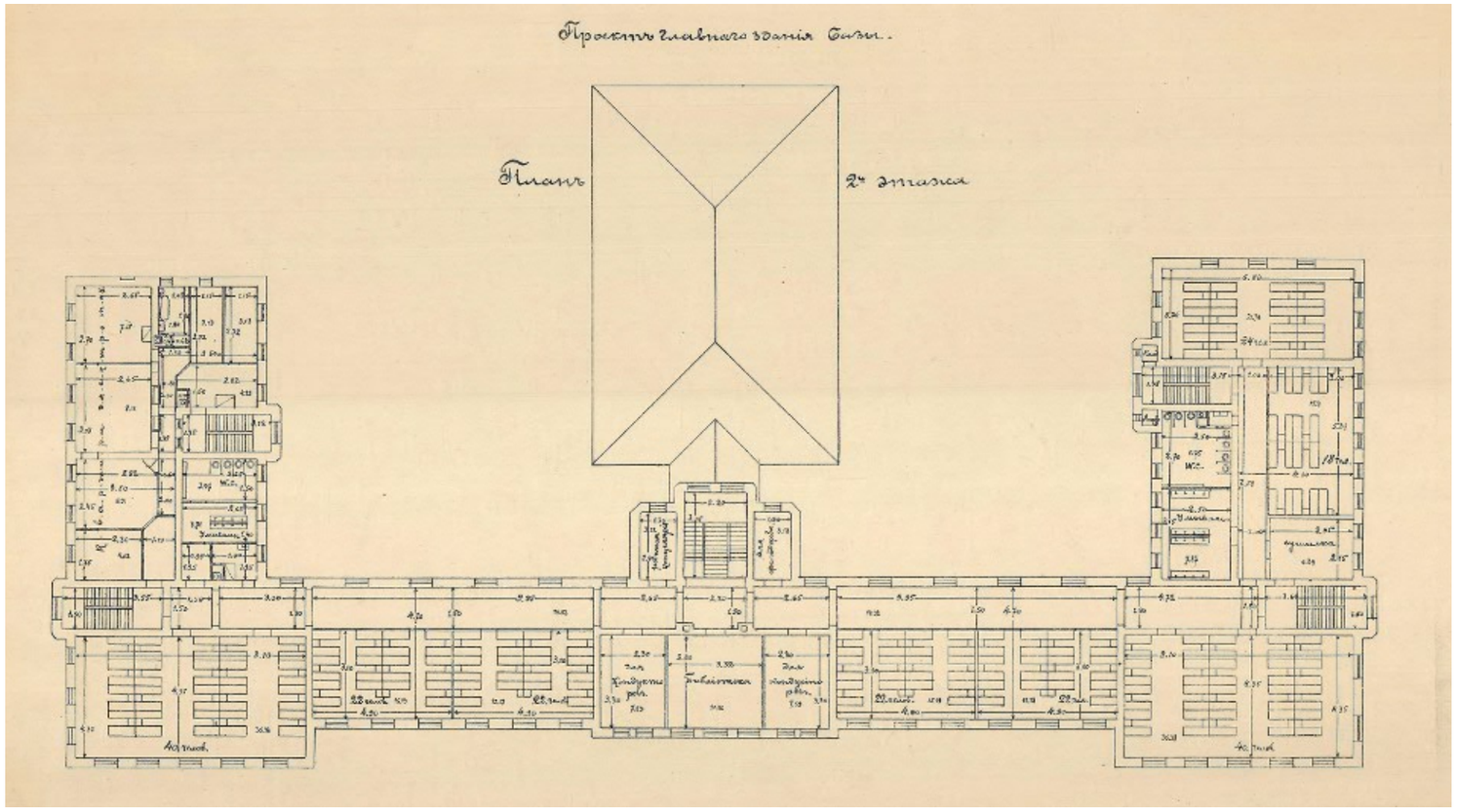

KUVA 65

korjaukset ja muutokset

peruskorjaus ja laajennus 1966-70, arkkitehdit Terttu ja Heikki Suvitie: Laaja peruskorjaus, jossa tehtiin tilamuutoksia, uusittiin sisätiloja, lisättiin sosiaalitiloja ja laajennettiin uudella ruokalauudisosalla. Väliseinät uusittiin. Pääporras ja länsiporras tehtiin betonirakenteisina moderneina portaina.
korjaus 1998, PHRakL arkkitehti Sakari Korhonen, insinööri Jorma Rytkönen, LVI- ja sähkösuunnittelu Insinööritoimisto Juhani Lehtonen Ky: saniteettitilojen perusparannus.
peruskorjaus 2006-07, Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy / arkkitehdit Lasse Kosunen, Marko Suutarla: peruskorjaus, osittainen entisöinti, Senaatti-kiinteistöjen Vuoden 2007 rakennushanke; rakennuttajakonsultti ISS Proko, pääurakoitsija Rakennustoimisto Laamo. Laajassa korjaustyössä tehtiin tilamuutoksia, uusittiin kaikki kevyet rakenteet ja pintarakenteet (porrastiloja ja suuren neuvotteluhuoneen holvikattoja lukuun ottamatta), uusittiin sosiaalitilat, kaikki väliseinät, ulko- ja sisäovet sekä puuikkunat (vanha ulko-osien puitejako palautettiin), entisöitiin värejä ja uudistettiin kaikki talotekniset järjestelmät.

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Pääjulkisivun (kaakkoon) edessä paraatikenttä / urheilukenttä, taustalla (luoteessa) kallioinen kukkula.
massoittelu: Koillis-lounaissuuntainen päämassa 3-kerroksinen, keskellä 4-kerroksinen lyhyempi ja 5-kerroksinen (alun pitäen 6-kerroksinen) torniosa. Sivusiivet 3-kerroksisia. Pääjulkisivussa keskirisaliitti ja sivurisaliitit erottuvat ulkonevina osina. Keskirisaliitissa 1. kerroksessa sisäänkäynnissä kuutiomainen eteisosa.
tilaratkaisu: Symmetrinen C-pohjakaava, jonka keskiosassa on pääsisääntuloalue. Koillis-lounaissuuntaisessa päämassassa luoteisjulkisivua seuraava leveä sivukäytävä, jonka päissä sekundäärisisäänkäynnit. Sivusiivissä on keskikäytävät, alun perin myös sivukäytävä / läpikulkuhuoneita. Käytävien varrella sijaitsevia kasarmitiloja on peruskorjauksissa muutettu toimisto- ja neuvottelutiloiksi.
rakenneratkaisu: Rakennus on massiivitiilirunkoinen (sekä ulko- että poikittaiset ja porrastilaa rajaaviat seinät) ja maanvarainen. Välipohjat alun perin I-profiilein tiilimuuratut kappaholvit ja betonivaletut betoniholvit, nyt betonilaattavälipohjat. Vesikattorakenteet (kattotuolit) ovat puuta.
julkisivut ja julkisivumateriaalit: Pääjulkisivu on massoiteltu viiteen osaan: Keskiosassa on pylväsaiheella korostettu, 4-kerroksinen osa, jossa keskeisesti tuulikaappi, jonka keskiakselissa torniosa. Päämassan lounais- ja koillispäässä leveät sivurisaliitit, joissa alaosassa 5 pyörökaaripäätteistä ikkunaa rapatussa, vaakaharkkouritetussa rapatussa osassa. Yksinkertaisessa pihajulkisivussa vaalean keltaiseksi rapatut seinäpinnat. Kiviaineiset klassistiset räystäät profiloituvat erittäin voimakkaasti ja muodostavat sivusiipien päissä myös katkaistun vaaka-aiheen. Päätykolmioaiheisissa päädyissä on lisäksi julkisivupinnasta sisäänpainettu puoliympyräaihe. Ikkunat on uusittu, mutta puitejako on entisöity ulkoruutuun. Pääjulkisivussa ja pääsiiven takajulkisivussa ikkunat ovat suuret 9-ruutuiset (jotka jakautuvat vielä apupuittein pienempiin osiin), sivusiivissä T-karmilliset, joissa lasitus on myös jaettu pienempiin osiin apupuitteilla. Ikkunapenkki on ulkoneva ja siinä on keskiharmaa pellitys.
kattomuoto ja katemateriaalit: Konesaumattu harjakatto, jota on paikoin korotettu iv-konehuoneiden vuoksi.
sisätilojen materiaalit: Seinissä tasoitepintoja, lattioissa linoleum-mattopintoja, lasketut alakatot umpi- ja rei'itettyä kipsilevyä. Suuressa neuvotteluhuoneessa on säilytetty kattoholvaukset. Porrastiloissa on säilytetty 1970 peruskorjauksen betonimosaiikkibetonilaattaporrassyöksyt teräskaiteineen.
talotekniikka: Peruskorjattu moderni talotekniikka.
kiinteä sisustus: -
irtokalustus: Moderni toimistokalustus.
taideteokset: Maalauksia.

4.2 alkuperäinen kasarmirakennus 1917 [2]

Heikkilän kasarmin päärakennuksen rakentaminen aloitettiin jo kesällä 1915, vaikka piirustukset vahvistettiin vasta marraskuussa[3]. Päärakennuksen suunnitteli Venäjän merivoimien insinööri-arkkitehti Alexander Jevsignejeff.[4] Rakennus valmistui vuonna 1917.[5] Se rakennettiin mahdollisesti venäläisten tyyppipiirustusten mukaan, joiden pohjana oli vuoden 1882 kasarmirakentamisasetus.[6] Asetuksen mukaan huonekorkeuden tuli olla 5 arsinaa (3,5 metriä) ja pinta-alan 1,2 neliösyltä (5,5 m2) ja tilavuuden 2 kuutiosyltä (19,5 m3) henkeä kohden.[7]

Päärakennuksen pohja on samanlainen kuin venäläisissä sotilassairaaloissa, minkä vuoksi on oletettu, että rakennus olisi alun perin suunniteltu sairaalaksi.[8] Venäläisissä piirustuksissa kasarmista kuitenkin käytetään nimitystä Läntisen viestipalvelun keskusasema Turku, joten todennäköisesti koko kasarmialue suunniteltiin Venäjän Itämeren laivaston läntisen alueen viestipalvelun käyttöön.[9]

KUVA 63: JEVSIGNEJEFFIN LAVEERAUS KASARMIRAKENNUKSEN POHJOISSIVUSTA (1917-18?). ETUALALLA MATALA PUURAKENTEINEN VIESTIKESKUS. ALEXANDER JEVSIGNEJEFFIN PIIRUSTUSKOKOELMA ARKKITEHTUURIMUSEO.
KUVA 64: KASARMIRAKENNUS, TORNI TÄYDESSÄ KORKEUDESSAAN. (1918?) PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA KUVA-ARKISTO. TURUN MUSEOKESKUKSEN VALOKUVA-ARKISTO.
KUVA 65: JEVSIGNEJEFFIN VENÄJÄNKIELINEN POHJAPIIRUSTUS (1915-17?), JOKA POIKKEAA YKSITYISKOHDISSA VENÄJÄNKIELISISTÄ TOTEUTUKSEN MUKAISISTA PIIRUSTUKSISTA. (LUONNOS ?) ALEXANDER JEVSIGNEJEFFIN PIIRUSTUSKOKOELMA ARKKITEHTUURIMUSEO.

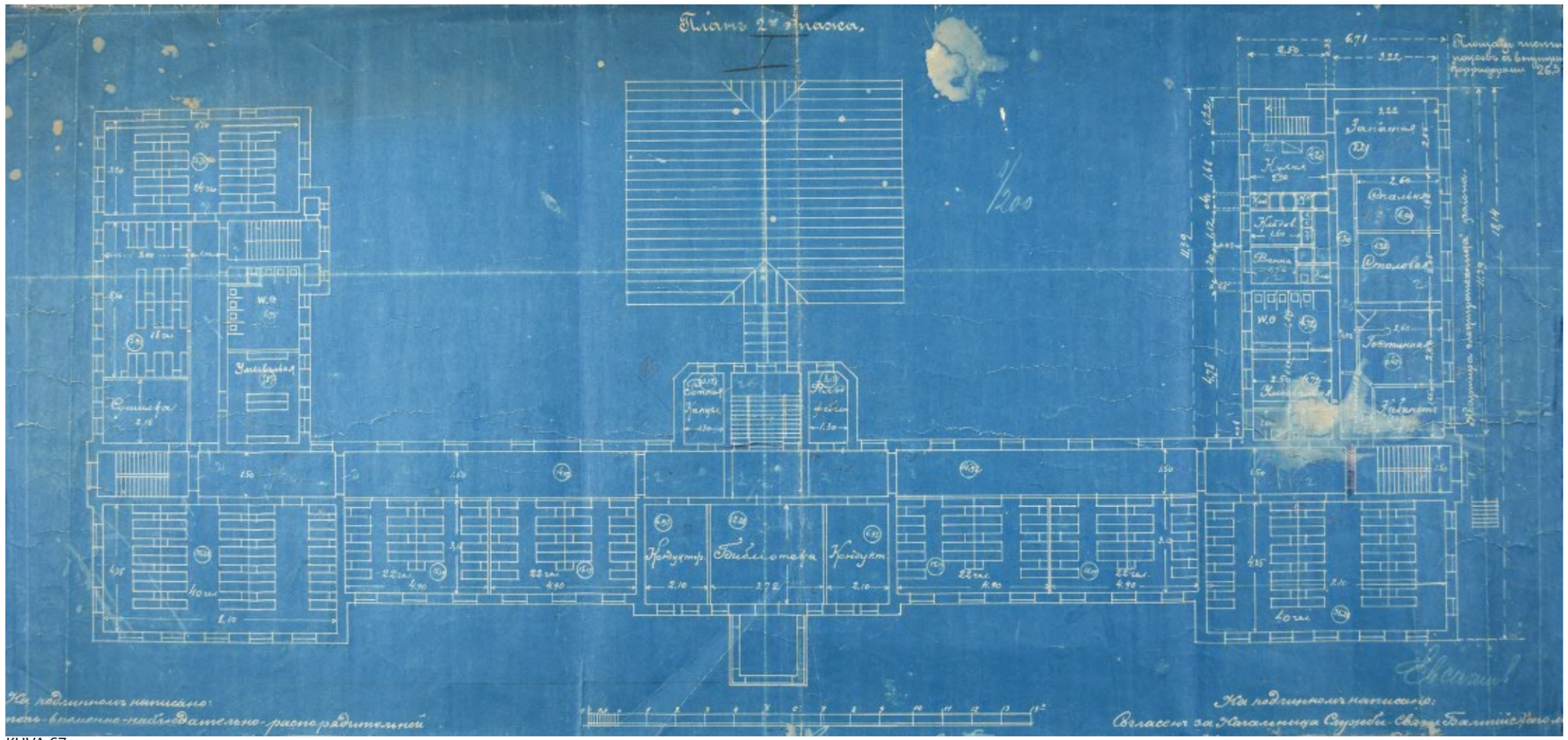

KUVA 67

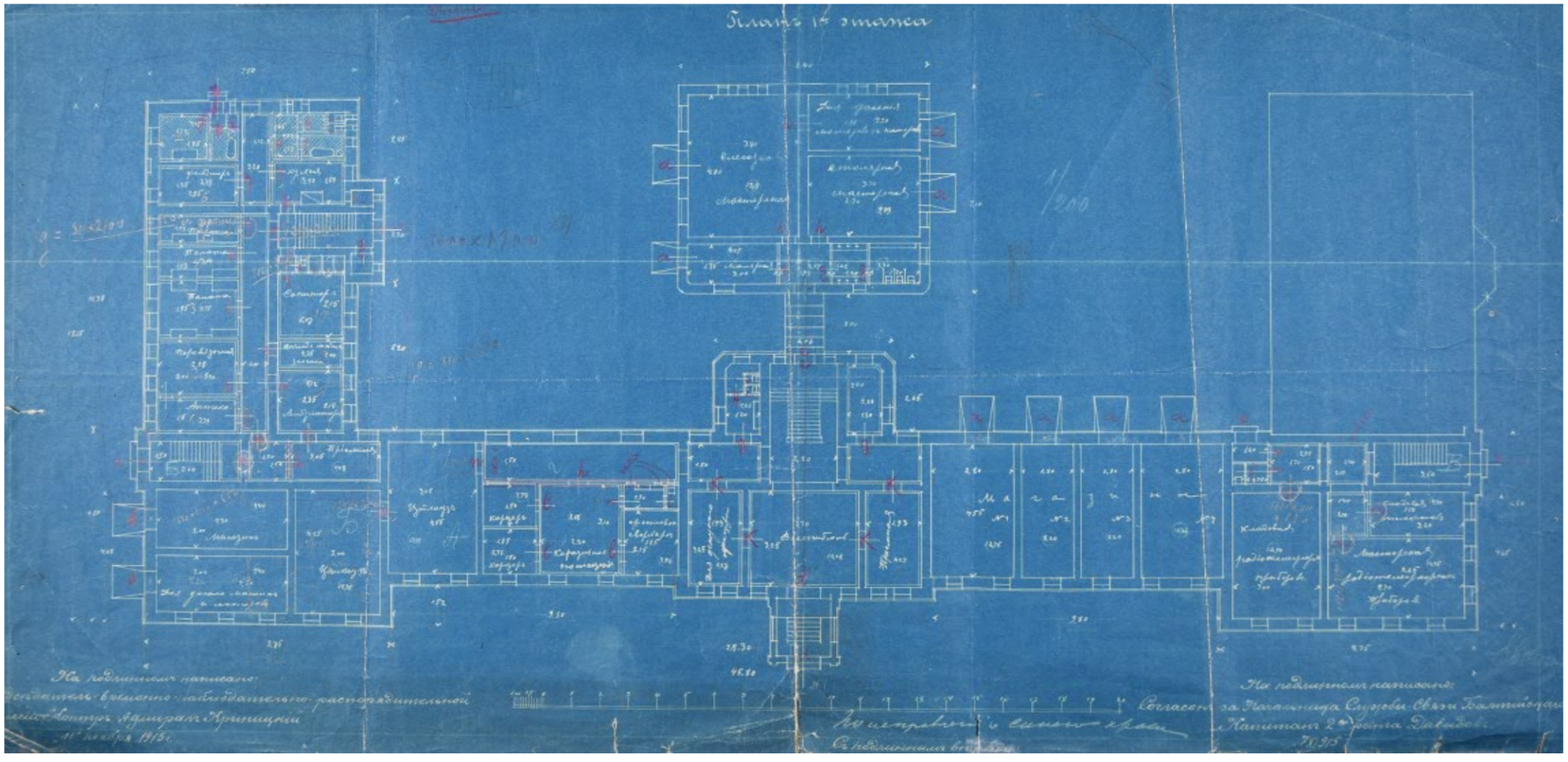

KUVA 66

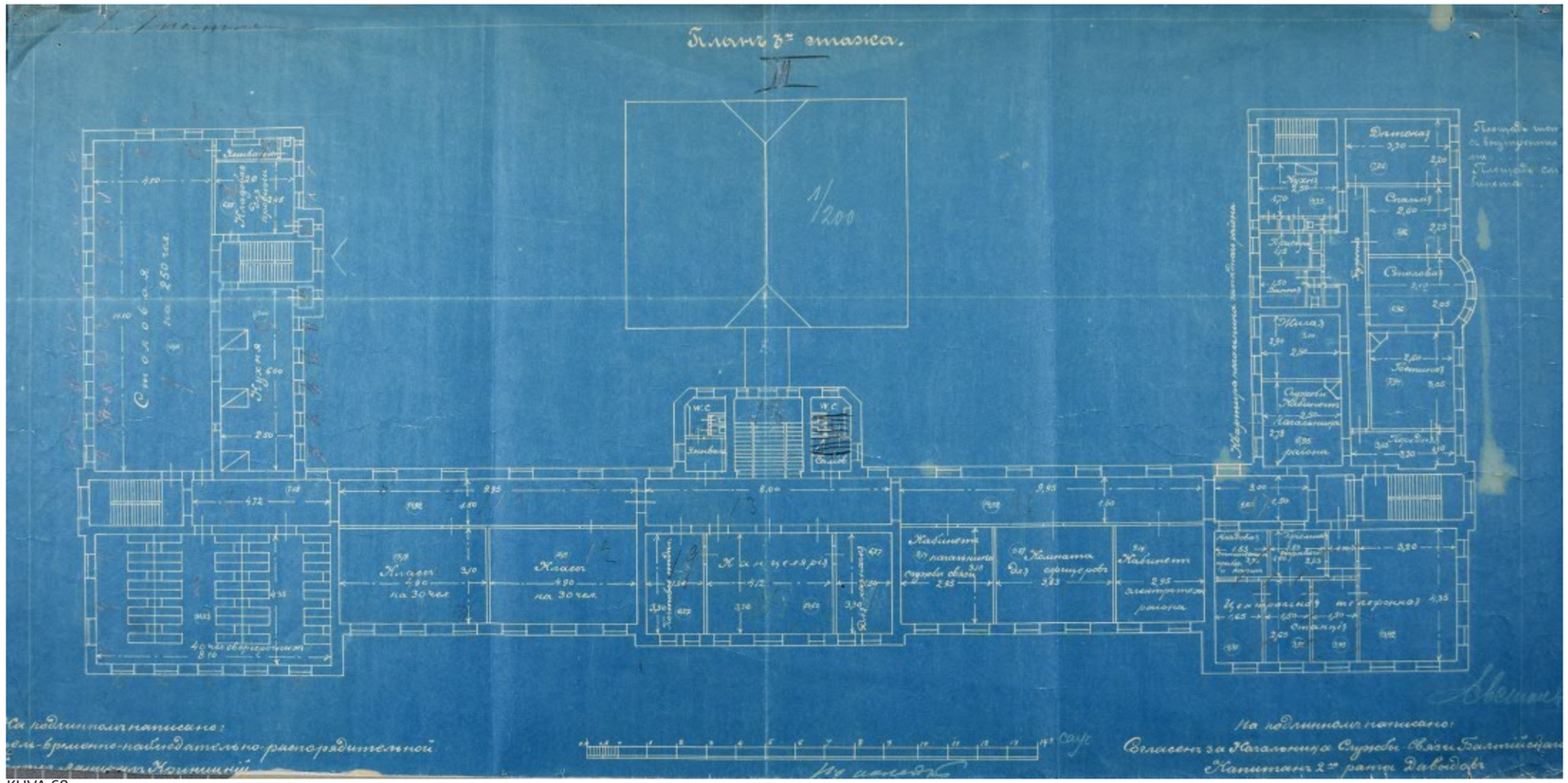

KUVA 69

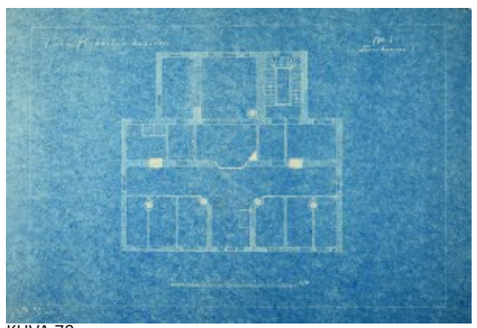

KUVA 70

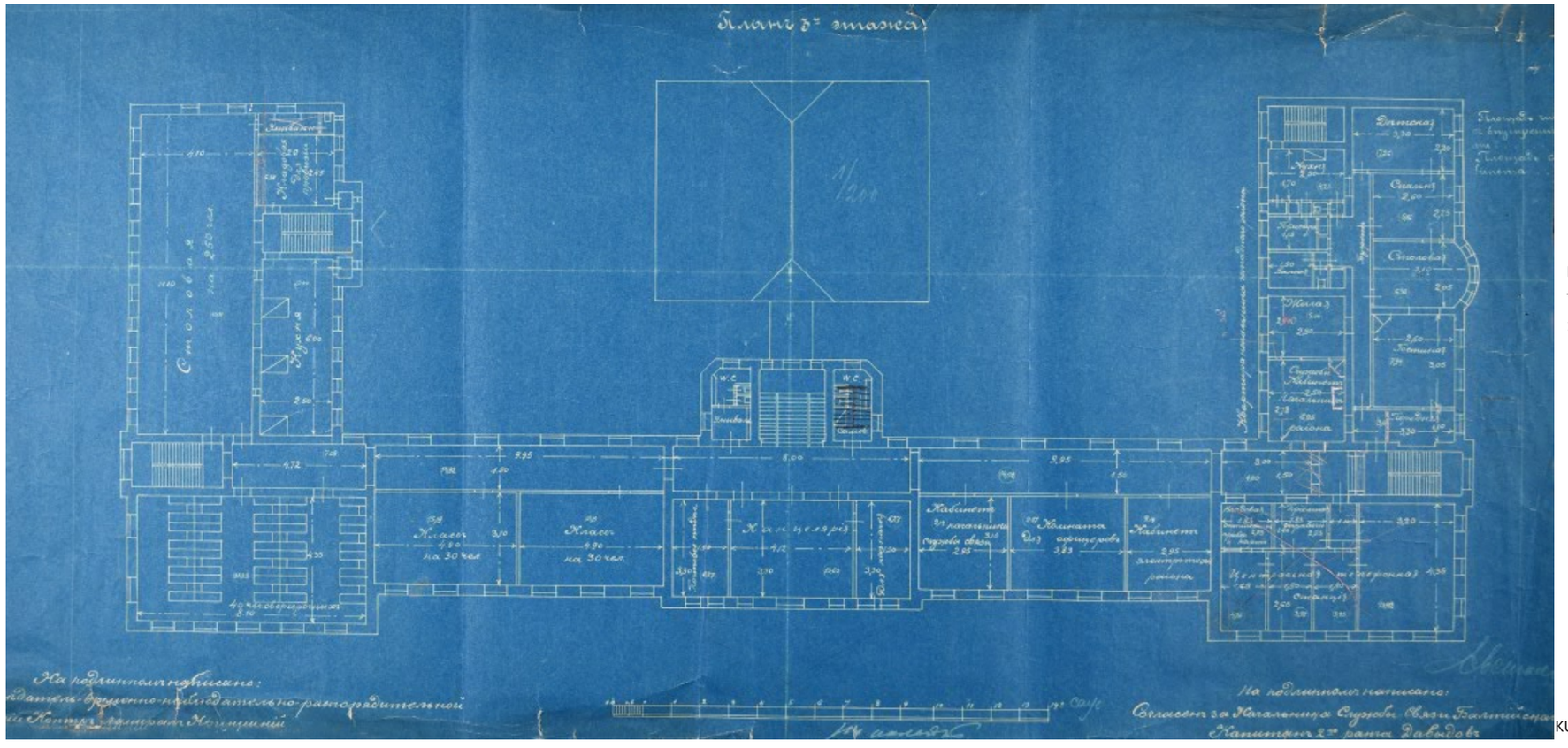

KUVA 68

KUVAT 66-70. JEVSIGNEJEFFIN VENÄJÄNKIELISET PIIRUSTUKSET, JOIDNE MUKAAN KASARMI RAKENNETTIIN. (1915-17 ?). SINIKOPIOT. KANSALLISARKISTO TURKU.

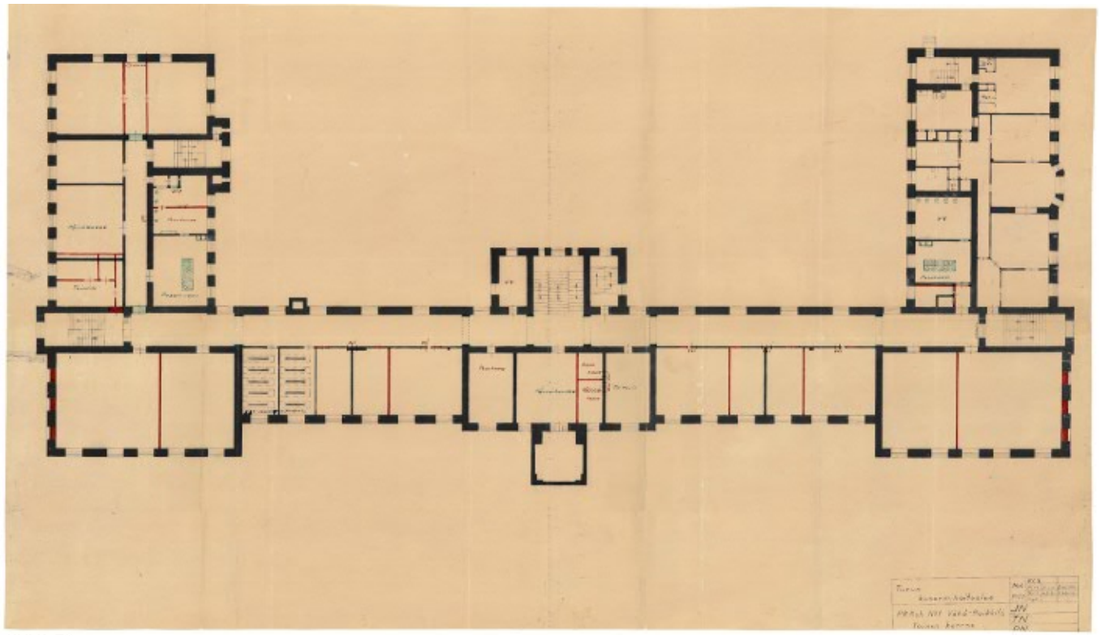

KUVA 72

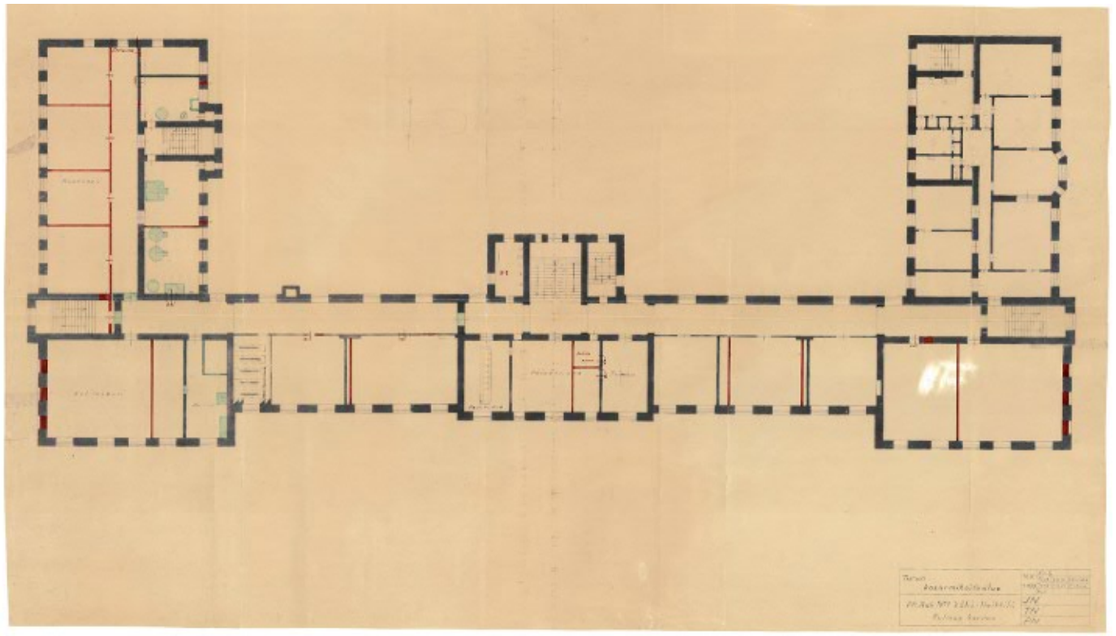

KUVA 73

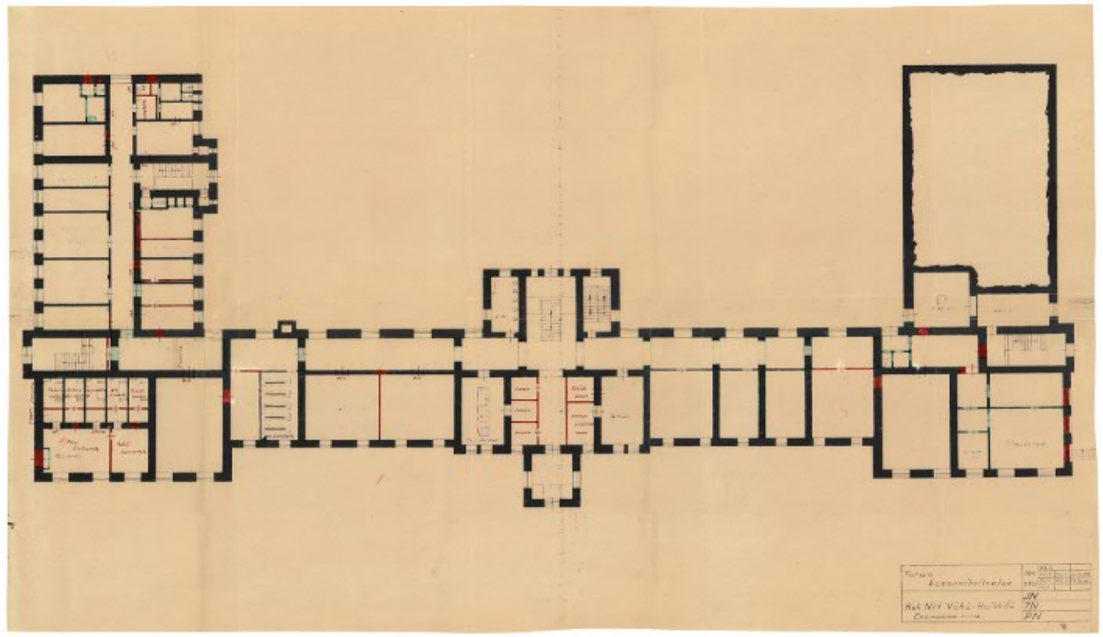

KUVA 71

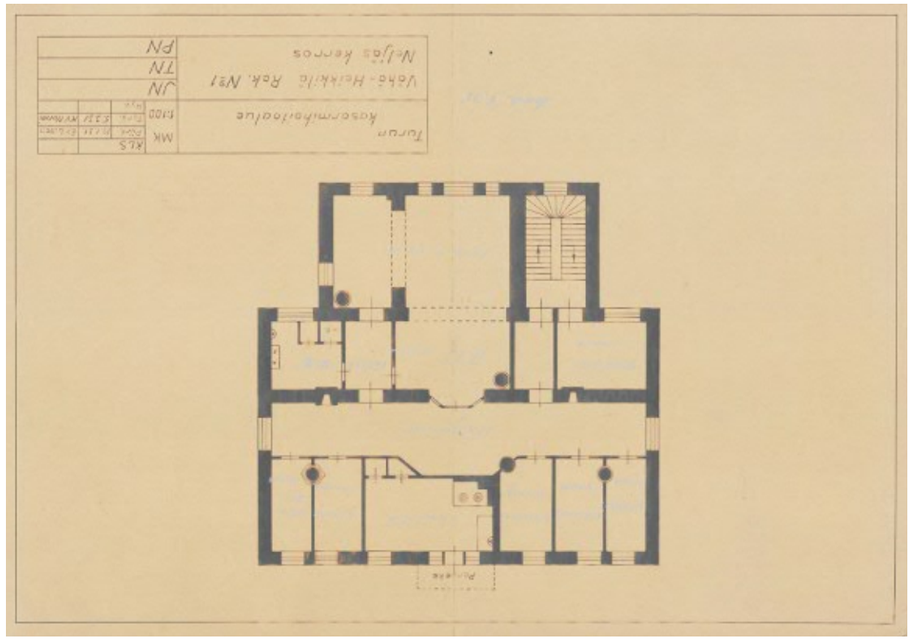

KUVA 74

KUVAT 71-74.
K.V. NURMEN TARKASTAMAT JA E.V.L:SEN PIIRTÄMÄT AJANTASAPOHJAT MAALISKUULTA 1931. PUNAISET MERKINNÄT MUUTOSEHDOTUKSIA (?). PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.

Tilatypologisia yhtäläisyyksiä löytyy sekä sotilassairaala- että kasarmirakennuksiin: venäläisille sotilassairaaloille tyypillisiä olivat sivukäytävät, kasarmeille läpi-kulkuhuoneet. Muissa maissa sivukäytäviä käytettiin myös kasarmeissa.[10] Heikkilän kasarmissa on käytetty kumpaakin ratkaisua: toisessa ja kolmannessa kerroksessa on koillis-lounaissuuntaisen pääsiiven pituinen leveä sivukäytävä, jonka kaakkoispuolelle kaikki huonetilat sijoittuvat. Siivissä on keskikäytävä. Koillissiivessä osa huoneista oli alun perin läpikuljettavia; myöhemmin ensimmäiseenkin kerrokseen rakennettiin sivukäytävä.

Leveät sivukäytävät olivat sairaaloissa potilaiden jaloittelua ja kasarmeissa sotilaiden harjoittelua ja ruokailua varten. Heikkilän kasarmissa on kuitenkin ollut erillinen ruokasali luoteissiivessä 3. kerroksessa. Sivukäytävän vuoksi huoneet ovat olleet läpikulkusaleja pienempiä. 10 hengen erillishuoneet olivat sotilaille miellyttävämpiä kuin isot salit, mutta toisaalta komppanian päällikkö ei yhdellä katseella voinut nähdä koko komppaniaansa. Niissä oli myös huonompi tuuletus ja luonnonvaloa saatiin vain yhdeltä sivulta, kun taas läpikulkusaleihin valoa tuli rakennuksen molemmin puolin.[11]

Venäjänkieliset alkuperäispiirustukset lienevät Pietarin Itämeren Laivaston arkistossa.[12] Arkkitehtuurimuseo Helsingissä sai syksyllä 2016 lahjoituksena Jevsignejeffin piirustuksia, joissa on kahdeksan Heikkilän kasarmia koskevaa piirustusta.[13] Ne poikkeavat toteutuksesta yksityiskohdissa. Venäjänkielisten toteutuskuvien sinikopioita säilytetään Kansallisarkistossa Turun toimipisteessä. Rakennuksesta on myös päiväämättömät mutta ennen 1931 tehdyt 1.-4. kerroksen pohjapiirustukset sekä 1931 K.V. Nurmen laatimat piirustukset, joissa on ehdotuksia eräistä tilamuutoksista.[14]

arkkitehtuuri, tilallinen layout, materiaalit

Heikkilän kasarmi edustaa monumentaalista, jyhkeää, rationalistista barokkivaikutteista vallasta viestivää tyyliä. Tilallinen layout, massoittelu ja julkisivusommittelu ovat klassisen symmetrisiä. Venäläiset rakensivat kasarminsa vähäeleisiksi. Hyvänä pidettiin rakennuksen tarkoituksenmukaisuutta, kestävyyttä ja kauneutta mutta myös halpuutta ja hygieenisyyttä.

Heikkilän kasarmin alkuperäinen tila-layout rakentuu symmetriaan keskiakselin suhteen. Aksiaalisesti keskellä sijaitsevat kaakkoon paraatikentän suuntaan ulkoneva sisäänkäyntieteinen, aula sekä pääporras, joka työntyy ulos koillis-lounaissuuntainen käytävän luoteispuolelle. 2. kerroksessa on pääsisäänkäynnin päällä parveke ja sen etutila.

Koillis-lounaissuuntainen sivukäytävä yhdistää itäisen ja eteläisen porrashuoneen ja erottaa pääportaan pääaulasta. Kentän äärellä keskirisaliitin molemmin puolin on ison huoneen ja kahden pienemmän huoneen ryhmä. (1931 nämä yhdistettiin yhdeksi tilaksi.) 2. kerroksessa sivukäytävän varrella sijaitsee keskiosan molemmin puolin kaksi isoa huonetilaa. (1931 nämä jaettiin kolmeksi pienemmäksi tilaksi.)

Kahdessa alimmassa kerroksessa luoteissiivessä on keskikäytävä (alimmassa kerroksessa mahdollisesti sairasosasto), mutta ylin kerros muodostaa ison salin. Koillissiivessä on 1. kerroksessa läpikulkuhuoneita mutta ylemmissä keskikäytävä luoteissiiven tapaan. Molemmissa siivissä on alimmassa kerroksessa alun perin huoneisiin ollut omia sisäänkäyntejä.

4. kerros on vain rakennuksen keskirisaliitin kohdalla. Käynti sinne on pääportaan viereisestä sivuportaasta; pääportaan kohdalla on huone. Huonetilat jakaantuvat keskikäytävän molemmin puolin. Etelä- ja itäkulmien huoneiden välistä on kulku parvekkeelle.

Tornin 5. kerros on vain pääportaikon ja sivuhuoneiden kohdalla ja käsittää kolme huonetta. 6. kerroksessa (joka purettiin 1920-/30-lukujen vaihteessa) oli pääportaikon kohdalla vain yksi huone.

Kantavat rakenteet – massiivitiiliulkoseinät, poikittaisseinät sekä porrastiloja rajaavat seinät – ovat muurattuja. Alkuperäiset välipohjat olivat I-teräsprofiilien varaan tiilestä loivaan kaareen muurattuja tai betonista valettuja kappaholveja.[15]

Symmetristä tila-layoutia seuraava voimakas massoittelu ja torniaihe tavoittelevat siviilirakennuksille ominaista arvokkuutta ja mahtipontisuutta. Kolmikerroksinen pääjulkisivu rajaa paraati- ja urheilukenttää. Ulkoneva nelikerroksinen keskirisaliitti on jäsennetty vaaka- ja räystäskornissein ja huipentuu torniaiheeseen. (Vappuna 1928 otetussa kuvassa torni näkyy vielä kerrosta korkeammassa alkuperäismuodossaan[16].)

Rakennukseen käydään kuutiomaisen eteistilan kautta. Sen yläpuolella on kaksi kerrosta korkea kahden pilarin järjestelmä palkistoineen. Näiden välissä, eteistilan päällä on kentän marssien ja juhlallisuuksien vastaanottoon tarkoitettu parveke.

Leveät sivurisaliitit on jäsennetty reunaosiltaan rapatuiksi, päätykaariin päättyviksi aiheiksi. Nämä tekevät pääjulkisivusta entisestäänkin massiivisemman. Avarien ikkunoiden sijoitus on rationaalisen tasarytminen, mutta ikkunoita on jäsennetty kooltaan ja ruutujaoltaan julkisivun eri alueilla.

Venäläisille kasarmeille tyypillistä on puhtaaksi muurattu punatiili. Kasarmien ulkoasu vaihteli paikallisten materiaalien mukaan: Heikkilän tiilet ovat Kupittaan Nummenpakan Kallenkuljun tiilitehtaalta (myöh. Kupittaan Savi).[17] Pääjulkisivussa vuorottelevat puhtaaksimuuratut punatiili- ja vaaleankeltaiset rappauspinnat. Sivurisaliittien kaariin huipentuvat rapatut nurkka-aiheet ja koko 1. kerroksen rapattu pinta on vaakauritettu renessanssille ja uusrenessanssille ominaiseen tapaan.

Sivusiivet on pääosin rapattu kellertäväksi mutta nurkat ovat tiilestä puhtaaksimuurattuja. Sivusiipien luoteispäädyt päättyvät suureen päätykolmioaiheeseen voimakkaasti artikuloituine palkistoineen. Päätykolmion keskellä on syvennetty puolikaari. Tarkoituksenmukainen ja vähäeleinen takajulkisivu on kellertäväksi rapattu.

Kasarmissa on auma- ja harjakatto. Räystäät ovat kauttaaltaan voimakkaasti profiloidut. Sokkeli on lohkottua harmaata graniittia.

Kasarmin julkisivuissa on materiaalien (punatiili- ja vaaleankeltaiset rappauskentät), suurten 9-ruutuisten ikkuna-aukkojen ja rationalistisen sommittelun osalta yhtäläisyyksiä Jevsignejeffin samanaikaisen Helsingin Lutikkalinnan kanssa.

alkuperäiset käyttäjät

Päärakennukseen sijoitettiin telegraafikomppanian toimisto (viestikeskus), telepäällystön toimi- ja majoitustilat, viestipäällikön kanslia ja asunto, 250 hengen miehistömajoitustilat sekä ruokala ja keittiö, luokkatilat, 8 potilaan sairastupa, telelaitekorjaamo, puu- ja metallityöverstas sekä varastoja.[18]

Rakennusluettelon 3.7.1918 mukaan kerroksiin sijoittuivat:
1. krs: miehistöhuoneita, päällystöhuoneita (luultavasti omin sisäänkäynnein),

KUVA 75

KUVA 76

KUVA 77

KUVA 78

KUVA 79

KUVA 80

KUVA 81

KUVA 82

sairashuoneita (oletettavasti luoteissiivessä) sekä varasto-, pesu- ja käytävätiloja.
2. krs: miehistötilat (luoteissiivessä ja keskiosassa), päällystöhuoneita, sekä käytävä- ja pesutiloja (lounais- ja koillissiivissä). 1931 koillissiivessä luultavasti päällystön ja heidän perheidensä asuntoja.
3. krs: miehistöhuoneita (keskiosassa) ja päällystöasunnot (koillissiivessä), ruokasali ja keittiö (oletettavasti luoteissiivessä) sekä käytävät.
4. krs: päällystöhuoneita, käytävät ja pesutilat.[19]

4.3 muutokset 1917-1967

Itsenäistymisen jälkeen Heikkilän rakennukset ja pääosa varustuksesta jäivät toukokuussa 1918 koskemattomina suomalaisille.[20] Ensimmäinen käyttäjä Suomen ilmavoimat perusti toukokuussa ensimmäisen merilentoaseman ja aloitti lentäjien, mekaanikoiden ja tähystäjien koulutuksen.[21] Porin rykmentti käytti kasarmin pientä potilasosastoa poliklinikkana, mutta muutoin rakennus oli esikunta- ja miehistökasarmi.[22]

Rakennus toimi Porin rykmentin kasarmina talvisodan alkamiseen asti. 1920-luvulla siinä oli miehistötilojen lisäksi sotilaskoti, sairaala, ruokala, upseeri- ja aliupseerikerhot sekä kymmenkunta asuntoa. 1930-luvulla uudistettiin ja lisättiin saniteettitiloja ja siirryttiin hallimajoituksesta tupamajoitukseen.[23]

Sotien aikana kasarmia käyttivät varuskunnan joukot ja laitokset, mm. Turun Laivastoasema.[24] Talvisodan pommituksissa kasarmirakennuksesta rikkoutui noin 350 ikkunaruutua. Tammikuussa 1940 palopommit ja tulipalo vaurioittivat vesikattoa, ullakkoa ja kolmatta kerrosta; ullakolla on edelleen hiiltyneitä kattoparruja. Kasarmia korjattiin kolme kuukautta, miksi ajaksi Laivastoaseman joukot ja sotilaskoti siirtyivät pois.[25] Jatkosodan pommituksissa 1941 kasarmin länsipää vaurioitui pahoin.[26]

Vuonna 1947 rakennus maalattiin sisältä omin voimin. 1955 kasarmi peruskorjattiin, mm. keittiön laitteet uusittiin.[27]

KUVA 75: KASARMIRAKENNUS TORNI MADALLETTUNA (1930-L. ?). SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.
KUVA 76: KASARMIRAKENNUS TORNI KOKO KORKEUDESSAAN. KEVÄT 1918. PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA, KUVA-ARKISTO. MARKO SUUTARLA / ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY.
KUVA 77: PORIN RYKMENTIN 4. KOMPPANIAN TUPA. 1922. SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.
KUVA 78: JOULUJUHLA KASARMIN RUOKASALISSA. (27.12.1948 ?). PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA, KUVA-ARKISTO. MARKO SUUTARLA / ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY.
KUVA 79: KASARMIRAKENNUS.
KUVA 80: KASARMIN KEITTIÖ, 1920-L. ALKU. PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA, KUVA-ARKISTO. SUTELA 1986: 258.
KUVA 81: OPPITUNTI JA LUKUHARJOUTUKSIA, 1920-LUKU. PORIN RYKMENTIN / PRIKAATIN KILTA, KUVA-ARKISTO. SUTELA 1986: 265.
KUVA 82: JOULUJUHLA 27.12.1948. KUVA TURUN SANOMAT. TURUN MUSEOKESKUKSEN VALOKUVA-ARKISTO.

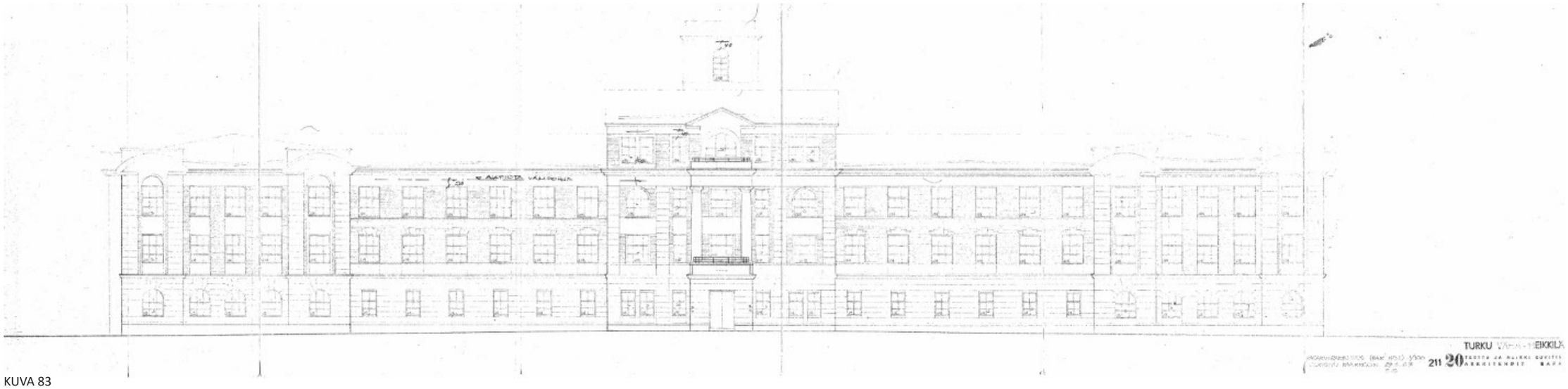

KUVA 83

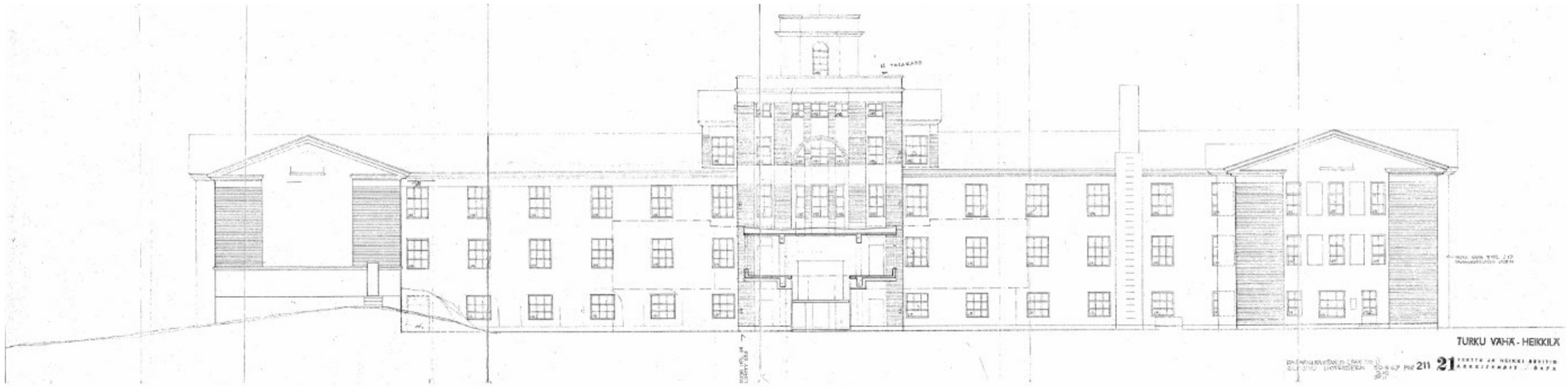

KUVA 84

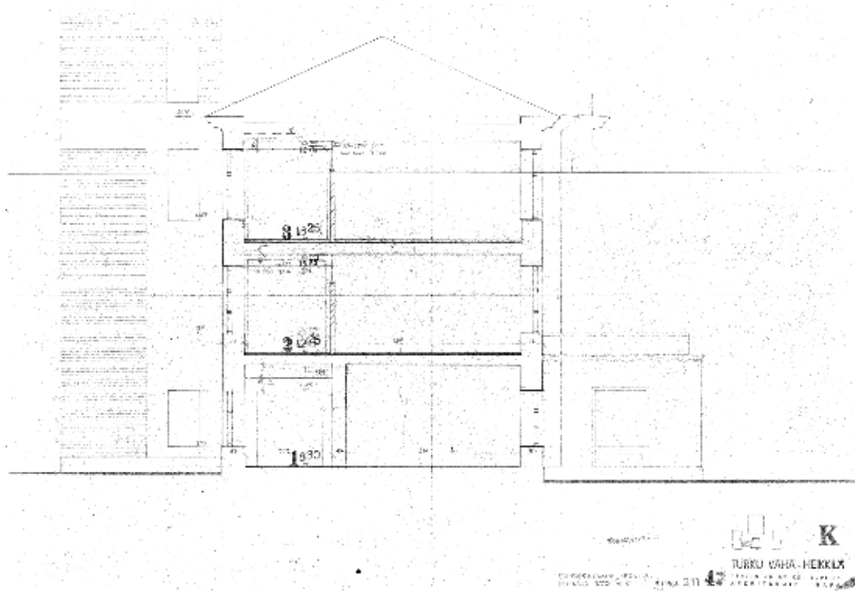

KUVA 85

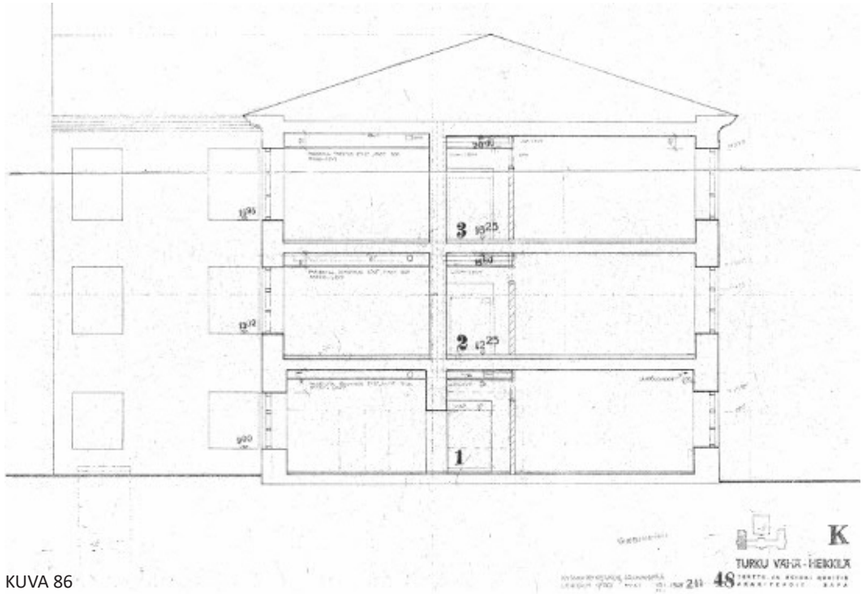

KUVA 86

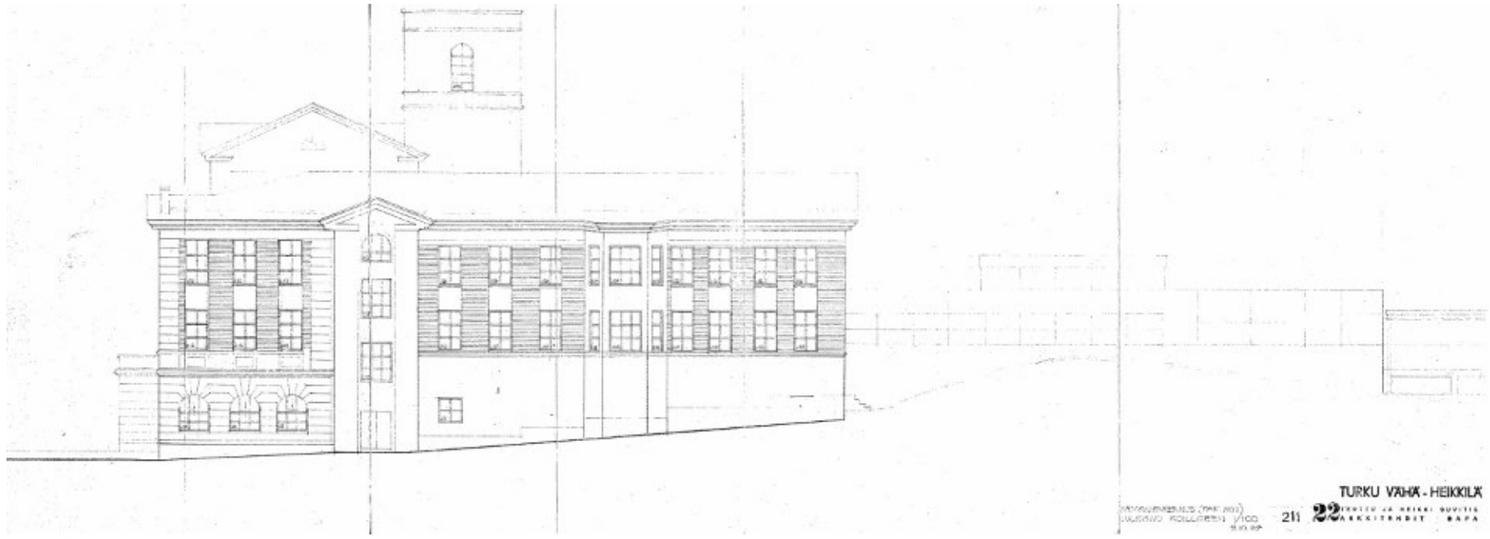

KUVA 87

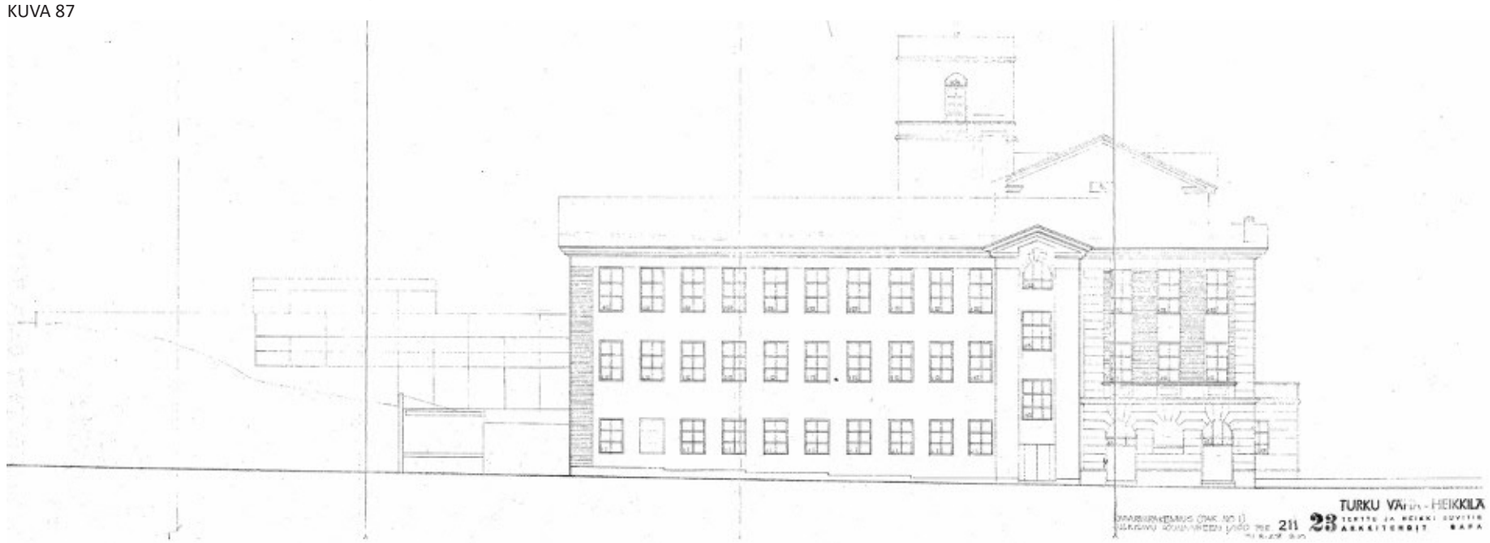

KUVA 88

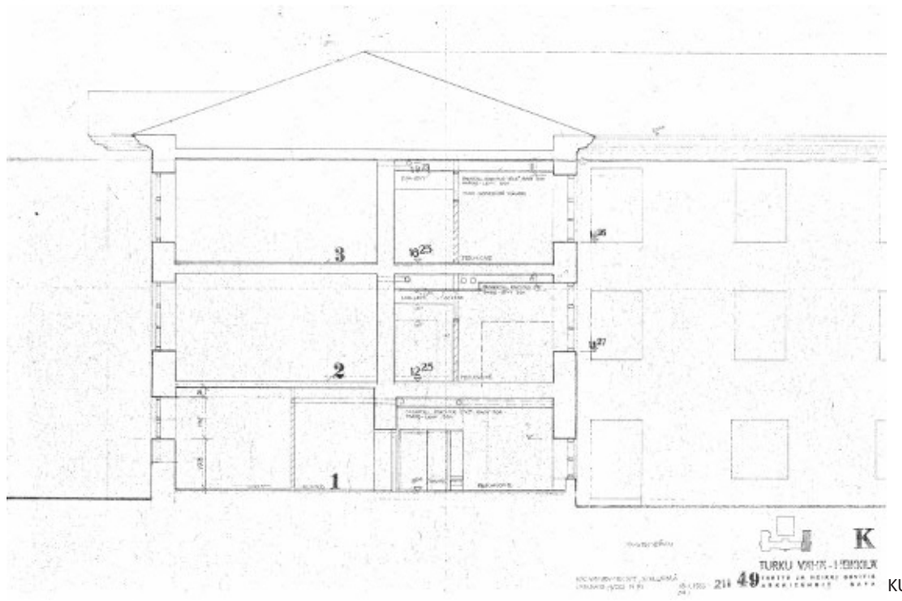

KUVA 89

4.4 peruskorjaus ja laajennus 1967-70

Kasarmin laajin peruskorjaus toteutettiin 1967-1970. Korjauksen, samanaikaisen ruokalalaajennuksen ja myös erillisen tykkihallin suunnittelivat arkkitehdit Terttu ja Heikki Suvitie. Suunnitelmissa esitettiin kasarmista ensimmäistä kertaa sitten alkuperäispiirustusten julkisivut.

Kasarmin sisätilat ja sisustus uusittiin täysin ja vuodepaikkoja tehtiin 552. Pohjakaava säilytti silti alkuperäisen tilallisen olemuksensa ja luonteensa. Koillis-lounaissuuntainen sivukäytävä linjattiin yhdenmukaisesti saman levyiseksi, huonetiloja yhdistettiin tuviksi, tupien väliseinät rakennettiin lastulevystä ja käytävän ja tupien väliset seinät kahitiilistä, käytävän puoleinen pinta puhtaaksimuurattuna.[28]

Kasarmin vanha pääporras korvattiin uudella betonirakenteisella portaalla, jossa on lautamuottiin puhtaaksi valettu kantava betonirunko, mosaiikkibetoniaskelmat ja -nousut sekä siniseksi maalatut teräskäsijohteet. Pääporrastilaa ja ruokalaa erottaa lasi-terässeinärakenne. Samalla tavoin uusittiin myös läntinen porrashuone. Itäinen porrastila säilytti kansallisromanttisen asunsa käsijohteineen.

Päärakennuksen tila-layout symmetrisoitiin keskiakselin suhteen, samoin lounais- ja koillissiivet keskikäytävineen. Luoteissiiven keskikäytävä linjattiin eteläiseen porrastilaan asti. Uusia oviaukkoja avattiin pääsisäänkäyntiin, eteiseen, aulaan ja pääportaaseen. Isompia huoneita jaettiin pienemmiksi 12-16 hengen tuviksi tai luokkatiloiksi. 4. kerroksessa kaikki pienet tilat yhdistettiin suureksi luokkahuoneeksi. Tornin yläkerroksissa vanhat portaat korvattiin valurautakierreportaalla.

Koillis- ja lounaissiipeen tehtiin sosiaalitiloja kuivaushuoneineen. Soitto-oppilaat majoitettiin luoteissiipeen. Paloturvallisuuden vuoksi pääporrastila osastoitiin teräs-lasipalo-ovin luoteisseinän sivukäytävästä.

Sisätilaan tuotiin moderneja materiaaleja, jotka luonteeltaan poikkesivat historiallisista. Tupien ja käytävän väliseinät korvattiin kahi-tiiliseinillä, joka käytävän puolella oli puhtaaksi muurattu ja tupien puolella rapattu; seinien yläosassa oli ikkunarivistö. Tupien väliset seinät olivat lastulevyä ja alakatot aaltomineriittilevyä. Myös akustoivaa vaimennusmineraalivillaa verhottuna 2”x2”-rimoituksella käytettiin. Oletettavasti kaikkien käytävien alakatot tehtiin painekyllästetystä 2”x2”-rimoituksesta ja Parko-levystä. Käytävien ja tupien lattioissa käytettiin tummanruskeaa, porrastiloissa ja muissa tiloissa myös punaista tai sinistä Hovi-laatoitusta.

KUVAT 83-89 JA SEURAAVA AUKEAMA KUVAT 90-93:
ARKKITEHDIT TERTTU JA HEIKKI SUVITIE, KASARMIRAKENNUKSEN PERUSKORJAUS, 1967-70.
PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.

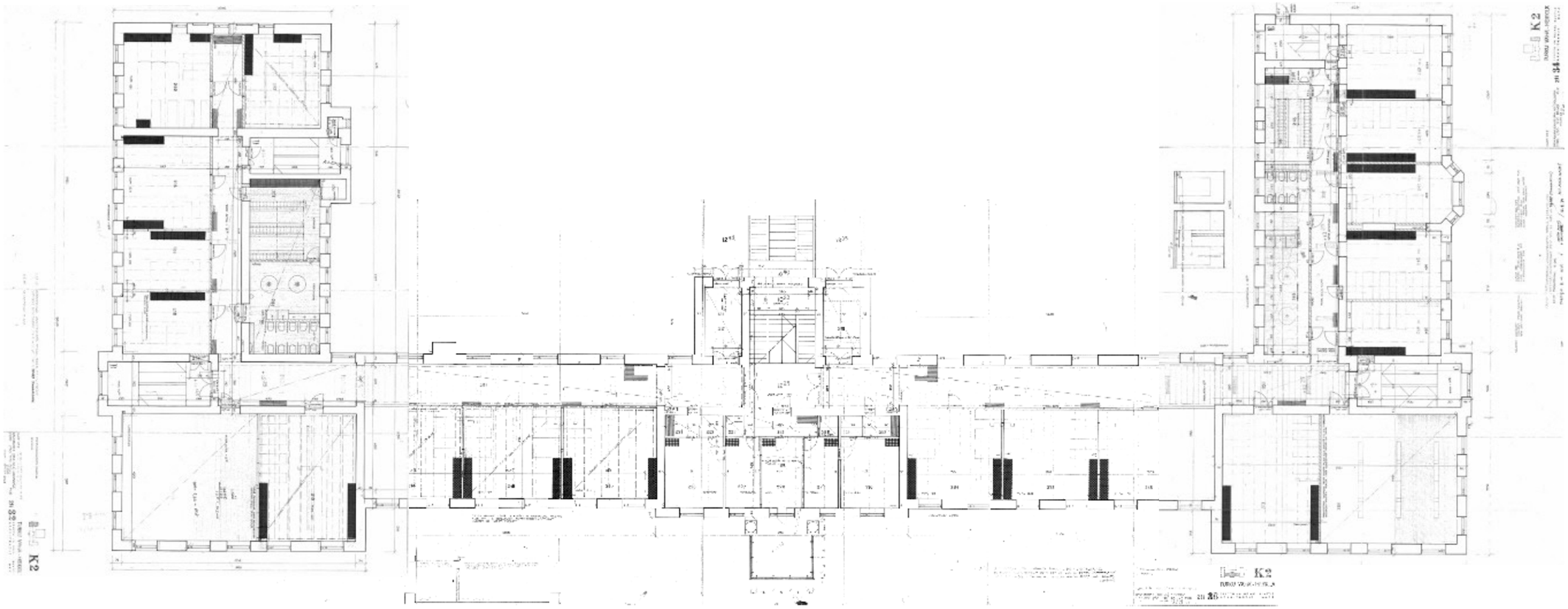

KUVA 90

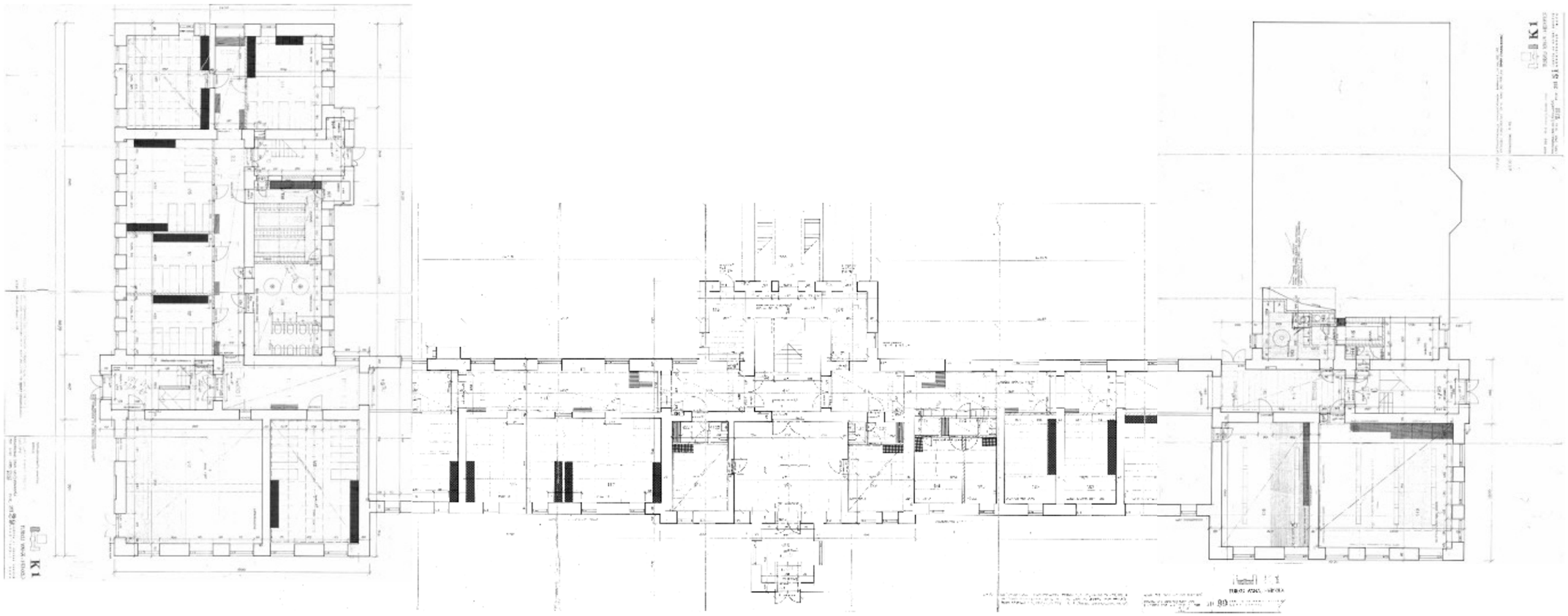

KUVA 91

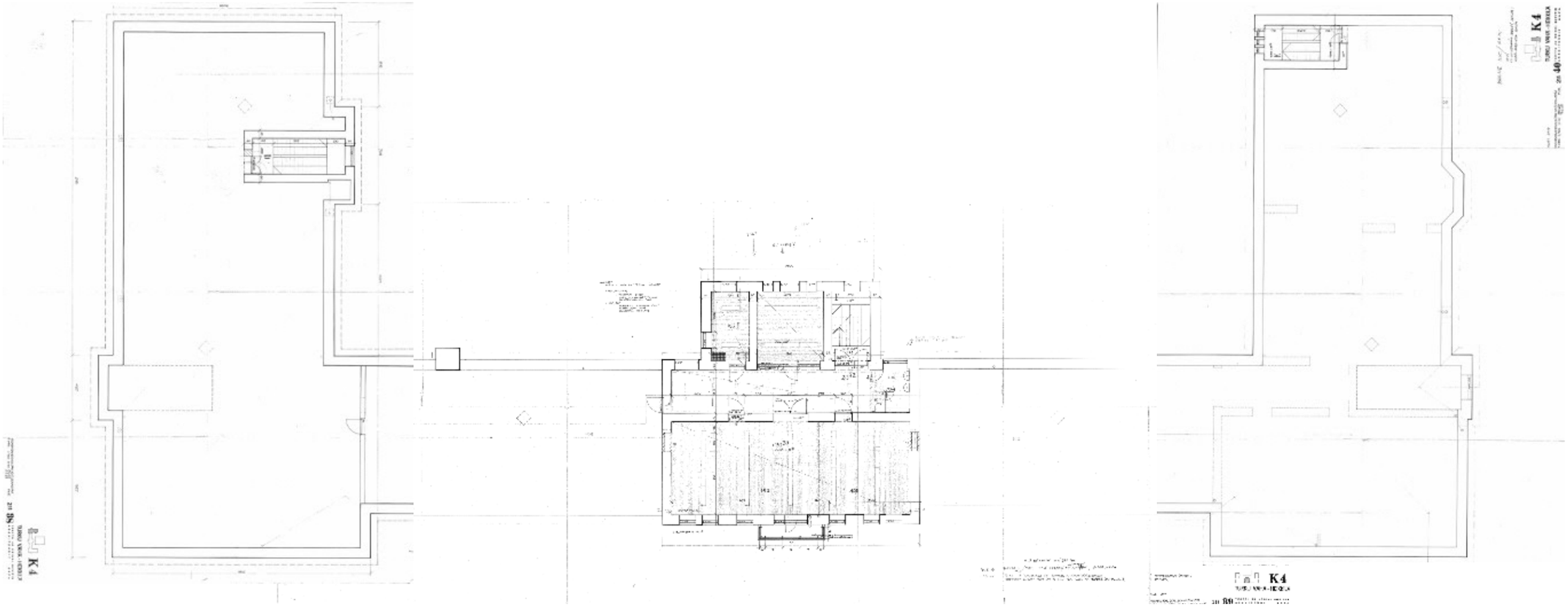

KUVA 92

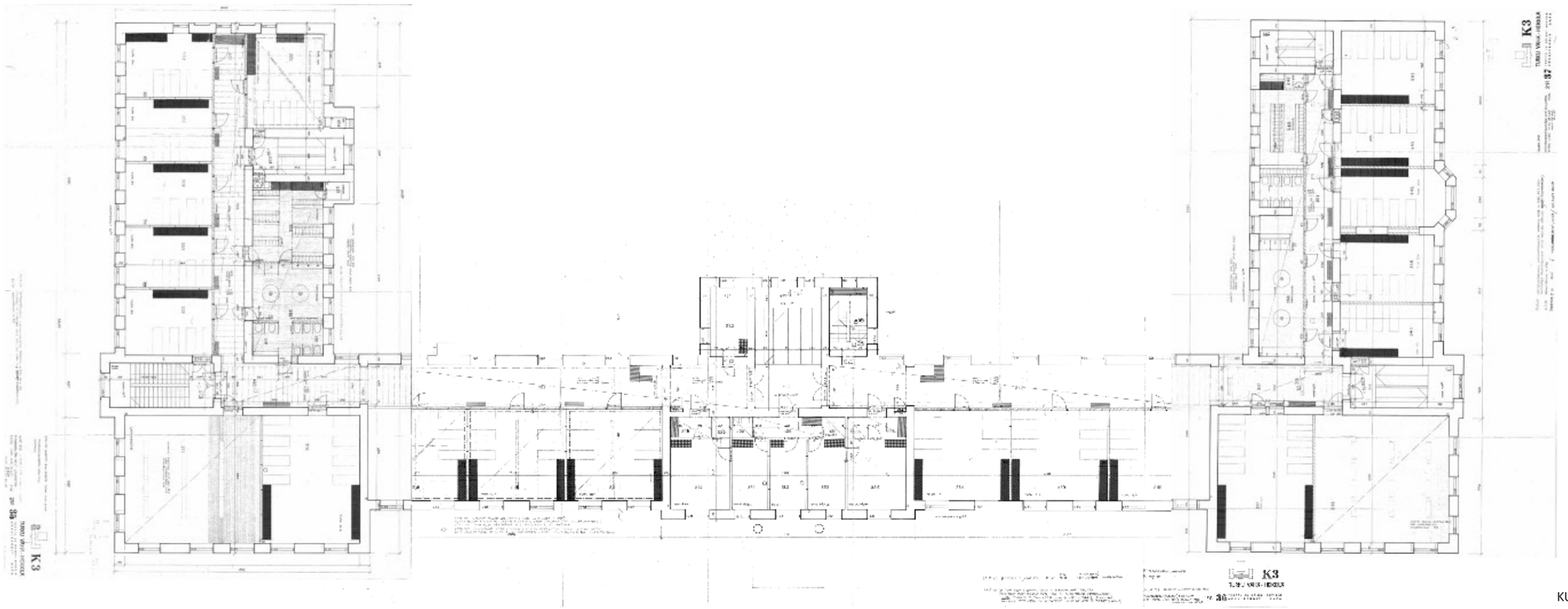

KUVA 93

KUVA 94

KUVA 95

KUVA 96

KUVA 97

KUVA 98

KUVA 99

Kaikki lattioiden pintalaatat uusittiin.

Myös ikkunat ja ovet uusittiin. 1920-luvun valokuvissa on porrashuonetta ja 1. kerrosta lukuun ottamatta koillisjulkisivulla T-karmilliset ikkunat, nykyiset ovat 6-ruutuiset. 1. kerroksen ikkunat ovat kahden latinalaisenristin malliset, nykyiset ovat 9--ruutuiset.[29] Pääjulkisivun kaari-ikkunat ja 1. kerroksen T-karmi-ikkunat ovat olleet moniruutuisemmat kuin nykyiset 9-ruutuiset ikkunat. Ylempien kerrosten ikkunat ovat 9-ruutuiset, kuten nykyäänkin.[30]

Ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin soittokunta ja osa 2. Erillisestä Autokomppaniasta, toiseen kerrokseen osa 2.Erillisestä Autokomppaniasta ja Esikuntapatteri. Kolmannessa kerroksessa olivat 1. ja 2.Patteri ja 4.-5. kerroksessa reservialiupseerien luokka- ja toimistotilat.[31] Peruskorjauksesta huolimatta tilanahtaus oli huomattava [32].

Merkittävin muutos oli ruokalalaajennus. Arkkitehtuuriltaan aikaansa edustava minimalistinen betonibrutalistinen ruokala sijoittui päämassan luoteispuolelle, osittain kasarmin takaiseen kallioon kaivettuna. Mineriittijulkisivuja jäsentävät nauhaikkunat. Laajennus liittyy kasarmiin pääportaikon välitasanteen kautta.

4.5 sosiaalitilojen peruskorjaus 1998

Vuoden 1998 korjaustyön rakennuttaja oli Puolustushallinnon rakennuslaitoksen Turun paikallistoimisto. Yleissuunnittelusta vastasi Puolustushallinnon rakennuslaitoksen arkkitehti Sakari Korhonen, rakennesuunnittelusta puolustushallinnon rakennuslaitoksen insinööri Jorma Rytkönen ja LVI- ja sähkösuunnittelusta Insinööritoimisto Juhani Lehtonen Ky.[33]

Korjauksessa perusparannettiin päärakennuksen varusmiesten sosiaalitiloja majoituskerroksissa (kerrokset 1-3). Lisäksi rakennettiin siivoushuoneita, moppipesula ja varusteiden huoltohuoneita. Uusia tiloja otettiin aputiloiksi.

Teknisesti kunnostettiin sosiaalitilojen seiniä, uusittiin laatoituksia ja maalattiin pintoja akrylaattimaaleilla. Osaan tiloja asennettiin 2 mm Estrad-muovimattoja. Alaslasketut katot tehtiin kipsilevystä ja maalattiin akrylaattimaalein. Ikkunoita, tuuletusluukkuja ja ovia kunnostettiin; uudet ovet olivat tehdasvalmisteisia laakaovia.

KUVA 94: KASARMIRAKENNUKSEN PERUSKORJAUS, 1968. SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.
KUVA 95:
KUVA 96: KASARMIRAKENNUS KAAKKOON 1971. RAKENNUKSEN PÄÄJULKISIVUN EDESSÄ VASEMMALLA ON VARASTO- TAI PARAKKIRAKENNUS. SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.
KUVA 97: KASARMIRAKENNUS POHJOISEEN 1971. VASEMMALLA VANHA ESIKUNTARAKENNUS. KESKELLÄ KUKKULALLA RUOKALALAAJENNUS. SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.
KUVAT 98-99: KASARMIRAKENNUS, TAUSTALLA UUSI ESIKUNTARAKENNUS, 1998, VARSINAIS-SUOMEN ILMATORJUNTARYKMENTIN KUVA-ARKISTO.

KUVA 100

KUVA 101

KUVA 102

KUVA 103

KUVA 104

KUVA 105

KUVA 106

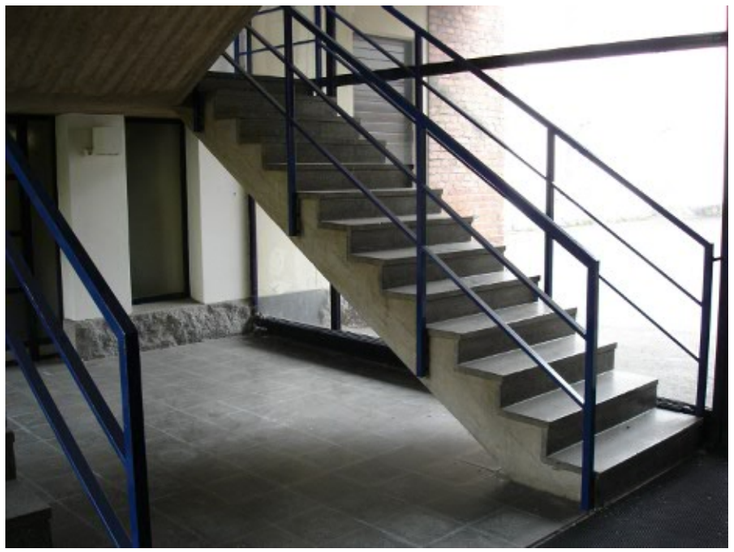
KUVA 107

KUVA 108

KUVA 109

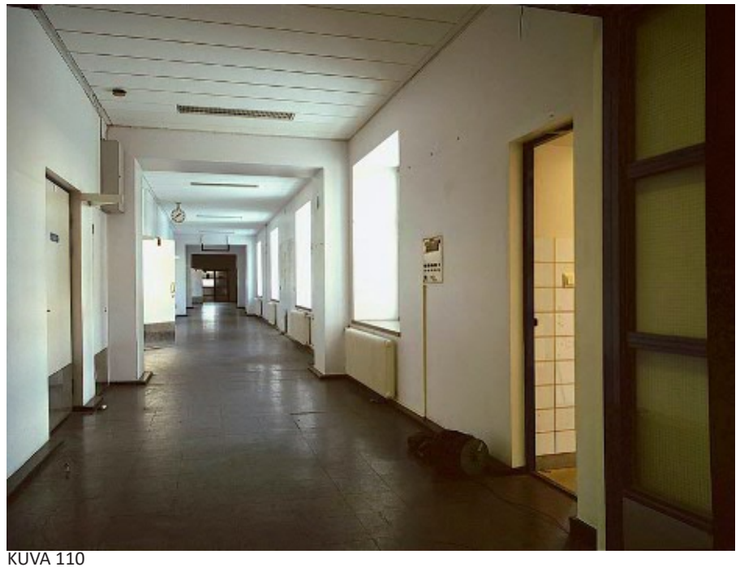
KUVA 110

KUVA 111

4.6 suuri peruskorjaus 2006-07 ja jälkeiset korjaukset

Senaatti-kiinteistöt peruskorjasi 2006-07 kasarmirakennuksen, joka oli ollut tyhjillään Varsinais-Suomen Ilmantorjuntarykmentin lähdettyä. Uudeksi pääkäyttäjäksi tuli Merivoimien Esikunta. Arkkitehtisuunnitelmat laati Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen oy ja rakennuttajakonsulttina toimi ISS Proko.[34] Senaatti-kiinteistöt valitsi toteutuneen korjaustyön Vuoden hankkeeksi 2007, perusteina projektissa toteutunut vanhaa hyödyntävä kestävä elinkaariajattelu sekä asiakkaan strategiaa tukeva tilaratkaisu.[35]

Julkisivujen ilme säilytettiin pääosin ennallaan. Rappausvauriot korjattiin ja kaikki rappauspinnat pintakäsiteltiin. Museovirasto laati selvityksen rakennuksen alkuperäisestä värityksestä, joka entisöitiin.[36] Teräsbetonikaiteet kunnostettiin.

Kaikki ulko-ovet uusittiin teräsovina ja niiden yhteyteen rakennettiin esteettömät sisäänkäyntiluiskat ja katokset.[37] Myös kaikki puuikkunat uusittiin ja ulkopuitejako palautettiin alkuperäisen ikkuna- ja puitejaon mukaisiksi.[38] Eräitä ikkuna-aukkoja muurattiin umpeen massiivitiilellä siten, että aukkoon syvennys. Joissakin tiloissa vanhoihin oviaukkoihin tehtiin ikkunat.[39]

Piha-alueet kunnostettiin. Ulkovarasto uusittiin entistä laajempana, minkä vuoksi kalliota louhittiin.[40]

Tilarakenne pääosin säilyi, mutta tilojen pinnat uusittiin täysin: kaikki kevyet väliseinät, alaslasketut katot, pintamateriaalit ja kiitokalusteet purettiin. Huonejakoa muutettiin toimistokäyttöön käyttäjätarvekartoituksen pohjalta.[41]

Suuren neuvotteluhuoneen vanha kattoholvaus jätettiin näkyviin, ja alkuperäiset leveät käytävät, ylimmän kerroksen portaikko ja ikkunoiden holvikaaret säilytettiin. Muutoin huonetilojen sisäkattokorkeutta pudotettiin, jotta sähköiset järjestelmät ja talotekniikka saatiin mahtumaan alakattorakenteisiin. Uudet alakatot rakennettiin kipsilevykattoina, neuvottelutiloissa puurimakattoina. Uudet väliseinät rakennettiin ääntäeristävinä kipsilevyseininä, kahi-tiiliseininä tai kevytsoraharkkoseininä sekä teräsprofiili- ja puurakenteisina lasiväliseininä. Käytävien ja huonetilojen lattioihin asennettiin linoleum-matot.[42]

Alkuperäiset levyisten käytävien ja muun tilajäsennyksen lisäksi myös aineellisia kerrostumia säilytettiin. Aulatilojen ja porrashuoneiden vanhat mosaiikkibetonilattiat puhdistettiin ja säilytettiin. Vuoden 1970 peruskorjauksessa rakennetut betoniportaat säilytettiin. Itäisen portaikon jugend-kaiteeseen lisättiin turvamääräysten mukainen korotus.[43]

Tekniset järjestelmät uusittiin kokonaisuudessaan. Vanhoihin välipohjiin tehtiin uusia aukkoja hormeja, hissi-porrasta varten. Kuiluläpäisyt tehtiin palkkiväleihin palkkeja vahingoittamatta. Katolle rakennettiin iv-konehuoneita varten korotuksia.[44]

Kasarmirakennus tyhjennettiin 2013 homekorjauksen vuoksi, mutta käyttäjät palasivat vuoden 2014 alussa.[45]

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Kasarmirakennuksen julkisivut materiaaleineen ovat säilyneet alkuperäisinä ovia ja joitakin ikkuna-aukkoihin tehtyjä muutoksia, tornin ylimmän kerroksen purkamista lukuun ottamatta ja sisäpihan ruokalalaajennusta lukuun ottamatta.

Tilajäsennys on pääperiaatteiltaan säilynyt ja jopa selkiytynyt eri korjausvaiheissa: käytävälinjauksia on yhtenäistetty, ja on päädytty lopulta melko kattavaan symmetriaan (mm. sivusiipien keskikäytävät). Tupa-, toimisto-, luokka- ja aputiloja on kasarmin historian aikana aina yhdistetty tai jaettu uudestaan tarpeiden mukaan.

Kantavat seinärakenteet ovat säilyneet koskemattomina, mutta välipohjia on purettu ja korvattu laattarakenteina. Väliseiniä on purettu. 1960-70-luvun vaihteen peruskorjauksen materiaalit purettiin ja korvattiin 2006-07 peruskorjauksessa uusilla materiaaleilla. Tiloista parhaiten alkuperäismateriaaleiltaan ja detaljeiltaan on säilynyt itäinen porrastila kaiteineen. Suuressa neuvotteluhuoneessa säilytetty / palautettu kattoholvaukset. 1970 peruskorjauksen kerrostumaa edustavat pääporras ja länsiporras materiaaleineen. 2007 peruskorjauksen kerrostumaa edustavat ulko-ovet, väliseinät, alakatot ja sisäpinnat. Ikkunat uusittiin, mutta niiden puitejako palautettiin.

Kaupunkikuvallinen asema on säilynyt ennallaan, vaikkakin puusto on rehevöitynyt ja maisema sulkeutunut alkuperäisestä. Aukion takana sijaitsee ”santsikivi”, siirtolohkare, jonka ympäri varusmiesten aikanaan piti kiertää juosten kasarmilta, jos oli tehnyt jonkin koulutukseen liittyvän suorituksen epätyydyttävästi.

KUVAT 100-108: SISÄTILOJA ENNEN SUURTA PERUSKORJAUSTA. 2006. MARKO SUUTARLA / ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY.
KUVAT 110-111: SISÄTILOJA ENNEN SUURTA PERUSKORJAUSTA. 2005-06. TURUN MUSEOKESKUS MAIJU AAKKO, SANNA KUPILA, MAARIT LASSILA 1999, 2006.

KUVA 112

KUVA 113

KUVA 114

KUVA 115

KUVA 116

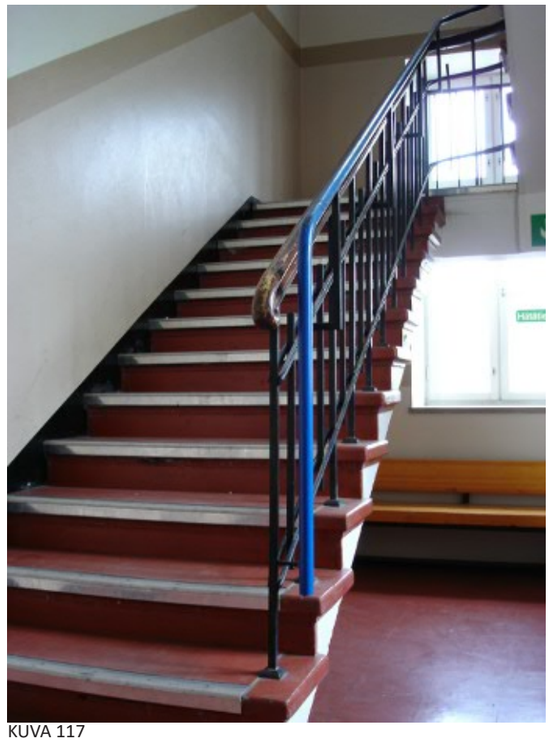
KUVA 117

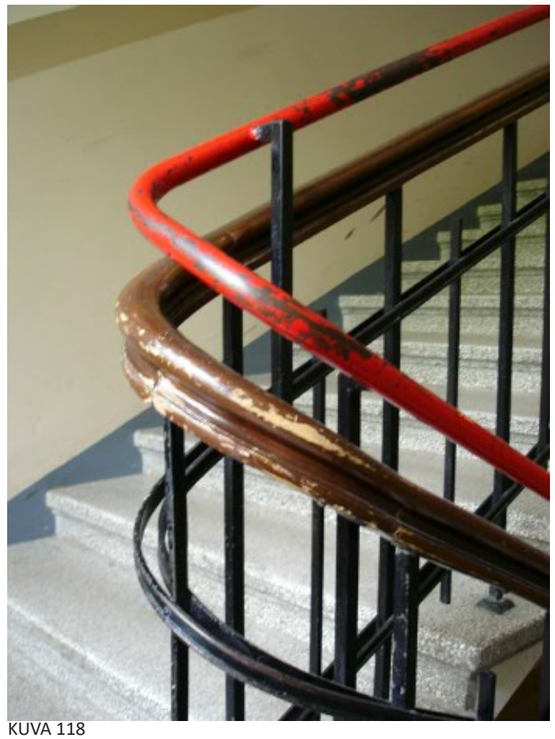
KUVA 118

KUVA 119

KUVAT 112-114, 116-118: SISÄTILOJA ENNEN SUURTA PERUSKORJAUSTA. 2006. MARKO SUUTARLA / ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY.
KUVAT 115, 119: SISÄTILOJA ENNEN SUURTA PERUSKORJAUSTA. 2005-06. TURUN MUSEO-KESKUS MAIJU AAKKO, SANNA KUPILA, MAARIT LASSILA 1999, 2006.

käyttötarkoitus: Säilynyt sotilaskäytössä, muuttunut kasarmirakennuksesta toimistorakennukseksi.
historia: Rakentamisajankohta on hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa. Sisätiloissa ajallista kerrostuneisuutta.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Erittäin hyvin säilynyt.
interiöörit: Kantavat rakenteet ja päätilajäsennys hyvin säilyneet, materiaalit ja pinnat uusittuja.
ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on erittäin hyvin säilynyt.

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Kasarmirakennus on viimeisiä, ellei viimeinen, venäläisten autonomian aikana Suomeen rakennuttama rakennus.
kaupunkikuvallinen merkitys: Kasarmirakennus on koko ajan ollut alueen ja maiseman keskipiste ja maamerkki.
rakennushistoriallinen merkitys: Kasarmirakennus edustaa venäläistä klassistisvaikutteista rationalistista kasarmirakentamistyyppiä.

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan erittäin tärkeä rakennus myös valtakunnallisella tasolla. Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmialue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Manninen 2018: 6-7
2 Maiju Aakon Turun Maakuntamuseolle 2006 laatimasta dokumentointikertomuksesta tiivistänyt, revisioinut ja täydentänyt Mikko Mannberg
3 Jokela 2016: 312
4 Arkkitehtuurimuseo 2017
5 Heikkilän kasarmin historia
6 Jokela 2016: 313
7 Jokela 2016: 314
8 Aakko 2006. Aimo Jokela olettaa, että rakentamisen aikaan on tarkoituksellisesti puhuttu sairaalarakennuksesta, koska I ms:n aikaan vallitsi sotasensuuri ja tiedustelutoiminto oli salassa pidettävä. Jokela 2016: 314
9 Jokela 2016: 310-11
10 Haila, 1996:68,69,71
11 Haila, 1996:71,72
12 Jokela, puhelinhaastattelu 30.1.2019
13 Arkkitehtuurimuseon arkisto, amanuenssi Antti Aaltonen 31.1.2019
14 Aakko 2006 Dokumentointikertomus. Eri vaiheiden muutosvertailu perustuu Aakon tekemään tarkkaan piirustus- ja rakennusvaiheanalyysiin. Rakennusluettelotiedot Aakon Dokumentointikertomuksesta.
15 K.V. Nurmen 7.8.1931 päivätty piirustus Välikattojen kantavat rakenteet
16 Sotamuseosta saatu valokuva
17 Jokela 2016: 313-314
18 Jokela 2016: 314
19 Aakko 2006
20 Jokela, 2016: 315
21 Jokela, 2016: 315
22 Jokela 2016: 314
23 Mäkinen, 2000:103
24 Puolustusvoimat, 1999
25 Honkala, 200:41,42
26 Honkala, 2000:291, Auvinen, 1989: 61
27 Aitos
28 Aakko 2006:12-13
29 Sutela 1986:228
30 Sutela 1986:226
31 Alhonen, 2003:47
32 Bergroth, 1987:15
33 Rakennusselitys, 1995
34 Hopeasaari 2008: Kontrahti 4: 4, 8
35 Helsingin Sanomat 2.4.2008
36 Hopeasaari 2008: Kontrahti 4: 7
37 Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy: C580, 2007: 6, 9
38 Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy: C580, 2007: 23
39 Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy: C580, 2007: 24
40 Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy: C580, 2007: 6, 9
41 Hopeasaari 2008: Kontrahti 4: 7, Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen oy: C580, 2007 kokonaisuudessaan
42 Hopeasaari 2008: Kontrahti 4: 7, Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen oy: C580, 2007 kokonaisuudessaan
43 Hopeasaari 2008: Kontrahti 4: 7, Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen oy: C580, 2007 kokonaisuudessaan
44 Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen oy: C580, 2007, 22
45 Heikki Anttila, PHRakLin rakennusmestari, haastattelu 19.2.2019

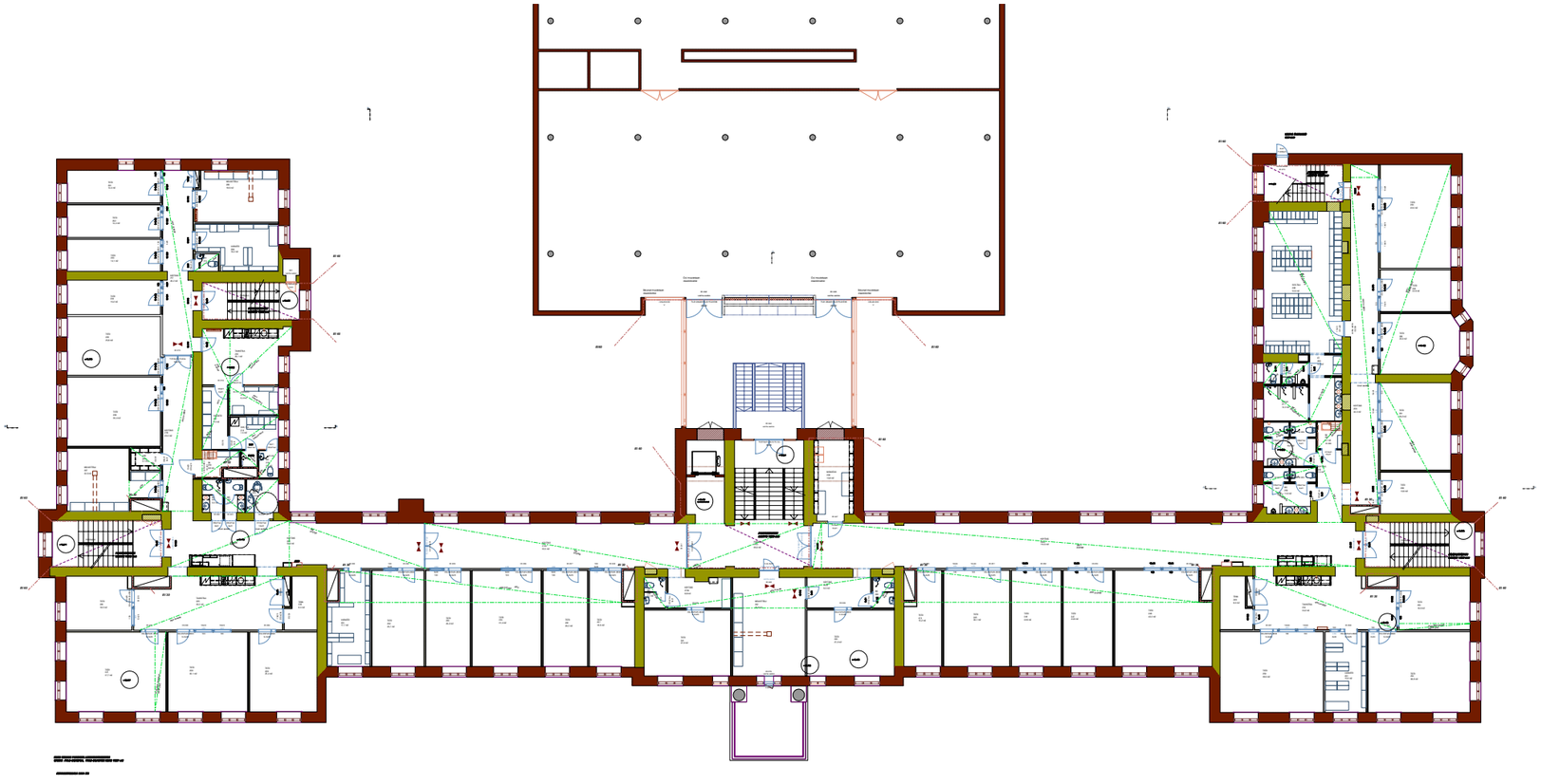

KUVA 120

KUVA 121

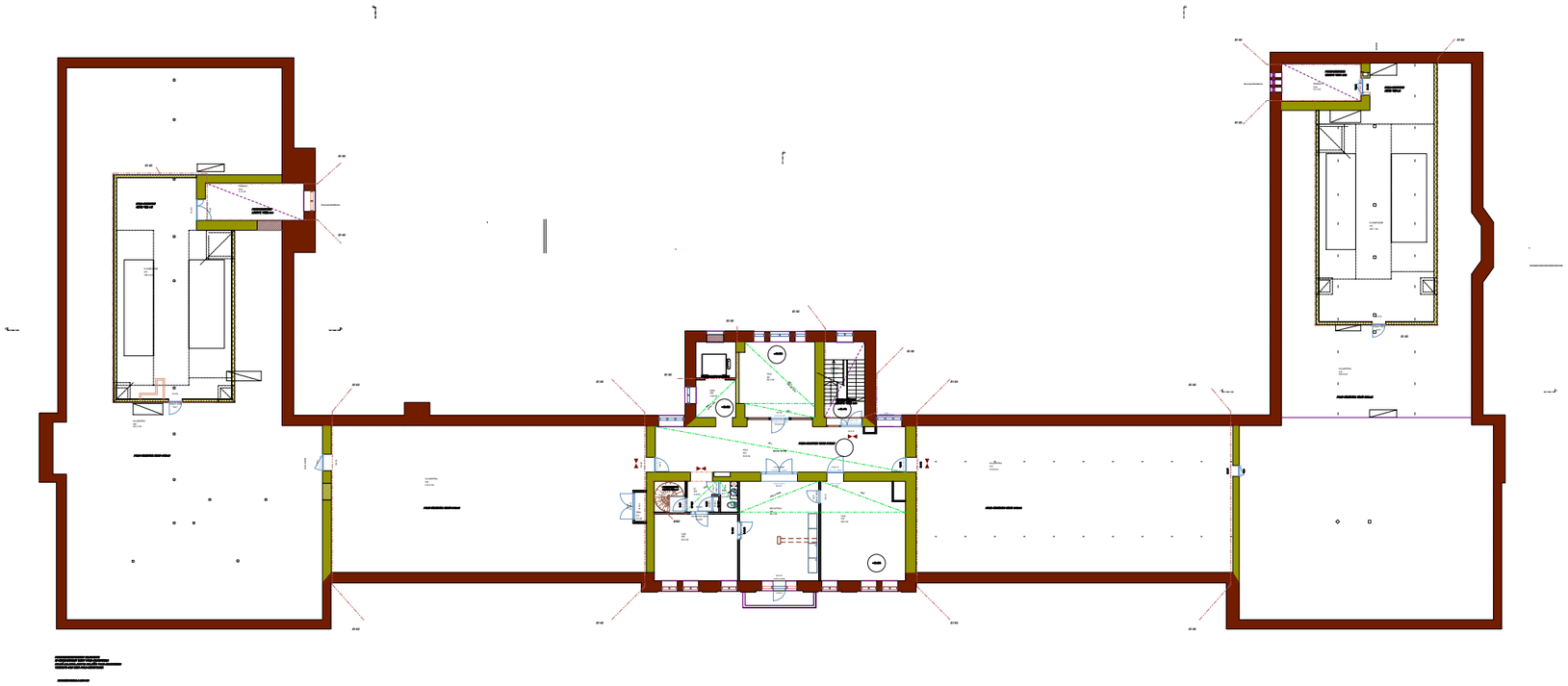

KUVA 122

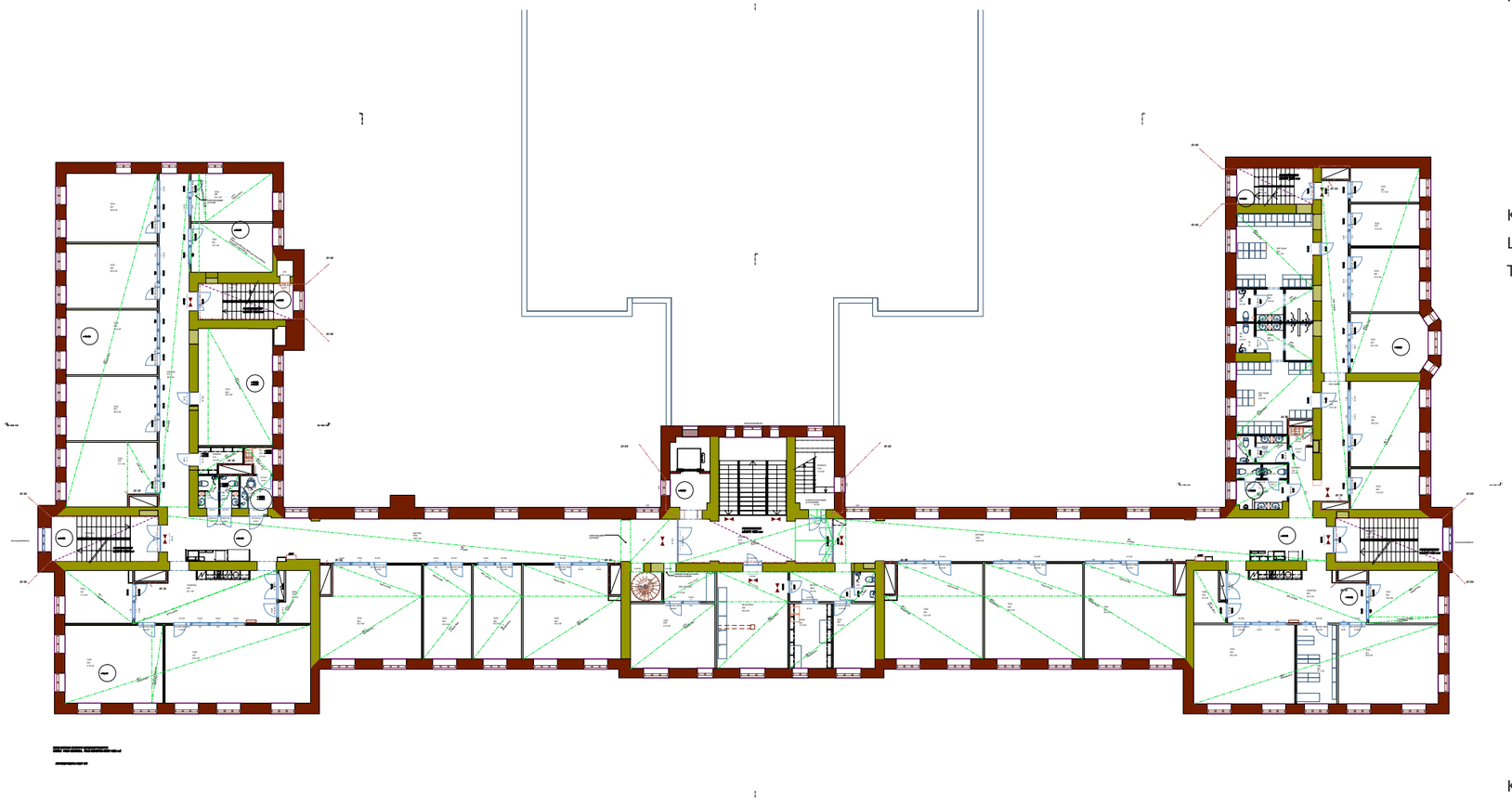

KUVA 123

KUVAT 120-123: PERUSKORJAUSSUUNNITELMAT 2006. ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUS-TUSARKISTO.

KUVA 124

KUVA 125

KUVA 126

KUVA 127

KUVA 128

KUVA 129

KUVA 130

KUVA 131

KUVA 132

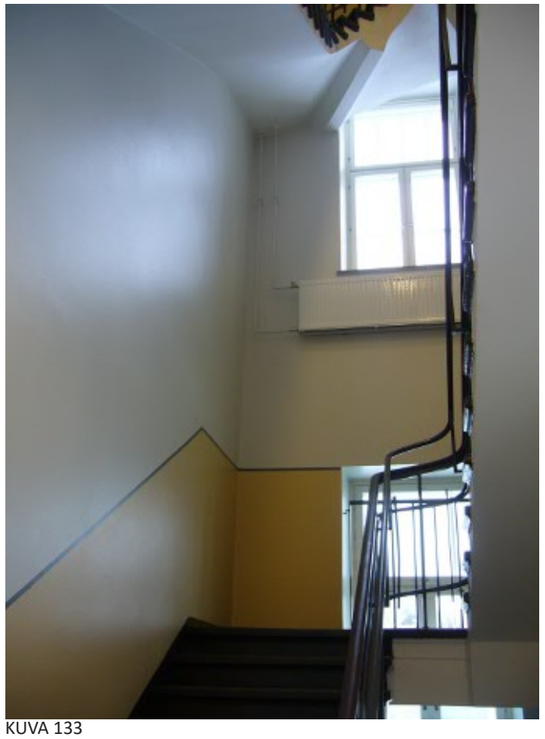
KUVA 133

KUVA 134

KUVA 135

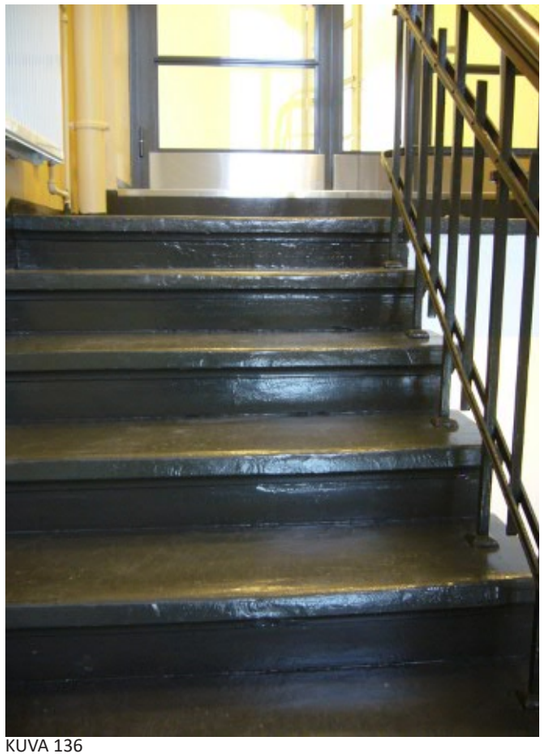
KUVA 136

KUVA 137

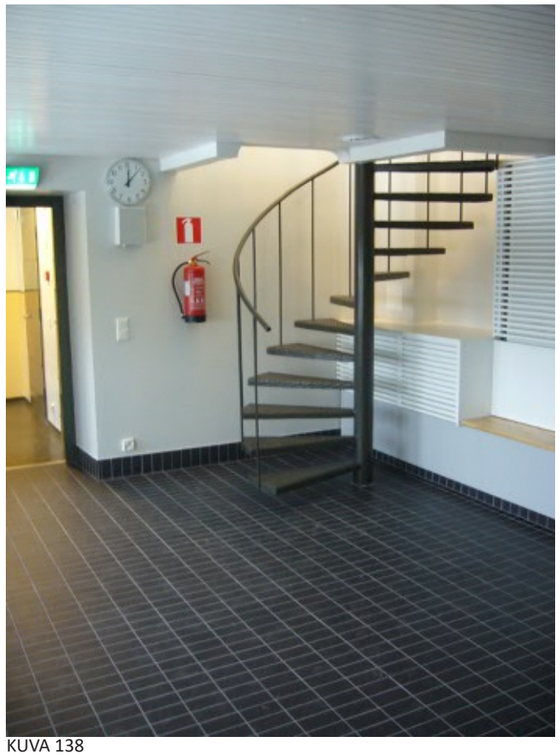
KUVA 138

KUVAT 124-138: SISÄTILOJA, VALMISTUNUT PERUSKORJAUS, 2007. ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY.

KUVA 139

KUVA 140

KUVA 141

KUVAT 139-143. JULKISIVUJA KOILLISEEN, KAAKKOON (PÄÄJULKISIVU) JA LOUNAASEEN, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.
KUVAT 144-145. PÄÄSIIVEN PORTAAT KOILLISESSA. PÄÄRAKENNUKSEN ALKUPERÄISIN YKSITYISKOHTA SISÄTILOISSA, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 142

KUVA 143

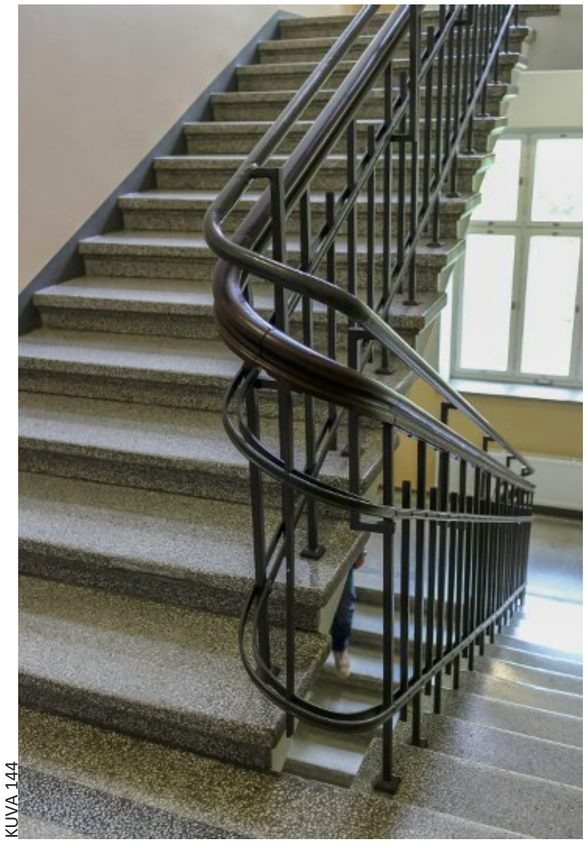

KUVA 144

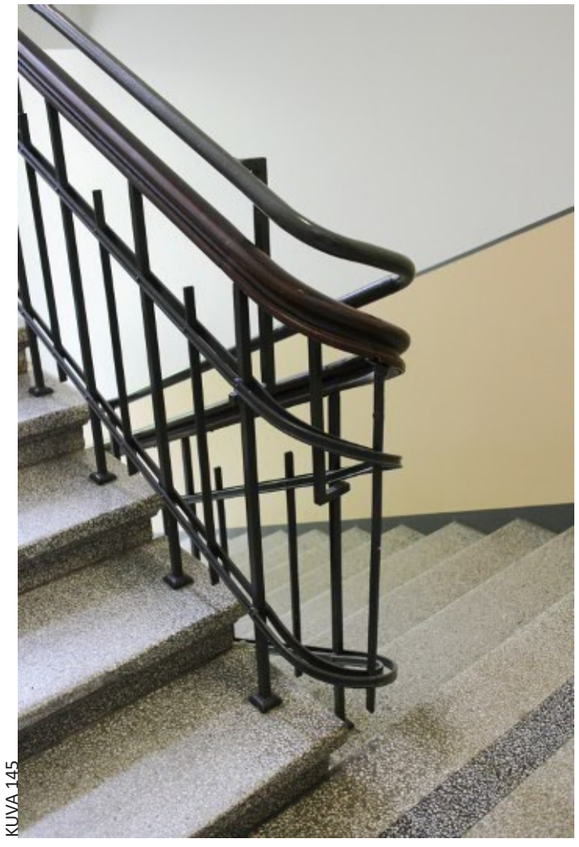

KUVA 145

KUVA 146

KUVA 147

KUVA 148

KUVA 149

KUVA 150

KUVA 151

KUVA 152

KUVAT 145-152. JULKISIVUJA LUOTEESEEN (SISÄPIHALLE) JA KOIL-LISEEN, KESÄKUU 2018. RUOKALALAAJENNUKSEN LIITTYMINEN KASARMIRAKENNUKSEEN. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 153

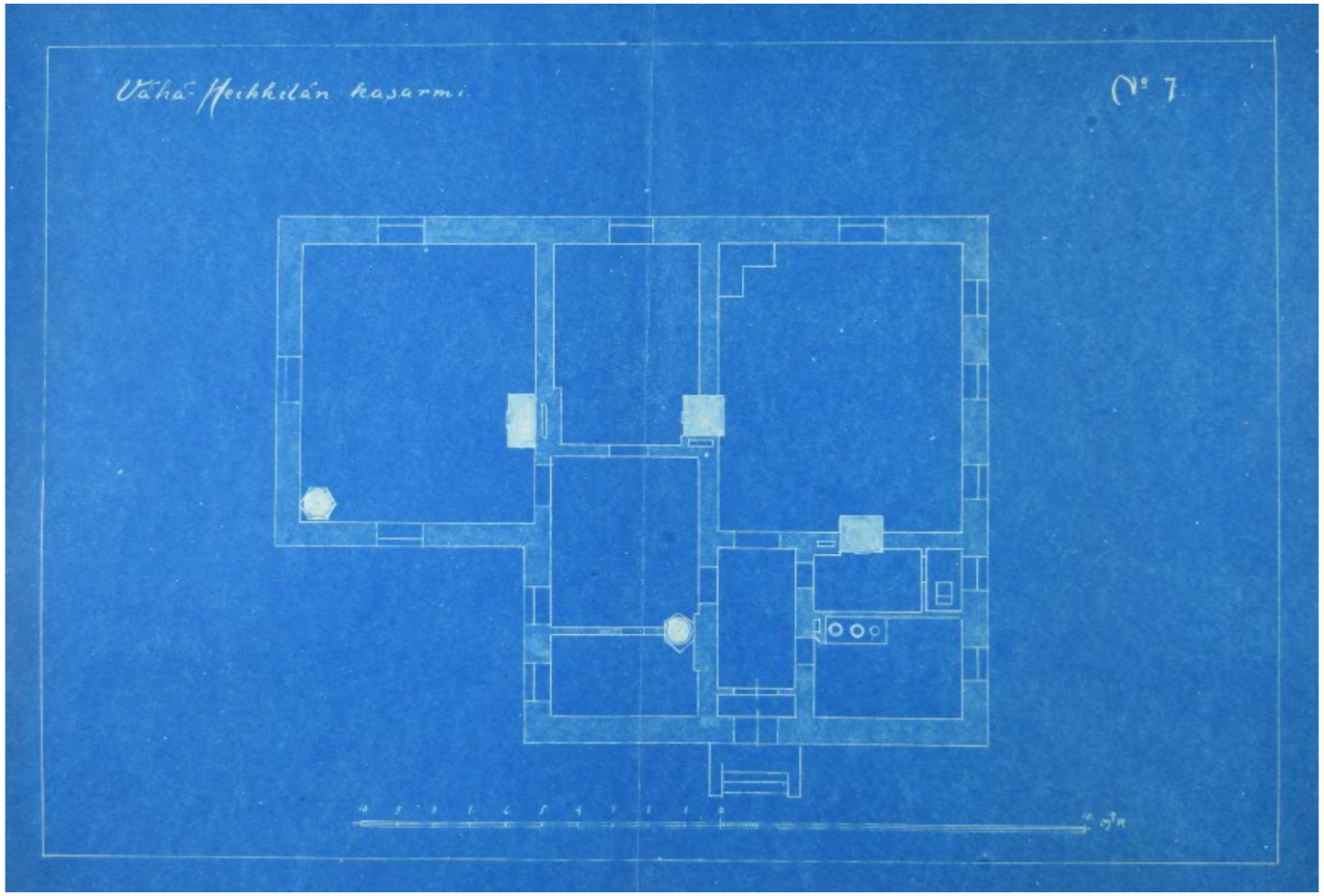

KUVA 154

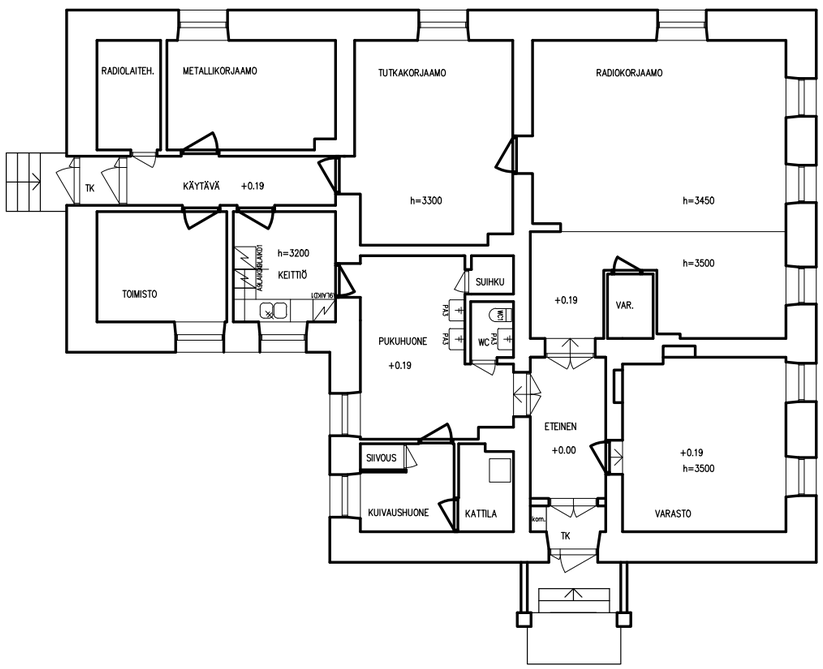

KUVA 155

5.1 RAK 52 RADIOASEMA (SIMULAATTORITALO) 1917

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. 044 Pihlajaniemi / Vähäheikkilä / -
rakennusvaihe	. suunnittelu, rakentaminen 1915-17
alkuperäiset suunnittelijat	. tuntematon
kerrosluku	. I
bruttoala	. 254 m2
kerrosala	. 254 kem2
tilavuus	. 990 rm3
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
tutkimukset, julkaisut	. Maiju Aakko / Turun maakuntamuseo: Dokumentointikertomus. Turku, Vähä-Heikkilä, Heikkilän kasarmialue. Heikkilän kasarmialueen vanha rakennuskanta. 12.4.2006

käyttöhistoria

Rakennus on valmistunut 1917 todennäköisesti Venäjän Itämeren laivaston radioasemaksi. Kasarmin tehtävänä oli toimia Saaristomeren ja Ahvenanmaan linnakkeiden keskusasemana, ja voimakkaan radioaseman tehtävänä Saksan keisarillisen laivaston radioliikenteen tiedustelu.[1]

Asema toimi radio- ja sähkölennätinasemana myös Suomen itsenäistymisen jälkeen. Vuoden 1918 rakennusluettelossa mainitaan, että rakennuksessa on langaton sähkölennätinasema ja kaksi korkeaa antennimastoa.[2] Mastot näkyvät myös 1920-luvun valokuvissa. Kesällä 1920 radioasema kunnostettiin Radiopataljoonan radioasemaksi, ja vuonna 1925 se luovutettiin Suomen Laivaston käyttöön.[3]

Asema on toiminut myös merivartioston tiloina.

Vuonna 2000 radioasema korjattiin koulutus- ja simulaattoritaloksi.

Nykyisin radioasemarakennuksen omistaa Senaatti-kiinteistöt. Päärakennus on tyhjillään. Jäljellä olevaa piharakennusta on vuokrattu ulkopuolisille käyttäjille.

1917 (?) -	langaton sähkölennätinasema
1920	Radiopataljoonan radioasema
1925	Laivaston radioasema
n. 1930-	radioasema
1963-2000	Merivartioston radioasema
2000-02	Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentin koulutus- ja simulaattoritalo
2003-	tyhjillään, kasarmin korjauksen aikana käytetty sosiaalitilana
2013-	Senaatti-kiinteistöt

korjaukset ja muutokset

muutos 2000: Sisätilat muutettiim koulutus- ja simulaattoritiloiksi, rakennus eristerapattiin, ikkunoita ja ovia uusittiin.

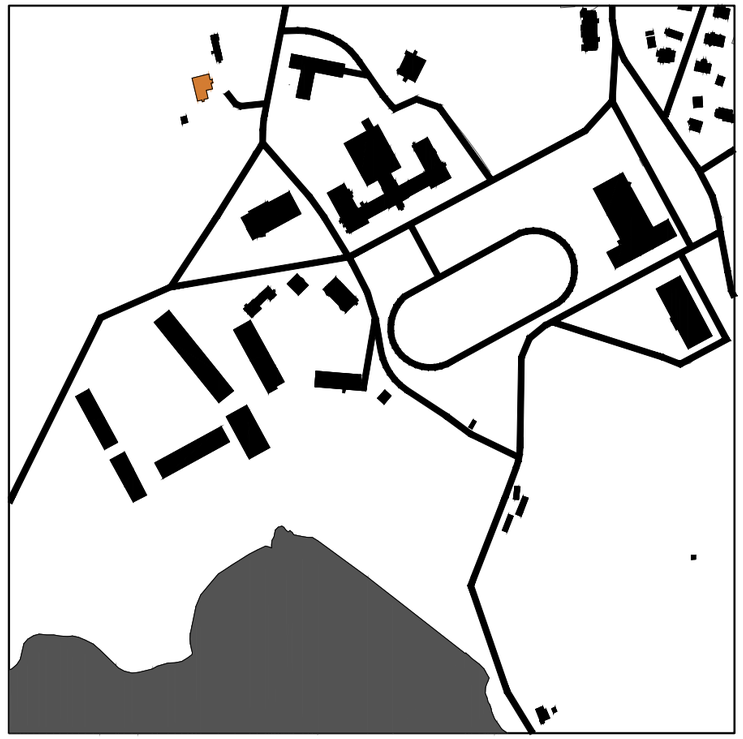

RAK 52 RADIOASEMA

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Radioasema sijaitsee pääkasarmista luoteeseen pihapiirin ulkopuolella. (Alun perin radioaseman yhteyteen kuului 2-3 mastorakennetta.) Pihapiirissä alun perin sijainneet lautarakennukset on purettu pois, jäljellä on yksi puurakenteinen rakennus. Eteläpuolella on rehevöitynyt puutarha. Alue on aidattu.
massoittelu: Rakennus on yksikerroksinen, pohjakaavaltaan L.
tilaratkaisu: Molemmissa siivissä on lyhyet keskikäytävät. Suurin huonetila on ulkokulmassa.
rakenneratkaisu: Rakennus on massiivitiilirunkoinen (ulkoseinät ja poikittaiset

KUVA 153: RADIOASEMA. 1950-LUKU. KYMENLAAKSON MUSEON MERIVARTIOKOKOELMA. WWW.FINNA.FI
KUVA 154: RADIOASEMA. POHJAPIIRUSTUS, SINIKOPIO. (1920-LUKU?) KANSALLISARKISTO TURKU.
KUVA 155: SIMULAATIORAKENNUS. POHJAPIIRUSTUS. RAKENNUSSUUNNITTELU P. KARIHAARA OY 1999.

KUVA 156

KUVA 157

KUVA 158

KUVA 159

KUVA 160

KUVAT 157-161. SIMULAATIORAKENNUS (RADIOASEMA), KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.
KUVA 162. PIHARAKENNUS, KESÄKUU 2018. KUVA LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 161

KUVA 162

kantavat seinät).
julkisivut ja julkisivumateriaalit: Julkisivut ovat sileäksi rapatut ja myöhemmin eristerapatut. Väri on vaaleankellertävä. Sokkeli on graniittiharkkoa. Sisäänkäyntiä on korostettu pienellä poikkipäädyllä. Pääovi on myöhempi paneeliovi ja sen sivulla on kapea 5-ruutuinen ikkuna. Oven yläpuolella on yksi ikkuna. Ulkoporras on betonirakenteinen graniittiaskelmin. Sivukaiteet ja balustradi-aiheet ovat betonia. Ikkunat ovat T-karmiset ja valkoiseksi maalatut. Ikkunoita ja ulko-ovia on uusittu. Eteläjulkisivussa on toinen sisäänkäynti, jossa on pieni katos ja sivupielinä vaakarimoitusaiheet.
Piharakennuksen julkisivu on pystyrimoitettu, väriltään vaalean keltainen, nurkka-, räystäs- ja vuorilaudat ovat valkoiset.
kattomuoto ja katemateriaalit: Aumakatossa on musta konesaumattu peltikate. Kiviaineiset klassistiset räystäät profiloituvat voimakkaasti.
sisätilojen materiaalit: Sisätilat on modernisoitu koulutustiloiksi. Useissa tiloissa lattiaa on korotettu. Näissä tiloissa, samoin kuin käytävällä, päällysteenä on muovimatto. Pukuhuoneessa on akryylibetonilattia, yliluutnantin huoneessa parketti. Ampumasimulaattorihuoneessa on seinillä helmiponttipanelointi.
talotekniikka: -
kiinteä sisustus: -
irtokalustus: -
taideteokset: -

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Rakennus on (todennäköisesti vuonna 2000) lämpörapattu ja ikkunoita ja ovia on uusittu. Sisätiloissa on sekalaisia moderneja materiaaleja sekä korotettuja lattioita. Pihapiirin alkuperäisiä rakennuksia on purettu.

käyttötarkoitus: Säilynyt sotilaskäytössä, muuttunut radioasemasta koulutusrakennukseksi. Nyt tyhjillään.
historia: Rakentamisajankohta on hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa. Ajallista kerrostuneisuutta.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Melko hyvin säilynyt.
interiöörit: Kantavat rakenteet säilyneet, materiaalit ja pinnat uusittuja.
ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on säilynyt.

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Radioasema on osa alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta ja samalla merkittävä osa venäläisten autonomian aikana Suomeen rakennuttamaa Venäjän Itämeren laivaston viestikeskusta.
kaupunkikuvallinen merkitys: Ei suurta kaupunkikuvallista merkitystä. (Mastorakenteet ovat olleet hyvin näkyvät.)
rakennushistoriallinen merkitys: Radioasemalla on arvoa osana alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta ja sen ajallista kerrostuneisuutta.

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan tärkeä rakennus osana kokonaisuutta. Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmialue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Jokela 2016: 310-311
2 Aakon viite. Luettelo rakennuksista 1918
3 Jokela 2010: 85

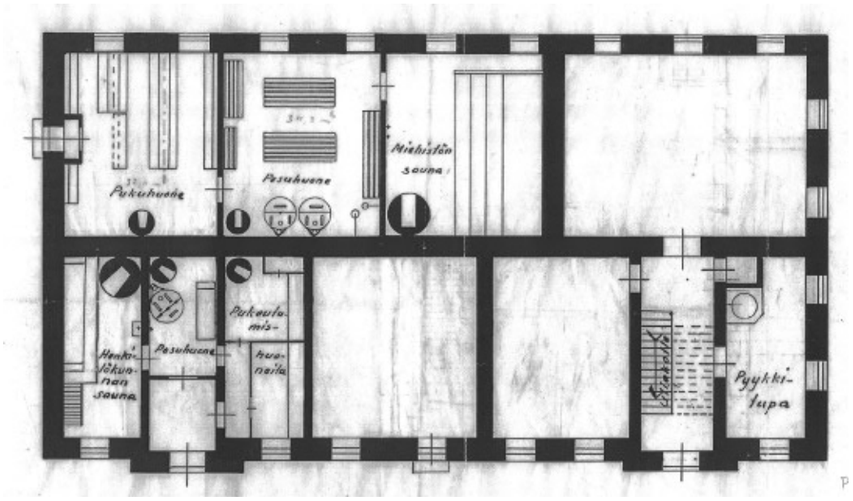

KUVA 164

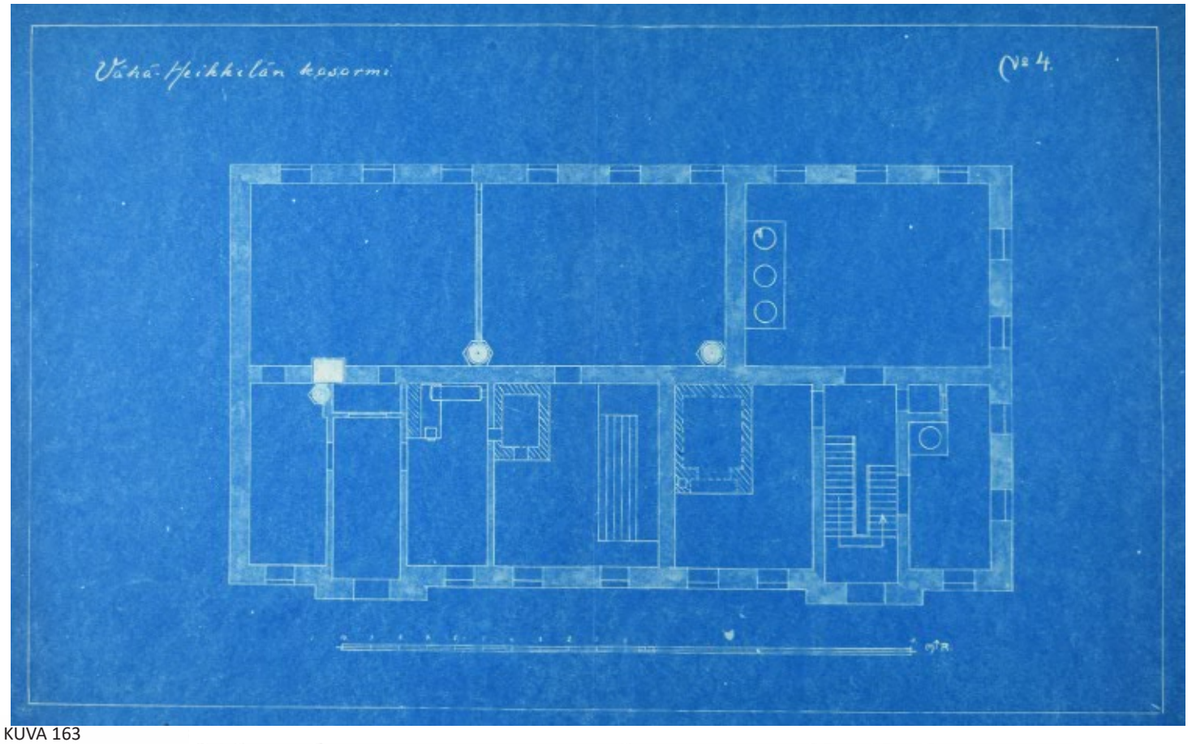

KUVA 163

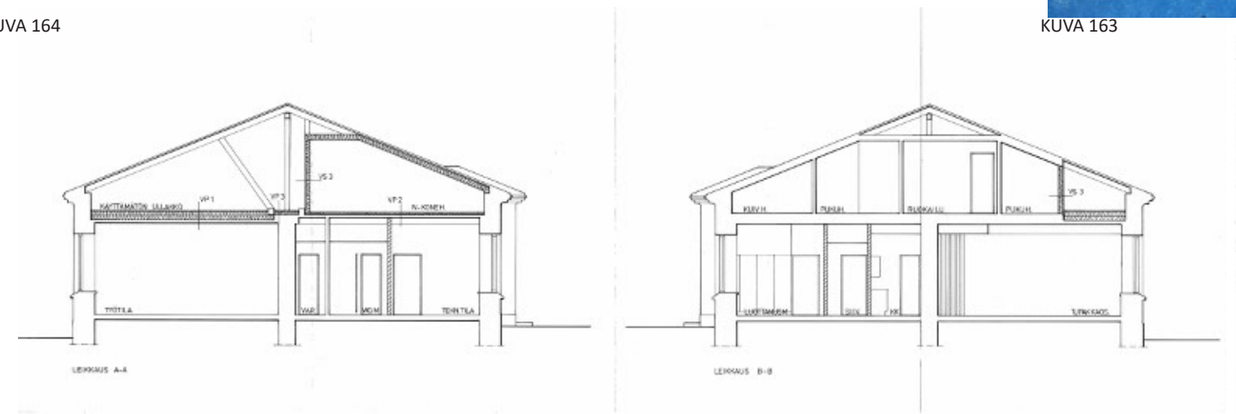

KUVA 165

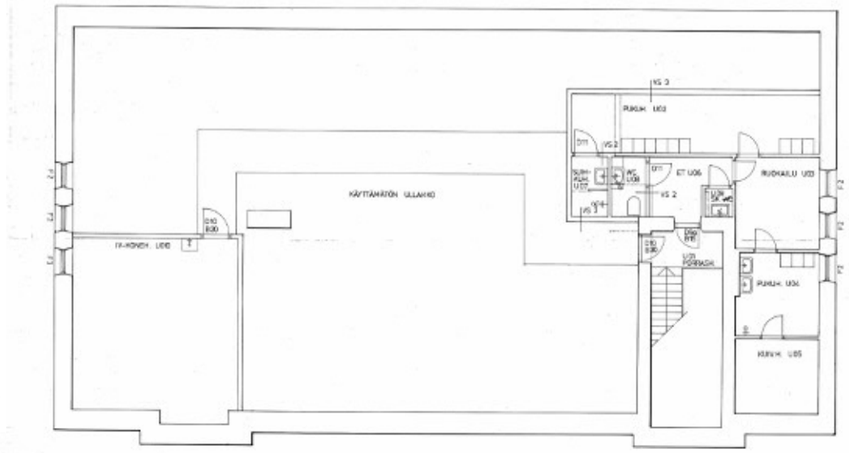

KUVA 167

KUVA 166

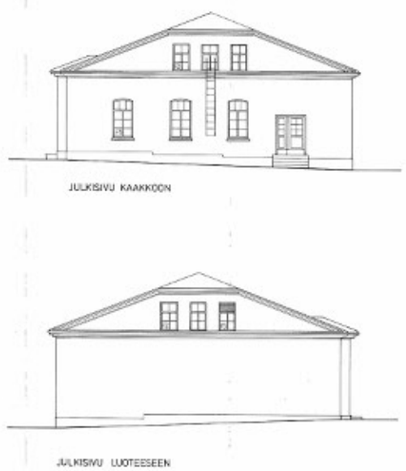

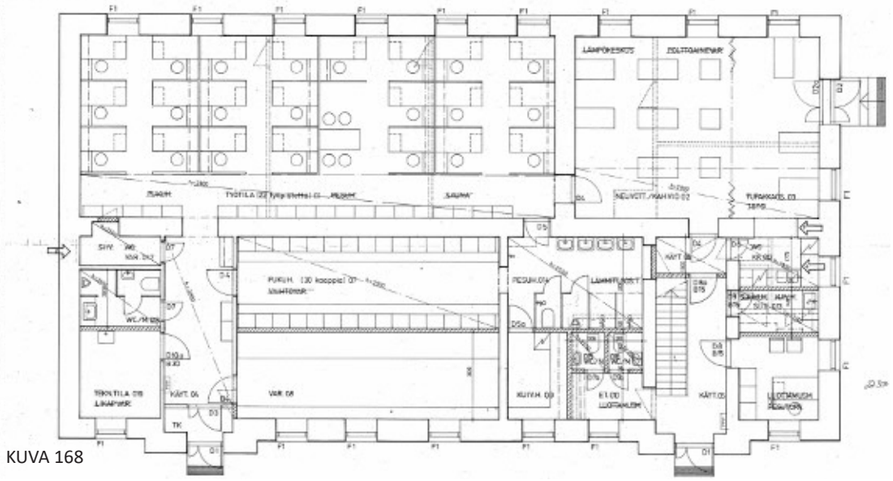

KUVA 168

5.2 RAK 04 KOULUTTAJARAKENNUS (LEIPOMO, SAUNA, PYYKKITUPA) 1918

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. 044 Pihlajaniemi / Vähäheikkilä / -
rakennusvaihe	. suunnittelu. rakentaminen 1918
alkuperäiset suunnittelijat	. tuntematon
kerrosluku	. I / II
bruttoala	. 540 m2
kerrosala	. 540 kem2
tilavuus	. 1700 rm3
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
tutkimukset, julkaisut	. Maiju Aakko / Turun maakuntamuseo: Dokumentointikertomus. Turku, Vähä-Heikkilä, Heikkilän kasarmialue. Heikkilän kasarmialueen vanha rakennuskanta. 12.4.2006

käyttöhistoria

Rakennus on valmistunut vuonna 1918 . Rakennusluettelossa 1918 se on kuvattu 1-kerroksiseksi kivi¬rakennukseksi, jossa on 10 huonetta, leipomo, sauna ja pesutilat.

Ensimmäiset suomalaiset piirustukset laati E. V. L:nen Puolustusministeriöstä 1930. Niissä 1. kerroksen länsikulmassa oli henkilökunnan sauna, pesu- ja pukutilat, pohjoiskulmassa miehistön sauna, pesu- ja pukutilat. Molempiin oli oma sisäänkäyntinsä. Lisäksi rakennuksessa oli pyykkitupa ja kolme huonetta, joiden keskellä oli ullakolle johtava porrastila.

1977 rakennukseen sijoitettiin puolustusministeriön rakennustyön toimitilat sekä vartiotupa.

1918-88	sauna-, puku- ja pesutilat, 10 asuntoa, lisäksi
1918-	leipomo
1930-	pyykkitupa
1963-	vaihtovarasto
1977-	Puolustusministeriön rakennustoimisto, vartiotupa, sosiaali- ja ruokailutilat
1988-2005	toimisto- ja koulutustilat
2009	Merenkulkulaitoksen toimitilat
2011-14	Hallinnon tietotekniikkakeskus
2013-	Senaatti-kiinteistöt

korjaukset ja muutokset

muutosehdotus 1937: eteis- ja porrastila on siirretty rakennuksen keskelle, muonavarasto sijoitettu kaakkoispuolen huoneeseen. Länsikulman suuri huone on jaettu kolmeksi pienemmäksi tilaksi. Todennäköisesti ei toteutettu.
korjaus 1941: Jatkosodan pommituksessa 25.6.1941 rakennus vaurioitui pahoin, mutta korjattiin entiselleen.
muutos 1977 PLM rakennustoimisto E. Haikonen: Rakennukseen sijoitettiin PLM:n rakennustoimiston tilat sekä vartiotupa. Ainakin osa saunatiloista säilyi. Ullakon kaakkoispää muutettiin sosiaali-, ruokailu- ja pesutiloiksi.
muutos 1982 PLM rakennustoimisto: Saunatila muutettiin likapyykkivarastoksi, aputiloiksi ja eteiseksi. Pukutiloja ja keskihuone yhdistettiin vaihtovarastoksi. Kaakkoispuolen pesutupa jaettiin pesutuvaksi, suihku- ja kuivaushuoneeksi. Kaakkoispäädyn tiloja muutettiin polttoainevarastoksi ja lämpökeskukseksi. Myös muita vähäisiä tilamuutoksia.
peruskorjaus 1988-89 Arkkitehtitoimisto Heliövaara ja Uksila: Rakennus muutettiin toimisto- ja koulutusrakennukseksi ja sisätilat korjattiin. Saunatilat muutettiin 22 työpisteen tilaksi. Sosiaali-, pesu-, vaatehuolto-, apu- ja teknisiä tiloja muokattiin molemmissa kerroksissa. Lämpökeskus ja polttoainevarastot muutettiin neuvottelu- ja kahvihuoneeksi. Uusia tilojen välisiä oviaukkoja avattiin. Ikkunat ja ulko-ovi uusittiin. Ullakon luoteispäähän rakennettiin uusi iv-konehuone.

RAK 04 KOULUTTAJARAKENNUS

KUVA 163: SAUNA-PYYKKITUPA-LEIPOMORAKENNUS. SINIKOPIO (1920-LUKU?). KANSALLISARKISTO TURKU.
KUVA 164: SAUNA-PYYKKITUPA-LEIPOMORAKENNUS. K.V. NURMI 1937. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.
KUVAT 165-168: KOULUTTAJARAKENNUS, SUUNNITELMAT. ARKKITEHTITOIMISTO HELIÖVAARA & UKSILA OY, 1988.

KUVA 169

KUVA 170

KUVA 171

KUVA 172

KUVA 173

KUVA 174

peruskorjaus 2011 Arkkitehtitoimisto Pia Sabelström: Sisätiloja muokattiin ja modernisoitiin uudelle käyttäjälle. Pesu- ja saunatilat purettiin ja sisätilat uusittiin työ-, neuvottelu- ja taukotiloiksi. Lattiat pinnoitettiin linoleum-matolla ja alakatto verhottiin T-listakannatteisella akustoivalla levytyksellä. Huonetilojen väliset vanhat aukot lasitettiin. Käytävän lattia laatoitettiin tiililaatalla. Talo varustettiin uudella iv-konehuoneella.

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Kouluttajarakennus sijaitsee kasarmin lounaispuolisen kukkulan paraatikentälle suuntautuvalla rinteellä. Sisäänkäynnit ovat ylärinteen puolella.
massoittelu: Rakennus on 1-kerroksinen ja pohjakaava yksinkertainen suorakaide.
tilaratkaisu: Sisäänkäynnit sijoittuvat symmetrisesti. Selkämuuri jakaa rakennuksen pituussuunnassa kahteen osaan.
rakenneratkaisu: Rakennus on massiivitiilirunkoinen (ulko- ja poikittaiset kantavat seinät) ja maanvarainen. Ullakolla on osittain alkuperäiset kattotuolirakenteet.
julkisivut ja julkisivumateriaalit: Julkisivut ovat sileäksi rapatut ja myöhemmin lämpörapatut. Väri on vaaleankellertävä. sisäänkäynnit sijaitsevat ylärinteen puolella hieman ulostyöntyvissä risaliiteissa. Ikkunat ovat T-puiteikkunat, jossa loivasti yläreunastaan kaartuva yläosa on jaettu kolmeen osaan pienillä pystypuitteilla, ja pystyosat on jaettu kolmeen osaan vaakasuuntaisilla pienillä puitteilla (puitejako on vain ulkoruudussa). Karmit ja puitteet ovat valkoiset. Ulostyöntyvissä vinoissa ikkunapenkeissä on musta pellitys. Sokkeli on lohkottua graniittiharkkoa.
kattomuoto ja katemateriaalit: Rakennuksessa on harjakatto, jossa päädyssä on pienet aumataitteet. Kiviaineiset klassiset räystäät profiloituvat voimakkaasti ja jatkuvat päädyissä myös vaaka-aiheena. Katossa on harmaa / musta konesaumattu peltikate.
sisätilojen materiaalit: Sisätilat on modernisoitu koulutustiloiksi. Seinäpinnat on tasoitettu, ja osa seinäpinnoista on värillisiä. Huonetilaovet ovat uusia ruskeita puulasiovia, joiden lasituksessa on vaakaraita-aihe tarrakalvolla tai hiekkapuhalluksella. Lattioissa on linoleum-matto, ja käytävissä tiililaatoitus. Alakatto on verhottu T-listakannatteisella akustoivalla levytyksellä. Huonetilojen välisiä vanhoja aukkoja on lasitettu tarrakalvolla tai hiekkapuhalluksella raidoitetuilla lasituksilla. Kaakkoispäädyssä on teräsrakenteinen, puuaskelmin varustettu avoporras ullakkotilaan rakennettuihin sosiaalitiloihin. Porrastilan lattia on neliötiililaatoitettu. Sosiaalitiloissa on sininen muvoimatto.

KUVAT 169-174: KOULUTTAJARAKENNUS, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 175

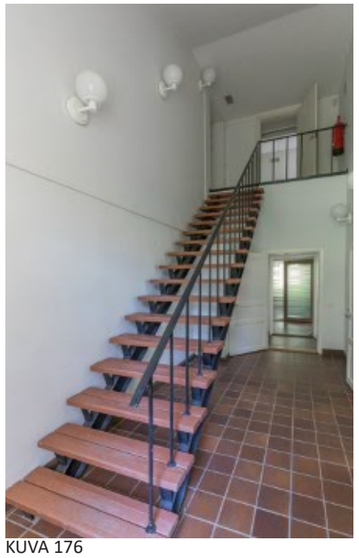
KUVA 176

KUVA 177

KUVA 178

KUVA 179

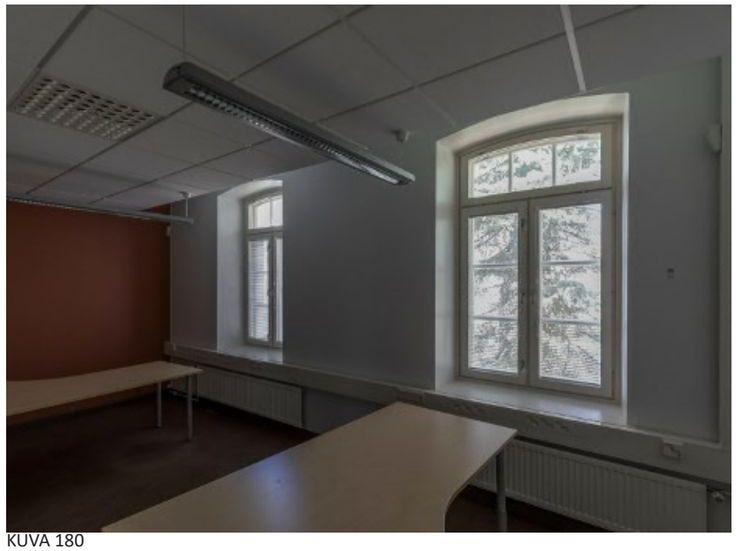
KUVA 180

KUVA 181

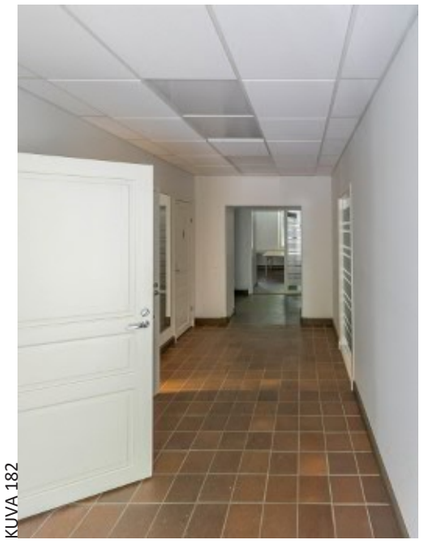
KUVA 182

KUVA 183

KUVA 184

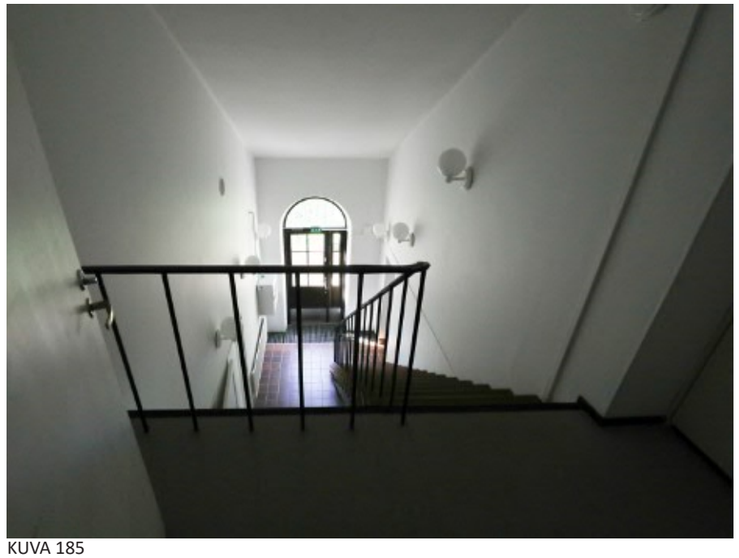
KUVA 185

talotekniikka: Peruskorjattu moderni talotekniikka.
kiinteä sisustus: -
irtokalustus: -
taideteokset: -

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Rakennus on säilynyt ulkoasultaan hyvin mutta sisätiloja on muokattu ja modernisoitu ja ikkunat on vaihdettu.

käyttötarkoitus: Muuttunut asuntolarakennuksesta poliklinikaksi ja edelleen toimistotiloiksi. Nyt tyhjillään.
historia: Rakentamisajankohta on hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Melko hyvin säilynyt.
interiöörit: Kantavat rakenteet säilyneet, materiaalit ja pinnat uusittuja ja modernisoituja.
ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on säilynyt.

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Rakennus on osa alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta.
kaupunkikuvallinen merkitys: Rakennuksella on arvoa osana alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta.
rakennushistoriallinen merkitys: Rakennuksella on arvoa osana alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta ja sen ajallista kerrostuneisuutta.

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan tärkeä rakennus osana kokonaisuutta.Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmialue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Kehittämisselvitys (LPR), 2003
2 Luettelo rakennuksista 1918
3 Honkala, 2000:291
4 Alhonen, 2003:48-49
5 Kehittämisselvitys, 2003
6 Arkkitehti Pia Sabelström, puhelinhaastattelu 21.2.2019

KUVAT 175-185: KOULUTTAJARAKENNUS, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

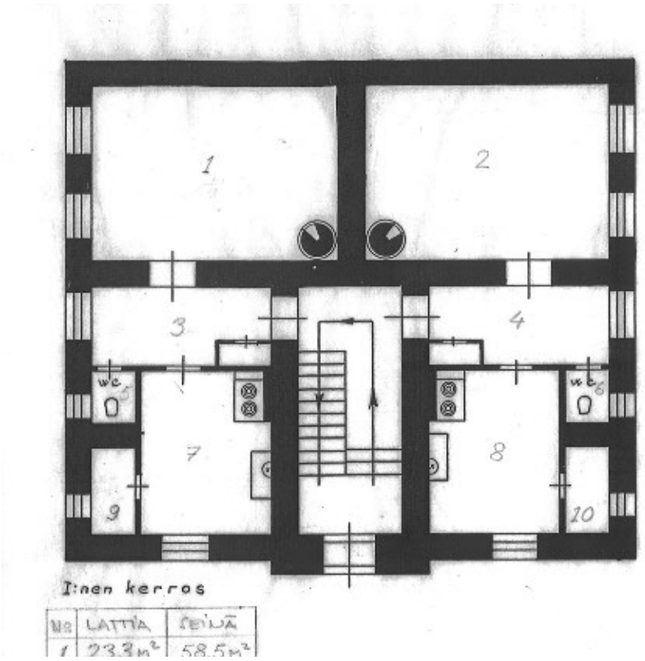

KUVA 187

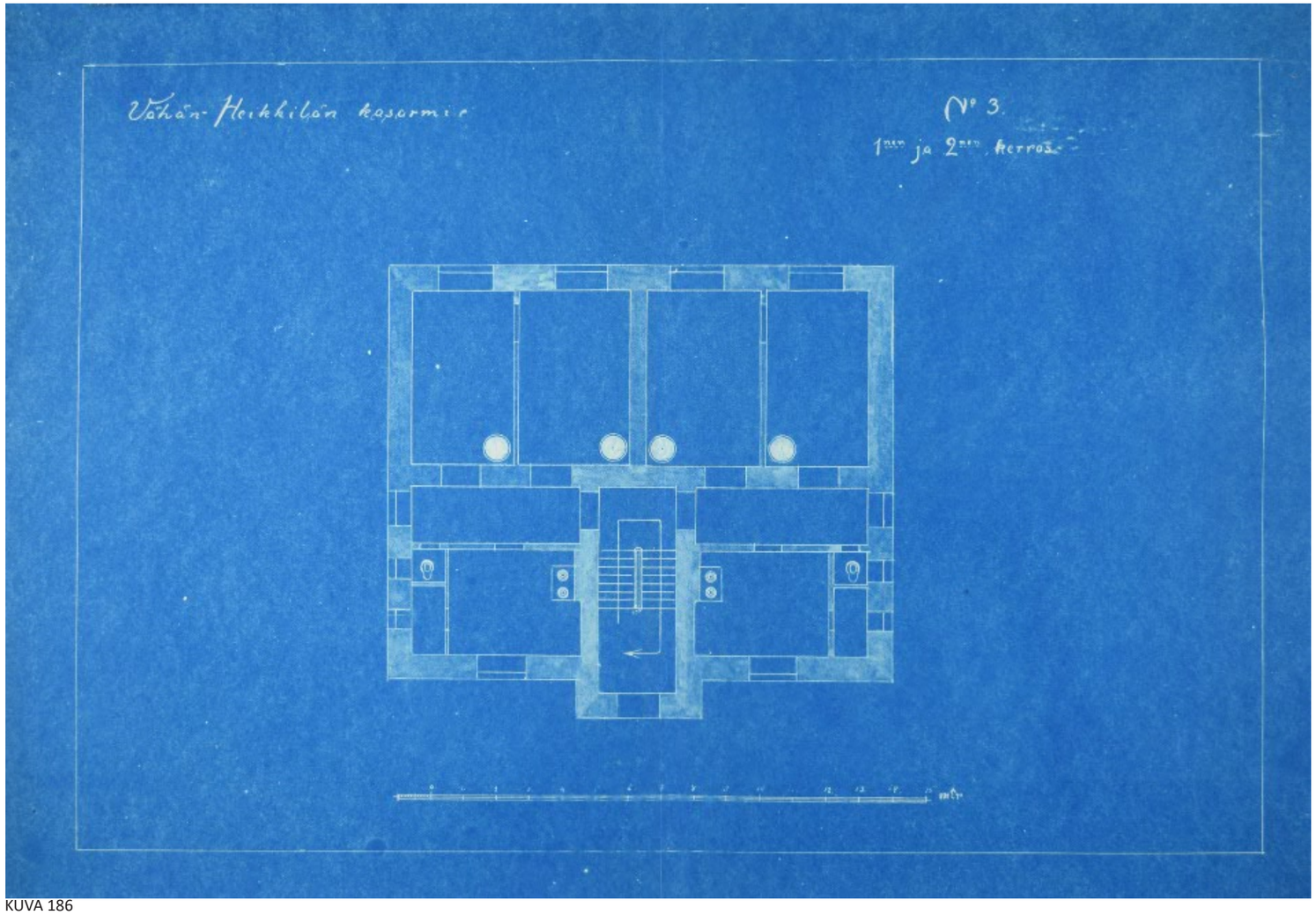

KUVA 186

KUVA 188

KUVA 189

5.3 RAK 05 KOULUTTAJARAKENNUS 2 (ASUNTOLARAKENNUS, POLIKLINIKKA, ESIKUNTA)
1917

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. 044 Pihlajaniemi / Vähäheikkilä / -
rakennusvaihe	. suunnittelu, rakentaminen 1915-17
alkuperäiset suunnittelijat	. tuntematon
kerrosluku	. II
bruttoala	. 323 m2
kerrosala	. 323 kem2
tilavuus	. 1164 rm3
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
tutkimukset, julkaisut	. Maiju Aakko / Turun maakuntamuseo: Dokumentointikertomus. Turku, Vähä-Heikkilä, Heikkilän kasarmialue. Heikkilän kasarmialueen vanha rakennuskanta. 12.4.2006

käyttöhistoria

Rakennus on valmistunut 1917. 1918 rakennusluettelossa se kuvataan 2-kerroksiseksi kivirakennukseksi, jossa on neljä lämmittäjien asuntoa[1]. Porrashuoneen molemmin sijoittuvat puolin asunnot (toistensa peilikuvia) koostuivat keittiöstä, kamarista, eteisestä, komerosta ja wc:stä. Ensimmäiset suomalaiset piirustukset rakennuksesta on tehnyt E.V. L:nen 31.7.1931.

Rakennus toimi aliupseerien asuntorakennuksena 1940-50-luvuilla[2] ja porilaisten aikana (1950-60-luvulla) kokonaan tai osittain myös sairastupana[3]. Se muuttui jälleen asuinrakennukseksi 1963[4], kun Porin rykmentti siirtyi Säkylään.

Rakennus korjattiin 1970 Turun Ilmatorjuntapatteriston Esikunnaksi, joka toimi siinä vuoteen 1977 asti.[5]

1977-93 rakennuksessa olivat puolustusministeriön rakennustyön toimistot. 1993 rakennus kunnostettiin Heikkilän poliklinikaksi. Avajaiset olivat 1.9.1993. Poliklinikka toimi rakennuksessa 2002 saakka.

Vuoden 2002 asemapiirroksen mukaan rakennuksessa toimi varusmiestoimikunta.[6] Sen jälkeen siinä on olleet Varsinais-Suomen Maanpuolustuspiirin, Varsinais-Suomen Reserviupseerien, Varsinais-Suomen Reserviläisten, Varsinais-Suomen Sinibarettien sekä Turun Reserviupseerien ja Turun Reserviläisten toimistot[7].

1917-	asuntoja
1941-n.1950	aliupseerien asuntoja
n.1950-1963	sairastupa (?)
1963-1970	asuinrakennus
1970-1977	Turun Ilmatorjuntapatteriston Esikunta
1977-1993	puolustusministeriön rakennustyön toimistot
1993-2002	poliklinikka
2002-	varusmiestoimikunta
2006	toimistotiloja
2013-	Senaatti-kiinteistöt

RAK 05 KOULUTTAJARAKENNUS (VANHA POLIKLINIKKA)

korjaukset ja muutokset

muutokset 1945-: Jatkosodan pommituksessa 25.6.1941 rakennus vaurioitui pahoin, mutta korjattiin entiselleen.
muutokset 1970: Rakennus korjattiin esikunnaksi. Muutoksissa tilajako säilyi pääosin entisellään. Kamareiden uunit, käytävien komerot sekä keittiöiden komerot, hellat ja vesipisteet poistettiin. Kerroksissa on yksi wc. 1. kerroksen keittiön tilalla tehtiin komentajan huone, muut huoneet olivat tavallisia toimistohuoneita. Ikkunat ja ovet uusittiin joko tämän tai seuraavan korjauksen yhteydessä.
muutokset 1992-93: Kunnostettiin poliklinikaksi.

KUVA 186: ASUNTOLARAKENNUS. SINIKOPIO (1920-LUKU ?). KANSALLISARKISTO TURKU.
KUVA 187:
KUVAt 188-189: ASUNTOLARAKENNUS, ASUNTOJA SUURENNETTU. DOKUMENTTIPIIRUSTUS 1931. PIIRTÄNYT E.V.L.:NEN, TARKASTANUT K.V.NURMI. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.

KUVA 190

KUVA 191

KUVA 192

KUVA 193

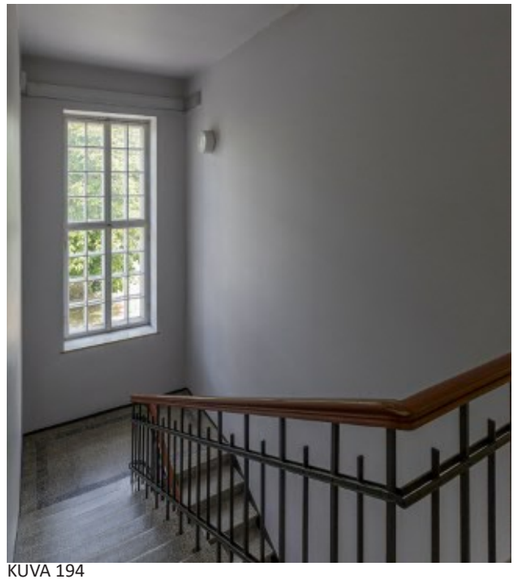

KUVA 194

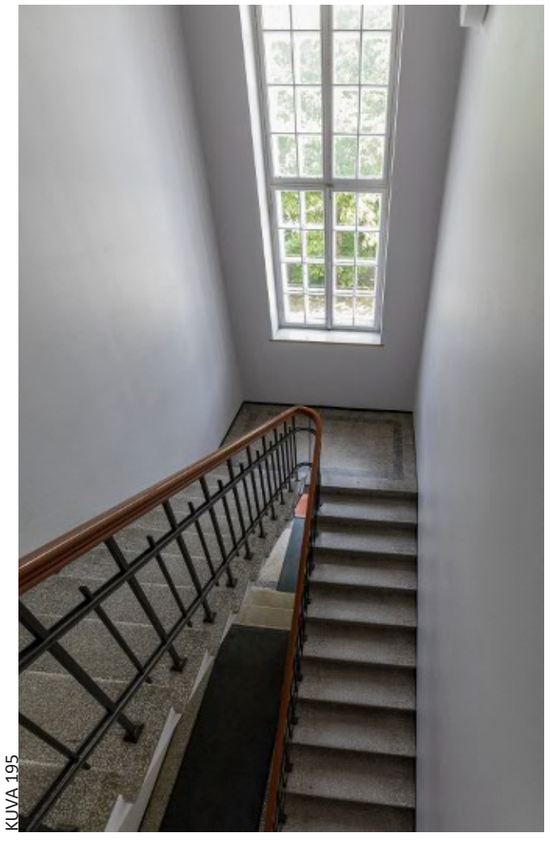

KUVA 195

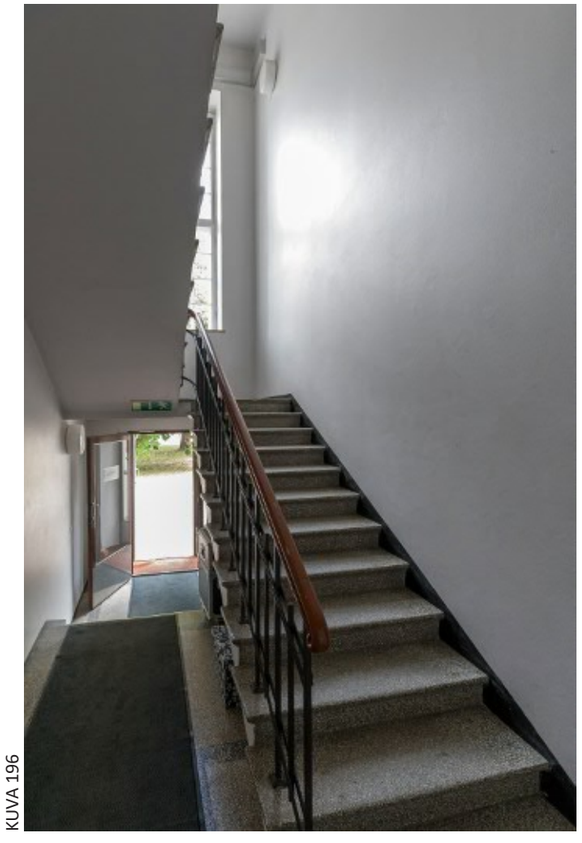

KUVA 196

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Rakennus sijaitsee kasarmialueen keskiosassa sijaitsevan mäen pohjoispuolella, rakennusten 04 ja 06 välissä.
massoittelu: Rakennus on 2-kerroksinen. Pohjakaava on neliö.
tilaratkaisu: Sisäänkäynti ja porrastila ovat keskellä, ja tilat asettuvat symmetrisesti porrastilan suhteen. Kerrokset ovat keskenään samanlaiset.
rakenneratkaisu: Rakennus on massiivitiilirunkoinen (ulkoseinät ja poikittaiset kantavat seinät).
julkisivut ja julkisivumateriaalit: Julkisivut ovat sileäksi rapatut ja vaaleankeltaiset. Koillisjulkisivun keskellä on ulostyöntyvä risaliitti, jossa on sisäänkäynti ja porrashuone. Pääoven yläpuolella on porrashuoneen suuri ikkuna, joka on ainoa alkuperäinen ikkuna. Ristikarmi jakaa ikkunan neljään pääosaan, jossa kussakin on 8-ruutuinen ikkuna. Ikkunat on valkoiseksi maalattu. Pääjulkisivussa päällekkäisten ikkunoiden kohdalla on sisäänveto (myös sokkelissa). 2. kerroksen ikkunoiden yläpuolinen julkisivu työntyy yläreunan linjasta alkaen hieman ulos muodostaen ympäri rakennuksen kiertävän varjoviivan. Muut ikkunat olivat 1970-luvulle asti T-karmillisia ja yläosastaan 6- tai 3-ruutuisia. Sittemmin ikkunat on vaihdettu tavanomaiseen tuuletusikkunalliseen tyyppiin. Ulko-ovi on vaihdettu (1970-uvulla?) tavanomaiseksi teräslasioveksi. Kaakkois- ja luoteisjulkisivuissa on kummassakin kerroksessa kaksi kapeaa ikkunaa, jonka yläosassa on karmilla jaettu neliömäinen ruutu. Lisäksi julkisivussa on samanlaisia uusittuja ikkunoita kuin koillisjulkisivussa. Lounaisjulkisivu on ikkunaton. Sokkeli on graniittiharkkoa.
kattomuoto ja katemateriaalit: Satulakatto, jonka päädyissä ja sisäänkäyntirisaliitin vesikatossa on pieni aumaus. Kate on musta konesaumattu pelto. Avoräystäitä kannattavat karniisiksi muotoillut puiset kannattajat.
sisätilojen materiaalit: Vain porrashuone on alkuperäisessä jugend-asussaan: lattia ja portaat ovat harmaata mosaiikkibetonia, porraskaide on mustaksi maalattua rautaa, käsijohde puinen. Sisätilat on modernisoitu toimistokäyttöön 1970. Ovet ovat laakaovia. Tiloissa on korotettu lattia ja vaaleanvihreä muovimatto. Sisäkatot ovat levytettyjä, valaisimet ovat upotettuja loisteputkivalaisimia. Verholaudat ovat rakennuslevyä.
talotekniikka: -
kiinteä sisustus: -
irtokalustus: Moderni toimistokalustus.
taideteokset: -

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Rakennus on säilynyt ulkoasultaan (ikkunoita lukuun ottamatta) hyvin mutta sisätiloja on muokattu ja ikkunat pääosin vaihdettu. Vain porrastila on alkuperäisessä asussaan.

käyttötarkoitus: Muuttunut asuntolarakennuksesta poliklinikaksi ja edelleen toimistotiloiksi. Nyt tyhjillään.
historia: Rakentamisajankohta on hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Melko hyvin säilynyt.
interiöörit: Kantavat rakenteet säilyneet, materiaalit ja pinnat uusittuja.
ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on säilynyt.

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Rakennus on osa alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta.
kaupunkikuvallinen merkitys: Rakennuksella on arvoa osana alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta.
rakennushistoriallinen merkitys: Rakennuksella on arvoa osana alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta ja sen ajallista kerrostuneisuutta.

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan tärkeä rakennus osana kokonaisuutta. Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmialue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Rakennusluettelo 1918
2 Asemapiirros, ~1950
3 Sutela, 1986:378
4 Alhonen, 2003:45
5 Alhonen, 2003:48
6 Alhonen, 2003:68
7 Aakko Dokumentointikertomus 2006: 11

KUVAT 190-196: KOULUTTAJARAKENNUS 2, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.
KUVAT 194-196: PORRASHUONE ON ALKUPERÄISIN TILA RAKENNUKSESSA.

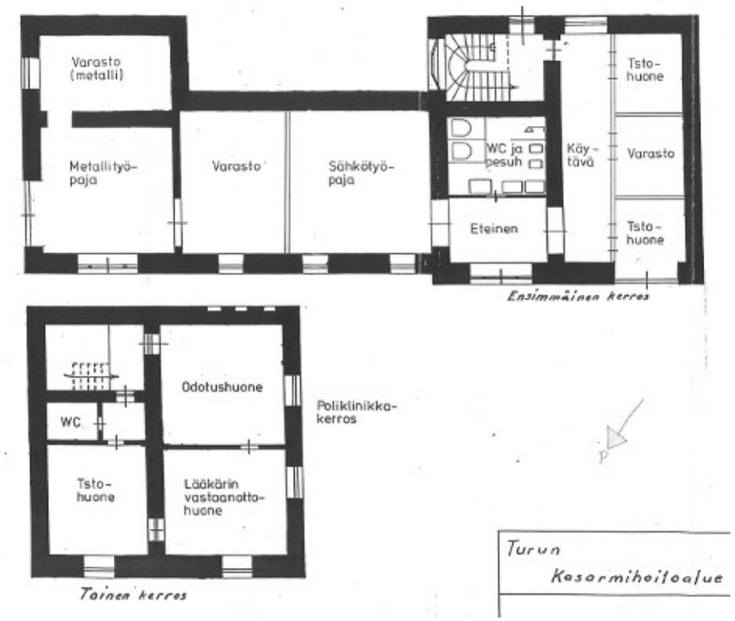

KUVA 197

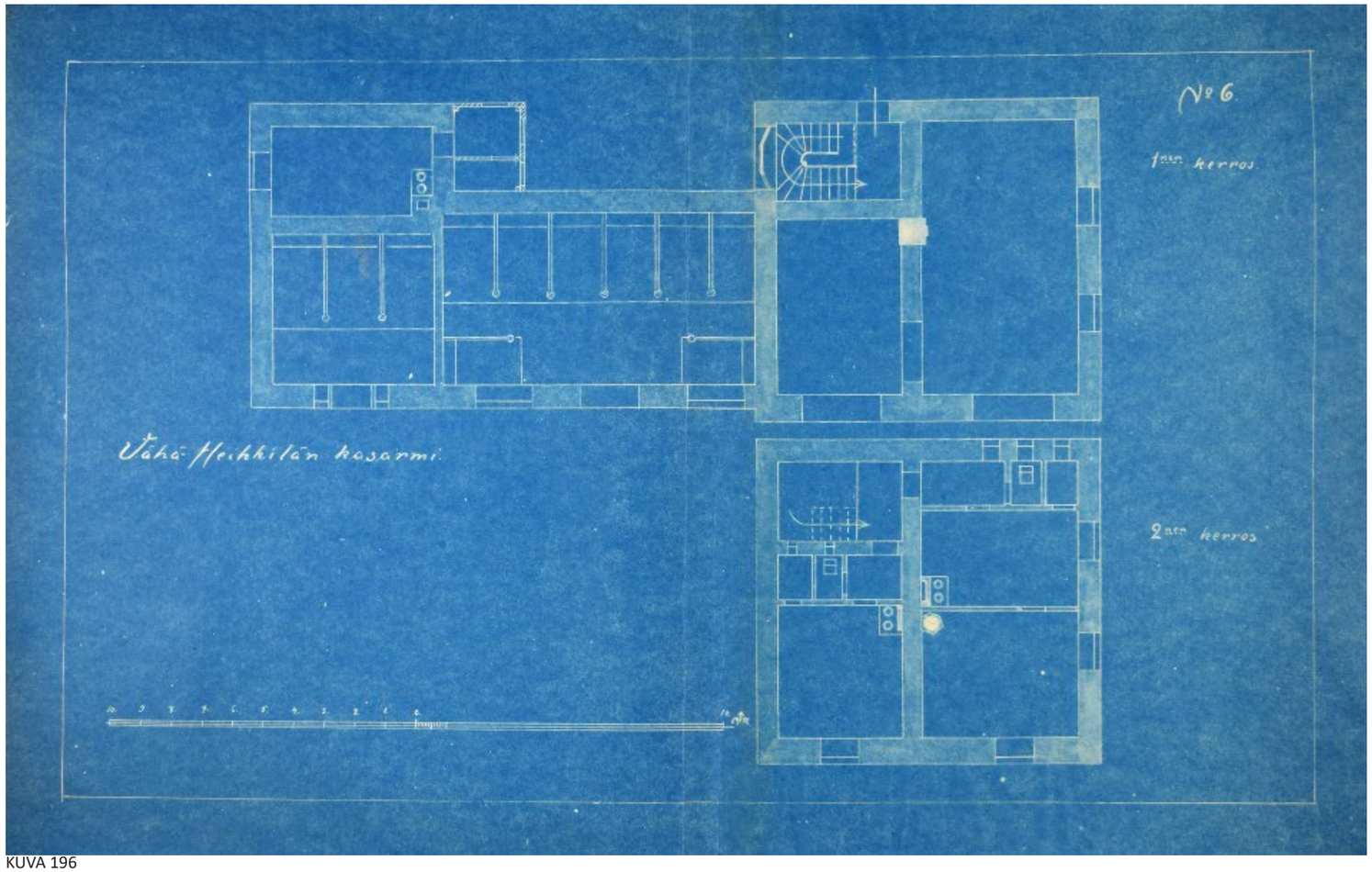

KUVA 196

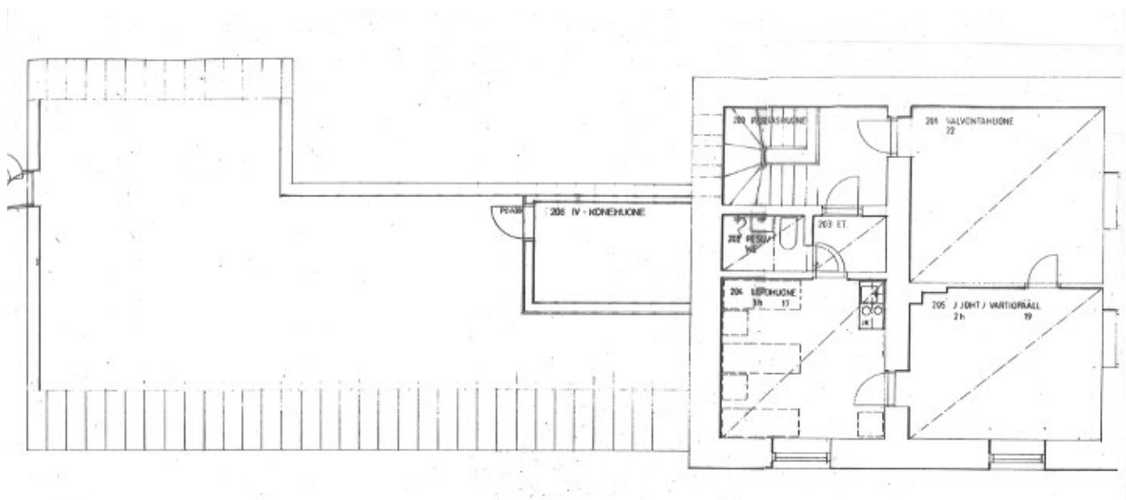

KUVA 198

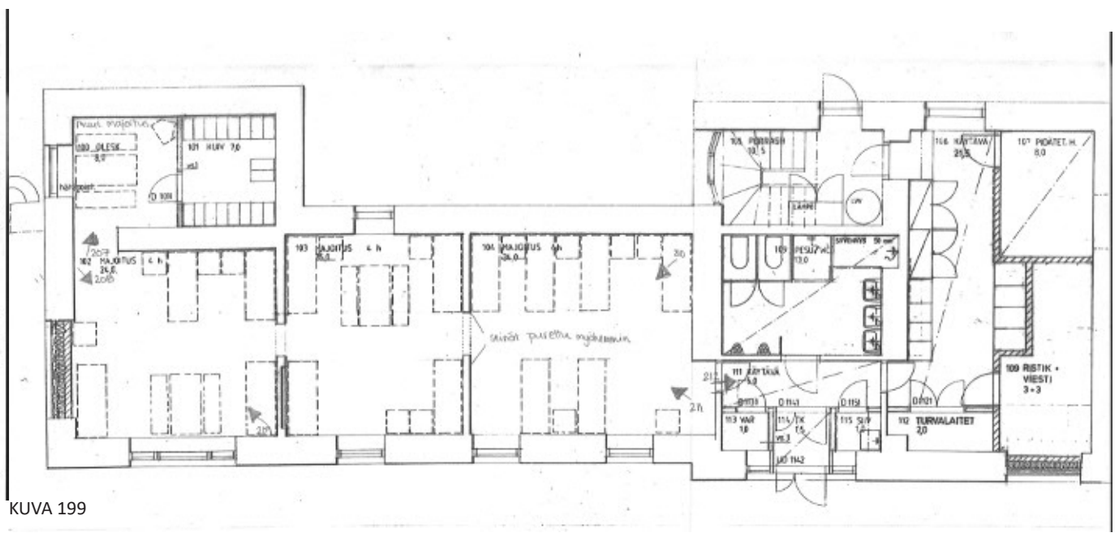

KUVA 199

5.4 RAK 06 TURVATALO
(SOTILASPOLIISIEN TALO, TALLIRAKENNUS, ASUINRAKENNUS, POLIKLINIKKA)
1917

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. 044 Pihlajaniemi / Vähäheikkilä / -
rakennusvaihe	. suunnittelu. rakentaminen 1917
alkuperäiset suunnittelijat	. tuntematon
kerrosluku	. I / II
bruttoala	. 363 m2
kerrosala	. 363 kem2
tilavuus	. 1043 rm3
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
tutkimukset, julkaisut	. Maiju Aakko / Turun maakuntamuseo: Dokumentointikertomus. Turku, Vähä-Heikkilä, Heikkilän kasarmialue. Heikkilän kasarmialueen vanha rakennuskanta. 12.4.2006

käyttöhistoria

Rakennus lienee valmistunut 1917. Vuoden 1918 rakennusluettelossa se on kuvattu kivirakennukseksi, josta osa on 2-kerroksinen. Siinä oli 11 huonetta, keittiö ja 2 huonetta, tallimiehen huone, talli kolmelle hevoselle, varastoja ja kaksi autotallia.[1]

K.V. Nurmen piirustuksissa (18.9.1932) 1. kerroksessa oli talli, joka oli jaettu kolmen, kuuden ja viiden hevosen talleiksi. Näiden välissä oli eteinen ja uunihuone. Koilliskulmassa oli hellahuone eteisineen. Porrastila toiseen kerrokseen sijaitsi rakennuksen lounaisosassa. 2.kerros on vain lounaispäässä, sisältäen isomman ja pienemmän asunnon ja porrashuoneen.

1940-luvulla rakennus toimi tallina ja aliupseerirakennuksena[2], jotka on esitetty vielä 1950 asemapiirroksessa[3].

Vuoteen 1963 mennessä talli muutettiin Turun Ilmatorjuntapatteriston 3.Patterin tykkihalliksi, yläkerrassa oli asuntoja. Käyttötarkoitus muuttui, kun Porin Prikaati siirtyi Säkylään ja Turun Ilmtorjuntapatteristo Heikkilään.
Vuoden 1993 peruskorjauksen jälkeen rakennukseen muuttivat sotilaspoliisit. Samalla rakennusta alettiin kutsumaan turvataloksi.

1918-	alakerrassa talli, autotalli, varastoja, yläkerrassa asuntoja
1933-1963	alakerrassa 14 hevosen talli, yläkerrassa asuntoja aliupseereille
1963-	Turun Ilmatorjuntapatteriston 3. Patterin tykkihalli, yläkerrassa asuntoja
1983-1993	alakerrassa työ- ja toimistotiloja, yläkerrassa poliklinikka
1993-	sotapoliisien käytössä (turvatalo)
2006	majoitustiloja siipiosassa, muuten vartioston käytössä
2013-	Senaatti-kiinteistöt

korjaukset ja muutokset

korjaus 1941: Jatkosodassa kolme pommia vaurioitti 25.6.1941 rakennusta pahoin mutta rakennus korjattiin entiselleen.[4]
muutos 1963 (mennessä): Tallit muutettiin tykkihalliksi.
muutos 1983 (mennessä): Yläkerran asunto remontoitiin poliklinikaksi[5], isomman asunnon kamari vastaanottohuoneeksi ja muut huoneet yhdeksi odotushuoneeksi.

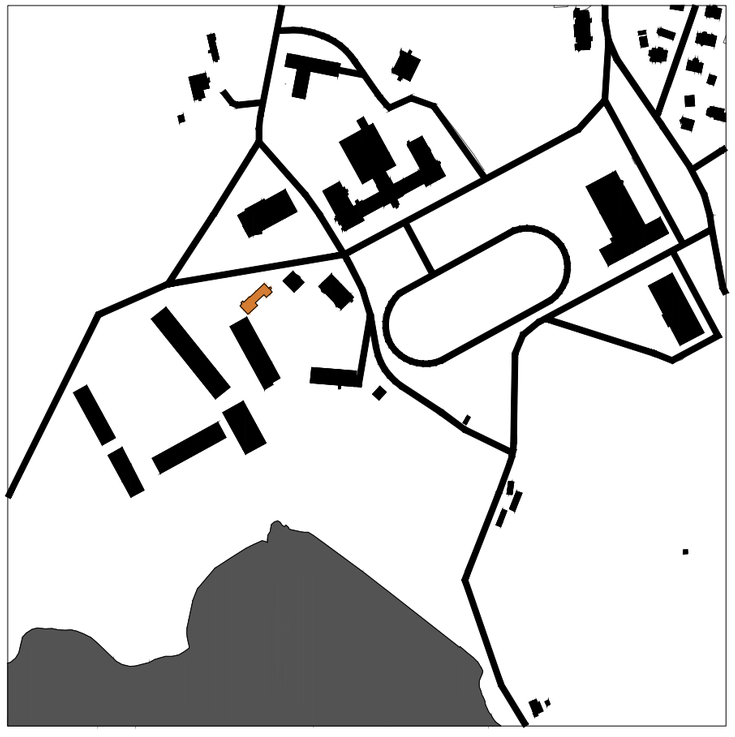

RAK 06 TURVATALO

Pienemmän asunnon keittiöstä tehtiin toimisto. Poliklinikka toimi vuoteen 1993 asti.[6] Tallitilat muutettiin työpajoiksi: 1. kerroksen keskiosassa oli sähkötyöpaja ja koillispäässä metallityöpaja varastoineen. Metallityöpajasta oli käynti ulos. Lounaiseen tallihuoneeseen tehtiin kaksi toimistoa käytävineen, josta oli pääsi eteiseen ja porrashuoneeseen. Luoteiskulman toimistosta oli lisäksi oma pariovellinen uloskäyntinsä.
peruskorjaus 1993 PLM rakennusosasto K. Gädda (8.3.1993): Rakennus muutettiin turvataloksi ja toimisto- ja majoituskäyttöön. Työpajoista tehtiin kaksi neljän hengen ja yksi kuuden hengen majoitustila. Huoneet ovat läpikulkuhuoneita. Metal-

KUVA 196: TALLI-ASUINRAKENNUS, SINIKOPIO (1920-LUKU?). KANSALLISARKISTO TURKU.
KUVA 197: TALLI-ASUINRAKENNUS. HUONETEKSTIT OVAT VUODEN 2005 TILANTEEN MUKAISET TYÖPAJA JA POLIKLINIKKA. PIIRUSTUS DOKUMENTTIPIIRUSTUS K.V.NURMI 1932. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.
KUVAT 198-199: POLIKLINIKKA-TURVATALO. AAKKO DOKUMENTOINTIKERTOMUS 2006. TURUN MUSEOKESKUS (TURUN MAAKUNTAMUSEO).

KUVA 200

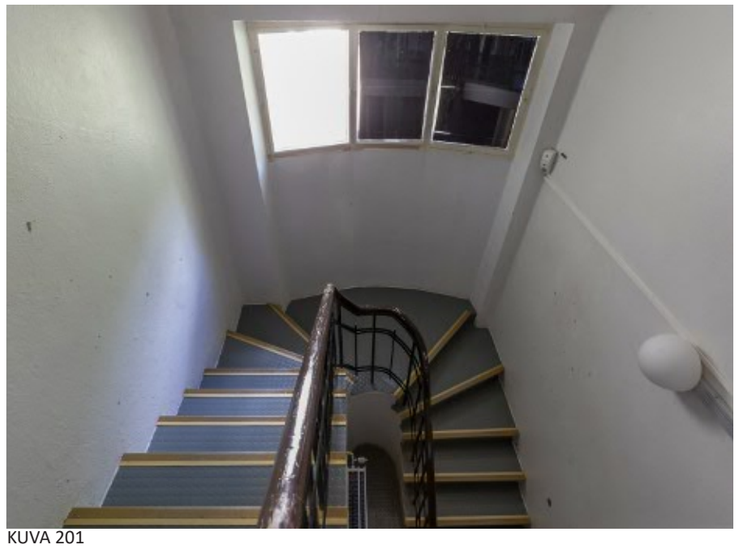
KUVA 201

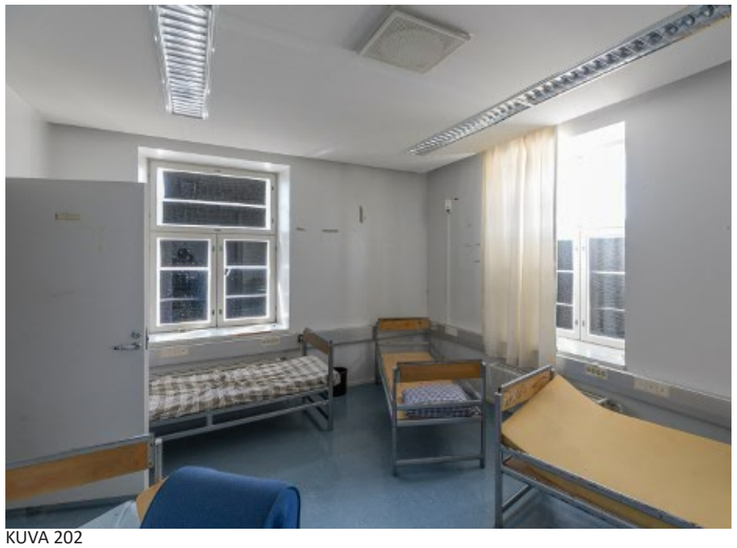
KUVA 202

KUVA 203

KUVA 204

livarasto muutettiin oleskelutilaksi ja kuivaushuoneeksi. Luoteisseinän oviaukoista yksi muutettiin ikkunaksi ja koillispäädyn oviaukoista toinen muurattiin umpeen ja toinen muutettiin oleskelutilan ikkunaksi. Myös luoteissivun pariovi ummistettiin. Keskiosan eteinen jaettiin tuulikaapiksi, käytäväksi ja aputiloiksi. Ulkopuoliset kierreportaat lisättiin toisen kerroksen varapoistumistieksi. 2. kerroksen odotushuoneesta tehtiin valvontahuone ja vastaanottohuoneesta joukkueen johtajan/vartiopäällikön huone. Toimistohuone muutettiin lepohuoneeksi. Käyttämättömään ullakkotilaan tehtiin iv-konehuone, kulku ulkopuolisten kierreportaiden kautta.
Rakennuksen aukkoja on muutettu aina käyttötarkoituksen mukaan ja ikkunat ja ovet on pääosin uusittu. Porrashuoneessa ja pihajulkisivussa on säilynyt vanhoja ikkunoita.

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Rakennus 06 sijaitsee kasarmialueen keskellä sijaitsevan mäen luoteispuolella.
massoittelu: Pohjakaavaltaan C-kirjaimen muotoinen rakennus on koillispäästään 1- ja lounaispäästään 2-kerroksinen.
tilaratkaisu: 1. kerroksessa on isoja tiloja (vanhat tallit). Korkeassa osassa selkämuuri jakaa tilan epäsymmetrisesti.
rakenneratkaisu: Rakennus on massiivitiilirunkoinen.
julkisivut ja julkisivumateriaalit: Julkisivut ovat sileiksi rapatut. Rakennus on väriltään vaaleankeltainen, kerroslistat on pellitetty ja maalattu mustiksi. Matalan osan ikkunat ovat 4-, 6- tai 9-ruutuisia, päädyssä 12-ruutuinen ikkuna. Korkeammassa osassa ikkunat ovat T-karmillisia. Ikkunat ovat valkoiset ja ulkonevat ikkunapenkit on pellitetty mustalla pellillä. Sokkeli on lohkottua graniittiharkkoa. Tallin ovien kohdat on sokkelissa rapattu ja tasoitettu. Kiviaineiset klassistiset räystäät profiloituvat voimakkaasti.
kattomuoto ja katemateriaalit: Matalassa osassa on harjakatto, korkeammassa lounaispäässä aumakatto. Kate on musta konesaumattu pelti.
sisätilojen materiaalit: Sisätilat on muutettu aina käyttötarkoituksen mukaan. Sisäpinnat ovat tasoitettuja ja maalattu valkoisiksi. Osassa tiloja on sininen muovilaatta. Ovet ovat laakaovia.
talotekniikka: Ainakin iv-konetila on uusittu.
kiinteä sisustus: -
irtokalustus: -
taideteokset: -

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Rakennus on säilynyt ulkoasultaan hyvin mutta sisätiloja on muokattu ja modernisoitu ja ikkunat on vaihdettu.

käyttötarkoitus: Muuttunut asuntola- ja tallirakennuksesta poliklinikaksi ja työpajaksi ja edelleen toimistotiloiksi. Nyt tyhjillään.
historia: Rakentamisajankohta on hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Melko hyvin säilynyt. Porrashuoneessa ja pihajulkisivussa on säilynyt vanhoja ikkunoita.
interiöörit: Kantavat rakenteet säilyneet, materiaalit ja pinnat uusittuja.
ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on säilynyt.

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Rakennus on osa alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta.
kaupunkikuvallinen merkitys: Rakennuksella on arvoa osana alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta.
rakennushistoriallinen merkitys: Rakennuksella on arvoa osana alkuperäistä kasarmialuekokonaisuutta ja sen ajallista kerrostuneisuutta.

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan tärkeä rakennus osana kokonaisuutta. Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmialue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Luettelo rakennuksista, 1918
2 Sutela, 1986:187
3 1950-luvun asemapiirros ja rakennusluettelo
4 Honkala, 2000:291
5 Kartta vuodelta 1985, Alhonen 2003: 49
6 Alhonen 2003: 49

KUVAT 200-204: TURVATALO-POLIKLINIKKA. KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 205

KUVA 206

KUVA 207

5.5 RAK 32 SOTILASKOTI 1954

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. 044 Pihlajaniemi / Vähäheikkilä / -
rakennusvaihe	. suunnittelu. rakentaminen 1953-54
alkuperäiset suunnittelijat	. arkkit.yo (jääkäri) Osmo Lappo
kerrosluku	. II
bruttoala	. 929 m2
kerrosala	. 929 kem2
tilavuus	. 3584 rm3
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
tutkimukset, julkaisut	. Maiju Aakko / Turun maakuntamuseo: Dokumentointikertomus. Turku, Vähä-Heikkilä, Heikkilän kasarmialue. Heikkilän kasarmialueen vanha rakennuskanta. 12.4.2006

käyttöhistoria

Sotilaskoti rakennettiin 1953-54. Rakennus on koko olemassa olonsa ajan ollut sotilaskoti.

1954- Turun Sotilaskotiyhdistys ry

korjaukset ja muutokset

muutos 1986 PLM rakennustoimisto Turku (27.1.1986, 29.1.1986): Kellarin toimisto muutettiin puku/pesuhuoneeksi, pukuhuone munkinpaistotilaksi, varastot tekniseksi tilaksi kylmä- ja suihkuhuoneeksi. Käytävän länsipäähän avattiin yhteys kylmävarastoon kellarin rakentamattomaan osaan. 1. kerroksessa tehtiin aputilajärjestelyjä. 2. kerroksen majoitushuone muutettiin kirjastoksi.
muutos 1988 PLM rakennusosasto (24.5.1988): Kellarin kattilahuone jaettiin munkinpaisto- ja laatikoiden pesuhuoneeksi, varastoja yhdistettiin ja lisättiin pakaste- ja kylmähuoneet. Suihkuhuoneesta tehtiin siivoushuone, entisestä paisto- ja kylmähuoneesta varastoja. Rakentamattomaan osaan tehtiin teknisiä tiloja. 1. kerroksen eteinen ja keittiö yhdistettiin, keittiöön erotettiin astianpesualue ja lisättiin kylmähuone. Tarjoilulinjasto jatkettiin suorasta L:n muotoiseksi. Huonetiloja muutettiin siivous- ja wc-tiloiksi. Eteläsivun uloskäynnin kolmesta ovesta vain keskimmäinen jätettiin käyttöön. 2. kerroksen kirjasto siirrettiin hiljaiseen huoneeseen ja tila muutettiin pukuhuoneeksi. Majoitushuoneesta tehtiin toimisto ja elokuvakonehuoneesta iv-konehuone.

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Sotilaskoti asettuu kasarmialueen keskiosassa sijaitsevan mäen etelärinteelle ja suuntautuu Pitkäsalmelle.
massoittelu: Talon alarinteen puoleinen itäpää on 2- ja muu osa 1-kerroksinen. Pohjakaava on yksinkertainen suorakaide.
tilaratkaisu: Merkittävin tila on sali, jonka sisäkatto seuraa vesikaton muotoa ja joka saa luonnonvaloa molemmin puolin tilaa yhtenäisistä ikkunanauhoista.
rakenneratkaisu: Maanpäällisten kerrosten kantava rakenne on puuta, kellarin betonia kuten ulkoseinäkin (kellarin tilat on lämmöneristetty sisätilojen puolelta). Salissa on puiset vinolautajäykisteiset kehärakenteet.

RAK 32 SOTILASKOTI

julkisivut ja julkisivumateriaalit: Kellariosa on ruskeaksi maalattua betonia, pääkerrokset pystyyn höylälautavuorattuja. Vuorilaudat ja räystään alapinnat on maalattu tumman ruskeiksi, räystään reunarimat ja näkyvät kannatinpalkit sekä ikkunapuitteet valkoisiksi. Piippu erottaa toisistaan 1- ja 2-kerroksiset osat. Sisäänkäyntisyvennyksen toinen seinäpinta on tiiltä, toinen vaakapaneelia, joka yläpuolisen kattopinnan tavoin on vihreäksi maalattu. Ovisyvennyksen vieressä on porrastilan suuri 6 ruutuun jaettu ikkunapinta, karmit valkoiset. Salissa on molemmin puolin pitkät ikkunanauhat. Eteläjulkisivussa itäpäässä on ullakkokerroksessa ikkunat.

KUVAT 205-207: SOTILASKOTI 1971. SOTAMUSEON PUOLUSTUSVOIMIEN KUVA-ARKISTO.
KUVA 206: PÄÄSALI.

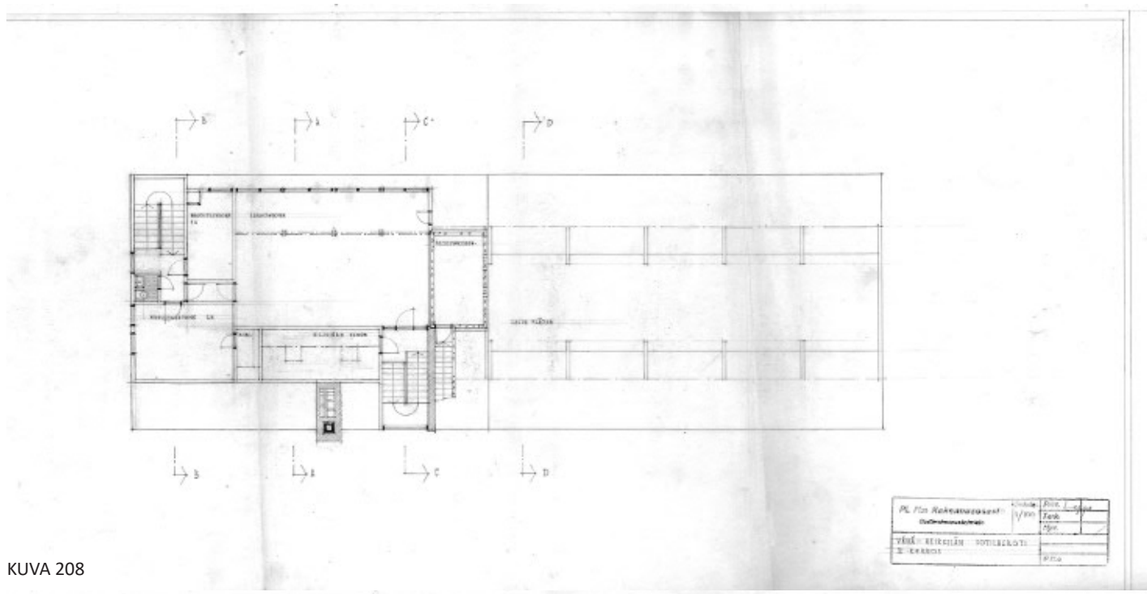

KUVA 208

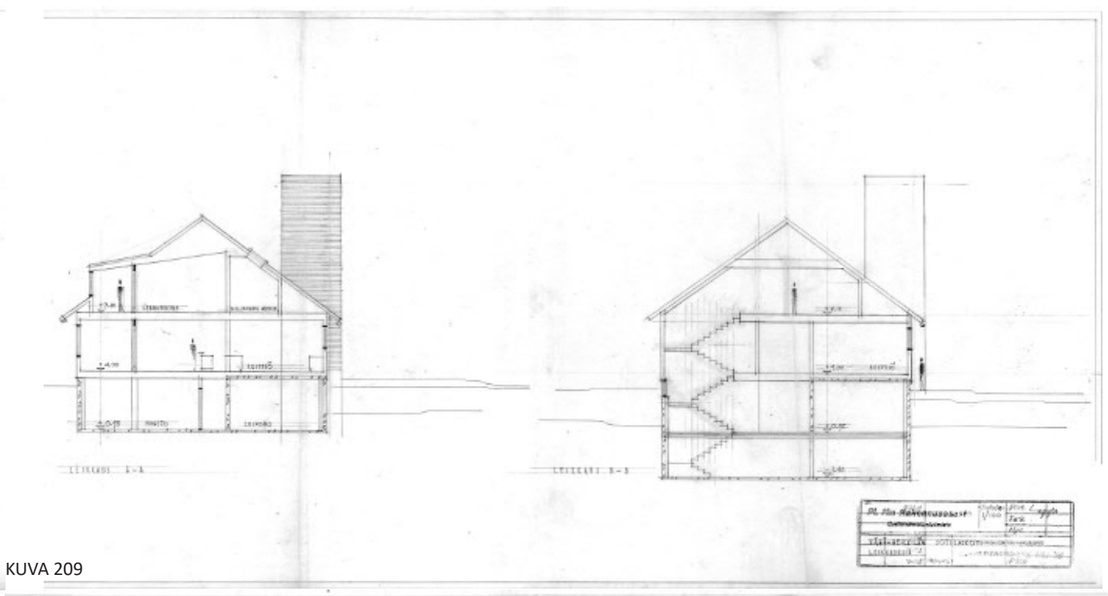

KUVA 209

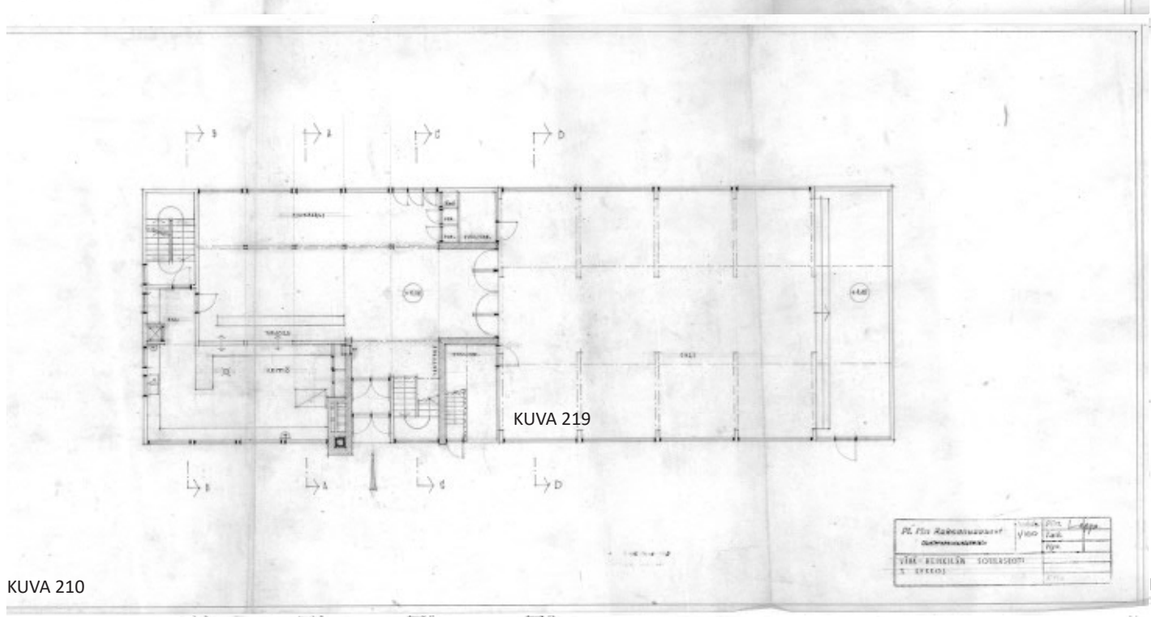

KUVA 219

KUVA 210

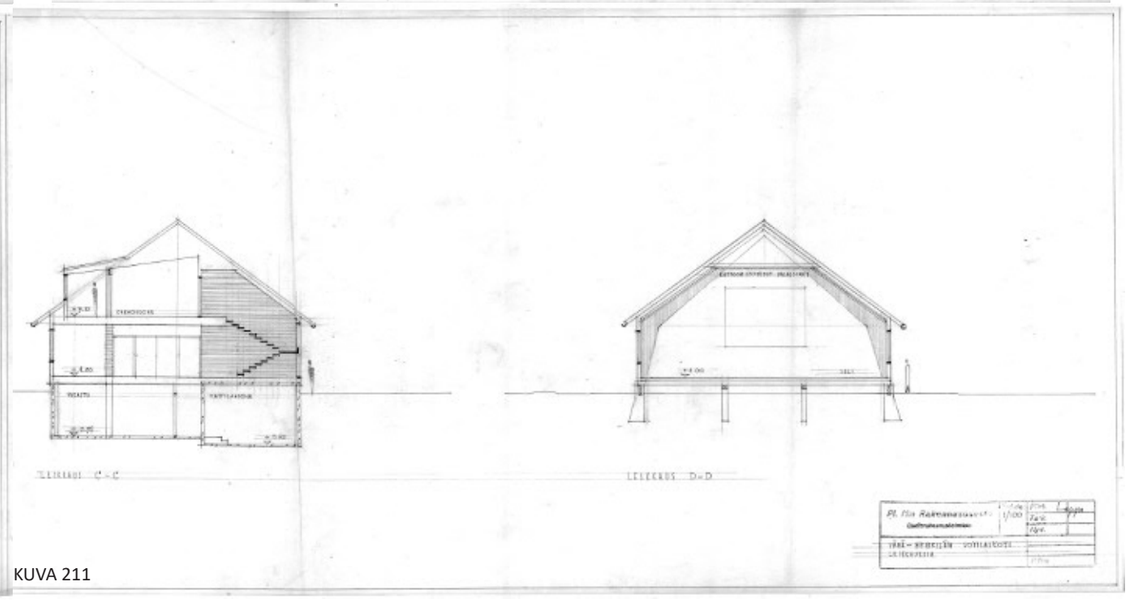

KUVA 211

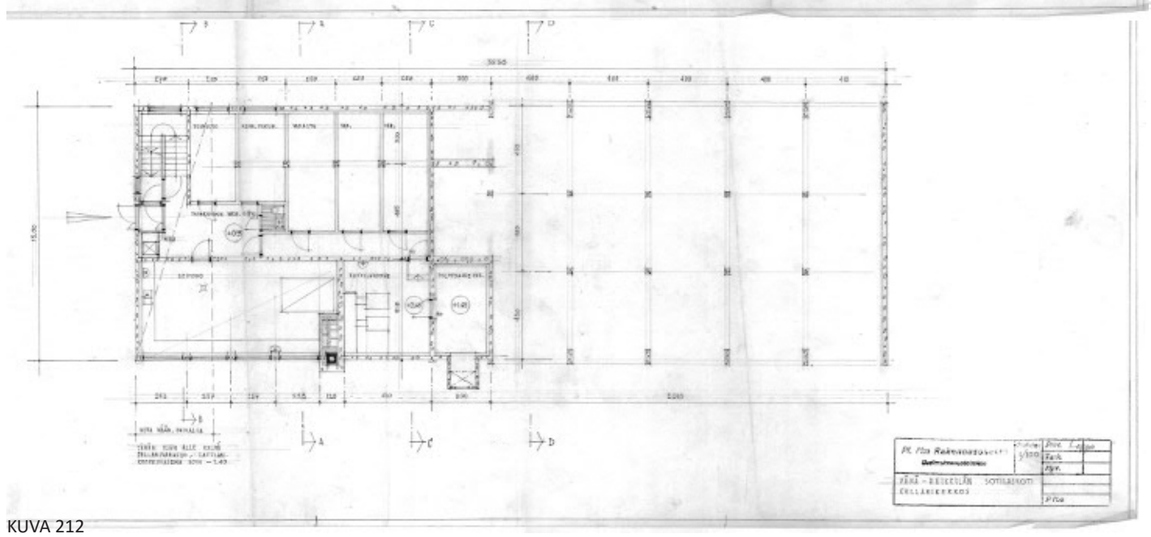

KUVA 212

KUVAT 208-218: SOTILASKOTI, SUUNNITELMAPIIRUSTUKSET OSMO LAPPO 1953. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.

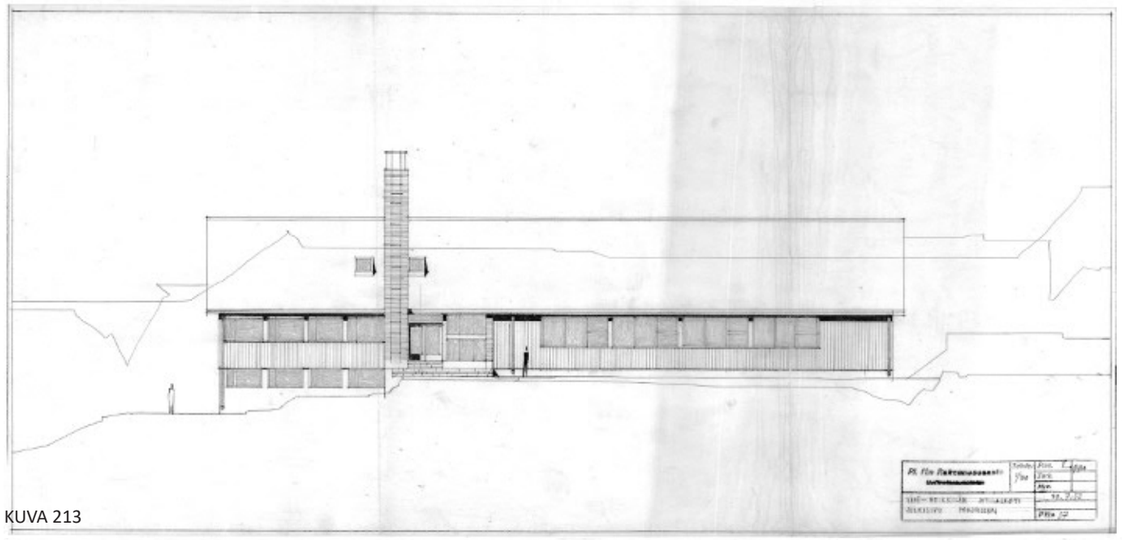

KUVA 213

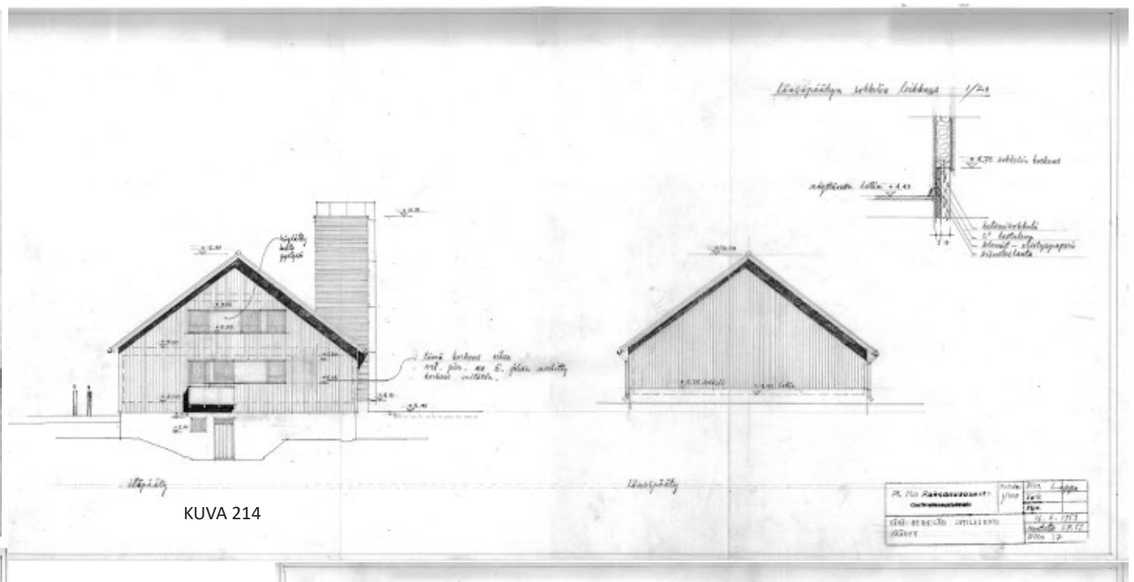

KUVA 214

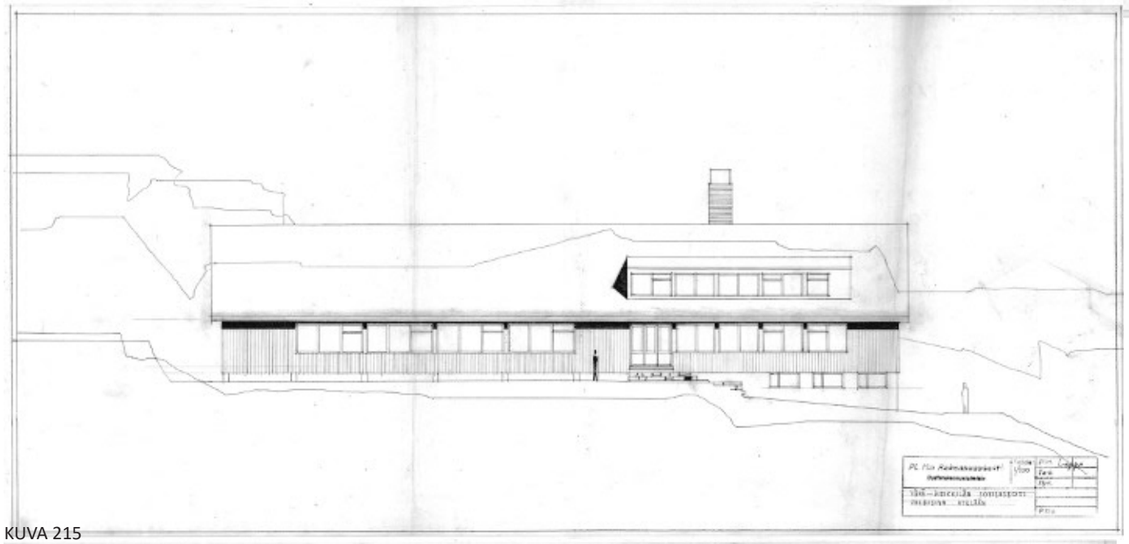

KUVA 215

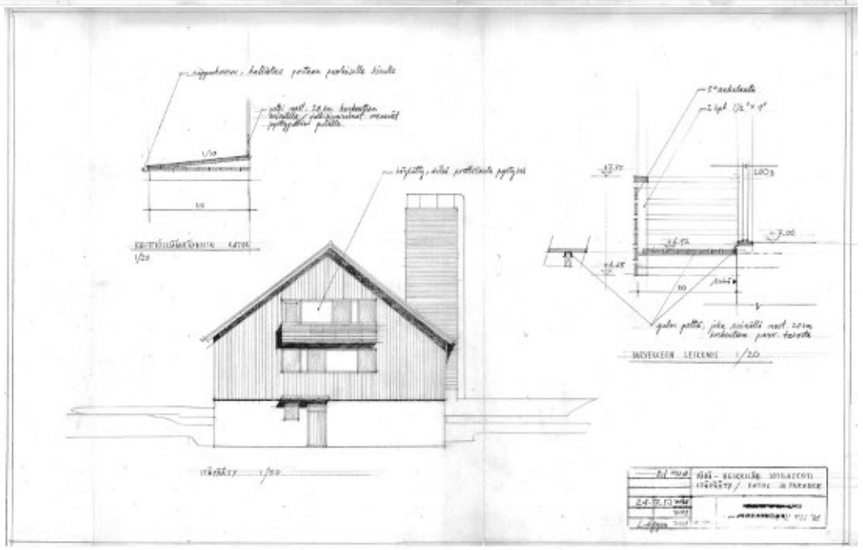

KUVA 216

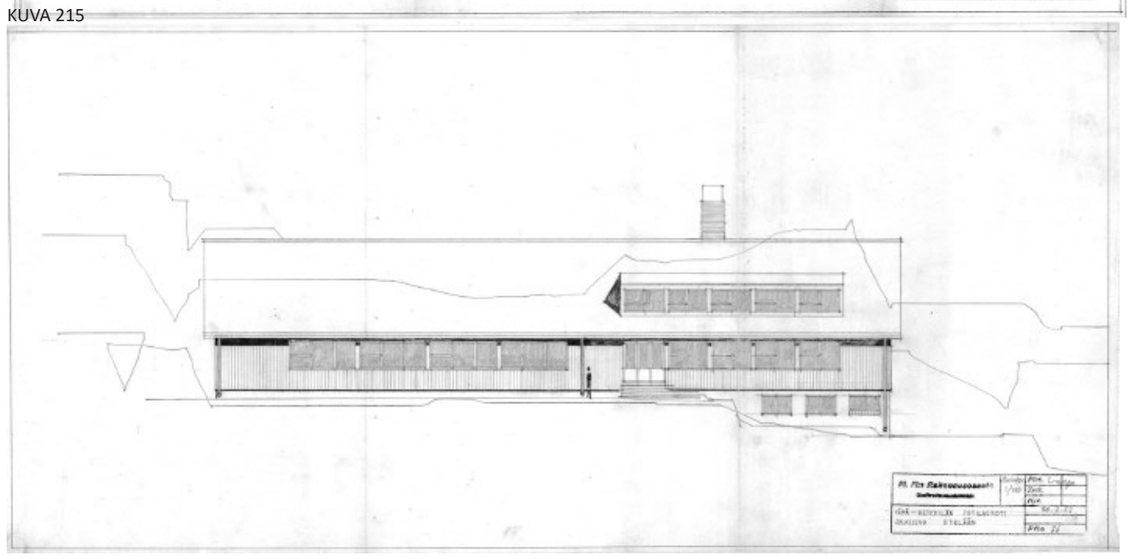

KUVA 217

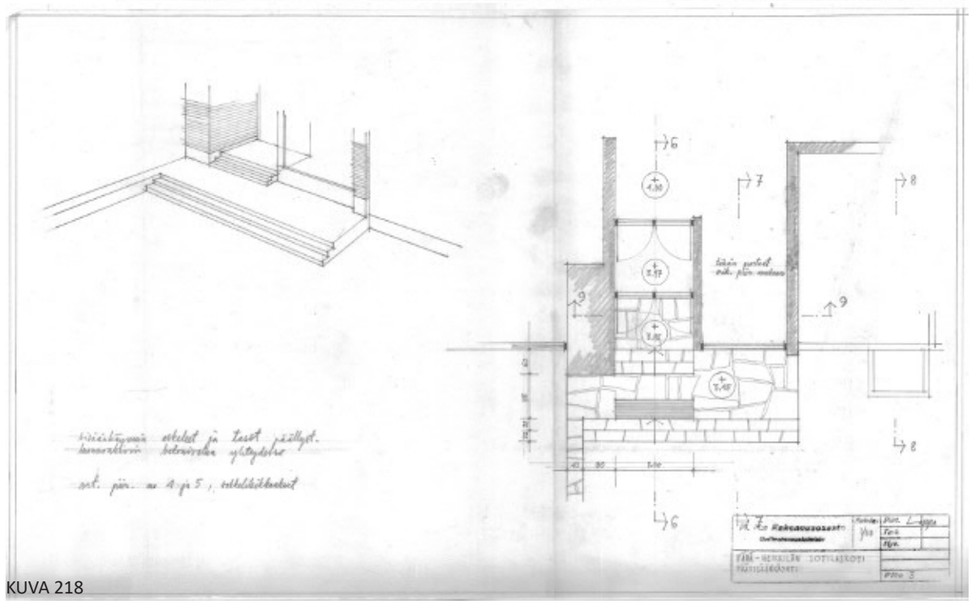

KUVA 218

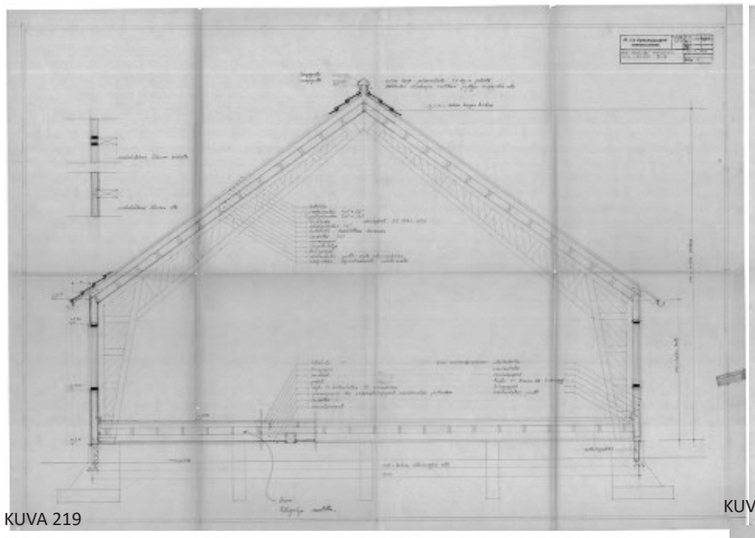

KUVA 219

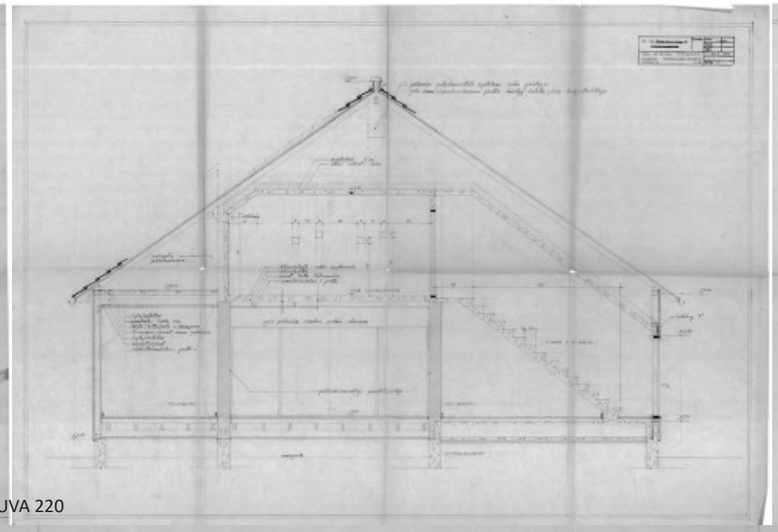

KUVA 220

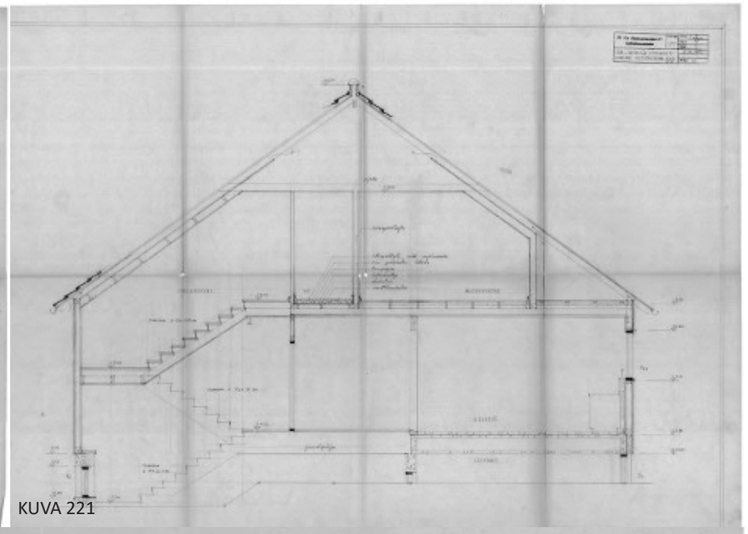

KUVA 221

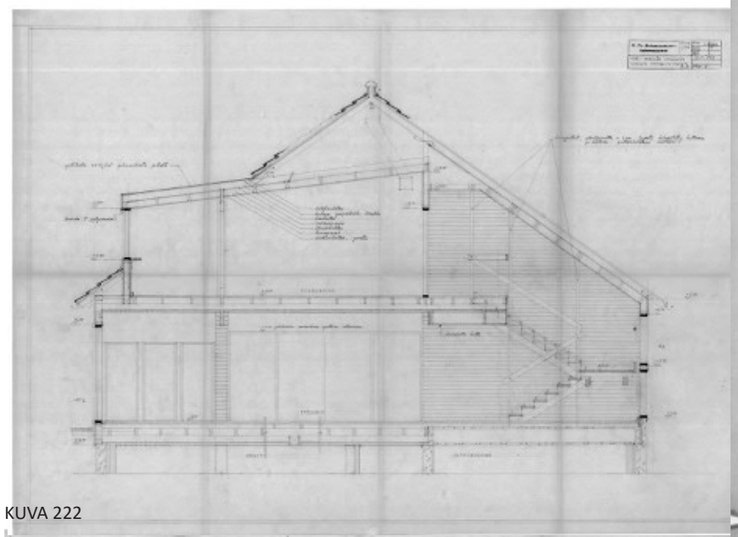

KUVA 222

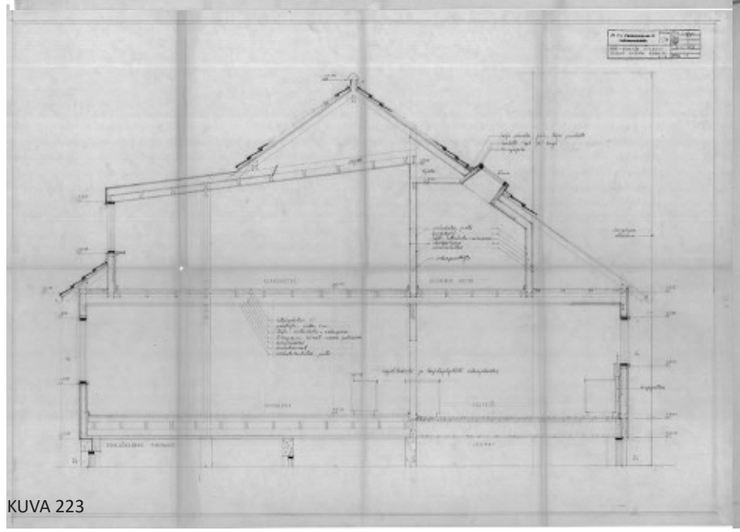

KUVA 223

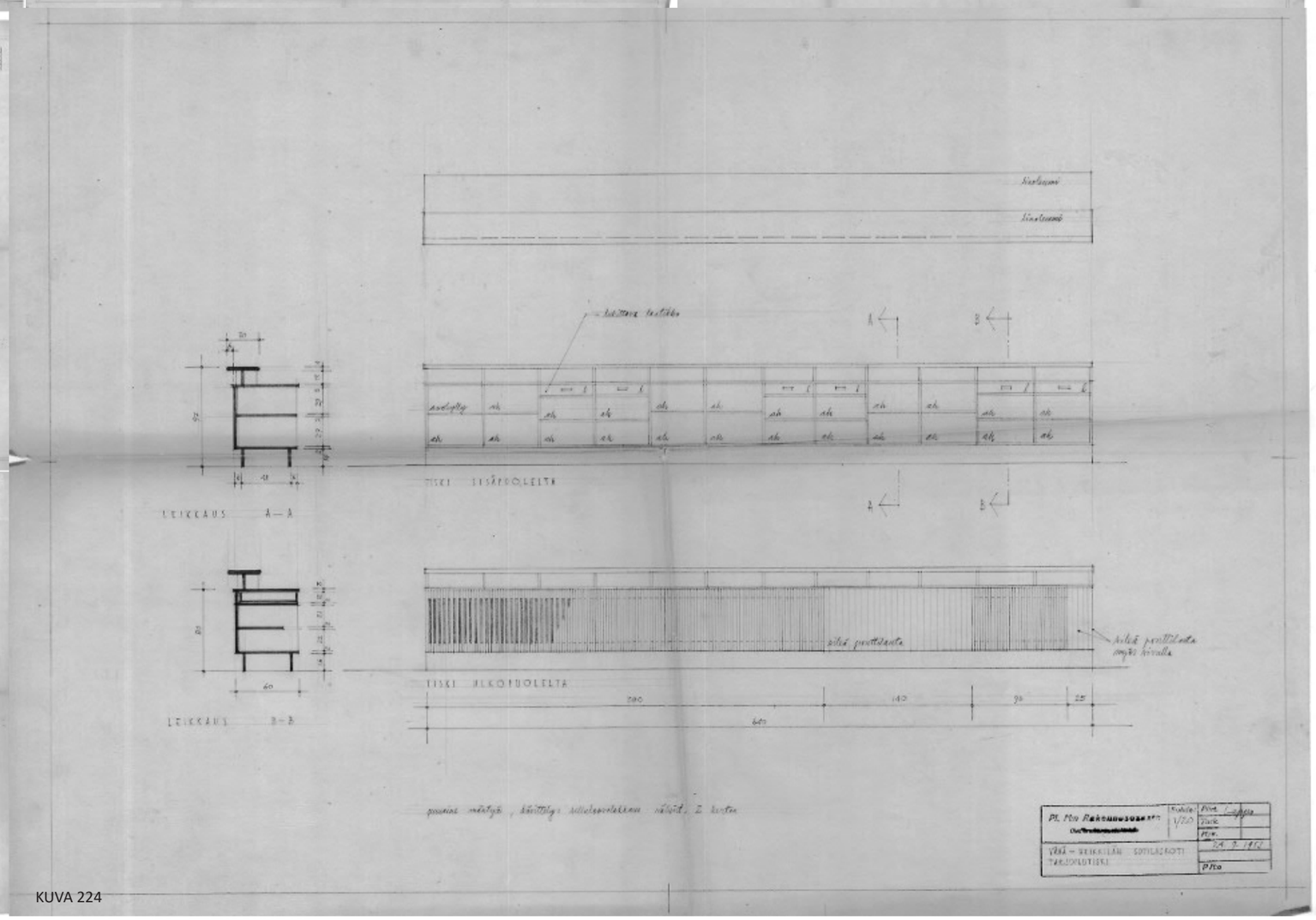

KUVA 224

KUVAT 209-225: SOTILASKOTI, SUUNNITELMAPIIRUSTUKSET OSMO LAPPO 1953. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.
KUVA 224: ALKUPERÄINEN PÄÄSALIN TARJOILUTISKI.
KUVA 225: SALIN KEHÄRAKENNE.

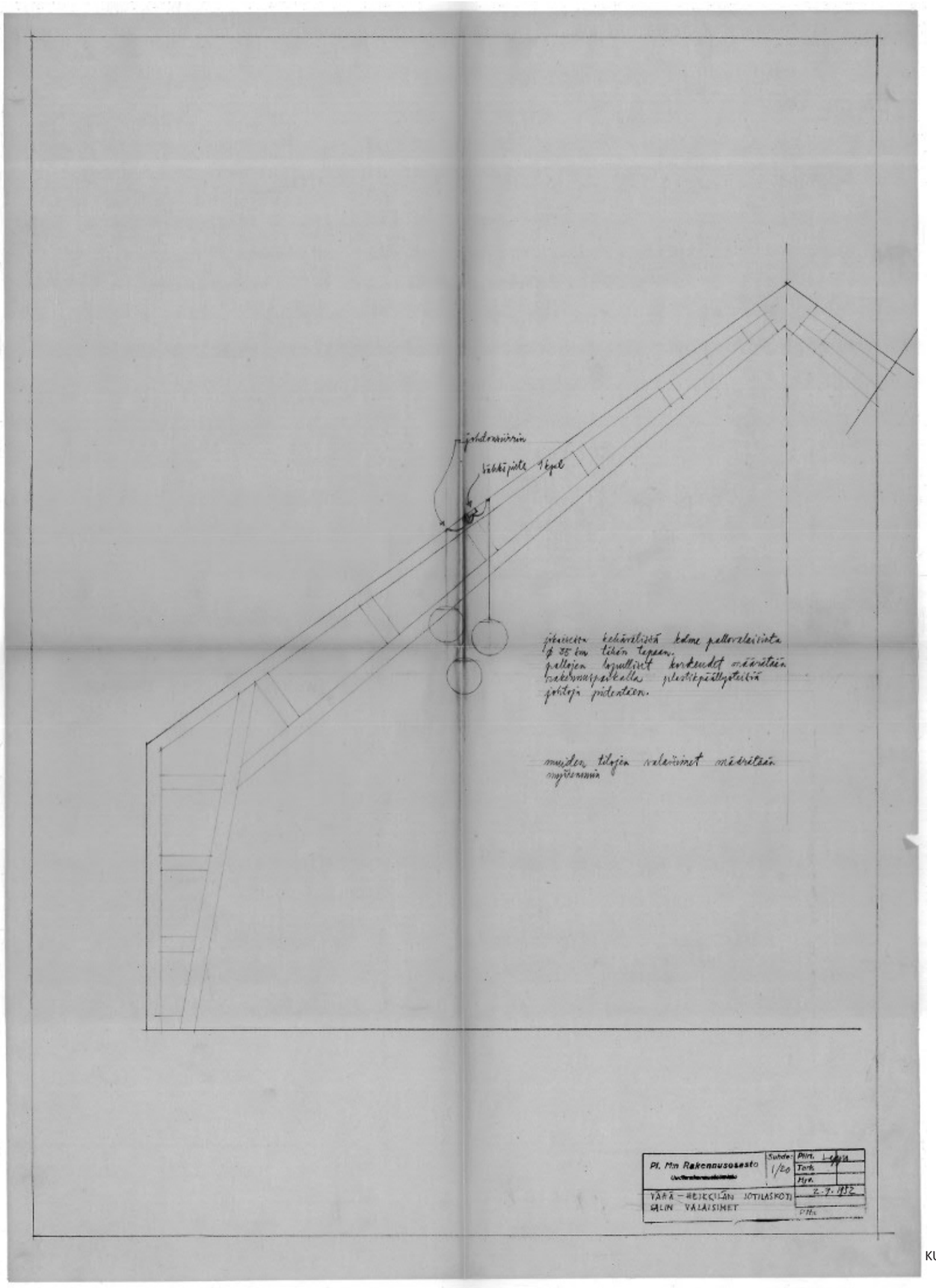

KUVA 225

kattomuoto ja katemateriaalit: Harjakatto, punainen savitiilikate. Katolla on pienet ikkunat piipun molemmin puolin.
sisätilojen materiaalit: Salin sisäkattopinta on lakattua oksaista kuusi- tai mäntypaneelia, näkyvät vinolautajäykisteiset kehärakenteet tumman ruskeaksi kuultokäsiteltyjä. Salin päädyt ovat pystypaneloidut, maalaus valkoinen. Salin ja sisäänkäyntialueen lattiapinta on muovimatto (?). Yläkerrassa lautaparketti, kantavat rakenteet verhottu kapealla helmiponttipaneelilla, vino sisäkattopinta.
talotekniikka: Ilmanvaihtojärjestelmä ja sähkölaitteet on uusittu. Salissa ruskeat pyöreät ilmanvaihtokanaalit on sijoitettu tilan harjaan ja kehärakenteiden yläpaarteeseen.
kiinteä sisustus: Pääsalissa vaakunat.
irtokalustus: Salin jakelupöydät, ruokapöydät ja istuimet uusittuja. Osassa ryhmiä Alvar Aallon tuolit n:o 69 (1935), Kari Asikaisen P3-pöydät. Salissa valkoiset rullakaihtimet. Eteistilan irtokalustus suunnittelematon ja sekava.
taideteokset: Harry Kivijärven fresko (1954), Heikki Häiväojan reliefi, Pentti Veromaan jäljennös Albert Edelfeltin taulusta. Myös muita maalauksia (muotokuvia).

sotilaskodin rakentaminen

Sotilaskoti rakennettiin 1953-54. Aiemmin sotilaskoti oli toiminut ainakin päärakennuksessa ja yhdessä vanhoista kivirakennuksista.[1] Uuden sotilaskodin suunnitteli palveluksessa ollut jääkäri Osmo Lappo (s. 1927), jonka arkkitehtiuran ensimmäinen itsenäinen suunnittelutyö sotilaskoti oli. Toimeksianto oli osa kokeilua, jossa suunnittelutehtävät annettiin varusmiespalvelusta suorittaville teekkareille.[2]

Ensimmäiset päivätyt Lapon piirustukset ovat heinäkuulta 1953. Tätä ennen hän oli laatinut julkisivuluonnoksia. Päiväämättömät pohjapiirustukset lienevät samalta ajalta kuin julkisivut 30.7.1953.

Sotilaskoti asettuu kasarmialueen keskiosassa sijaitsevan mäen etelärinteelle. Näköala sisätiloista avautuu Pitkäsalmelle. Pohjakaava on yksinkertainen suorakaide. Alarinteen puoleinen talon itäpää on 2- ja muu osa 1-kerroksinen.

Kellarikerroksessa ulko-ovi on sijoitettu itäpäätyyn. Portaat ensimmäiseen ja toiseen kerrokseen ovat kaakkoiskulmassa. Keskikäytävän eteläpuolella on toimisto ja henkilökunnan aputiloja ja pohjoispuolella leipomo ja teknisiä tiloja. Itäseinällä on tavarahissi. Päädyn alapuolella on kylmä kellarivarasto.

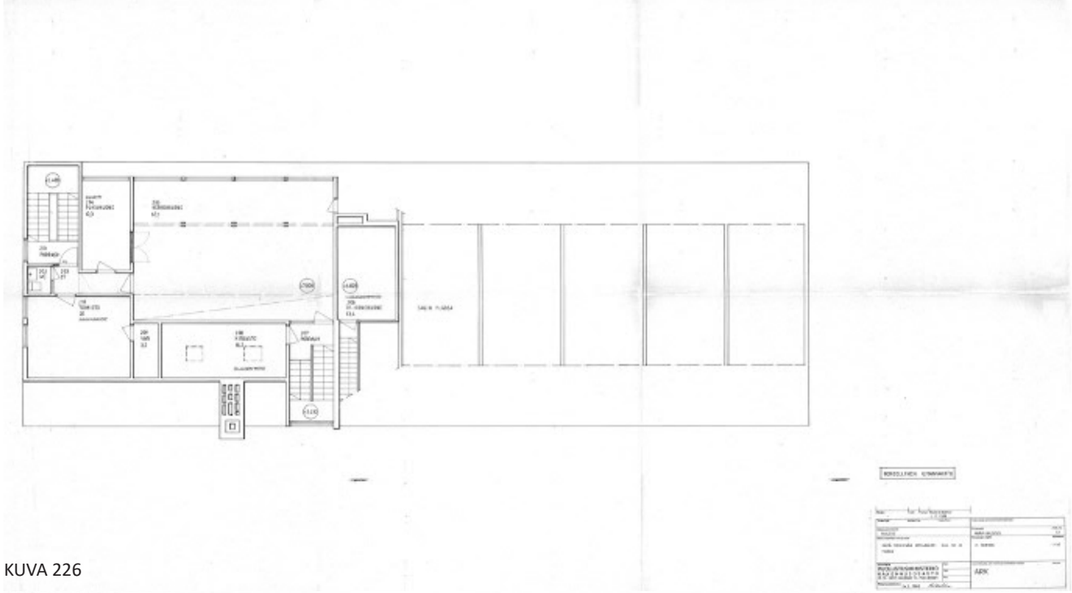

KUVA 226

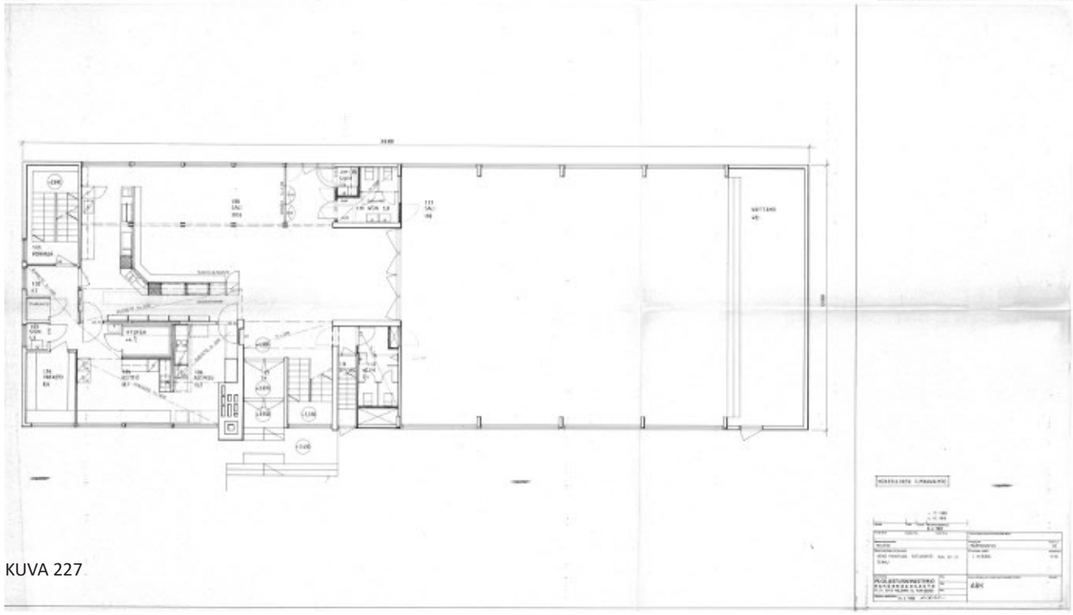

KUVA 227

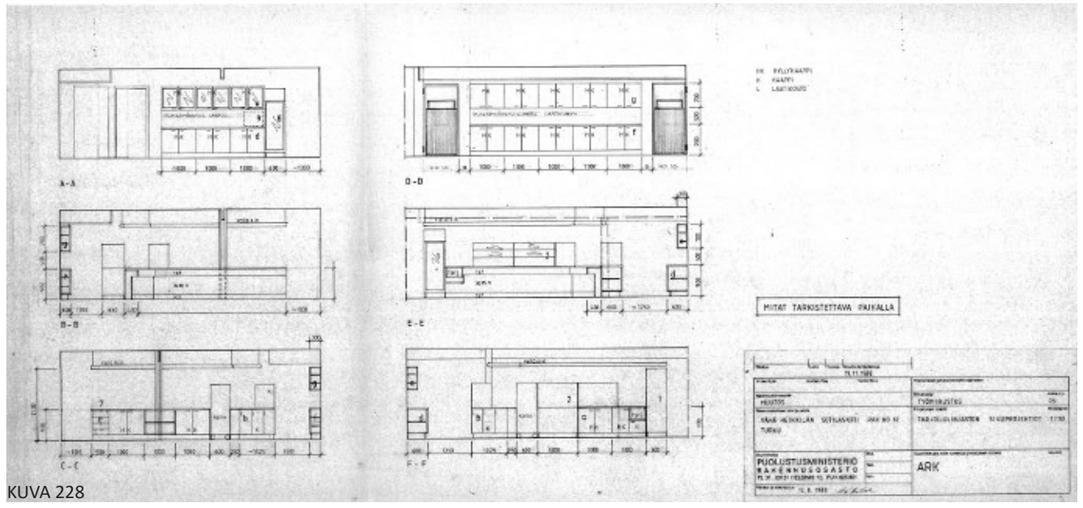

KUVA 228

KUVA 229

KUVA 230

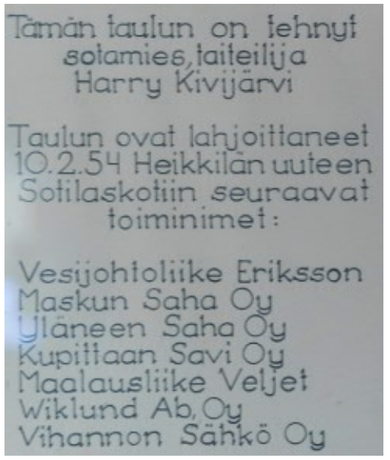

KUVA 231

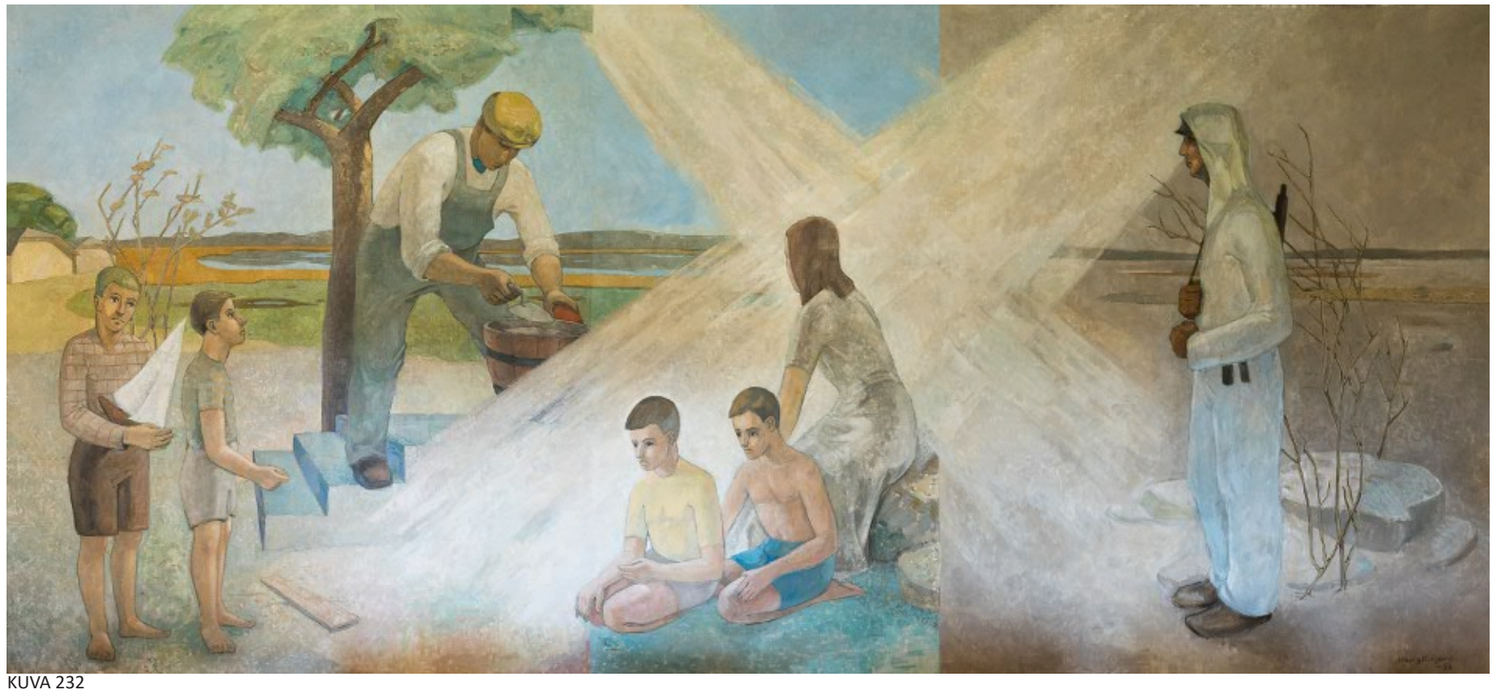

KUVA 232

1. kerros jakautuu kahteen osaan: länsipäätä hallitsee iso sali näyttämöineen, itäpäätä ruokasali keittiöineen. Keskellä ovat tuolivarastot, puhelinkopit ja sähkökeskus. 2. kerroksen länsipää on salin yläosaa. Itäpäässä on kerhohuone ja hiljainen huone, jonne käydään keskiosan portaita; toiset portaat vievät erilliseen elokuvakonehuoneeseen. Kaakkoiskulmassa sijaitsevat portaat sekä 1-2 hengen majoitushuoneet.

Maanpäällisten kerrosten kantava rakenne on puuta, kellarin betonia kuten ulkoseinäkin (kellarin tilat on lämmöneristetty sisätilojen puolelta).

Julkisivumateriaalit ovat tyypilliset 1940-50-lukujen romanttiselle, orgaaniselle funktionalismille: betonirakenteinen kellari ja sokkeli on maalattu vaaleanruskeaksi, pääkerrokset pystyyn höylälautavuorattuja. Vuorilaudat ja räystään alapinnat on maalattu tumman ruskeiksi, räystään reunarimat ja näkyvät kannatinpalkit sekä ikkunapuitteet valkoisiksi. Ikkunat avautuvat sisäänpäin. Harjakaton kate on punaista kattotiiltä. Rakennus asettuu hyvin rinteen muotoihin ja sulautuu puustoon.

Pohjoisjulkisivussa yksi- ja kaksikerroksiset osat erottaa toisistaan piippu. Keskiosassa on sisäänvedetty pääsisäänkäynti. Sisäänvedon vasen seinä on tiiliverhoiltu, oikea vaakapaneloitu (ja maalattu nykyisin voimakkaan vihreäksi kuten yläpuolinen kattopintakin), ja teräspariovi itse tummanruskeaksi maalattu; oviseinällä on oven lisäksi ikkuna. Katolla on pienet ikkunat piipun molemmin puolin. Eteläjulkisivussa itäpäässä on ullakkokerroksessa ikkunat.

Piirustukset päädyistä on päivätty 16.6.1953. Itäpäädyssä on kellaritasolla ovi ja pieni ikkuna, 1. ja 2. kerroksessa ikkunanauhat. 1. kerroksessa on lisäksi parveke, pituudeltaan puolet ikkunanauhasta. Toteutuspiirustuksessa 24.7.1953 koko ikkunanauhan pituiseksi venytetty parveke on nostettu 2. kerrokseen. Kellarin oven ja ikkunan yläpuolelle on lisätty katos. Länsipääty on aukoton.

Sotilaskodin merkittävin tila on sali, joka saa luonnonvaloa molemmin puolin tilaa yhtenäisistä ikkunanauhoista. Sisäkatto seuraa vesikaton muotoa. Kattopinta on lakattua kuusi- tai mäntypaneelia. Tumman ruskeaksi kuultokäsitellyt kehärakenteet jakavat sisäkattopinnan ja ikkunanauhat modulaarisiin osiin. Vinolaudoitus jäykistää kehän kantavan rakenteen, jonka pysty- ja vino-osat kapenevat alas kohti lattiaa ja ylös tilan harjaa.

Puolustusvoimat luovutti sotilaskodille sahapuutavaran Raasin harjoitusalueelta.[3]

KUVAT 226-228: TILAMUUTOKSET, UUSI TARJOILULINJASTO. PUOLUSTUSMINISTERIÖN RAKENNUSOSASTO 1988. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO.
KUVAT 229-230: RELIEFI, HEIKKI HÄIVÄOJA, KUVAT: LPR-ARKKITEHDIT OY 2018.
KUVA 231: FRESKON LAHJOITTAJATAULU. KUVA: LPR-ARKKITEHDIT OY 2018.
KUVA 232: FRESKO, HARRY KIVIJÄRVI. KUVA: LPR-ARKKITEHDIT OY 2018.

KUVA 233

KUVA 234

KUVA 235

KUVA 236

KUVA 237

KUVA 238

KUVA 239

KUVAT 233-239: JULKISIVUT, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 240

KUVA 241

KUVA 242

KUVA 243

KUVA 244

Rakentamista valvoi Puolustusministeriö, mutta pääosan suunnittelusta ja rakentamisesta hoitivat varusmiehet. Vain erikoistyö teetettiin ammattiliikkeillä.

Freskon maalasi sotamies Harry Kivijärvi (1931-2010) ja reliefin veisti alikersantti Heikki Häiväoja (s.1929).[4] 1963 sotilaskodille luovutettiin Pentti Veromaan jäljennös Albert Edelfeltin taulusta.[5]

Ruokasaliin ja keittiön kaavailtiin muutoksia 7.8.1957 (piirtänyt Pekka Ojonen), mutta nämä jäivät aikeiksi.

Turun kasarmin sotilaskoti muutti lopullisesti Heikkilään 1.10.1970. Lääninhallituksen luvalla järjestettiin keräys varojen hankkimiseksi sotilaskotityöhön ja sotilaskodin kunnostamista varten.[6] Samana vuonna sotilaskotien kirjastotoiminta keskitettiin Heikkilään[7]. 1980-luvulla sotilaskotiin saatiin lisäksi musiikkikirjasto[8].

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Sotilaskoti on edelleen alkuperäisessä käytössä. Sisätilat ovat vuoden 1988 piirustusten mukaiset (tilamuutoksia alkuperäiseen nähden) ja julkisivut säilyneet alkuperäisinä. Myös pääsalin materiaalit ja pinnat ovat pääosin alkuperäiset. Valaisimet, sähkölaitteet ja ilmanvaihtolaitteet sekä keittiökoneet on uusittu.

käyttötarkoitus: Sotilaskoti on edelleen alkuperäisessä käytössään.
historia: Rakentamisajankohta on hyvin hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Erittäin hyvin säilynyt.
interiöörit: Kantavat rakenteet säilyneet, pintoja ja tiloja osittain uusittu. Pääsali hyvin säilynyt.
ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on säilynyt.

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Rakennus on osa kasarmialue-kokonaisuutta ja sotilaskotiperinnettä. Rakennuksessa on kaksi sitä varten tehtyä taiteellisesti arvokasta taideteosta, Harry Kivijärven fresko ja Heikki Häiväojan

KUVAT 240-244: SALI, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 245

KUVA 246

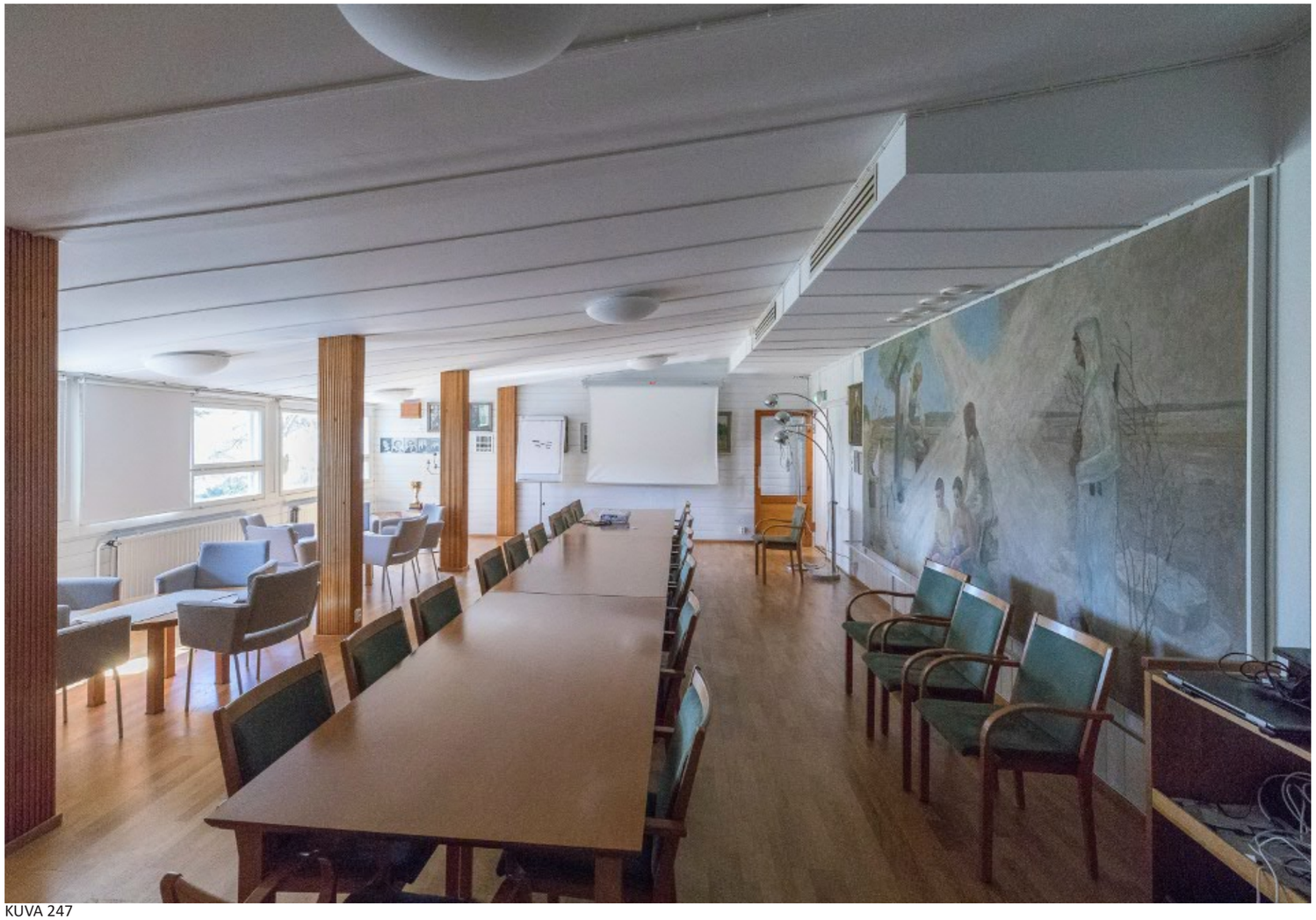

KUVA 247

KUVA 248

KUVA 249

KUVA 250

KUVA 251

KUVA 252

reliefi.
kaupunkikuvallinen merkitys: Rakennuksella on arvoa osana kasarmialue-kokonaisuutta.
rakennushistoriallinen merkitys: Rakennus on hyvä esimerkki 1940-59-lukujen vaihteen orgaanisesta, pehmennetystä funktionalismista ja maastoon sopeuttavasta sijoittamisesta. Se on myös arkkitehti Osmo Lapon ensimmäinen toteutus. Salin arkkitehtuuri kehärakenteineen on tilallisesti ja rakenteellisesti vaikuttava.

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan tärkeä rakennus itsenäisenä rakennuksena ja osana kokonaisuutta. Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmialue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Aakko Dokumentointikertomus 2006
2 Jokela, teoksessa Valtiolle rakennettu 2016: 177
3 Aitamäki, 1998:41
4 Helsingin kaupungin taidemuseo, 2001
5 Aitamäki, 1998:51
6 Aitamäki, 1998:58
7 Aitamäki, 1998:55
8 Aitamäki, 1998:68

KUVAT 245-251: SISÄTILOJA, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

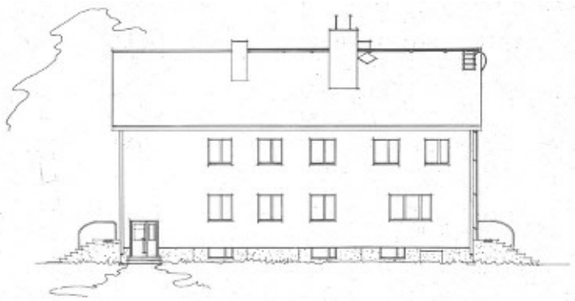

KUVA 253

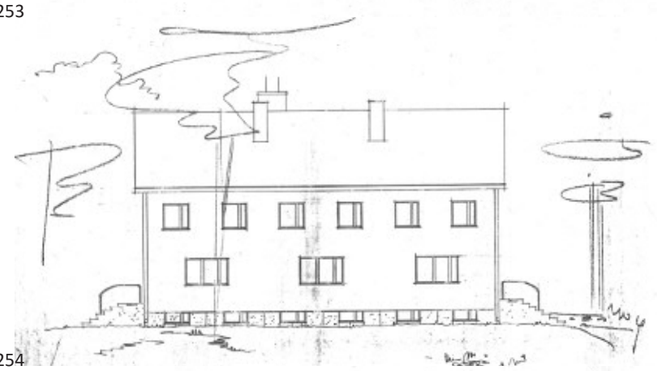

KUVA 254

KUVA 255

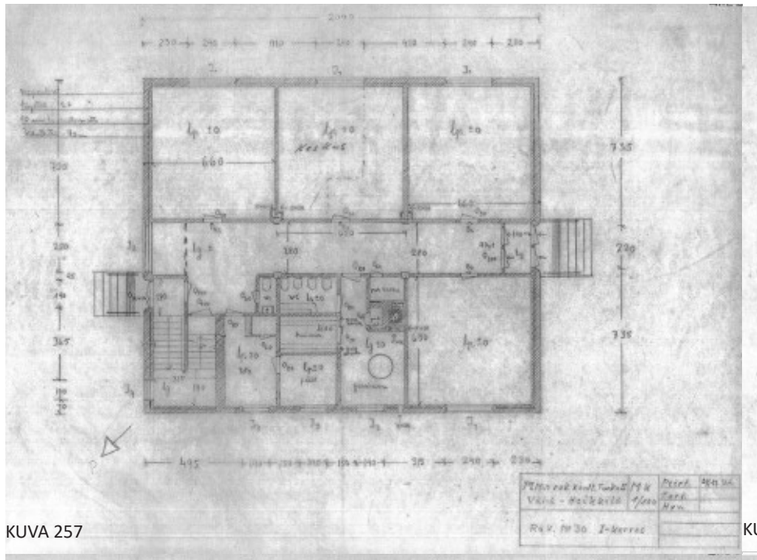

KUVA 257

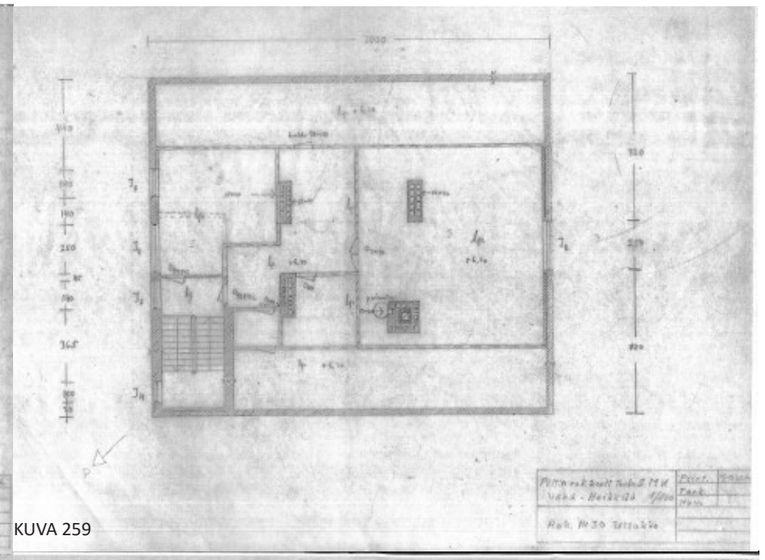

KUVA 259

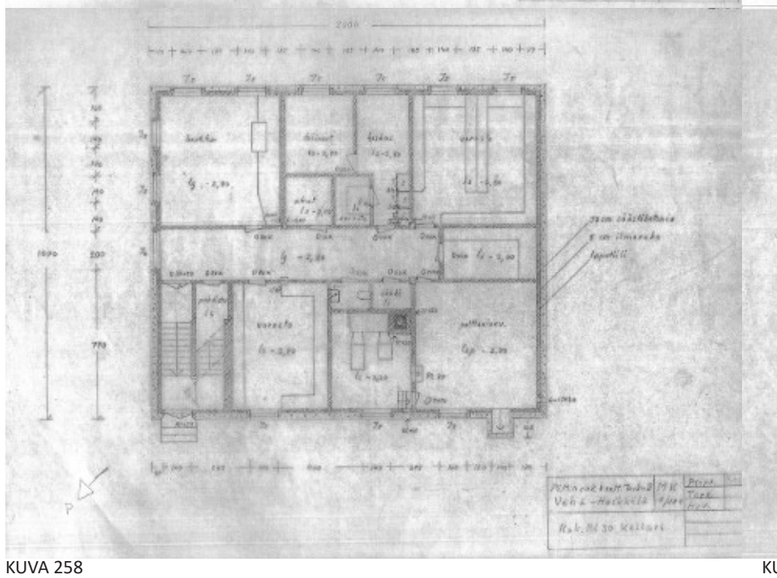

KUVA 258

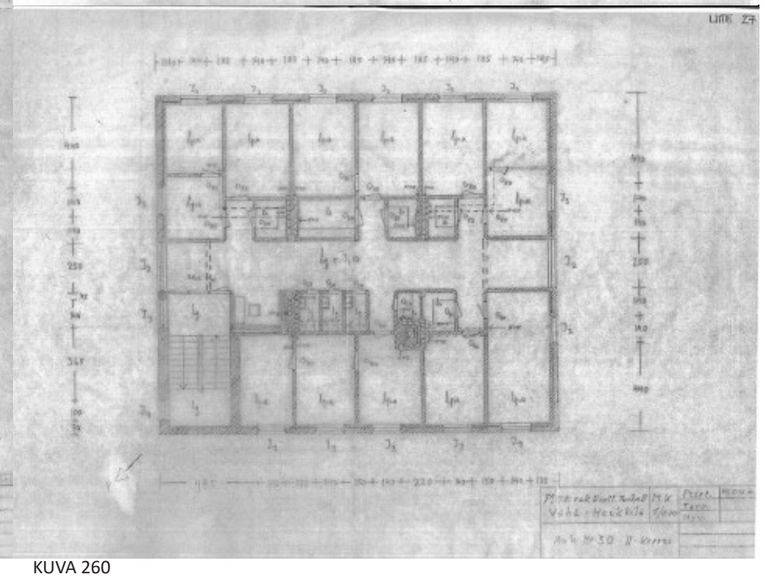

KUVA 260

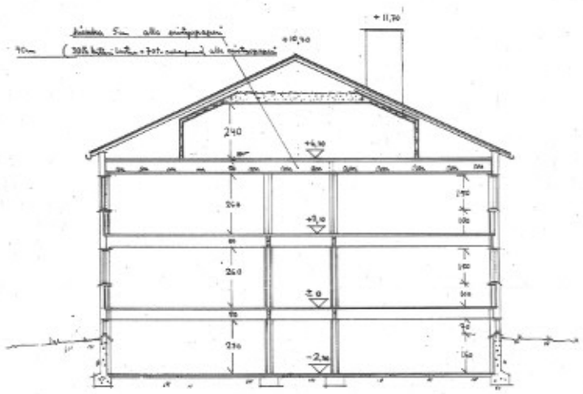

KUVA 256

KUVA 261

5.6 RAK 30 ESIKUNTARAKENNUS (VANHA IT) 1958

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. 044 Pihlajaniemi / Vähäheikkilä /
rakennusvaihe	. suunnittelu 1951. rakentaminen 1952
alkuperäiset suunnittelijat	. Puolustusministeriön rakennusosaston uudisrakennustoimisto
kerrosluku	. II
bruttoala	. 1228 m2
kerrosala	. 1228 kem2
tilavuus	. 3696 rm3
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
tutkimukset, julkaisut	. Maiju Aakko / Turun maakuntamuseo: Dokumentointikertomus. Turku, Vähä-Heikkilä, Heikkilän kasarmialue. Heikkilän kasarmialueen vanha rakennuskanta. 12.4.2006

käyttöhistoria

Esikuntarakennus rakennettiin 1952 Puolustusministeriön rakennusosaston uudisrakennustoimiston keväällä 1951 laatimien julkisivu- ja leikkauspiirustusten mukaan; pohjat ja sama leikkaus on piirretty 16.1.-21.1.1953 Puolustusministeriön rakennuskonttorissa Turussa.

Alun perin Turun Rannikkorykmentin Esikunnaksi tarkoitettu talo annettiin Porin Prikaatin käyttöön. 1. kerroksessa oli jalkaväen Ilmatorjuntakomppania, muuten rakennus oli esikunnan käytössä. Porin Prikaati toimi rakennuksessa vuosina 1952-1963. Sen jälkeen Turun Ilmatorjuntapatteriston 3. Patteri siirtyi 1. kerrokseen ja kellariin ja esikunta 2. kerrokseen. Turun Rannikkorykmentin Esikunta pääsi rakennukseen vasta vuosiksi 1966-1976 .

Peruskorjauksen jälkeen marraskuussa 1977 Turun Ilmatorjuntapatteriston Esikunta sai koko rakennuksen käyttöönsä. Kun se yhdistyi 2. Erillisen Autokomppanian ja 2. Erillisen Viestikomppanian kanssa Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentiksi 1.1.1989 , jatkoi esikunta toimintaa rakennuksessa vuoteen 1998 asti.

Vuonna 1999 rakennuksessa oli majoitus- ja koulutustiloja . 1. kerrokseen saneerattiin tilat Turun varuskuntasairaalan vuodeosastolle vuonna 2001, kun sairaala siirrettiin Sirkkalan kasarmilta Heikkilään. Samalla lakkautettiin Heikkilän oma poliklinikka.

1952-1963	Porin Prikaatin Esikunta, 1. kerroksessa jalkaväen It-Komppanian kasarmi
1963-	Turun Ilmatorjuntapatteriston Esikunta siirtyi 2. kerrokseen, 3. Patteri 1. ja kellarikerroksessa
1964-1966	Turun Ilmatorjuntapatteriston Esikunta
1966-1976	Turun Rannikkorykmentin Esikunta
1977-1988	Turun Ilmatorjuntapatteriston Esikunta
1989-1998	Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentin Esikunta
1999-	majoitustiloja, koulutustiloja
2001-2002	terveysaseman vuodeosasto 1. krs
2003-	Aura-instituutti (nyk. Bovallius-ammattiopisto)
2013-	Senaatti-kiinteistöt

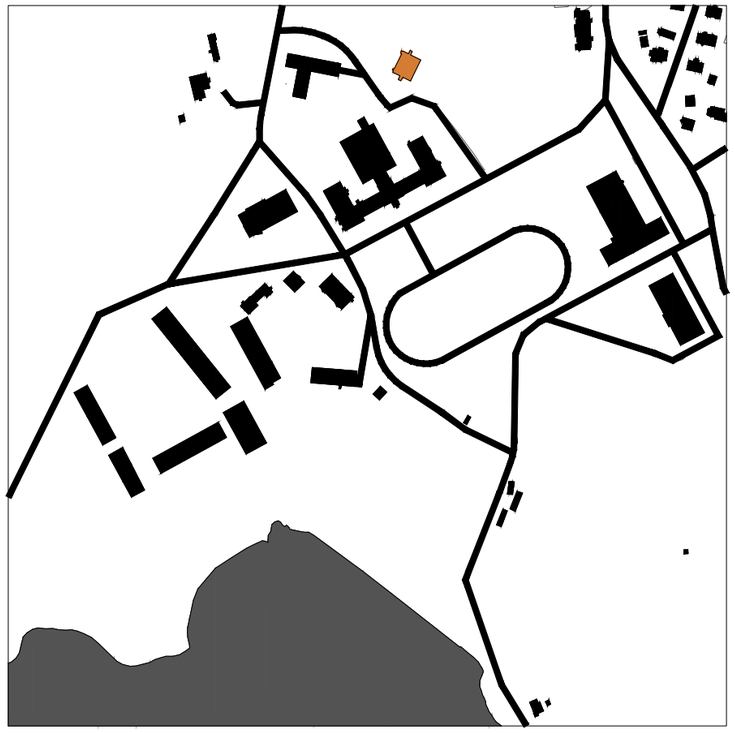

RAK 30 ESIKUNTARAKENNUS (VANHA IT)

korjaukset ja muutokset

muutos 1977 PLM rakennustoimisto Turku E. Haikonen (10.2.1977, 14.2.1977). Kellarin luokkatila jaettiin kolmeksi huoneeksi ja luoteisosan aputiloja yhdistettiin. 1. kerroksessa kaakkoispuolen keskihuone jaettiin kahdeksi, joilla oli yhteinen etutila käytävään. 2. kerroksen luoteispuolen keskihuoneeseen lisättiin myös etutila, jonka kautta oli pääsy myös naapuritiloihin. Ullakolla jaettiin lämpimät tilat 9 huoneeksi.
muutos 1999: Saneerattiin tilat sairaalan vuodeosastolle.
Ikkunat on heloituksesta päätellen vaihdettu 1980-/1990-luvun vaihteessa. Ulkoovi on vaihdettu teräslasiulko-oveksi todennäköisesti 1977 korjauksessa.

KUVAT 253-260: ESIKUNTARAKENNUS, SUUNNITELMAPIIRUSTUKSET, 1951. PUOLUSTUSMINITERIÖN RAKENNUSKONTTORI TURKU II. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.
KUVA 261: TURUN RANNIKKORYKMENTIN ESIKUNTARAKENNUS 1966-76. VERIÖ & SIMOLA 1995: 72

KUVA 262

KUVA 263

KUVA 264

KUVA 265

KUVA 266

KUVA 267

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Esikuntarakennus sijaitsee kasarmirakennuksen pohjoispuolella pienellä rinteellä.
massoittelu: Rakennus on 2-kerroksinen, pohjakaavaltaan leveä suorakaide. Siinä on kellari, kaksi pääkerrosta ja ullakko.
tilaratkaisu: Lounais-koillissuuntainen keskikäytävä, jonka varrelle toimistotilat sijoittuvat, jakaa molemmat kerrokset kahteen osaan. Porrastila sijoittuu rakennuksen pohjoiskulmaan. 1. kerroksessa käytävän varrella on kaakkoispuolella kolme isoa huonetta ja luoteispuolella yksi huone, toimisto-, apu- ja teknisisä tiloja.
2. kerroksessa tilat on jaettu viiteen huoneryhmään. Aputilat sijoittuvat käytävän varrelle. Kellariin sijoittuvat luokkatila, varastoja sekä teknisiä tiloja. Ullakon lämmin keskiosa on jaettu viiteen huoneeseen ja reuna-alueet ovat kylmää tilaa.
rakenneratkaisu: 1950-luvun rakenteet. Perustus on säästöbetonia ja runko muurattu tiilestä. Ulkoseinien rakenne on kanttitiili 7.5 cm, 40mm lasivillamatto, täystiili 27 cm ja ulommaisena rappaus. Kellarin ulkoseinien sisäpinta on muurattu lapetiilestä, välissä on 5 cm ilmarako ja ulkopinta (sokkeli) on 30 cm säästöbetonia. Kaikki vanhat väliseinät ovat tiilestä, myöhemmin lisätyt levyrakenteisia.
2. kerroksen yläpohjarakenteessa on 5 cm hiekkaa ja sen alla eristyspaperi. Ullakon yläpohjassa on 40 cm lämmöneristys, josta kolmannes on kutterilastua ja loput sahapurua, alla eristyspaperi.
julkisivut ja julkisivumateriaalit: Julkisivut ovat roiskerapatut ja maalattu vaalean ruskeaksi. Ikkunat ovat tavanomaisia tuuletusosalla varustettuja 40-50-luvun vaihteen ikkunoita, jotka on linjattu seinäpintaan levollisesti toistensa suhteen. Ullakkokerroksen ikkunat ovat muita matalampia. Karmit on maalattu vihreiksi. Lasi-teräsulko-ovet on todennäköisesti vaihdettu 1977 peruskorjauksessa. Sisäänkäyntiporrasrakenne on betonia graniittiaskelmin. Käsijohteet on taivutettu yksinkertaisesta pyöröteräsputkesta ja maalattu ruskeiksi. Sokkeli on mosaiikkibetonin kaltaista betonia. Matalat ikkunat tasarytmittävät sokkelia.
kattomuoto ja katemateriaalit: Harjakatto, punainen savitiilikate. Räystään kannattajat ja laudoitukset ovat valkoiset. Katolla on neljä piippua.
sisätilojen materiaalit: Sisätilojen materiaalit noudattavat myös 40-50-lukujen valikoimaa. 50-lukulainen porrastila, detaljiikka ja kosketeltavat rakennusosat ovat paneutuneesti muotoiltuja. Porrastilan teräslasiseinä ja -ovikarmit on maalattu turkooseiksi, porrasaskelmat ja -nousut ovat mosaiikkibetonia, askelman nousun alaosa on sisäänvedetty. Käsijohde on lakattua, taivutettu koivua ja pystyteräspinnat on taivutettu kiinni käsijohteen alapintaan ja porrassyöksyn kylkeen. Käytävien nurkat ovat osittain pyöristettyjä. Käytävien lattiat ovat 1. kerroksessa harmaata ja 2. kerroksessa punertavaa mosaiikkibetoni ja rajautuvat turkoosiin maalattuun jalkalistaan. Seinät ja katot ovat valkoisiksi maalattuja tasoitepintoja. 1. kerroksessa käytävän kattoa jakaa osiin rakenteellinen poikkipalkisto. Huoneiden käytäväovet ja -ikkunat sekä profiloidut karmilistat ovat myös turkooseja. Ikkunapenkit ovat harmaata tai punaruskeaa mosaiikkibetonia. Muutoin ovet ovat joko lakattuja tai maalattuja laakaovia. Lakattujen ovien yhteydessä karmilistoitus (kuten myös jalkalistoitus) on maalattu tumman ruskeaksi. Ovissa on vanha heloitus. Huonetilojen lattiat ovat mosaiikkibetonia (kosteat aputilat, wc:t), maalattuja (aputilat), muovimattolattioita (luokkahuoneet, toimistotilat, suihkutilat) tai parkettia (eräät toimistotilat). Jalkalistat ovat maalattuja listoja, joiden edessä on matala lakattu poikalista. Huoneiden seinät ovat yleensä sileiksi tasoitettuja ja maalattuja tiiliseiniä, uudet seinät ovat levyväliseiniä. Joissakin tiloissa on lasikuitutapetti. Katot ovat yleensä sileiksi tasoitettuja, jotkut myös levytettyjä.
talotekniikka: Kotelomaisia pinta-asennettavia loisteputkivalaisimia. Sähkökouru ikkunaseinillä, radiaattorit.
kiinteä sisustus: -
irtokalustus: -
taideteokset: -

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Rakennus on säilynyt ulkoasultaan hyvin. Sisätiloissa ei ole tehty olennaisia muutoksia korjausten yhteydessä. Porrastila detaljeineen on säilynyt hyvin.

käyttötarkoitus: Säilynyt toimistokäytössä, välillä osa tiloista on ollut sairashuoneina. Nyt tyhjillään.
historia: Rakentamisajankohta on hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Hyvin säilynyt. Porrashuoneessa ja pihajulkisivussa on säilynyt vanhoja ikkunoita. Ulko-ovi on vaihdettu (1970-luku).
interiöörit: Sisätilat ja kantavat rakenteet ovat säilyneet melko hyvin.
ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on säilynyt.

KUVAT 262-267: JULKISIVUT, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.
SEURAAVA AUKEAMA:
KUVAT 268-279: SISÄTILOJA, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 268

KUVA 269

KUVA 270

KUVA 271

KUVA 272

KUVA 273

KUVA 274

KUVA 275

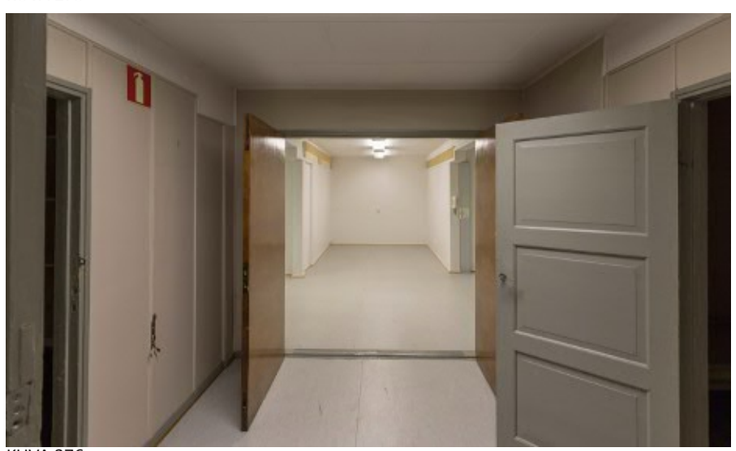
KUVA 276

KUVA 277

KUVA 278

KUVA 279

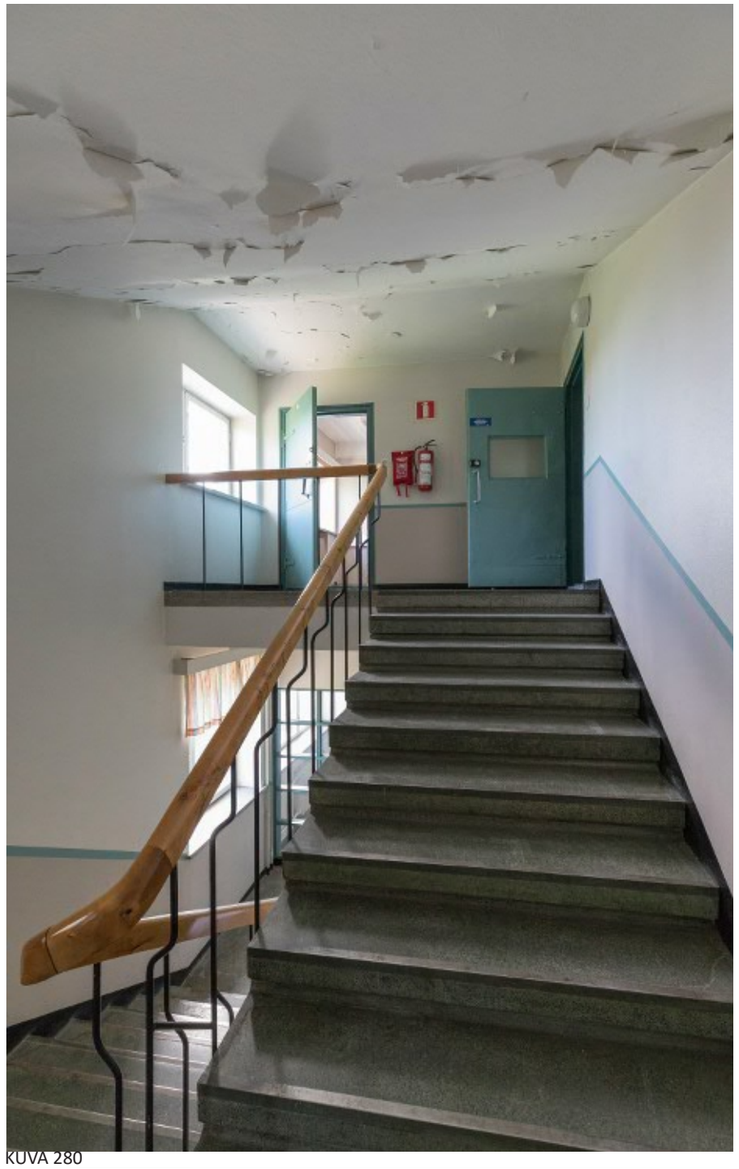
KUVA 280

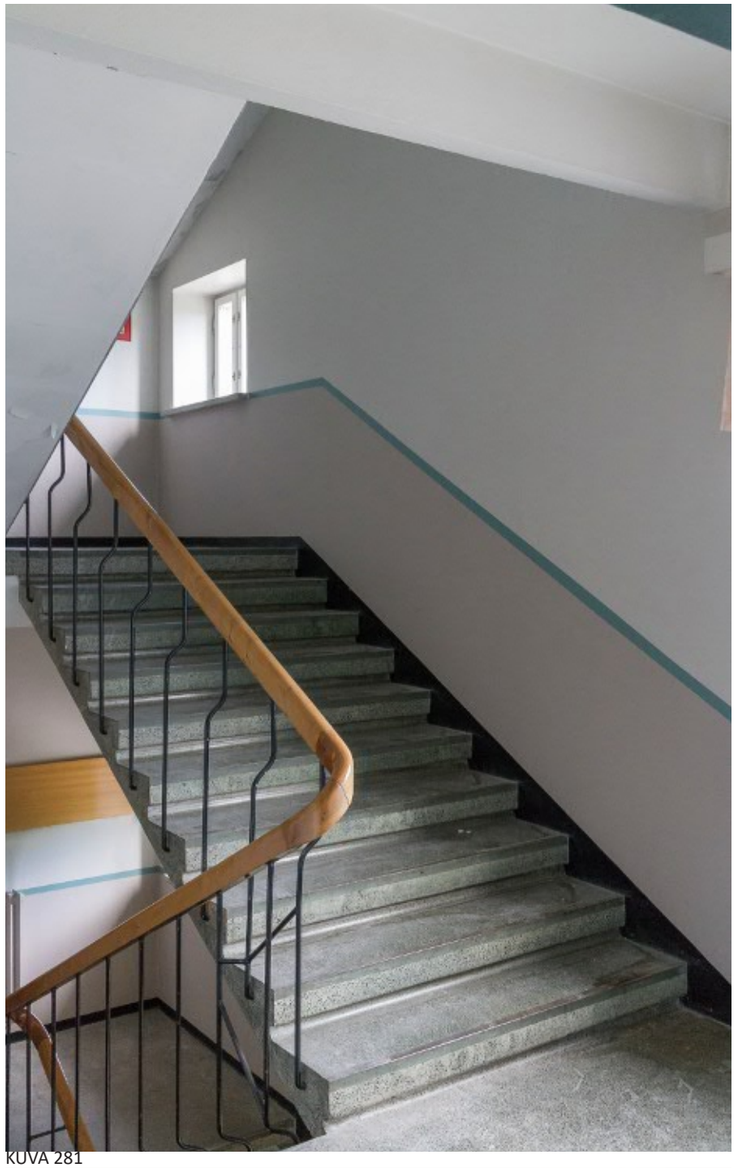
KUVA 281

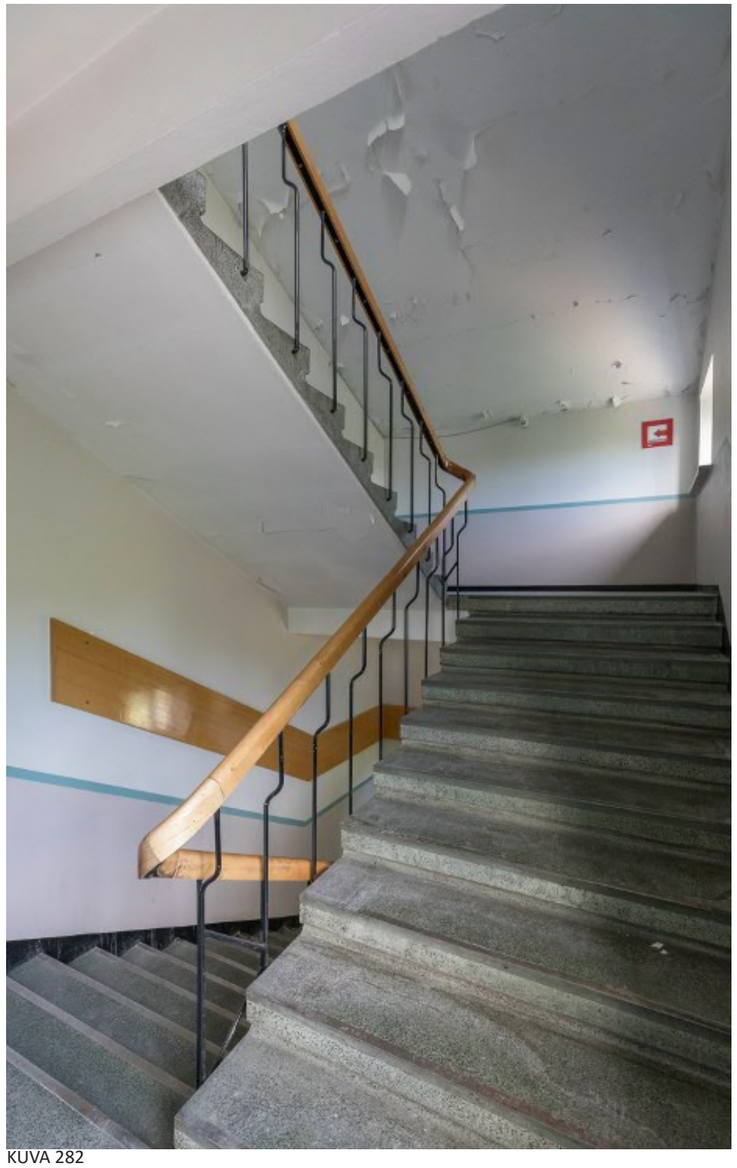
KUVA 282

KUVA 283

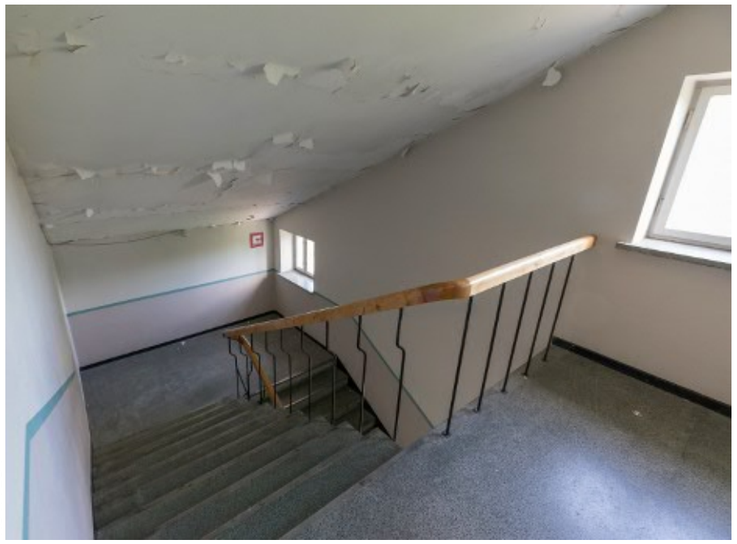
KUVA 284

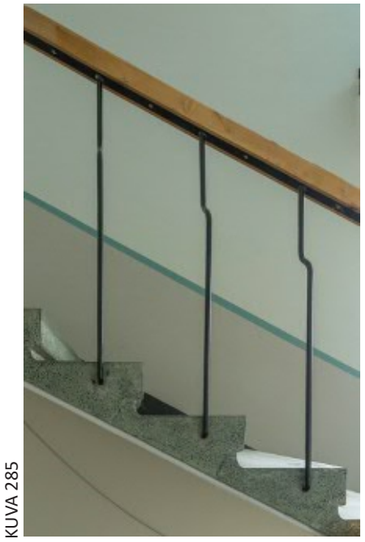
KUVA 285

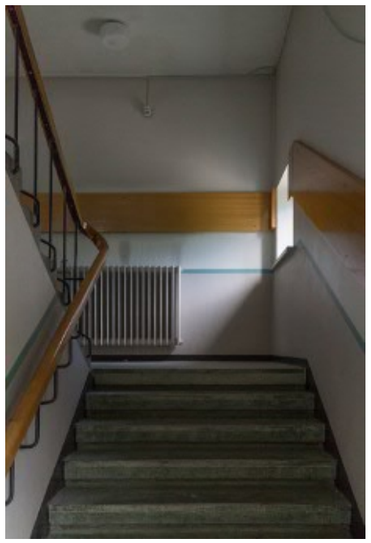
KUVA 286

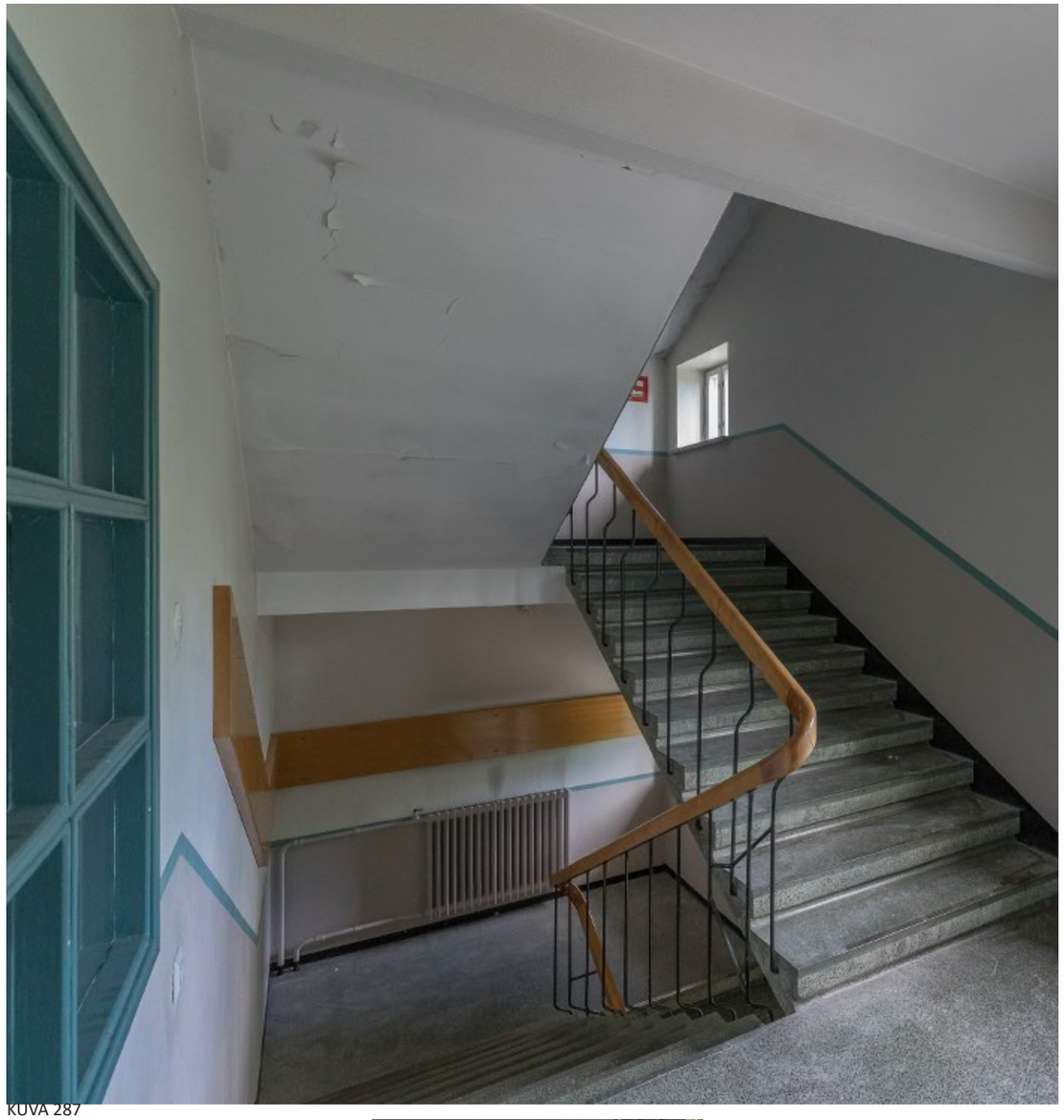

KUVA 287

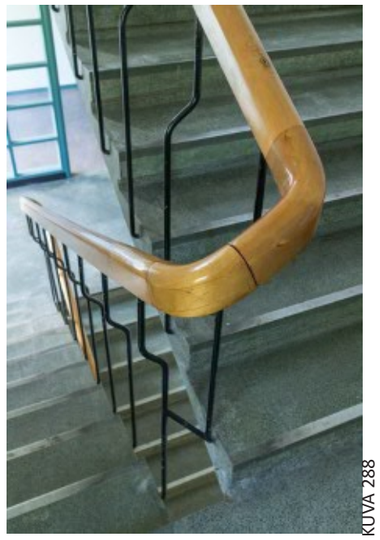

KUVA 288

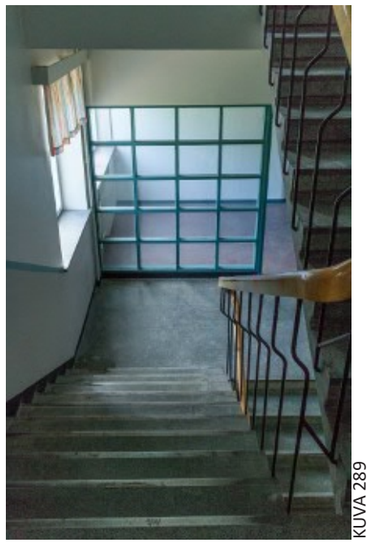

KUVA 289

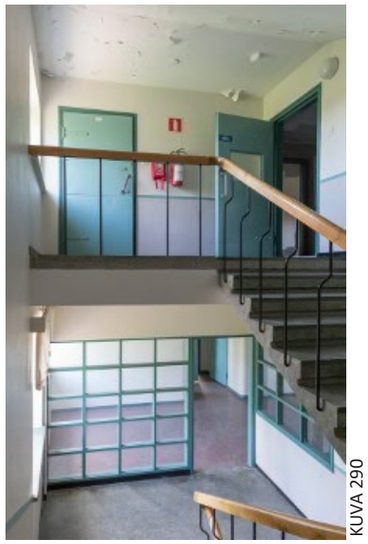

KUVA 290

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Rakennus on osa kasarmialue-kokonaisuuden 1950-luvun kerrostumaa.
kaupunkikuvallinen merkitys: Rakennuksella on arvoa osana kasarmialuekokonaisuutta.
rakennushistoriallinen merkitys: Rakennuksella on arvoa osana kasarmialue-kokonaisuutta ja sen ajallista kerrostuneisuutta. Rakennus ja sen detaljiikka (esim. porrastila) edustaa tyypillistä 1950-luvun rakentamista.

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan tärkeä rakennus osana kokonaisuutta. Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuri-historiallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmi-alue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024
(1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Veriö, 1995:56, 57
2 Alhonen, 2003:44
3 Veriö, 1995:56, 57, 71
4 Alhonen, 2003:48, 49, Bergroth, 1987:17
5 Ilmatorjuntaupseeriyhdistys, 2003
6 Alhonen, 2003:48,49
7 Inventointi muistiinpanot, 1999
8 Alhonen, 2003:68

KUVAT 280-290: PORRASTILA, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 292

KUVA 293

KUVA 294

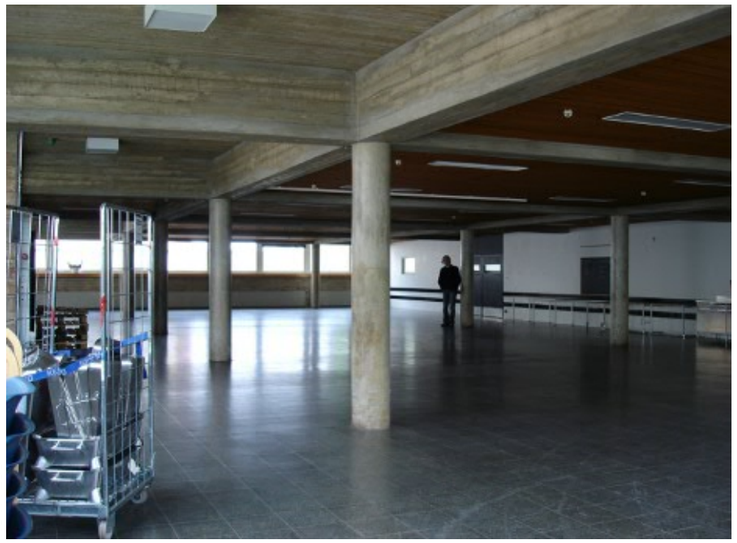

KUVA 295

KUVA 296

KUVA 291

6.1 RAK 02 RUOKALA 1970

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. Pihlajaniemi / Vähäheikkilä / -
rakennusvaihe	. suunnittelu 1967-68. rakentaminen 1970
alkuperäiset suunnittelijat	. arkkitehdit Terttu ja Heikki Suvitie . rakennesuunnittelu Insinööritoimisto Pertti Ranta
kerrosluku	. II
bruttoala	. 2547 m2
kerrosala	. 2547 kem2
tilavuus	. 10500 rm3
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
tutkimukset, julkaisut	. Manninen, Markus. Turun Vähä-Heikkilän ruokala. Dokumentointi. alustava versio. Senaatti 2019

käyttöhistoria

Pääkasarmin laajan korjauksen sekä ruokalan ja tykkihallin uudisrakennukset suunnittelivat arkkitehdit Terttu ja Heikki Suvitie. Ruokalan pääpiirustusten päiväyksistä ei ole tietoa, mutta rakenne- ja työpiirustukset ovat kevät-talvelta 1967. Ruokala rakennettiin 1968, sisustustyöt ja piha-aluetyöt viimeisteltiin 1969. Kokonaisuus oli valmis lokakuussa 1970.

Laajennuksessa on toiminut aluksi ruokalan lisäksi varusvarasto, jonka tilalle myöhemmin laajennettiin keittiön varasto- ja huoltotiloja. Vuodesta 2003 alkaen tiloja on vuokrattu ulkopuolisille.

Nykyisin toiminta on keskeytynyt ja pääkasarmin henkilökunta ruokailee sotilaskodissa. Ruokalaa on sen jälkeen käytetty esikunnan varastotilana.

1969-2017	ruokala
1969-88	varusvarasto
1989-2002	Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentti, ilmatorjuntapatteristo, autokomppania
2003-	Aura-instituutti (nyk. Bovallius-ammattiopisto) TYKSin keittiö (väistötiloissa) ja muita käyttäjiä

korjaukset ja muutokset

muutos 1991-92 Arkkitehtitoimisto Heliövaara ja Uksila: Huoltokerroksen varusvaraston tilalle rakennettiin keittiön varastotilat ja uudet kylmiötilat sekä henkilökunnan sosiaalitilat ja tekniset tilat. Myöhemmin tila on toiminut kuntosalina ja kalustevarastona.
muutos 2000-luku: Läntisen huoltotien varteen rakennettiin uusi jätekatos.
muutos 2005: Portaan ja ruokalasalin välinen teräslasiovi uusittiin ja tehtiin tila- ja käyttötarkoitusmuutoksia samanaikaisen päärakennuksen peruskorjauksen kanssa.
muutos 2006: Maastoastiavarasto muutettiin opiskelijoiden pukuhuoneeksi ja wc-tiloiksi. Muonavarasto toimi väliaikaisena 100 hengen ruokalana. Päällystevarasto muutettiin Aura-instituutin toimistohuoneeksi.

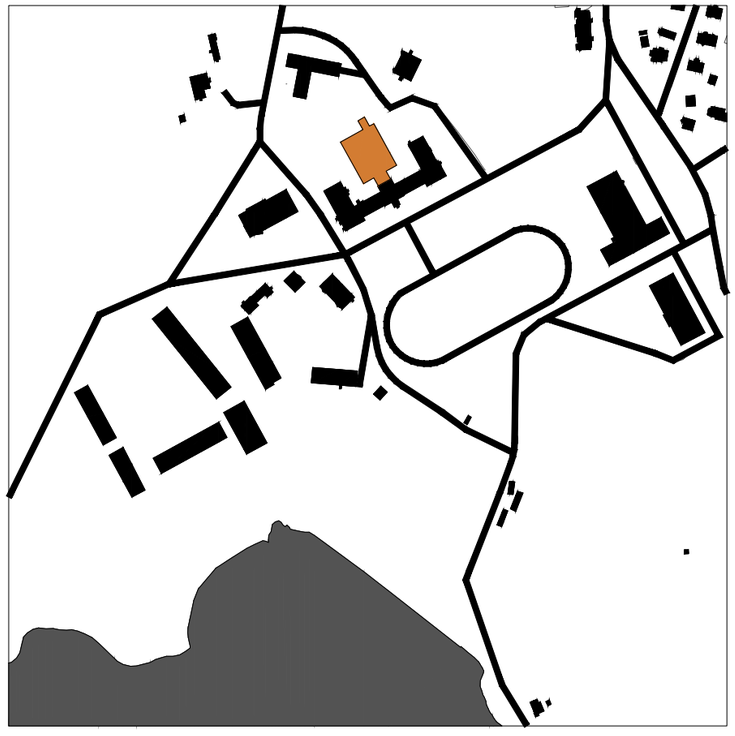

RAK 02 RUOKALA

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Ruokalalaajennus sijaitsee symmetrisesti vanhan kasarmirakennuksen takana sisäpihalla. Noin puolet ruokalasta asettuu kalliosta raskaasti louhittuun alaan. Kallioseinämää varten on rakennettu betonimuuri. Aikaisemmin tilalle on ollut pienempi puurakenteinen patteriston viestivarasto.
massoittelu: Rakennus on 2-kerroksinen, keittiön osalla lisäksi korkeampi valokerros. Massa on hyvin leveä.

KUVA 291: RUOKALALAAJENNUKSEN LIITTYMINEN VANHAAN KASARMIRAKENNUKSEEN. KEÄSKUU 2018. KUVA LPR-ARKKITEHDIT OY.
KUVAT 291-296: TILANNE ENNEN SUURTA PERUSKORJAUSTA 2005. ARKKITEHTITOIMISTO LASSE KOSUNEN OY.
KUVA 292: 1. JA 2. KERROKSEN VÄLISEN PYÖRÖPORTAAN YLÄPUOLINEN VALOKATTOKAIVO.
KUVA 293: KEITTIÖN HUUVA.
KUVA 294: YHDYSPORRAS.
KUVAT 295-296: RUOKASALI.

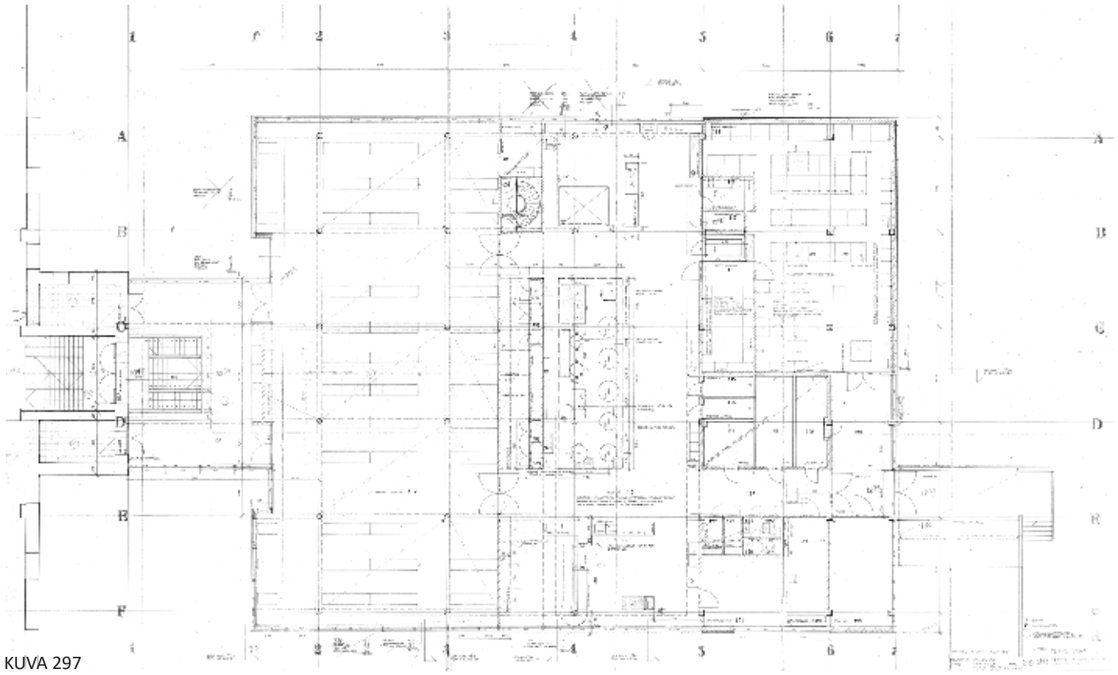

KUVA 297

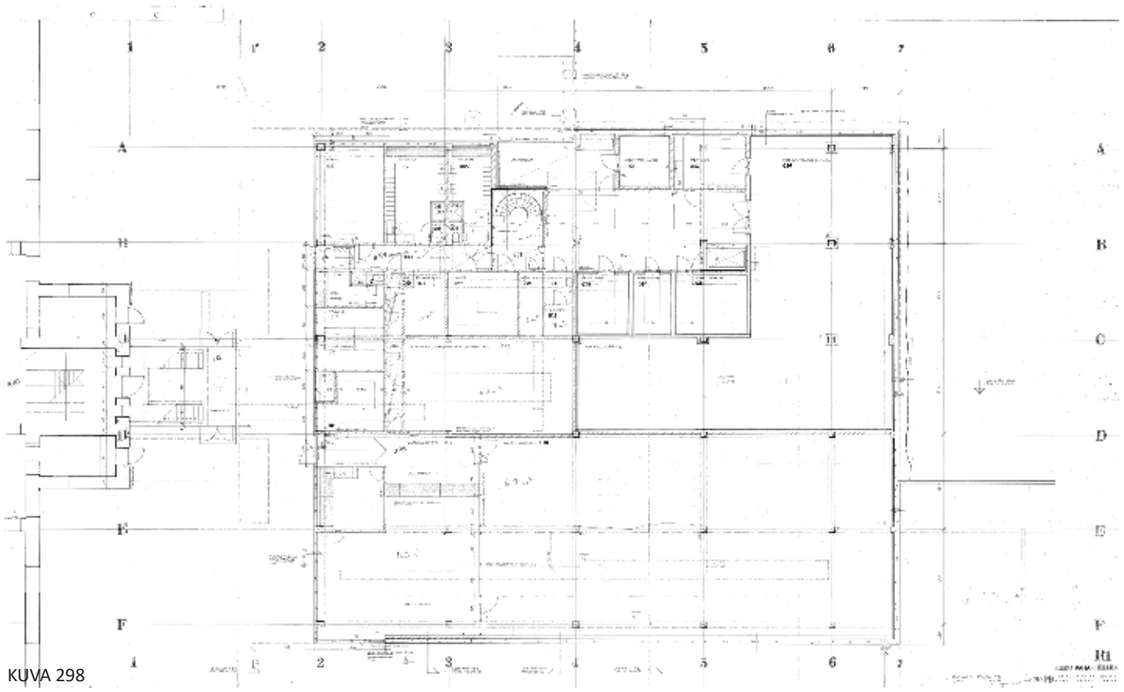

KUVA 298

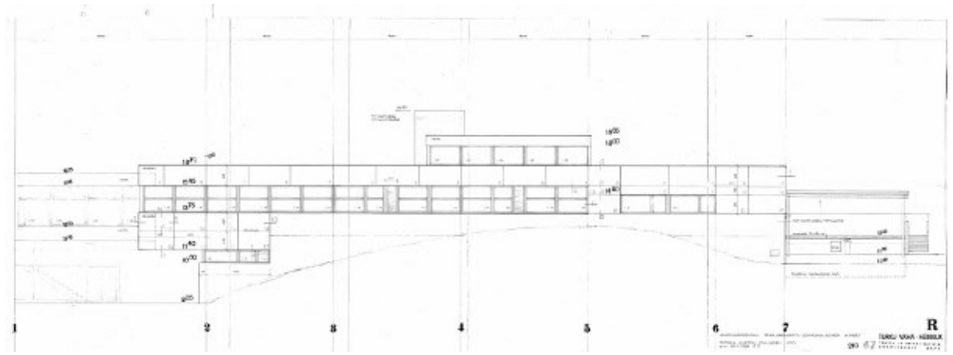

KUVA 299

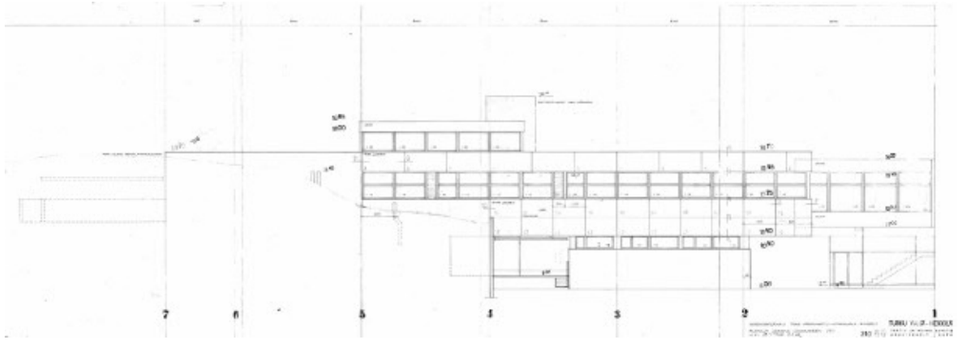

KUVA 300

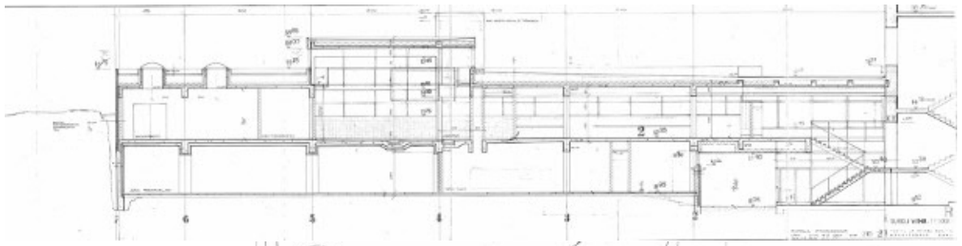

KUVA 301

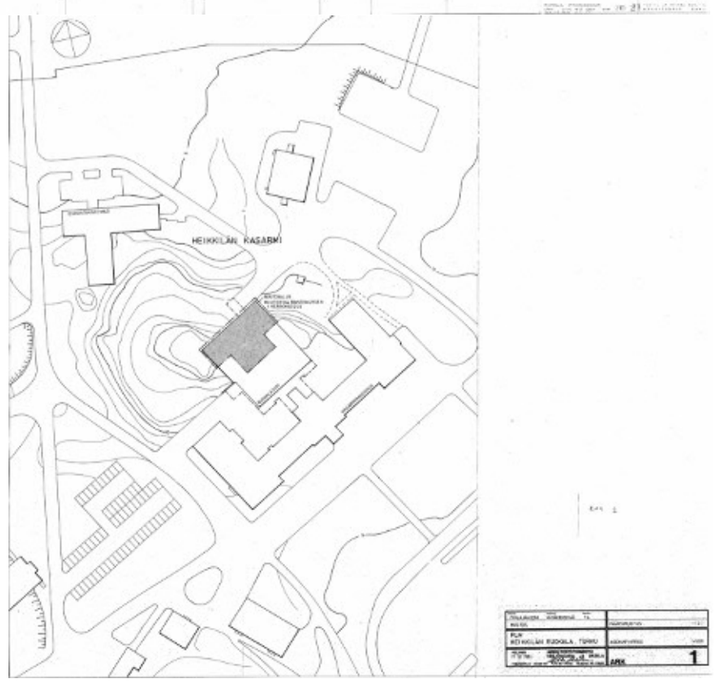

KUVA 302

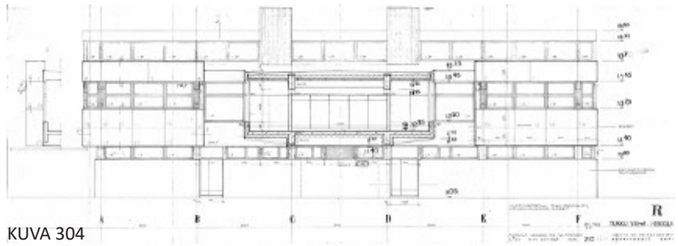
KUVA 304

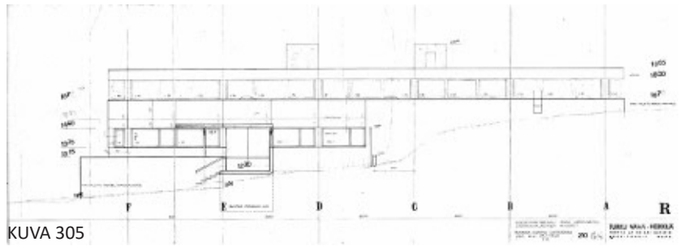
KUVA 305

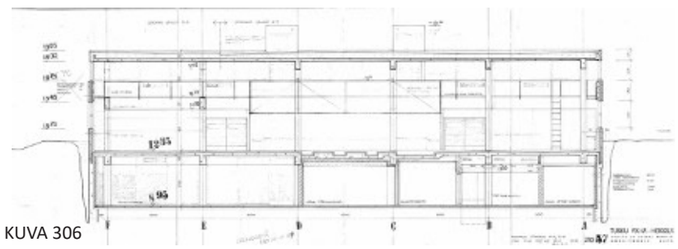
KUVA 306

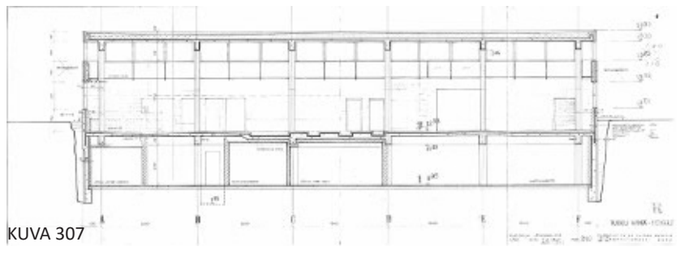
KUVA 307

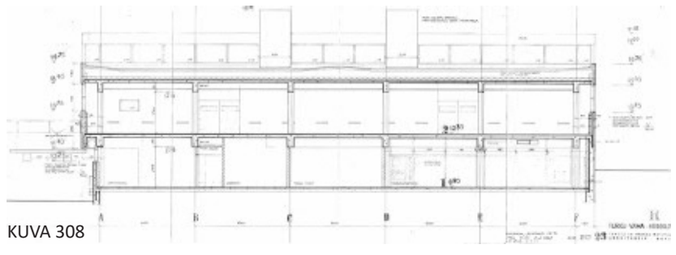
KUVA 308

tilaratkaisu: Modernistinen, vanhaa kasarmirakennusta kontrastoiva ruokala, jonka tila- ja rakennelayout jäsentyvät kuitenkin klassisensymmetrisesti. Ruokala liittyy vanhan päärakennuksen pääportaaseen välitasanteen kautta. Porrastilasta on myös käynti ulos. Vanha pääporras on korvattu uudella betonirakenteisella portaalla. Pääkerroksen ruokalasali (350 henkeä) on matala ja hämärä vaikkakin luonnonvaloa saadaan molemmilta sivuilta. Keittiötila on osittain korotettu valokerroksella ja saa luonnonvaloa myös valokerroksen yläikkunoista sekä seitsemästä akryylikuvuin katetusta neliömäisestä betonirakenteisesta kattokaivosta. Kerroksia yhdistävän pyöröportaan yllä on pyöreä betonirakenteinen kattovalokaivo. Huoltokerrostasolla on pihalle suuntautuva lastauslaituri ja keittiötasolla kallionlaen toiselle puolelle avautuva lastauslaituri.
rakenneratkaisu: Rakennuksen kantava rakenne on teräsbetonipilari-palkki-laattarakenne, alapohja on maanvarainen.
julkisivut ja -materiaalit: Ruokala ilmentää julkisivuissaan ajankohtansa vähäeleistä modernismia. Alemmassa huoltokerroksessa julkisivut ovat pystylautamuottiin puhtaaksi valettua betonia, pääkerroksessa harmaata mineriittilevyä, tumman ruskeaksi maalattua vaakalaudoitusta ja lasia sinisin teräskarmein. Huoltokerroksessa on voimakkaan siniset umpiovet ja yläpuolisessa vaakaikkunanauhassa oranssi tehosteväri.
kattomuoto ja katemateriaalit: Tasakatto, jossa on bitumikermi vedeneristyksenä. Sisäpuolinen vedenpoisto.
sisätilojen materiaalit: Porrastilassa, porrasaskelmissa a ja ruokalasalissa on lattiapintana tumman harmaa neliömäinen mosaiikkibetonilaatta, keittiön lattioissa on tummanruskea kennomainen 6-kulmainen puskuun saumattu laatta ja muissa tiloissa maalattu betonilaatta, tai tumman harmaa vinyylilaatta. Keittiö on oven yläreunan korkeuteen laatoitettu valkoisin keraamisin suorakaidelaatoin ja pilarit maalattu valkoisiksi, oven yläreunan yläpuoliset osat ovat puhtaaksi valettua betonia.
talotekniikka: 1960-luvun talotekniikka.
kiinteä sisustus: Keittiössä on teräsrakenteinen katosta kannatettu huoltosilta, jonka neliöteräsrakenteet ovat siniset, sekä höyrykupu, jonka neliöteräsrakenteet ovat punaiset ja lasitus rautalankavahvisteista.Astiavarastossa on myös katosta ripustetut astiakaapistot sekä tilaan suunniteltuja rst- ja teak-tasoja.
irtokalustus: -
taideteokset: -

KUVAT 297-308: ARKKITEHDIT TERTTU JA HEIKKI SUVITIE, SUUNNITELMAPIIRUSTUKSET 1967-68. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.

alkuperäinen ruokalarakennus

Modernistinen ruokala- ja yhdysporraslaajennus sijaitsee vanhan kasarmirakennuksen takana sisäpihalla. Kasarmin takaista kalliota on louhittu laajasti, sillä puolet ruokalasta asettuu louhittuun alaan.

Paikalla sijaitsi aiemmin puinen varastorakennus, joka 1963 tilannetta esittävässä kartassa on nimetty ”patteriston viestivarastoksi”. Vuoden 1964 vuositarkastuskertomuksessa todettiin Heikkilän kasarmin vanhasta ruokalasta, että sen ”kunto on heikko. Putkistot ja laitteet ovat loppuun kuluneet. Kaipaa pikaista korjausta.”

Pääkasarmin korjaus- ja laajennussuunnittelu annettiin arkkitehdit Terttu ja Heikki Suvitielle. Pääpiirustuksista ei ole tietoa, mutta rakenne- ja työpiirustukset ovat kevät-talvelta 1967. Ruokala rakennettiin 1968, sisustus- ja piha-alueen viimeistelytyöt 1969. Kokonaisuus oli valmis lokakuussa 1970. Samanaikaisesti peruskorjattiin vanha kasarmirakennus, rakennettiin uusi autohuoltorakennus ja louhittiin kallioon varasto- ja huoltotiloja.

Laajennuksen päätilat ovat olleet 350 hengen ruokala keittiöineen sekä varusvarasto, joka vuonna 1988 siirtyi omaan rakennukseensa.

Ruokalarakennuksessa kohtaavat moderni rationalistinen arkkitehtuuri ja klassinen järjestys. Päärakennuksen klassismi on vaikuttanut ruokalan symmetriseen sijoitukseen kasarmin keskiakselin suhteen sekä rakenne- ja tilajärjestykseen. Modernismi näkyy horisontaalisuutena ja modulaarisuutena sekä materiaalivalikoimassa: betoni, mineriittilevy, teräs ja lasi-teräsrakenteet. Materiaalit voi nähdä kontrastisessa suhteessa kasarmirakennuksen alkuperäiseen käyttötarkoitukseen.

Ruokala asettuu symmetrisesti kasarmirakennuksen keskiakselin suhteen. Kalliota on muokattu laajasti. Huoltopihan länsiosassa kalliota on leikattu siten, että pihaa rajaa vaaka- ja pystymuottilaudoitettuun muottiin puhtaaksi valettu betoniseinä. Pihan itäinen osa on luonnonvarainen.

Tasakattoinen ruokala on laaja suorakaide: noin 30 m leveä ja 32,5 m syvä (ilman nivelosaa). Muutoin 2-kerroksista rakennusta korkeammalle nousee keskikohdassa keittiön valokerros. Alin kerros on luoteis- ja kaakkoisjulkisivussa sisään vedetty. Leveydestä ja mataluudesta johtuen ruokasali on pimeä, vaikka avautuukin molemmilta sivuiltaan ikkunanauhojen kautta pihoille. Markus Manninen on luon-

KUVA 309

KUVA 310

KUVA 311

nehtinut rakennuksen arkkitehtoniseksi kohokohdaksi korkeaa ja valokerroksen ansiosta valoisaa keittiötä. Ruokalaa ja kasarmirakennusta välittävä ja kasarmin pääportaaseen puolikerrostasolla liittyvä nivelosa on luonteeltaan muita kevyempi.

Toiminnat sijoittuvat kahteen kerrokseen:

Pääkerroksessa kasarmia ja ruokalaa välittää yhdysporrasnivel. Ruokala-keittiö jakaantuu kolmeen melkein yhtä laajaan vyöhykkeeseen: ruokasaliin, keittiö- ja varastoalueeseen. Keittiöalueella on ruokasalin vastaisella osalla kapea toimiston, pyöröportaan, astiasäilytyksen ja iv-kuilujen muodostama kaista, koillisessa astianpesutila, luoteessa leivontatila uuneineen ja keskellä muita tiloja valokerroksen verran korkeampi ruoanvalmistusalue. Kalliota vasten on matalampi kattoikkunoin valaistu varastovyöhyke, johon sijoittuvat iso muonavarasto sekä pakaste-, kylmä- ja viileävarastot. Yli rinteen ulottuvaan koillisjulkisivuun liittyy betoni- ja teräsrakenteinen lastauskatos.

Pihatason huoltokerrokseen sijoittuu lastauslaituri, keittiön kylmiö- ja varastotilat, henkilökunnan sosiaalitilat, tekniset tilat sekä varusvarasto (myöhemmin keittiön laajennetut kylmiö- ja varastotilat). Huolto- ja pääkerrosta välittää pyöröporras yläpuolisine pyöreine kattoikkunakaivoineen.

julkisivut

Ruokalan julkisivumateriaalit kontrastoivat päärakennuksen materiaaleja, vaikkakin niiden omat värit voi nähdä hienovaraisessa suhteessa päärakennuksen tiili- ja rappauspintoihin. Vuoden 1967 julkisivukuvissa on ruokalan julkisivuiksi esitetty betonielementtiseinä. Julkisivut toteutettiin kuitenkin 1968 harmaalla 15 mm mineriittilevyllä. Nämä ovat nyt osittain kolhiintuneita ja rikkoontuneita.

Pääkerroksen ja keittiön valokerroksen ikkunoiden karmien ja pellitysten alun perin punaruskea väritys on liittänyt uudisosan vanhan kasarmin tiiliseiniin. Karmit on peruskorjauksessa muutettu puu-alumiinirakenteisiksi ja väriltään vaaleansiniharmaiksi, jolle värille ei löydy sukulaisia päärakennuksessa.

Osittain sisäänvedetty alin kerros on pystylautamuottiin puhtaaksi valettua teräsbetonia, jonka yläpuolella on vaakanauhaikkuna. Sen alun perin punaruskea väri on muutettu keltaoranssiksi. Nauhan alapuolelle jäävät pystylautaverhotut huoltoovet ovat voimakkaan siniset.

Nivelkohdan ja keittiön valokerroksen ikkunoiden yläpuolinen julkisivunosa on tumman ruskea vaakalaudoitus, jolla ei päärakennuksesta löydy sukulaisia. Yhdysporrasnivelen lasituksen teräslistat ovat siniset.

Yläpohjan vesikate on kermieriste. Rakennuksessa on sisäpuolinen vedenpoisto.

Rakennus on kallioperustainen, alapohjaltaan maanvarainen ja puoliksi kallioon louhittu. Teräsbetonipilari-palkki-laattarunkojärjestelmän moduuli on 6000 x 8000 mm. Lautamuottiin puhtaaksi valetut betonilaatat ovat näkyvissä päätiloissa. Sokkeli on ensimmäisen kerroksen pystylautamuottivalettu seinä.

sisämateriaalit

Sisäpintamateriaalit ovat pääosin edelleen alkuperäisiä. Ulkoseinien sisäpinnat ovat betonia tai kahitiilimuurausta. Väliseinät ovat yleensä kahi-tiiltä, hissikuilun ja porrashuoneen seinät betonia.

Pääkerroksen julkiset tilat ovat ruokasali sekä uudisosan kasarmirakennukseen liittävä porrasnivel. Niissä materiaalivalikoima on yhtenäinen. Lattia ja porrasaskelmat ovat tumman harmaata mosaiikkibetonilaattaa. Portaan minimalistiset porrasaukon ja -syöksyn kylkeen kiinnitetyt vaakajohdekaiteet ovat siniseksi maalattua neliöteräsputkea.

Ruokasalin pilarit ovat pyörömuottiin ja palkit lautamuottiin puhtaaksi valettua teräsbetonia. Palkit ovat alaosastaan näkyvissä keskialueella, jossa alakatto on luonnonväri-nen harvalauta-alakatto, ja kokonaan näkyvissä portaan oven sekä ikkunaseinien äärellä, jossa näkyvillä betonikatto. Alakattopinnoissa valaisimet ovat upotettuja.

Keittiö nousee tilana ruokalaa kerroksen korkeammaksi valokerroksen ansiosta. Yläikkunat antavat valoa syvärunkoiseen tilaan kolmelta sivulta. Korkean keittiötilan kaikilla seinillä on ylhäällä huoltosilta, sinisin vaakasuuntaisin neliöteräsputkikaitein. Huoltosillalle käydään siirrettävien tikkaiden avulla. Keittiötilaa hallitsee myös katosta ripustettu rautalankalasi-teräshöyrykupu, jonka ripustusteräkset ovat siniset ja lasitusteräkset punaiset. Höyrykuvun alle on alun perin olleet koottuina kaikki suuret ruoanvalmistuslaitteet.

Pilarit on oven korkeuteen asti maalattu valkoisiksi. Vastaavasti samaan korkeuteen seinäpinnat on laatoitettu valkoisin keraamisin laatoin yläosan ollessa puhtaaksi valettua betonia. Kahi-tiiliseinät on maalattu valkoisiksi tiilipintamuodon esiin jättäen, mutta osa seinistä on myös tasoitettu.

Keskialueen alakatto on tummanharmaa akustoiva rei’itetty Lautex-alumiinisälekatto. Ikkunoiden äärellä katto on ruokalan tavoin lautamuottiin puhtaaksi valettua betonia. Keittiön pimeimmässä osassa muonavarastossa on 7 neliömäistä kattovalokaivoa (1250 x 1250 mm), jossa seinät ovat pystylautamuottiin valettua betonia.

Keittiön lattiapinnat ovat alkuperäistä tummanruskeaa kuusikulmaista, puskuun saumattua laattaa, varastotiloissa myös maalattua betonia.

Ensimmäisen eli huoltokerroksen käytävien lattiat on päällystetty tummanharmaalla marmoroidulla vinyylilaatalla, teknisissä ja varastotiloissa on maalattu vaaleanharmaa betonilattia. Käytävissä on vaalea kovalevyalakatto tai akustoiva alakatto T-peltilistoin ja IV-konehuoneessa on rei’itetty teräspeltikatto. 1990-luvulla korjatuissa tiloissa lattioissa on epoksimassa ja muovimatto.

Huoltotilaa ja pääkerrosta välittää betonikierreporras. Mosaiikkibetonielementtiaskelmat on pinnoitettu sinisellä muovimatolla. Teräskäsijohde on sininen. Portaan yläpuolella on pyöreä kattoikkunakaivo, jonka näkyvät pinnat ovat pystylautamuottiin puhtaaksi valettua betonia. Muutoin sisäkatto on Lautex-alumiinisäleverhottu.

ovet, ikkunat

Sisäovet ovat pääosin huultamattomia laakaovia ja varustettu yleensä rst-potkulevyllä, lankavetimillä tai kromatuilla Primo Prime-painikkeilla. Teräspalo-ovissa on lankavetimet. Ovien ja sisäikkunoiden alkuperäinen karmien väri on todennäköisesti sama tummansininen kuin ulko-ovissa, hoitosilloissa tms. tai musta.

kalusteet

Keittiön ja varastojen erikoissuunnitelmien mukaan toteutetut kalusteet ja varusteet ovat säilyneet hyvin (keittiön paksummat rst-tasot, teak-puiset alatasot, katosta ripustetut neliöputkirakenteiset astiahyllyköt). Ruokalan irtokalustusta on vuosien varrella uusittu.

KUVAT 309-311: JULKISIVUT, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 312

KUVA 313

KUVA 314

KUVA 315

talotekniikka

Talotekniikka (pistorasioineen, katkaisijoineen yms.) on alkuperäistä 60-luvun tekniikkaa. Valaisimet ovat upotettuja tai pintakiinnitteisiä loisteputkivalaisimia, ruokasalissa ja yhdysportaassa, keittiössä ne on suojattu akryylikuvuin. Ilmanvaihtokonehuone sijaitsee huoltokerroksessa keskellä rakennusta, kuten myös keittiöön johtavat muuratut iv-hormit. Ilmanottosäleikkö on kaakkoisjulkisivussa. Rakennuksessa on vesikiertoinen keskuslämmitys. Osa levypattereista on vaihdettu jaepattereihin ja radiaattoreihin.

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Laajennus on pääosin säilynyt ulkoasultaan, mutta on teknisesti ikääntynyt. Sisätiloissa ei ole tehty olennaisia tilamuutoksia korjausten yhteydessä; pinnat ja materiaalit ovat alkuperäisiä.

Alkuperäisintä säilynyttä ainesta ovat huoltokerroksen ja yhdysporrastilan puuikkunat, ulokkeen suojaamat ulko-ovet, akryylikupujen suojaamat kattoikkunat, yhdysporras kaiteineen ja teräslasiseinineen, suuri osa sisäovista ja osa kiintokalusteista sekä suuri osa materiaaleista. Myös moduulijakoon perustuva rationalistinen pohjakaava on alkuperäinen.

Muut ikkunat ovat uusittuja, millä on ollut merkittävä vaikutus ulkonäköön ja uudisosan suhteeseen vanhaan rakennukseen. Alun pitäen punaruskeat karmit ja pellitykset on muutettu puu-alumiinirakenteisiksi ja väriltään vaaleansiniharmaiksi. Välikarmit on toteutettu valelistoin. Muutokset ovat pienentäneet valoaukkoa.

käyttötarkoitus: Laajennus on säilynyt pääkäyttötarkoituksessaan ruokalana. Nyt tyhjillään.
historia: Rakentamisajankohta on hyvin hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Ikkunoita ja niiden väriä lukuun ottamatta julkisivu on säilynyt.
interiöörit: Sisätilat ja kantavat rakenteet ovat säilyneet hyvin.
ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on säilynyt.

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Rakennus on osa kasarmialuekokonaisuuden 1960/70-lukujen vaihteen kerrostumaa
kaupunkikuvallinen merkitys: Rakennuksella ei ole suurta kaupunkikuvallista merkitystä.
rakennushistoriallinen merkitys: Rakennus on osa kasarmialuekokonaisuuden ajallista kerrostuneisuutta. Se on edustaa tyypillistä 1960-luvun minimalistista ja modernistista rakentamista. Alkuperäinen intentio betonijulkisivuista ei toteutunut pääkerroksessa. Kontrastinen suhde vanhaan kasarmirakennukseen, vaikkakin tilallinen ja rakenteellinen layout noudattaa klassista järjestystä.

Arkkitehtonisilta, historiallisilta ja ympäristöarvoiltaan merkittävän kokonaisuuden osa. Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmialue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024
(1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Heidän muita toteutuksiaan ovat mm. Lohjan palvelukeskus 1980, Suomiehen koulun peruskorjaus Nurmijärvi 2006, päiväkoteja Helsinkiin, Järvenpäähän ja Nurmijärvelle, majoitus. ja monitoimirakennuksia, toimistorakennuksia sekä ilmeisesti myös muita kasarmirakennuksia. Toimisto lopetti toimintansa 2007.
2 Manninen 2017: 7, Heikki Anttila 19.2.2019
3 Manninen 2017: 7, 34
4 Manninen 2017: 37
5 Manninen 2017: 8
6 Manninen 2017: 7
7 Manninen 2017: 55, 56, 58
8 Luku perustuu Arkkitehtitoimisto Manark oy / Markus Mannisen dokumentointiin vuodelta 2017, josta käytettävissä on ollut alustava versio.
9 Alhonen 2003: 45
10 Alhonen 2003: 44
11 Manninen 2017: 6
12 Manninen 2017: 46
13 Manninen 2017: 11
14 Markus Manninen arvelee, että tämän muutoksen seurauksena rakennuksesta ei tullut betonibrutalismin ikonirakennusta Suomessa. Manninen 2017: 11
15 Manninen 2017: 12-13
16 Manninen 2017: 24
17 Manninen 2017: 23
18 Materiaaliselostus perustuu Markus Mannisen dokumentointiin sekä LPR:n valokuvaukseen 2018.
19 Manninen 2017: 23
20 Manninen 2017: 24
21 Manninen 2017: 31
22 Manninen 3017: 32
23 Manninen 2017: 29
24 Manninen 2017: 27
25 Manninen 2017: 26
26 Manninen 2017: 12
27 Manninen 2017: 12-13

KUVAT 312-315: JULKISIVUT, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.
KUVA 314: KEITTIÖN VALOKERROS.
KUVA 315: KEITTIÖN LASTAUSKATOS.

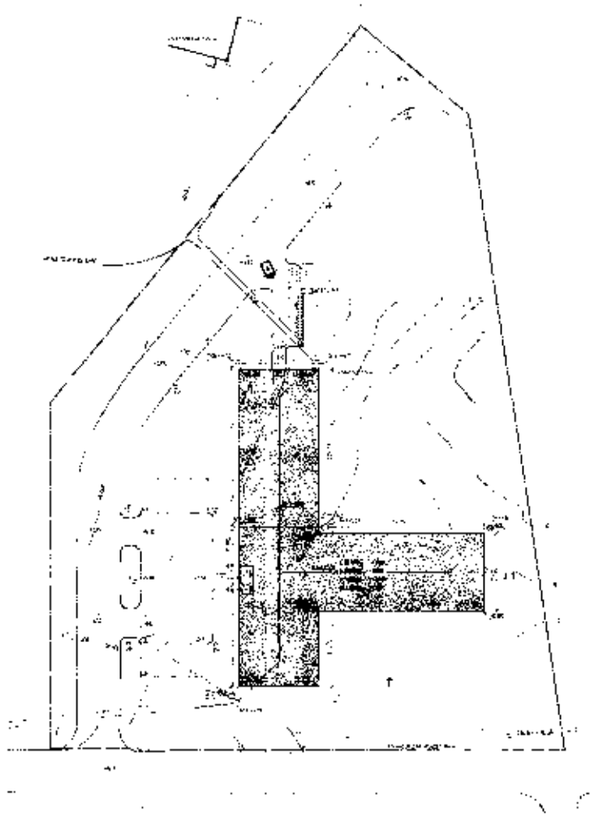

KUVA 316

KUVA 317

KUVA 318

KUVA 319

6.2 RAK 20 ESIKUNTARAKENNUS 1987

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. Pihlajaniemi / Vähäheikkilä / -
rakennusvaihe	. suunnittelu 1984. rakentaminen 1987
alkuperäiset suunnittelijat	. Arkkitehtitoimisto Aarne Ehojoki & Kumpp. Ky
kerrosluku	. III
bruttoala	. 2635 m2
kerrosala	. 2407 kem2
tilavuus	. 8276 rm3
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
julkaisut, tutkimukset	. -

käyttöhistoria

Uuden esikuntarakennuksen rakennutti Puolustusministeriön Turun rakennustoimisto ja suunnitteli Arkkitehtitoimisto Aarne Ehojoki & kumpp ky. Piirustukset on päivätty 9.4.1984. Rakennus valmistui tammikuussa 1987.

1. kerroksessa pääsiivessä sijaitsi merivalvonta-, alue- ja viestityskeskus sekä majoitustiloja, poikkisiivessä tekniset ja pukuhuonetilat sekä väestönsuoja. 2. kerrokseen pääsiipeen sijoittui rakennustoimisto sekä kahvio ja neuvottelutila, poikkisiipeen huoltotoimisto. 3. kerroksessa olivat teknillinen toimisto, koulutusosasto, komentotoimisto ja myös perinnehuone. Ainoastaan poikkisiivessä sijainneessa 4. kerroksessa oli kahvio / neuvottelutila auloineen, keittiöineen ja muine aputiloineen. Myöhemmin tämä tila on ollut toimistokäytössä.

1987	Turun Rannikkotykistörykmentin esikunta ja PLM:n rakennustoimisto Puolustushallinnon Rakennuslaitoksen Turun osasto
1988	Rannikkorykmentti + Saaristomeren Meripuolustusalue = Varsinais-Suomen Ilmantorjuntarykmentin Esikunta Turun ja Porin Sotilaslääninin Esikunta
2001	Heikkilän terveysasema = lääkärin vastaanotto- ja poliklinikkatilat (merivalvonta-aluekeskuksen tiloihin)
2008-14	Merivoimien Esikunta
2013	väistötilana pääkasarmin homekorjauksen aikana, käyttäjät: Merivoimien Esikunta 2. Logistiikkarykmentti Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen Järjestelmäkeskuksen merijärjestelmäosasto, Lounais-Suomen aluetoimisto Sotilaslääninin aluetoimisto Puolustushallinnon rakennuslaitoksen alueyksikkö maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjen tiloja
2015-17	2. Logistiikkarykmentti
2016-17	Suomen Turvallisuusverkko oy
2018	Maanmittauslaitoksen väistötila

RAK 20 ESIKUNTARAKENNUS

korjaukset ja muutokset

muutos 2001: Merivalvonta-aluekeskuksen tilat muutettiin Heikkilän terveysasemaksi, lääkärin vastaanotto- ja poliklinikkatiloiksi, dokumentoimattomia väliseinämuutoksia. Samalla Heikkilän poliklinikka lakkautettiin. Sen jälkeen tiloja on muutettu pari kertaa, viimeisimmän muutoksen on tehnyt Rakennussuunnittelu Pentti Karihaara oy.[1]

KUVA 316: ASEMAPIIRUSTUS. ARKKITEHTITOIMISTO AARNE EHOJOKI & KUMPP. KY 1984. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.
KUVA 317: ESIKUNTARAKENNUS VALMIINA 1987. VERIÖ & SIMOLA 1995: 73.
KUVA 318: AARNE HEOJOKI LUOVUTTAA PERINNEKAAPIN EVERSTILUUTNANTTI TOIVO VERIÖLLE. VERIÖ & SIMOLA 1995: 146.
KUVA 319: ESIKUNTARAKENNUKSEN PERINNEHUONE. VERIÖ & SIMOLA 1995: 130.

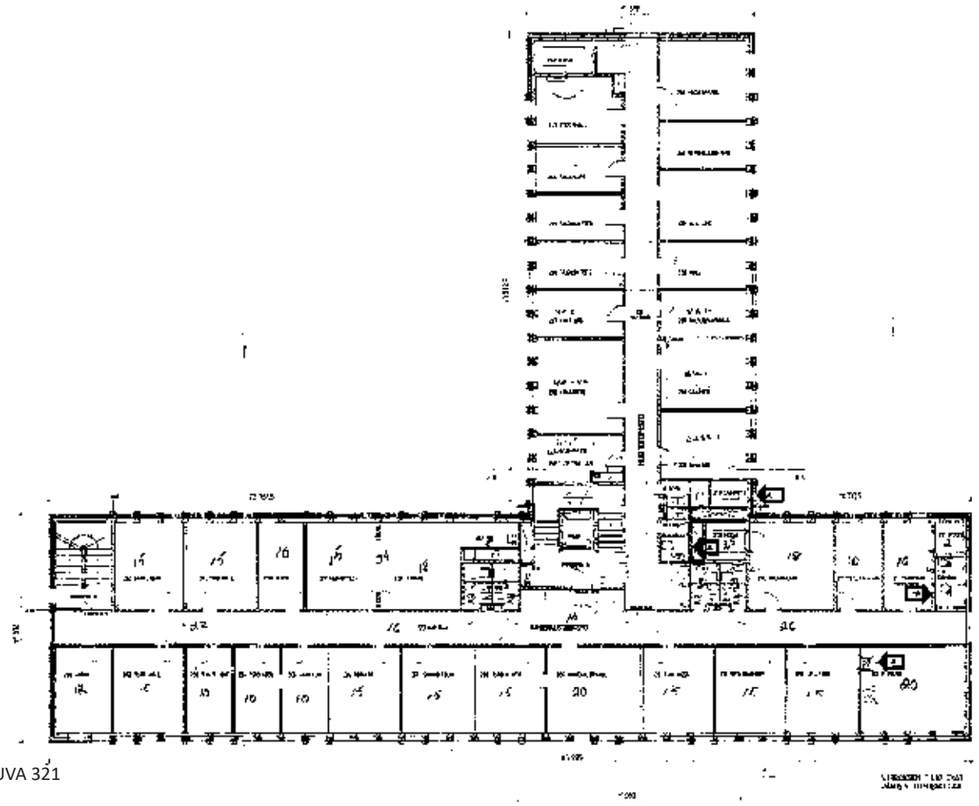

KUVA 321

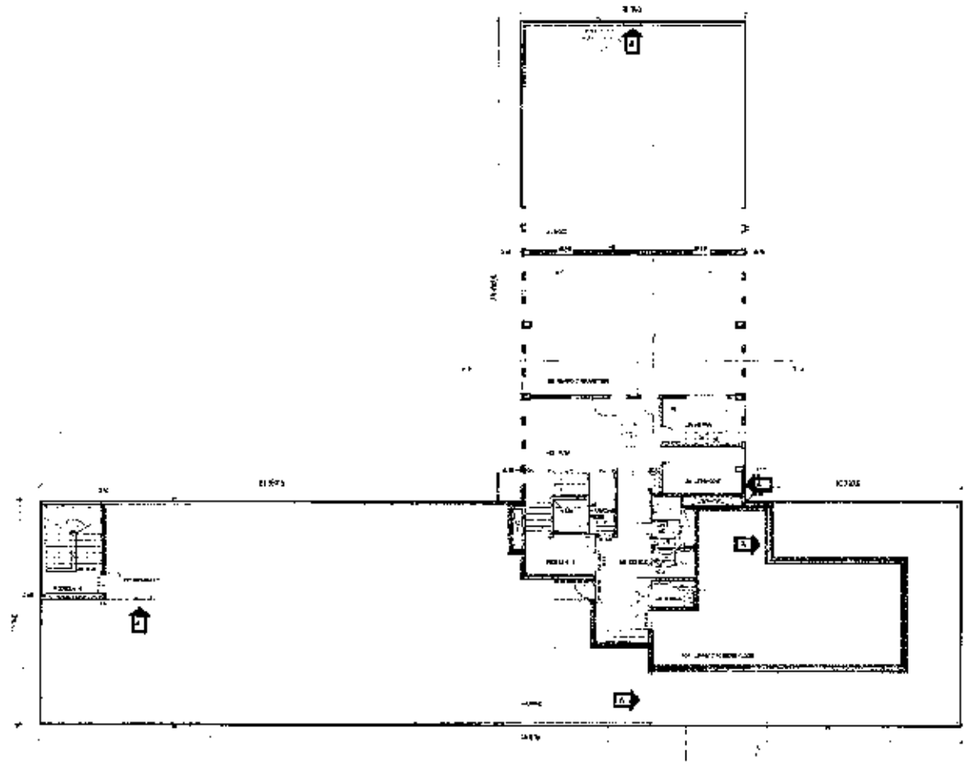

KUVA 323

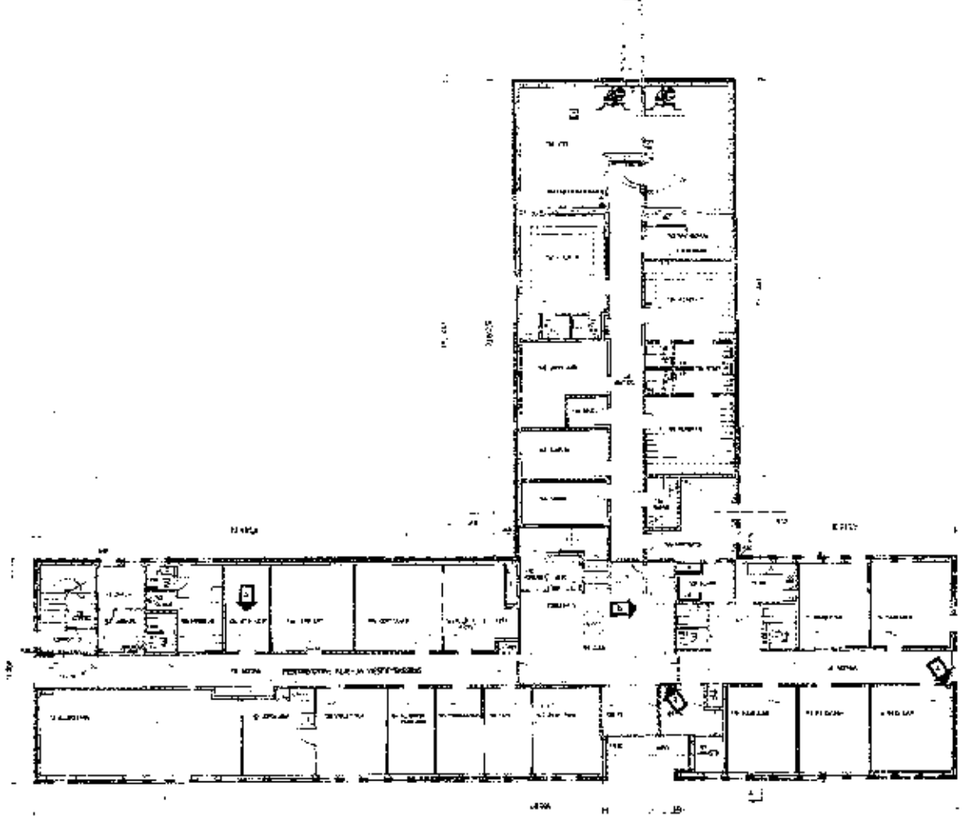

KUVA 320

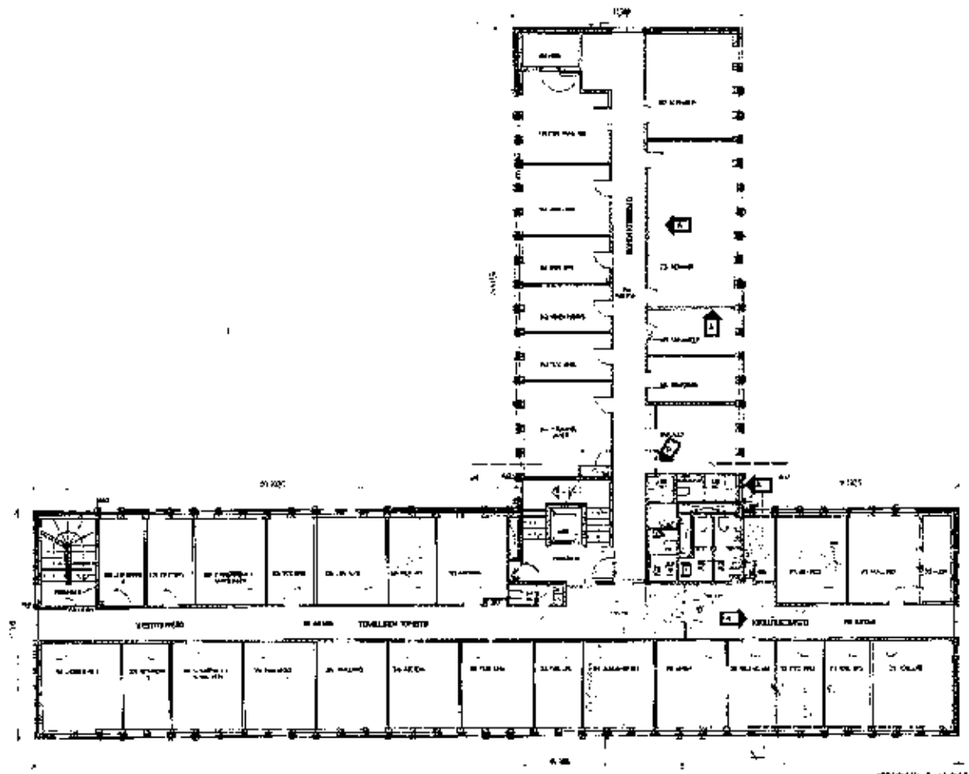

KUVA 322

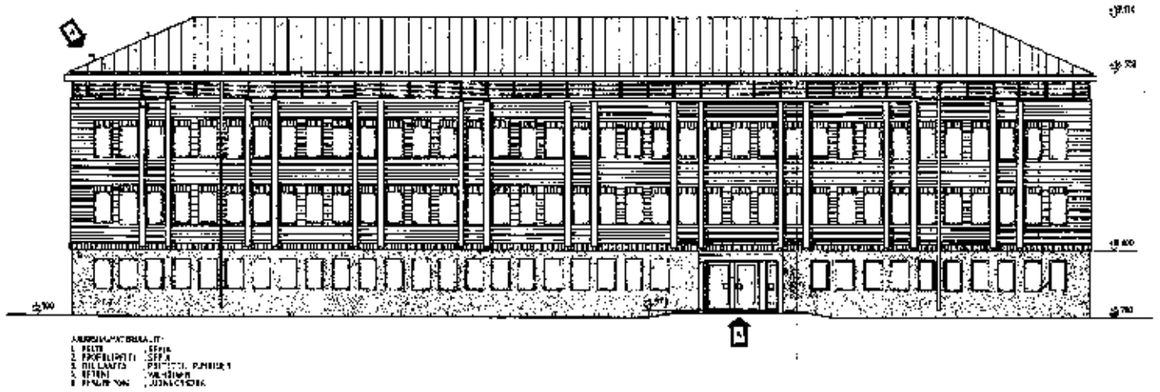

KUVA 324

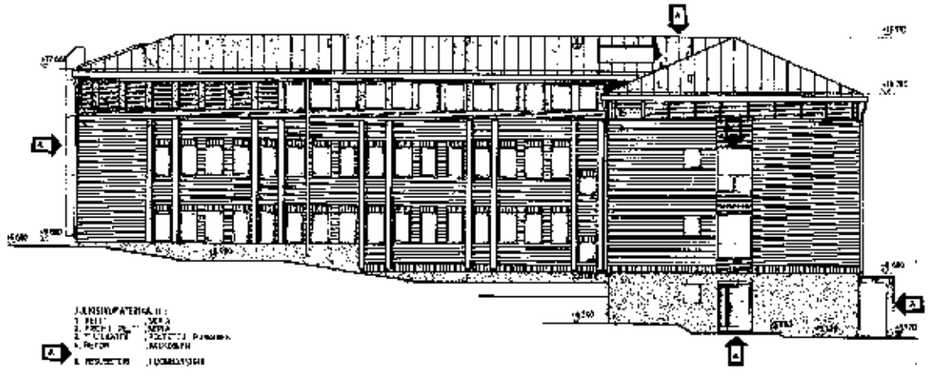

KUVA 325

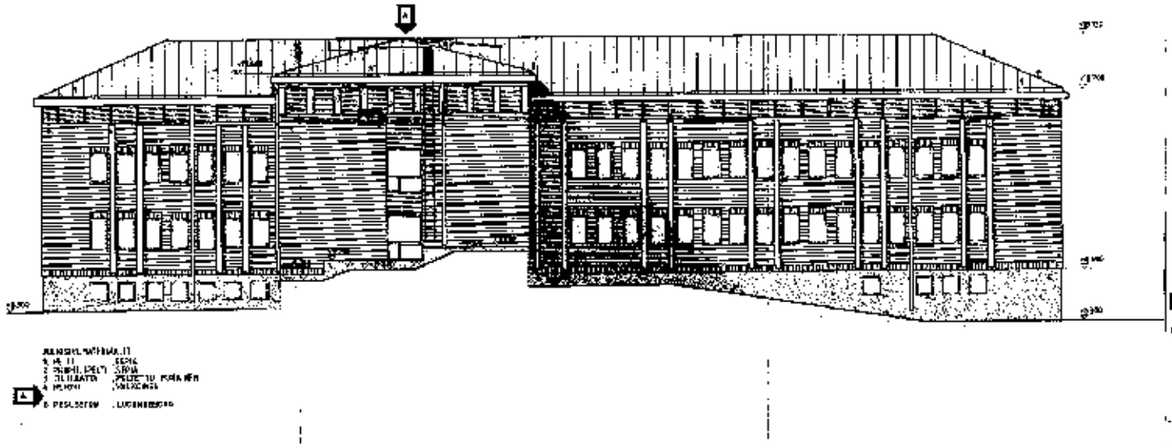

KUVA 326

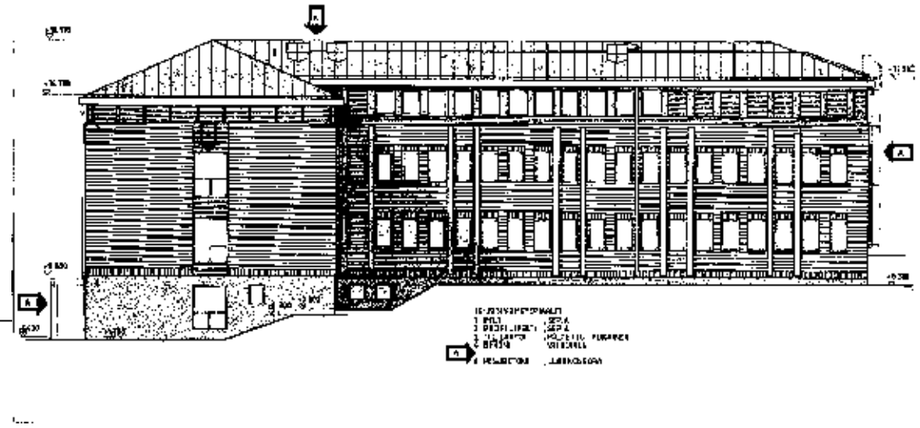

KUVA 327

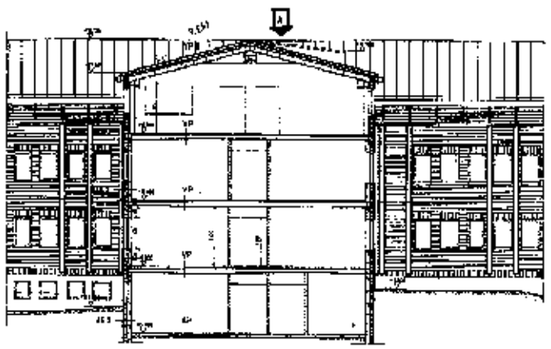

KUVA 328

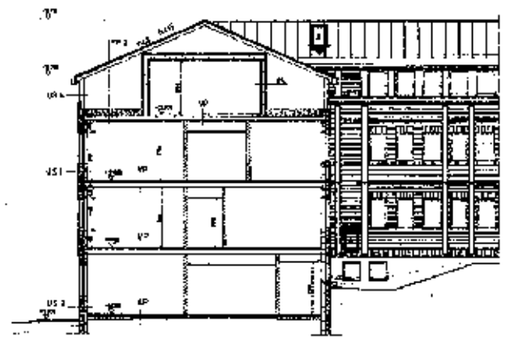

KUVA 329

KUVA 320-329: SUUNNITELMAPIIRUSTUKSET, ARKKITEHTITOIMISTO AARNE EHOJOKI & KUMPP. KY 1984. PU9OLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.

KUVA 330

KUVA 331

KUVA 332

KUVA 333

KUVA 334

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Uusi esikuntarakennus sijaitsee kohdassa, jossa Rykmentintien jatkeena oleva tie johtaa suoraan kohti nykyistä luokkarakennusta. Esikuntarakennuksen takana eteläpuolella kohoaa kukkula, jonka takana pääkasarmirakennus sijaitsee. Aiemmin paikalla oli puinen varastorakennus. Esikuntarakennuksen ja tien välissä on pieni paikoitusalue.
massoittelu: Esikuntarakennus on 3-kerroksinen ja pohjakaavaltaan L. Rykmentintien suuntainen siipi on hallitsevampi.
tilaratkaisu: Pääsisäänkäynti on osoitettu yksinkertaisella betonirakenteisella katoksella, joka on asemoitu epäsymmetrisesti rakennuksen suhteen. Molemmissa siivissä toimistotilat jakaantuvat keskikäytävän molemmin puolin, ja siipien kohtauspisteessä on maantasokerroksessa pieni ikkunaton, matala sisääntuloalue ja kaikissa kerroksissa hissi, hissin takaa nousevat portaat sekä wc-tilat. Kaakkoispäädyssä on varapoistumistieporras.
rakenneratkaisu: Rakennus on teräsbetonirunkoinen ontelolaattavälipohjin. Julkisivut ovat kuorielementtirakenteisia: maantasokerroksessa pesubetonipintainen betoniulkokuori 60 mm, mineraalivilla 140 mm, betonisisäkuori 180 mm, ylemmissä kerroksissa punatiililaatoitettu betoniulkokuori 85 mm, mineraalivilla 140 mm, betonisisäkuori 180 mm.
julkisivut ja julkisivumateriaalit: Julkisivut ovat maantasokerroksessa ruskea pesubetonipintainen, ylemmissä kerroksissa (2.-3.) punatiililaattapintainen. Alin tiililaatta on ladottu elementtiin pystyyn. Aumakattoa ja tiilijulkisivuosaa erottaa ”kullan” värinen profiilipellitetty osa, joka toistuu päädyn keski-ikkunalinjassa. Aumakaton alle syntyy voimakas sisäänvedon ja varjon vaikutelma. Ikkunat toistuvat kaikissa kerroksissa samankokoisina aukkoina tasavälein. Ainoastaan päädyissä käytävän pääteikkunat ovat suuremmat ja karmein jaetut, tai pieniä neliömäisiä ikkunoita. Myös sivusiiven ylimmän kerroksen ikkunat ovat normaali-ikkunaa suuremmat. Julkisivujen voimakkain aihe on valkobetonipilasteriparien ryhmät, jotka toistuvat koko tiilikentän korkuisina. Sisäänkäynti on merkittysuorakulmaisella, minimalistisella valkobetonirakenteisella katoksella. Päädyn uloskäynti on katettu kaarevalla katoksella.
kattomuoto ja katemateriaalit: Aumakatto on ruskeaa konesaumattua teräspeltiä.
sisätilojen materiaalit: Kaikki betonipinnat ovat tasoitettuja ja maalattuja. Käytävän kahi-tiiliseinät on maalattu valkoisiksi, tiilireliefin näyttäen. Lattiapinta on vaalean keltaista vinyylilaatta, jalkalistat profiloimattomia ruskeita listoja. Alakatto on T-peltilistoin kannatettuja akustopintoja, joihin valaisimet on upotettu poikittain kulkusuuntaa vastaan. Sisääntuloaulassa alakatto koostuu kennomaisista suorakaiteenomaisista syvennetyistä elementeistä, joihin loisteputkivalaisimet on sijoitettu. Ala-aulan lattiassa on keskiharmaat suorakaiteen muotoiset laatat valkoisin saumoin. Hissin ovi ja pielilevyt ovat rst:tä. Kerroksissa ovet ovat kellertäviä laakaovia, palo-ovet vihertävän ruskeita tai tummanruskeita lasitettuja alumiiniprofiiliovia levymäisin vetimin. Huonetilojen laakaovissa on lankavedin tai painike. Toimistohuonetilat ovat tavanomaisia: katossa akustoiva levytys, vaalean keltainen lattialaatta, valkoiseksi tasoitetut seinäpinnat, valkoisin keraamisin laatoin varustetut ikkunapenkit, tumman ruskeat ikkunakarmi ja ulkoseinää kiertävät alumiinisähkökourut. Ylimmässä kerroksessa tilojen sisäkatto seuraa loivasti kaltevaa vesikattoa. Kattopinta on leveää laudoitusta. Lattia on kellertävää hovilaattaa.
talotekniikka: Moderni talotekniikka.
kiinteä sisustus: -
irtokalustus: 4. kerroksen perinnehuoneessa on Arkkitehtitoimisto Ehojoen suunnittelema perinnekaappi. Pukutiloissa on ruskein teräspeltiovin varustettuja Puntokaappeja.
taideteokset: -

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Esikuntarakennus on säilynyt ulkoasultaan, mutta on teknisesti ikääntynyt. Sisätiloissa ei ole tehty olennaisia tilamuutoksia korjausten yhteydessä.

käyttötarkoitus: Rakennus on säilynyt käyttötarkoituksessaan toimistorakennuksena. Nyt tyhjillään.
historia: Rakentamisajankohta on hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Julkisivut ovat säilyneet mutta teknisesti ikääntyneet.
interiöörit: Sisätilat ja kantavat rakenteet ovat säilyneet hyvin.
ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on säilynyt.

KUVA 330-334: JULKISIVUT, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

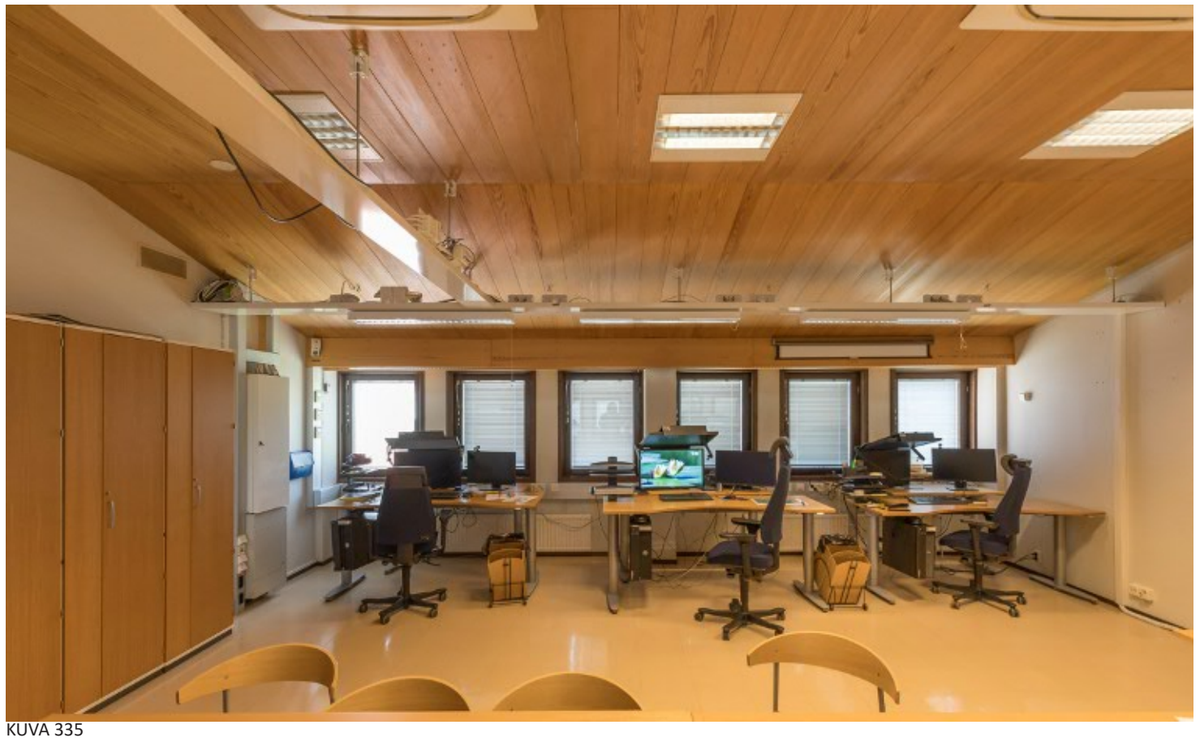
KUVA 335

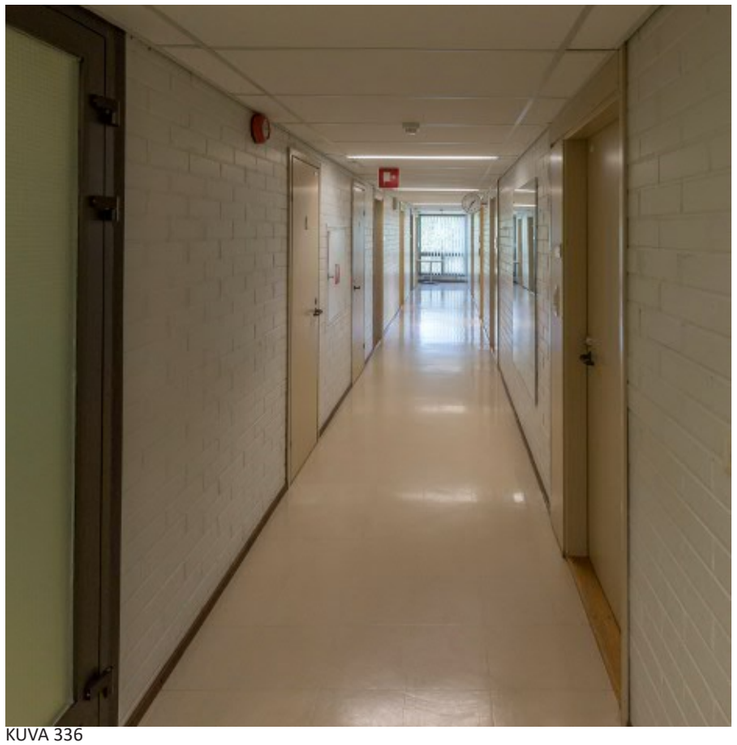
KUVA 336

KUVA 337

KUVA 338

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Esikuntarakennus on osa kasarmialuekokonaisuuden 1980-luvun vaihteen kerrostumaa, mutta se ei ole historiallisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävä..
kaupunkikuvallinen merkitys: Rakennuksen sijainnilla on kaupunkikuvallinen merkitys, mutta nykyinen esikuntarakennus ei ole kaupunkikuvallisesti merkittävä.
rakennushistoriallinen merkitys: Esikuntarakennus ei ole rakennushistoriallisesti merkittävä.

Rakennus ei ole merkittävä rakennushistoriallisesti, kulttuurihistoriallisesti tai kaupunkikuvallisesti.
Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmialue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Heikki Anttila sähköpostikirjeenvaihdossa 1.3.2019.

KUVA 339

KUVA 340

KUVA 335-343: TOIMISTOKERROKSET, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 341

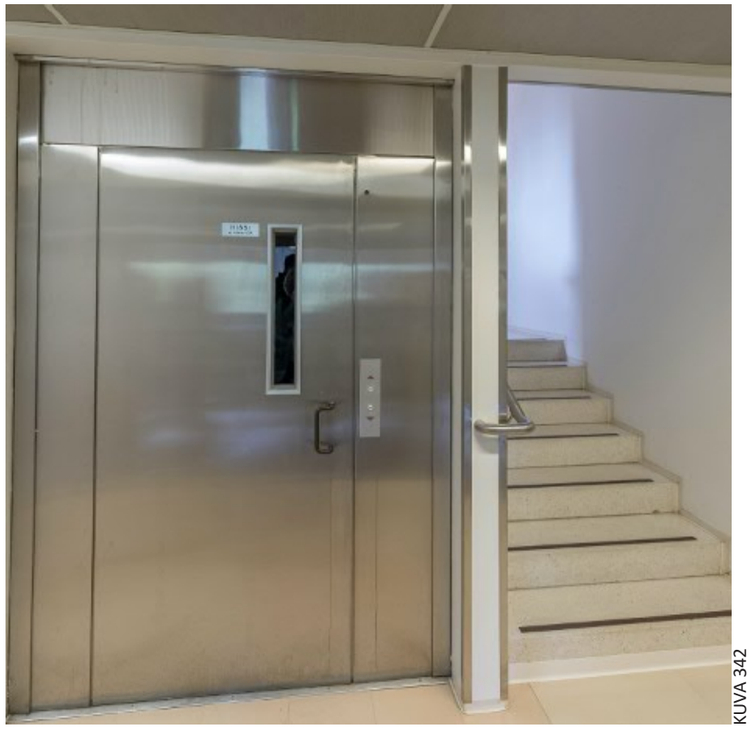
KUVA 342

KUVA 343

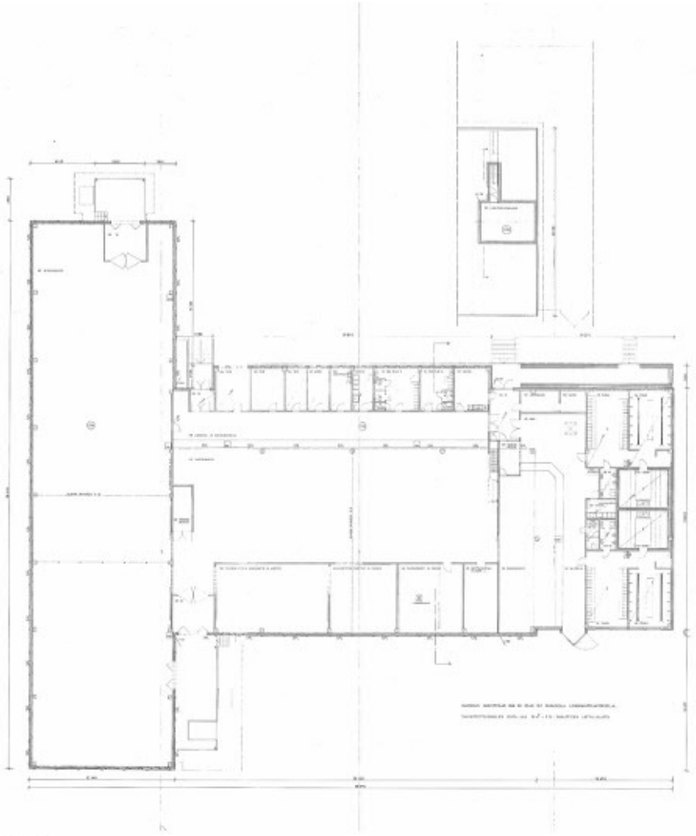

KUVA 344

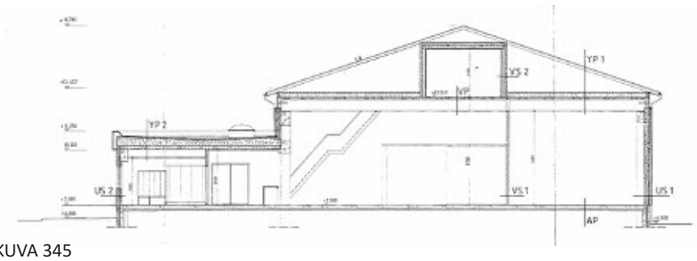

KUVA 345

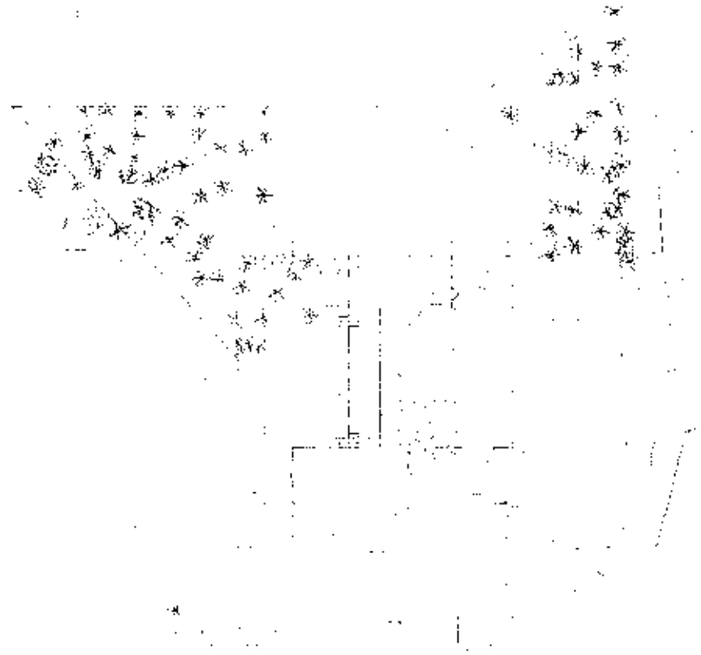

KUVA 346

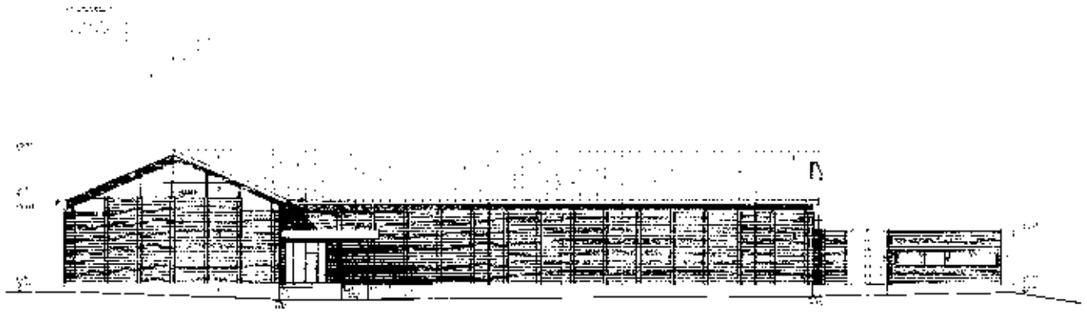

KUVA 347

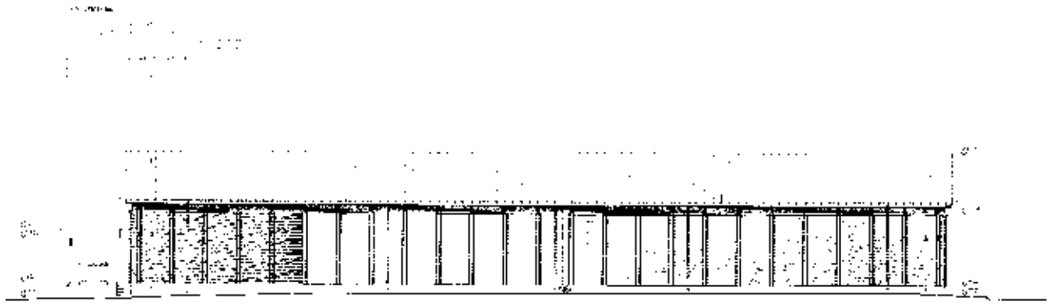

KUVA 348

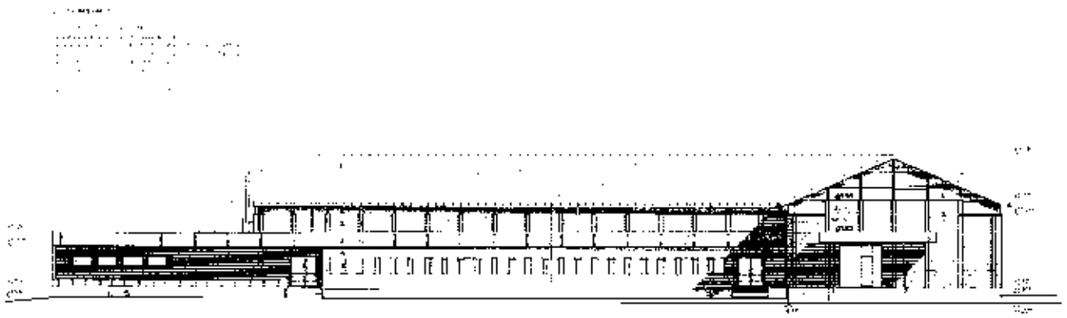

KUVA 349

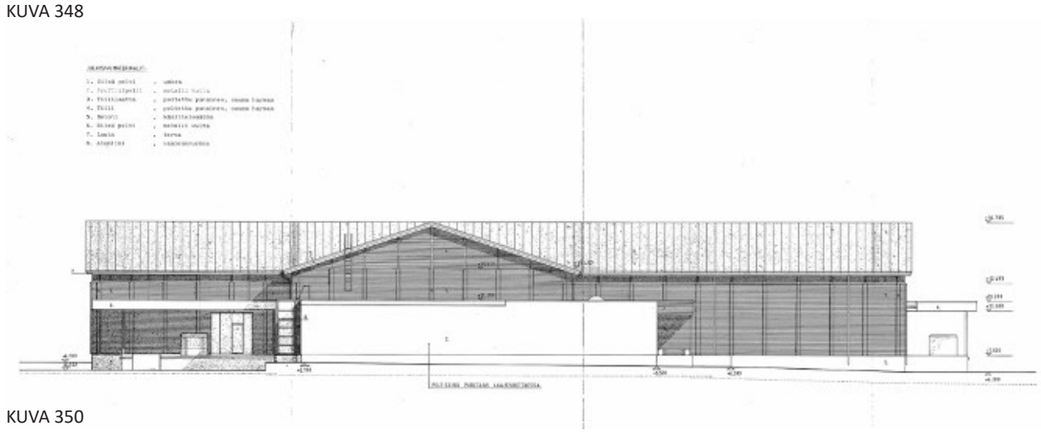

KUVA 350

6.3 RAK 19 VARUSVARASTO-SAUNARAKENNUS 1988

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. Pihlajaniemi / Vähäheikkilä / -
rakennusvaihe	. suunnittelu 1986. rakentaminen 1988
alkuperäiset suunnittelijat	. Arkkitehtitoimisto Aarne Ehojoki & Kumpp. Ky
kerrosluku	. I
bruttoala	. 2370 m2
kerrosala	. 2370 kem2
tilavuus	. 13155 rm3
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
julkaisut, tutkimukset	. -

käyttöhistoria

Kasarmin varustevarasto siirtyi kasarmin ruokalalaajennuksesta 1988 uuteen varusvarasto-saunarakennukseen, joka sijaitsi kasarmin edessä olevan kentän itäpuolella. Uudisrakennuksen suunnitteli Arkkitehtitoimisto Aarne Ehojoki & Kumpp. Ky 1986 ja rakennus valmistui 1988. Samalle päivälle 2.4.1986 on päivätty myös Ehojoen suunnittelemat kaksi kylmävarastoa.

Uudisrakennus sisälsi korkeaa varastotilaa (keskusvarasto, lounais-koillissuuntaisessa siivessä), varusteiden vaihto- ja huoltotiloja, henkilökunnan toimisto- ja sosiaalitiloja sekä sauna- ja pesutiloja. Suurimmat tilat ovat keskusvarasto ja vaihtovarasto. Lounaispäässä on saunaosasto, joka koostuu kahdesta saunayksiköstä puku-, pesu- ja löylyhuonetiloineen. Pukutiloissa on 38 kaappipaikkaa / tila.

1988-	varusvarasto, saunarakennus
2008-16	Merivoimien 2. Logistiikkarykmentin varusvarasto, saunarakennus
2017-	tyhjänä
-	suunnitelmissa Laivaston soittokunnan harjoitustilaksi (2019)

korjaukset ja muutokset

Rakennukseen on tehty normaaleja vuosikorjauksia, saunaosaston pintakunnostuksia, valaisin-, viemäri- ym. teknisen varustuksen kunnostuksia ja kevyitä korjaustöitä.

muutos 2015: miesten saunaosasto jaettiin kahdeksi pienemmäksi (miesten ja naisten) osastoksi.[1]

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Rakennus sijaitsee kasarmirakennuksen kaakkoispuolisen kentän itäreunalla.
massoittelu: Rakennus on yksikerroksinen, pohjakaavaltaan T.
tilaratkaisu:
rakenneratkaisu: Rakennus on betonipilari-palkkirakenteinen, yläpohja on TT-laatasto, alapohjana on kantava teräsbetonilaatta. Julkisivut ovat betonikuorielementtejä.
julkisivut ja julkisivumateriaalit: Julkisivut ovat punatiililaattapintaisia betonikuorielementtejä ja matalalla, tasakattoisella osalla puhtaaksimuurattua punatiiltä. Punatiililaattaosilla elementtisaumojen peittona on valkoinen reliefiä muodostava pystypilasteri. Se lienee betonielementti, vaikkakin piirustuksiin materiaaliksi on merkitty tiili. Tiilipintaisten osien yläpuoliset julkisivunosat samoin kuin lastauslaiturin katoksen julkisivupinnat ovat ”kullan” väriseksi määritelty vaakaprofiilipeltiä. Saunaosaston pääty on samanlaista pystyprofiilipeltiä. Julkisivukuviin on merkitty näihin teksti ”peltiseinä puretaan laajennettaessa”.

RAK 19 VARUSVARASTO-SAUNARAKENNUS

KUVA 344-350: SUUNNITELMAPIIRUSTUKSET, ARKKITEHTITOIMISTO AARNE EHOJOKI & KUMPP. KY, 1986.

KUVA 351

KUVA 352

KUVA 353

KUVA 354

KUVA 355

KUVA 356

kattomuoto ja katemateriaalit: Kattomuoto on korkeilla ja syvyydeltään leveillä osilla harjakatto ja toimistotilan ja saunaosaston kohdalla tasakatto.
sisätilojen materiaalit: Varusvaraston jakaa varasto- ja asiointiosaan metalliverkkoseinä. Tiskissä on keltaiseksi pinnoitettu etulevy ja muottivanerikansi. Lattia on vaalean harmaata mosaiikkibetonilaattaa. Katto on verhottu ecophon-tyyppisellä vaimennusvillalevyllä. Korkeammassa varustevarasto-osassa betoninen TT-laatta on näkyvissä ja lattia on vaalean harmaa massalattia. Väliseinät ovat puhtaaksi muurattua kahi-tiiltä. Valaisimet pintaan kiinnitetty loisteputkivalaisin. Matalat teräsrunkoiset istuinpenkit, joissa keinonahkainen istuinosa ja erillinen keinonahkainen selkänojaosa. Työhuoneet ovat syviä, kahden ikkunan luonnonvalaisemia tiloja. Ovet ovat viileän vihreitä laakaovia. Seinäpinnat ovat maalattua kahi-tiiltä, lattiapinta muovimattoa, jalkalista ruskea pieni jalkalista, ikkunat ja niiden välinen tuuletusluukku ovat luonnon puun värisiä. Kattopinta on levykatto.
Puku- ja pesutiloissa (á 12 henkeä) on keskellä kiinteä, keraamisen laatoin verhottu pitkä penkkitaso. Teräspeltikaappien ovet ovat tumman sinisiä ja muutoin expamet-verkkoseinäisiä, edessä irtopenkit, joissa on lakattu harvalautataso. Pukuhuoneiden seinät ovat maalattua kahi-tiiltä, pesutiloissa valkoista vaakasuuntaista keraamista laattaa, johon on tehty kaksi sinistä vaakanauhaa (kumpikin kahden laatan korkuinen). Lattiat ovat vaalea nappulapintaista neliölaattaa. Alakatto pinta on luonnonväristä mänty- tai kuusipaneelia. Pesuhuoneessa suihkujen alla on leveät ritiläsäleiköillä varustetut lattiakaivolinjat.
Löylyhuoneiden lattiapinnat ja kahden ensimmäisen tason pinnat ovat vaaleaa nappulapintaista neliölaattaa. Tasojen etupinnat ja seinäpintojen alaosat laudekorkeuteen asti valkoista keraamista laattaa. Seinien paneloidut osat sekä alakattopinta ovat vaakapaneloitua mäntyä tai kuusta. Kummassakin löylyhuoneessa on kaksi sähkökäyttöistä kiuasta suojakaiteen takana.
talotekniikka: 1980-luvun talotekniikka.
kiinteä sisustus: Pesu- ja pukuhuoneiden keraamisen laatoin verhotut penkkitasot, löylyhuoneiden lauteet.
irtokalustus: -
taideteokset: -

KUVA 351-356: JULKISIVUT, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

KUVA 357

KUVA 358

KUVA 359

KUVA 360

KUVA 361

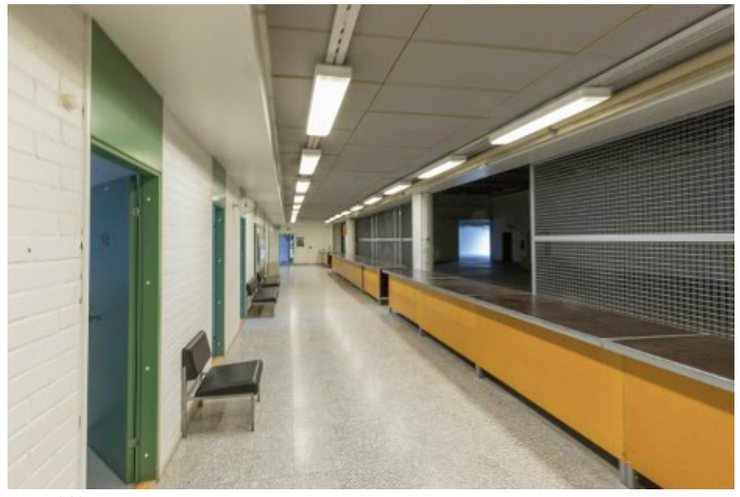
KUVA 362

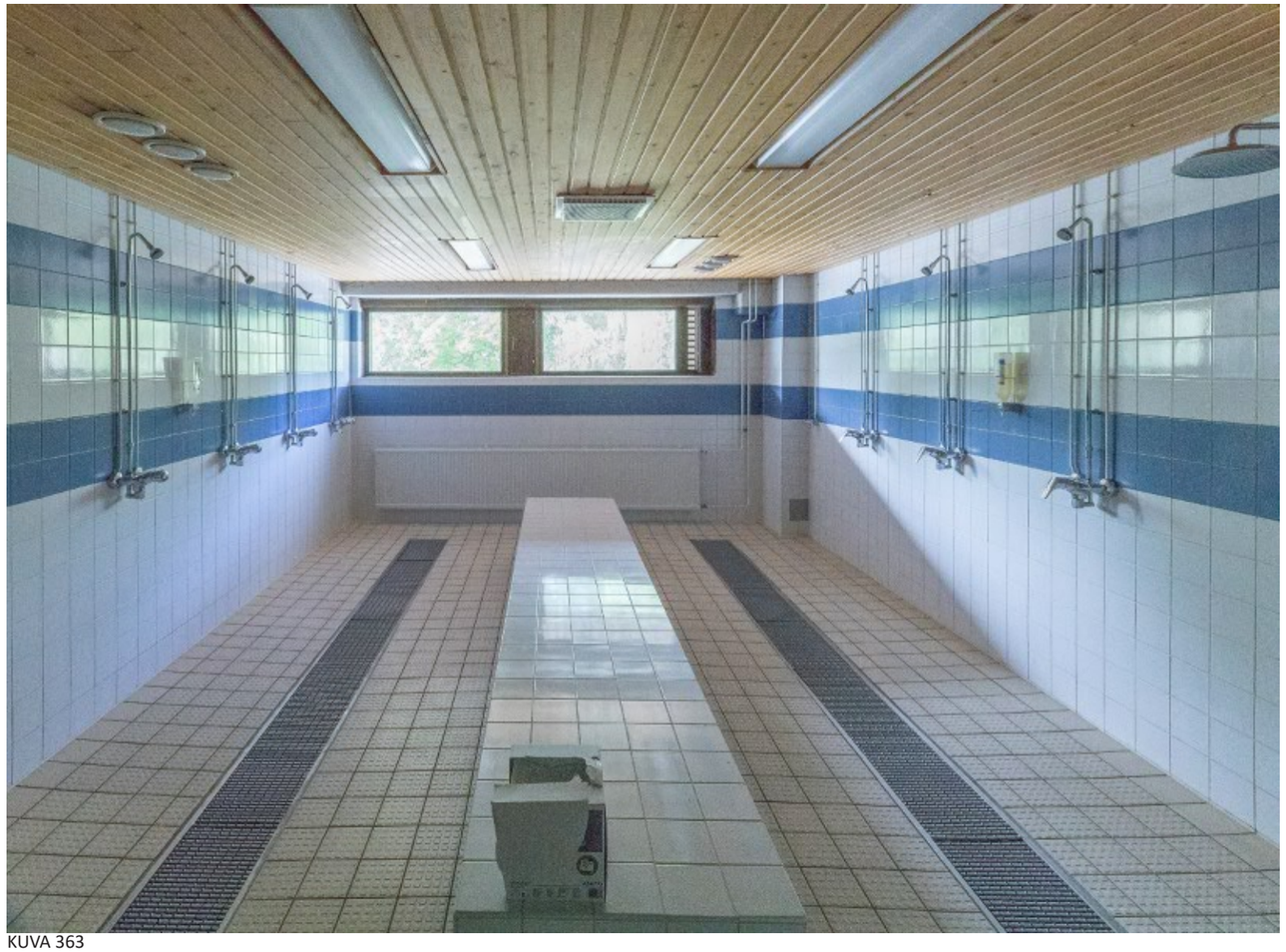
KUVA 363

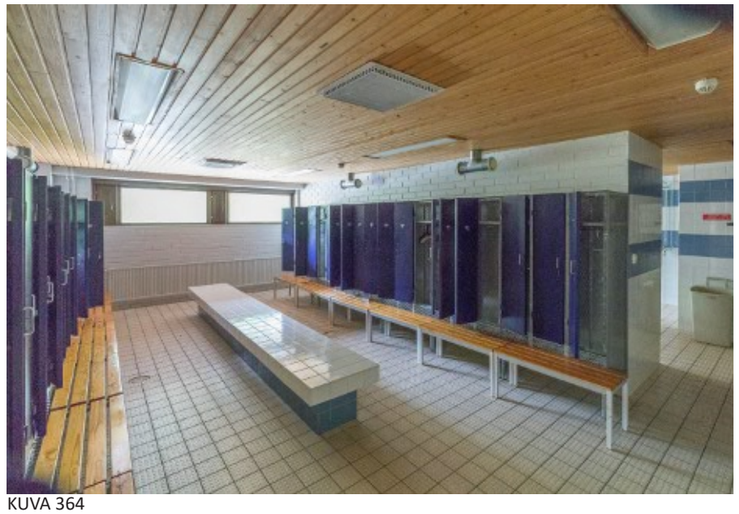
KUVA 364

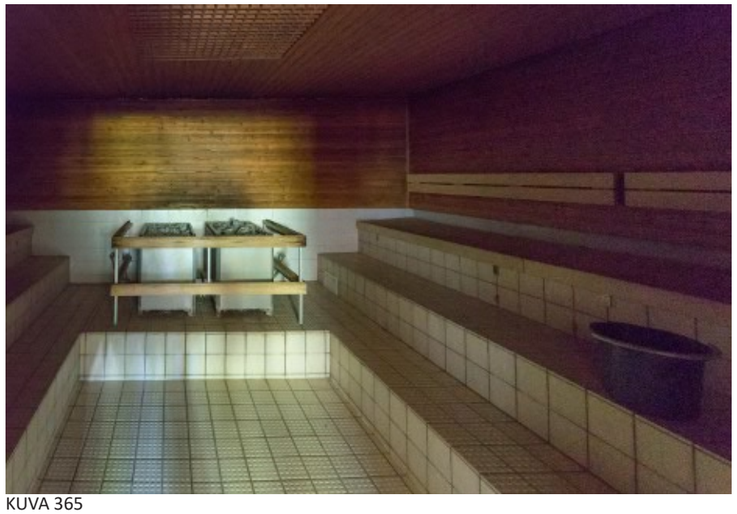
KUVA 365

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Rakennus on säilynyt ulkoasultaan. Sisätiloissa on tehty tilamuutoksia.

käyttötarkoitus: Laajennus on säilynyt käyttötarkoituksessaan. Nyt 2019 tyhjillään.
historia: Rakentamisajankohta on hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Julkisivut ovat säilyneet mutta teknisesti ikääntyneet.
interiöörit: Sisätilat ja kantavat rakenteet ovat säilyneet hyvin.
ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on säilynyt.

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Rakennus on osa kasarmialuekokonaisuuden 1980-luvun vaihteen kerrostumaa, mutta se ei ole historiallisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävä.
kaupunkikuvallinen merkitys: Rakennus ei ole kaupunkikuvallisesti merkittävä.
rakennushistoriallinen merkitys: Rakennus ei ole rakennushistoriallisesti merkittävä.

Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmialue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Puolustushallinnon korjausrekisteri.

KUVA 357-365: SISÄTILAT: VARUSTEVARASTO, PUKU- JA PESUTILAT, LÖYLYHUONE, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

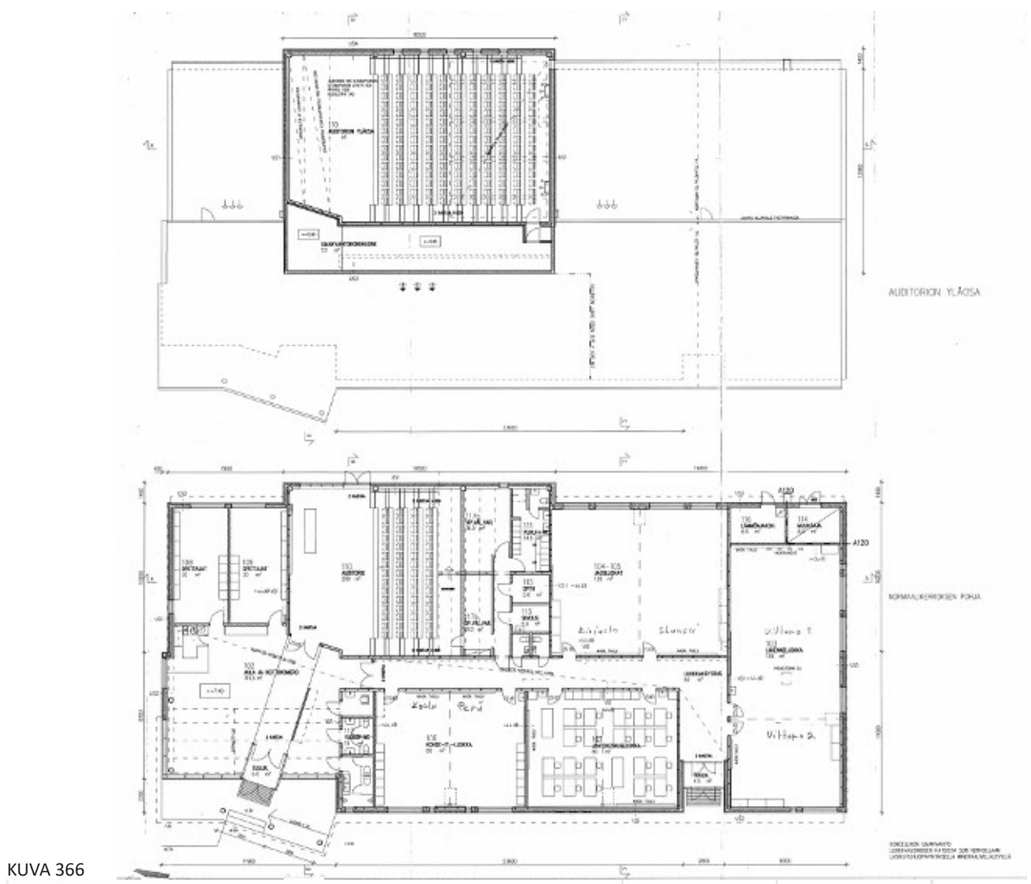

KUVA 366

KUVA 367

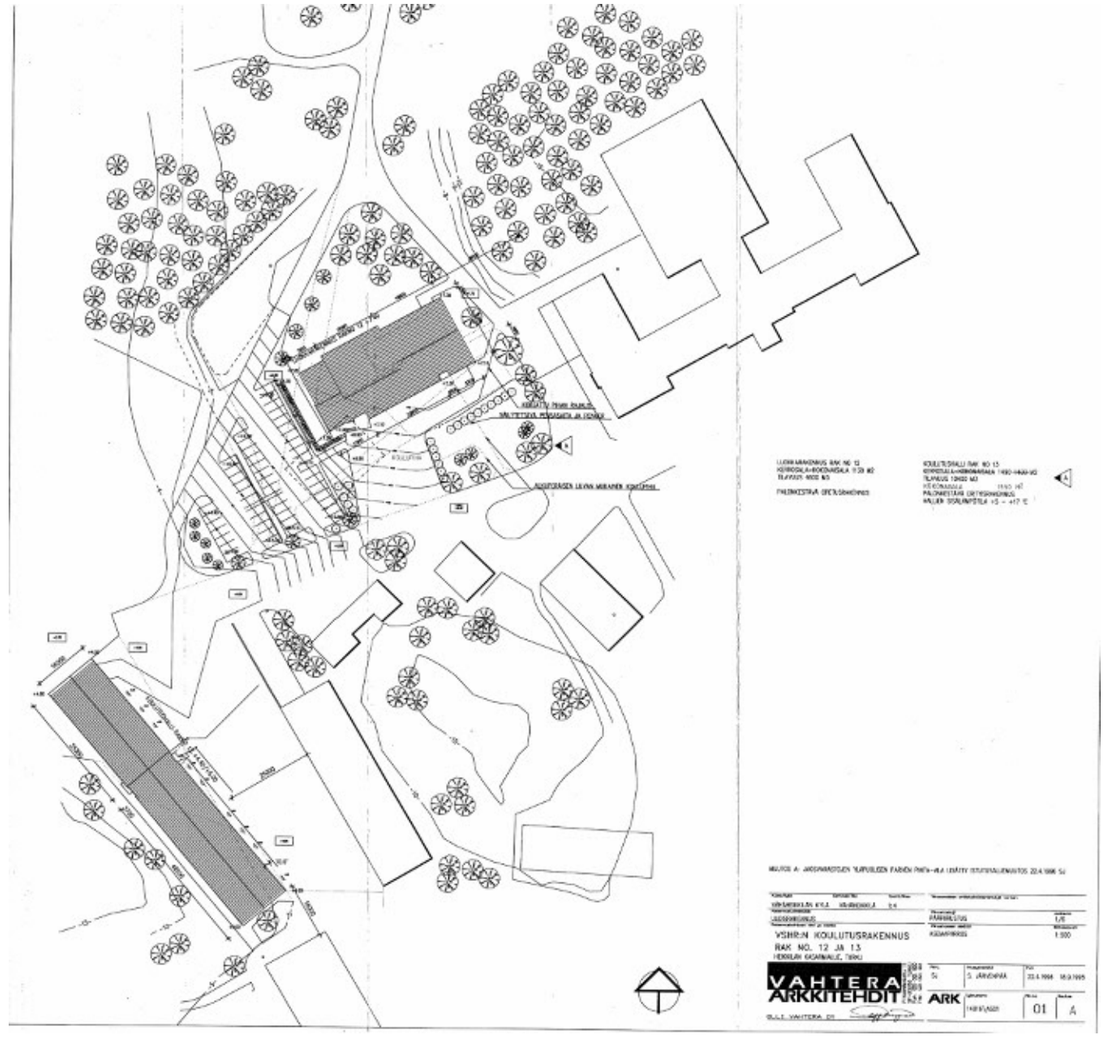

KUVA 368

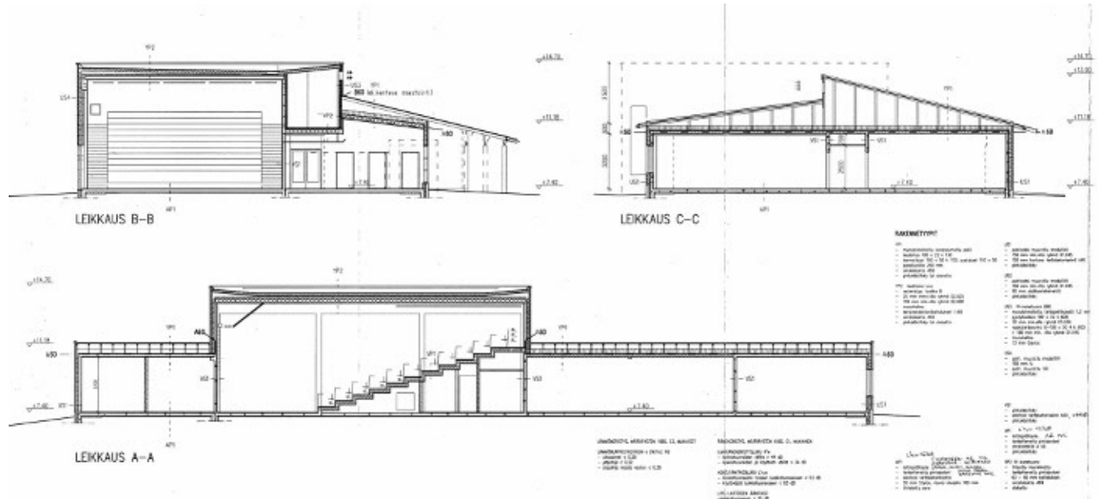

KUVA 369

6.4 RAK 12 LUOKKARAKENNUS 1996

osoite	. Rykmentintie 25, Heikkilä
kaupunginosa / kortteli / tontti	. 044 Pihlajaniemi / Vähäheikkilä / -
rakennusvaihe	. suunnittelu. rakentaminen 1995-96
alkuperäiset suunnittelijat	. arkkitehti Vahtera Arkkitehdit oy
kerrosluku	. I
bruttoala	. 1130 m2
kerrosala	. 1130 kem2
tilavuus	. 4600 rm3
asemakaavatilanne	. kaavatunnus 853 15/1942, vahv. 30.3.1946, yleisten rakennusten alue (ei kaavamerkintää)
suojelutilanne	. ei suojeltu asemakaavassa . Maakuntakaavan 2002 erityisalue (valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittävät alueet puolustusvoimien toiminnoille), suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus SR853024 (1910-l. klassistiset rakennukset) . Yleiskaava 2020 (voimassa) E erityiskohde (aluekokonaisuus) . Yleiskaava 2029 (luonnos) RKY-kohde (aluekokonaisuus). Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen. . Museoviraston RKY2009-luettelo: valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
julkaisut, tutkimukset	. -

käyttöhistoria

Luokkarakennuksen pääpiirustukset on päivätty 20.9.1995 ja ne on laatinut Vahtera arkkitehdit (Olli Vahtera oy), pääsuunnittelijana Seppo Järvenpää. Talo vihittiin käyttöönsä kesäkuussa 1996 [1]. Vahtera oy suunnitteli myös samanaikaisen koulutushallirakennuksen. Luokkarakennuksen rakennutti Turun kaupunki. Tämä perustui puolustusministeriön ja kaupungin välillä tehtyihin maa-alueluovutuksiin.

Auditorio sai alun perin nimekseen Jarkka-Sali, nyttemmin nimi on Pohjanmaa. Luokkien nimet annettiin sodanajan tuliasemapaikkojen mukaan[2]: kohde-IT-luokat Keula ja Perä, liikenneluokat Uittamo 1 ja Uittamo 2 kuten myös kirjasto ja jaosluokka Skanssi olivat yhdistettävissä. Lisäksi luokkatiloihin kuului johtokeskusluokka.

Rakennuksen käyttöhistoria on säilynyt samana, ja se on ollut puolustusvoimain käytössä. Ulkopuolisia käyttäjiä ei ole ollut.

1996- puolustusvoimien koulutustila
2008- Merivoimien Esikunta, koulutustila

korjaukset ja muutokset

Teknisiä korjauksia, ei tilamuutoksia.

nykytilan kuvaus

liittyminen lähiympäristöön: Uusi luokkarakennus rakennettiin pääkasarmin länsipuolelle ja siihen liittyvä koulutushalli luokkarakennuksen lounaispuolelle paikalle, jossa aikaisemmin oli ollut varastorakennuksia sekä tykkihalli.
massoittelu: Rakennus on 1-kerroksinen ja pohjakaavaltaan suorakaide, jota muotoa sisäänkäynti rikkoo. Auditorio kohoaa pulpettikattoja korkeammaksi.
tilaratkaisu: Keskikäytävällinen koulutustalo, jossa luokkatilat jakaantuvat keskikäytävän molemmin puolin. Lounaispäässä on aulaan työntyvä tuulikaappi, sisääntuloaula ja kahvio. Suurin tila on 165 istumapaikan ja 200 m2:n katsomo, jossa on nouseva katsomo. Rakennuksen suorasta kulmasta poikkeava sisäänkäyntiaula-kahvion ja tuulikaapin suunta johdattaa auditorion ovelle. Aulan yhteydessä on kahviotila keittiöineen sekä kaksi opettajainhuonetta.
rakenneratkaisu: Teräsbetonirakenteinen ja maanvarainen rakennus. Yläpohja muodostuu ontelolaattapalkistoista.
Sisääntulon kohdalla vesikattoa kantaa neljä pilaria.
julkisivut ja julkisivumateriaalit: Julkisivut ovat vaaleankeltaista puhtaaksi muurattua moduulitiiltä. Konesaumattu peltikatto, räystäskourut ja syöksytorvet ovat mustia. Sisäänkäyntien yläpuoliset vaakapaneloinnit ovat valkoisia. Sisäänkäyntiä kahviota ja aulaa on korostettu ja avattu ympäristöönsä korkein ikkunoin, joiden yläpuolella on modulaarinen valkoinen vaakasuuntainen julkisivulevytys päälle asennetuin listoituksin. Ulko-ovet ovat terästä karmin päälle kiinnitetyin vaakateräslistoin.

RAK 12 LUOKKARAKENNUS

KUVA 366-369: SUUNNITELMAPIIRUSTUKSET 1995. VAHTERA-ARKKITEHDIT. PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOKSEN PIIRUSTUSARKISTO TURKU.

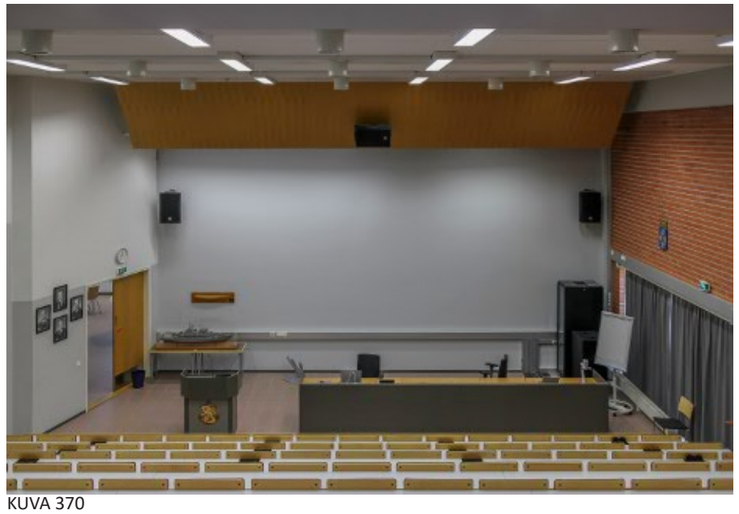
KUVA 370

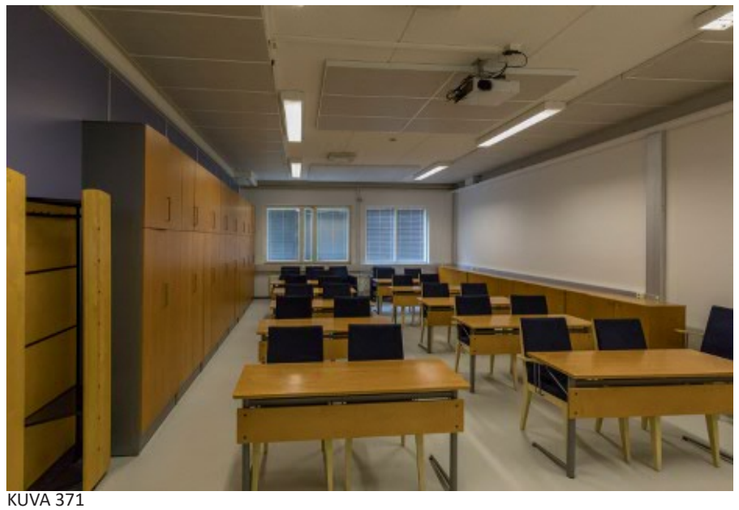
KUVA 371

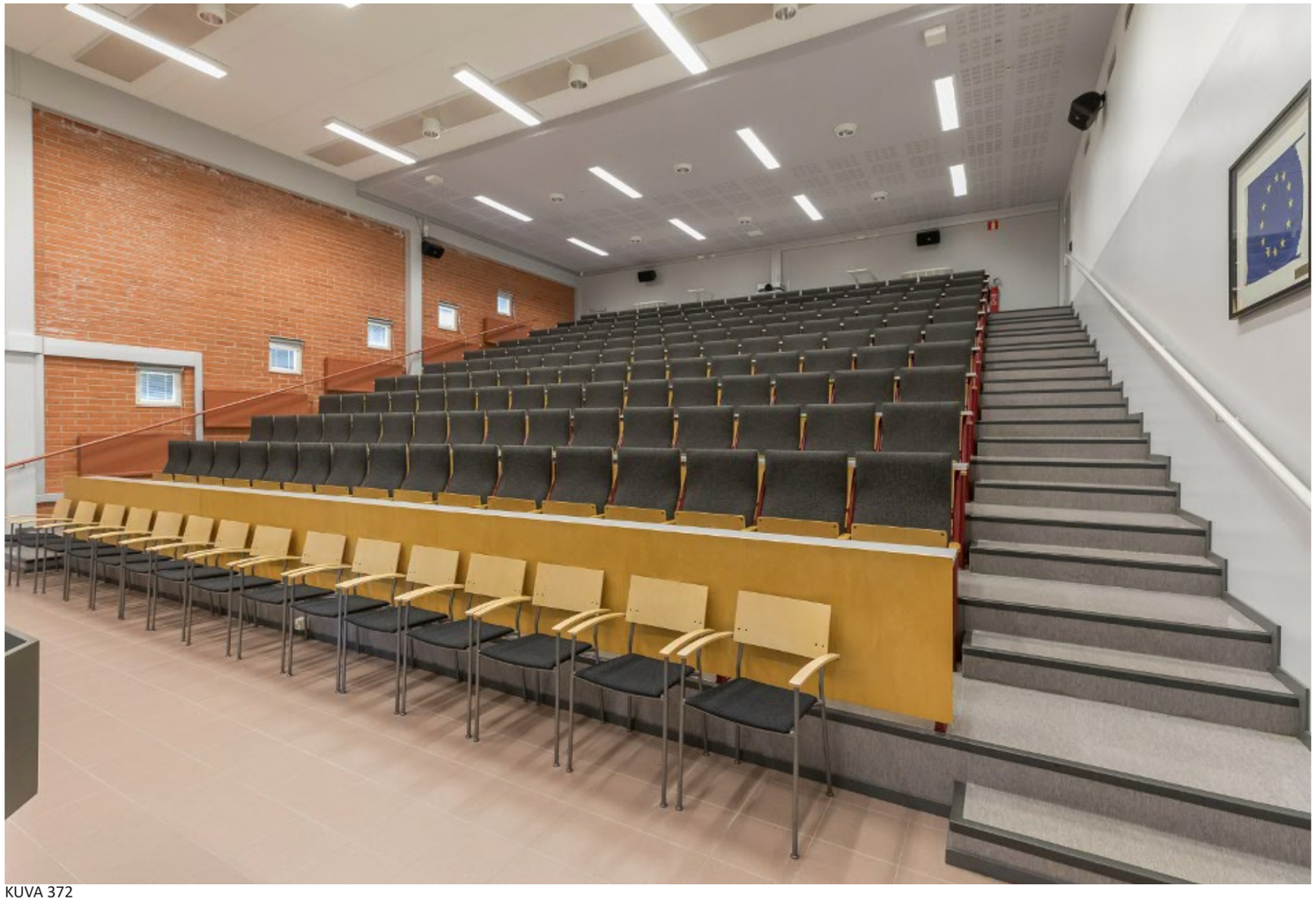
KUVA 372

KUVA 373

KUVA 374

KUVA 376

KUVA 375

KUVA 376

KUVA 366-376: JULKISIVUT JA SISÄTILOJA, AUDITORIO, KESÄKUU 2018. KUVAT LPR-ARKKITEHDIT OY.

kattomuoto ja katemateriaalit: Pulpettikatto, jossa on musta konesaumattu peltikate. Auditorion osalla on tasakatto.
sisätilojen materiaalit: Aulan lattia on punertavaa keraamista lattialaatta, kattopinnat pitkittäisrei'itettyä akustoivaa kipsilevyä. Auditorion seinäpinnat on valkoista ja harmaata tasoitepintaa. Lattiapinta on vaaleanruskea puristelaattaa. Salin katto on valkoinen kipsilevykatto pitkänomaisine akustisine rei'ityksineen, ja iv-puhaltimet ja loisteputkivalaisimet ovat pintaan asennettuina. Puhuja-alueella akustisena heijastimena on lakattu vaneripinta. Katsomossa lattiapinnat ovat vaaleanharmaat muovimattoa harmain muovikulmalistoin. Luokkatilojen lattiapinnat ovat vaalean harmaata muovimattoa.
Käytävän lattiapinta on tumman harmaata Norament-kolikkomattoa mustin muovijalkalistoin. Alakatto on T-peltilistakannatettua akustoivaa levyä, luokkatiloissa ontelolaatasto on osittain näkyvissä, osittain verhottu akustoivalla levyllä. Seinäpinnat ovat tasoitettuja ja valkoisia, huoneiden laakaovet harmaita.
talotekniikka: Moderni talotekniikka.
kiinteä sisustus: Auditoriossa on nouseva katsomorakenne penkkeineen, ja katsomon edessä yksinkertainen keskiharmaa levyrakenteinen puheenjohtajiston pöytä ja puhujapöytä. Luokkatiloissa on valkoisia magneettitauluja. Tiloja jakavat siirtoseinät ovat sinivioletteja. Auditorio oven oikealla puolella on luonnonkivinen kaatuneiden muistotaulu.
irtokalustus: Sisääntuloaulassa on tilaa jakavia lasisia ja metallirakenteisia vitriinejä, pitkiä puukantisia ruokailu/kahvilapöytiä ja tuoleja sekä muotomaailmaltaan suorakulmaisia sohvia ja sohvatuoleja. Luokkatiloissa on vaatenaulakoita, kaapistoja, pulpetteja ja verhoiltuja istuimia.
taideteokset: -

säilyneisyys, kerrostuneisuus

Luokkarakennus on säilynyt ulkoasultaan ja sisätiloiltaan hyvin, eikä siinä ole tehty olennaisia tilamuutoksia.

käyttötarkoitus: Rakennus on säilynyt käyttötarkoituksessaan koulutusrakennuksena ja on käytössä.
historia: Rakentamisajankohta on hahmotettavissa rakennusmuodossa ja materiaaleissa.
ulkoarkkitehtuuri, julkisivut: Julkisivut ovat hyvin säilyneet.
interiöörit: Sisätilat ja kantavat rakenteet ovat säilyneet hyvin.

ympäristö: Kaupunkikuvallinen ja -rakenteellinen rooli ja suhde lähiympäristöön on säilynyt.

merkittävyys

historiallinen ja kulttuurihistoriallinen merkitys: Luokkarakennus on osa kasarmialuekokonaisuuden 1990-luvun kerrostumaa, mutta se ei ole historiallisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävä.
kaupunkikuvallinen merkitys: Rakennuksen sijainnilla lähestymistien päätteenä on tärkeä kaupunkikuvallinen merkitys.
rakennushistoriallinen merkitys: Luokkarakennuksella ei rakennushistoriallisesti ole suurta merkitystä.

Kasarmialuekokonaisuus on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti. Kasarmialue on RKY2009-luettelossa aluekokonaisuutena ja Maakuntakaavassa 2002 suojeltavana ra-kennetun ympäristön kokonaisuutena SR853024
(1910-l. klassistiset rakennukset).

1 Alhonen 2003: 68
2 Alhonen 2003: 68

7.1 YHTEENVETO: ARKKITEHTUURIN JA KULTTUURIYMPÄRISTÖN SÄILYNEISYYS, MERKITTÄVYYS JA KAUPUNKIKUVALLINEN ASEMA

Heikkilän kasarmialue on kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti, maisemallisesti / kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti merkittävä kohde. Se on luetteloitu Valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (2009) aluekokonaisuutena, ja 1910-luvulla rakennusten osalta Maakuntakaavaan (2002) suojeltavana rakennetun ympäristön kokonaisuutena (SR853024).

arkkitehtuuri

Kaikissa kasarmialueen rakennuksissa on olemassaolonsa kuluessa käyttötarkoitus vaihdellut ja tilamuutoksia tehty.

Arkkitehtuurin säilyneisyyden sekä rakennushistoriallisen ja kaupunkikuvallisen merkittävyyden kriteerein Heikkilän kasarmin rakennukset voidaan jakaa kategorioihin:

A. Tärkein ja myös valtakunnallisesti merkittävä rakennus on itsestään selvästi **kasarmirakennus** (rak 01) (Alexander Jevsignejeff, 1915-17). Se on kantavilta rakenteiltaan, julkisivuiltaan, materiaaleiltaan, ikkunamaailmaltaan (jotka tosin ovat uudet mutta ulkolasin puitejaon osalta entisöidyt) ja tilajäsennykseltään parhaiten säilynyt, vaikkakin ulko-ovet, väliseinät, sisäpinnat ja alakatot (myös korkeusasemaltaan) ovat uudet. Toisaalta kerroksellisuutta tuovat ne porrastilat, jotka ovat alkuperäisiä, ja ne porrastilat, jotka ovat peräisin vuodelta 1970. Kasarmirakennus on siis rakennushistoriallisesti ja arkkitehtonisesti merkittävä, vaikka interiööreissä onkin tehty tilamuutoksia, originaalimateriaalia ei paljon ole jäljellä eivätkä interiöörit näin ollen enää voi olla suojelun kohde. Kasarmirakennus on arvokas kulttuurihistoriallisesti edustaessaan venäläistä kasarmiarkkitehtuuria ja ollessaan todennäköisesti viimeinen autonomian ajan venäläisten rakentama rakennus Suomessa. Sen kaupunkikuvallinen asema maamerkkinä ja keskipisteenä edessä avautuvine kenttineen on hallitseva ja edelleen säilynyt. Vaikkakin maisema toisaalla on vähitellen sulkeutunut puuston kasvaessa, on tärkeää huolehtia kasarmirakennuksen edessä olevasta maisematilasta.

B. Merkittäviä kasarmikokonaisuuden ja alkuperäisen aikakerrostuman osia ovat **radioasema** (rak 52, 1917), **kouluttajarakennus** (rak 04, entinen sauna- ja pyykkituparakennus, 1918), **kouluttajarakennus 2** (rak 05, entinen asuin- ja poliklinikkarakennus, 1917) ja **turvatalo** (rak 06, talli- ja majoitusrakennus, 1917). Ne edustavat kaikki ainakin detaljiikaltaan (ikkunat, kiviaineiset räystäät) samaa 1910-luvun klassistista arkkitehtuuria mutta vaatimattomammin kuin kasarmirakennus, ja ne ovat kaikki kokeneet useita käyttötarkoitus- ja tilamuutoksia. Kaupunkikuvallisesti ne tukevat päärakennusta vaikkakaan eivät itse sijaitse dramaattisesti näkymien päätteenä.

C. **Sotilaskoti** (rak 32, Osmo Lappo, 1953-54) edustaa kasarmikokonaisuuden 1950-luvun aikakerrostumaa. Näistä sotilaskodissa on sijoitukseen, materiaalinkäyttöön, rakenteellisuuteen ja päätilan luonteeseen liittyviä ansioita, joiden vuoksi se edustaa hyvin rakentamisajankohtansa orgaanista, pehmeää funktionalismia. Sali on arkkitehtonisesti vaikuttava. Maastoon sopeutuvana rakennuksena sen kaupunkikuvallinen rooli ei ole kovin näkyvä, mutta toisaalta talosta avautuvat näkymät kohti Pitkäsalmea liittävät sen ympäristöönsä. Sotilaskoti on myös suunnittelijansa Osmo Lapon arkkitehdin uran ensimmäinen itsenäinen työ, ja myös siksi sillä on myös rakennushistoriallista arvoa. Sotilaskotiin vartavasten tehdyillä Harry Kivijärven freskolla ja Heikki Häiväojan reliefillä on taiteellista arvoa sekä taideteoksina että osana rakennuksen interiööriä.

D. Myös **vanha esikuntarakennus** (rak 50, 1958) 1950-luvun aikakerrostumaa ja arkkitehtuuria. Se on kuitenkin pääporrasta ja sen detaljiikkaa lukuun ottamatta rakennuksena melko arkinen, ja sen rakennushistoriallinen arvo on sotilaskotia vähäisempi. Sillä ei ole myöskään aktiivista kaupunkikuvallista roolia.

E. Ajallisesti seuraavaa kerrostumaa edustaa **ruokala** (rak 09, 1967-70) ja samaan aikaan rakennettu tykkihalli (rak 10, 1970, ei mukana tässä selvityksessä) (molemmat Terttu ja Heikki Suvitie). Niiden arkkitehtuuri on järjestelmällistä, minimalistista ja rationalistista (myös toteutustekniikaltaan). Ruokalan tilallinen ja rakenteellinen jäsennys on abstraktilla tasolla sukua pääkasarmin klassismille ja rationalismille, ja se asettuu myös symmetrisesti päärakennuksen suhteen ja sen taakse. Sillä on siis omaa arkkitehtonista arvoa, vaikka sen suhdetta kasarmirakennukseen voi pitää näkökulmasta riippuen joko modernina, ajallista kerrostumaa lisäävänä tulkintana kasarmin klassismista, tai päinvastoin kiistanalaisena, miljööseen sopimattomana, purettavaksi valmiina siipenä. Ruokalalla ei oikeastaan ole minkäänlaista kaupunkikuvallista roolia. Sen tieltä on kuitenkin louhittu suuri määrä kalliota aiheuttaen ikuisen ruhjeen, mikä vaurio on ratkaistava arkkitehtonisesti ja ympäristöllisesti siinä tapauksessa, että ruokalarakennus puretaan.

F. 1980-luvun rakennuksilla, **esikuntarakennuksella** (rak 20, 1984-87), **varusvarastosaunarakennuksella** (rak 19, 1986-88) ja **kylmävarastoilla** (rak 21,22, 1989, ei mukana tässä selvityksessä) (kaikki Arkkitehtitoimisto Aarne Ehojoki & Kumpp. Ky) ei ole suurta arvoa arkkitehtonisesti tai rakennushistoriallisesti, joten on vaikea nähdä niillä merkitystä myöskään kasarmialueen osina oman ajankohtansa edustajinakaan. Esikuntarakennuksen paikalla voi sinänsä nähdä kaupunkikuvallista arvoa, sijaitseehan se kasarmille johtavan uudemman tien varrella näkyvällä paikalla. Kumpikaan rakennuksista ei edusta merkittävää vaihetta Ehojoen uralla tai arkkitehtuurissa.

G. 1990-luvun rakennukset, **luokkarakennus** (rak 12, 1996) sekä samaan aikaan rakennettu **koulutushalli** (ei mukana tässä selvityksessä) (molemmat Vahtera-arkkitehdit) muodostavat tuoreimman ajallisen kerrostuman. Luokkarakennus on arkkitehtonisesti, toteutukseltaan ja tekniseltä tasoltaan edellisen vuosikymmenen rakennuksia korkeatasoisempi, mutta ei oman aikakautensa rakennusten joukossa nouse poikkeukselliseksi. Luokkarakennuksen säilyminen on todennäköistä. Rakennuspaikka on kaupunkikuvallisesti tärkeä.

Päärakennuksen lisäksi ensimmäisiin rakennusvaiheisiin kuului useita puurakennuksia, mm. lentokonehalleja, parakkeja ja luiskia, jotka on kaikki purettu. Kasarmin lounaispuoleisella mäellä ollut teräsrakenteinen valvontatorni on purettu 2010-luvulla. Alueella on lisäksi kallioon louhittuja luolastoja sekä erilaisia armeijan toimintaan liittyviä rakennelmia.

kulttuuriympäristö

Kasarmialueen kulttuurimaisemassa vanhimmat rakennukset ja maisemaelementit ovat nykyisin tasapainoisessa vuorovaikutuksessa. Historiallisissa valokuvissa rakennukset ja karut kalliokukkulat nousevat kontrastisesti esiin ympäröivästä viljelysmaisemasta.

Vaikka viljelysmaisemaa on enää vain vähän ja suuri osa tästä on puskittunutta, ovat nyttemmin **metsäiset kalliokukkulat** edelleen tärkeitä aluetta jäsennöiviä elementtejä. Metsäkukkuloiden kasvisto ja puusto on rikasta. Kukkuloiden välistä aukeaa näkymiä myös kohti Pitkäsalmen vesipintaa.

Tärkein arkkitehtoninen maisemaelementti on **päärakennuksen edustan urheiluparaatikenttä**, joko kentän tai päärakennuksen julkisivun levyisenä aukeana. Sen säilyttäminen on tärkeää ja sen roolia voidaan vahvistaa kontrolloimalla rakennuksen edessä olevan puuston kasvua, jolloin pääjulkisivu ja maamerkkimäinen torni nousisivat paremmin esiin.

Kasarmialueen kasvistoa on vuosisatojen saatossa muovannut ihmisen kulttuurivaikutus. Luonnonkasvien siemenet ovat kulkeutuneet sotaväen mukana ja asuntojen yhteyteen on perustettu hyötypuutarhoja. Myöhemmin on istutettu koristepuita ja pensaita. Keskeinen päärakennuksen koillisen, kaakon ja lounaan puoleinen alue on hoidettu **puistomainen kokonaisuus jalopuineen**.

Kaupunkikuvallisesti tai maisemallisesti merkittäviä elementtejä ovat

- kasarmirakennuksen edessä aukeava urheilu-paraatikenttä
- kasarmirakennuksen ja urheilu-paraatikentän välissä oleva puurivi (jonka uusimista ja matalana pitämistä tulisi harkita)
- luokkarakennuksen pohjoispuolella oleva puutarhamainen jalopuuryhmä
- luokkarakennuksen eteläpuolinen puistomainen alue vanhoine jalopuineen
- metsäkukkulat puustoineen ja pensaineen, erityisesti kasarmirakennuksen lounais- ja luoteispuoleiset kukkulat
- näkymät Pitkäsalmelle
- ns. santsikivi (joka on tämän selvitysalueen ulkopuolella)
- Rykmentintieltä kohti luokkarakennusta linjautuva suora tie ja näkymä.

8.1 liite: ajoituskaavio

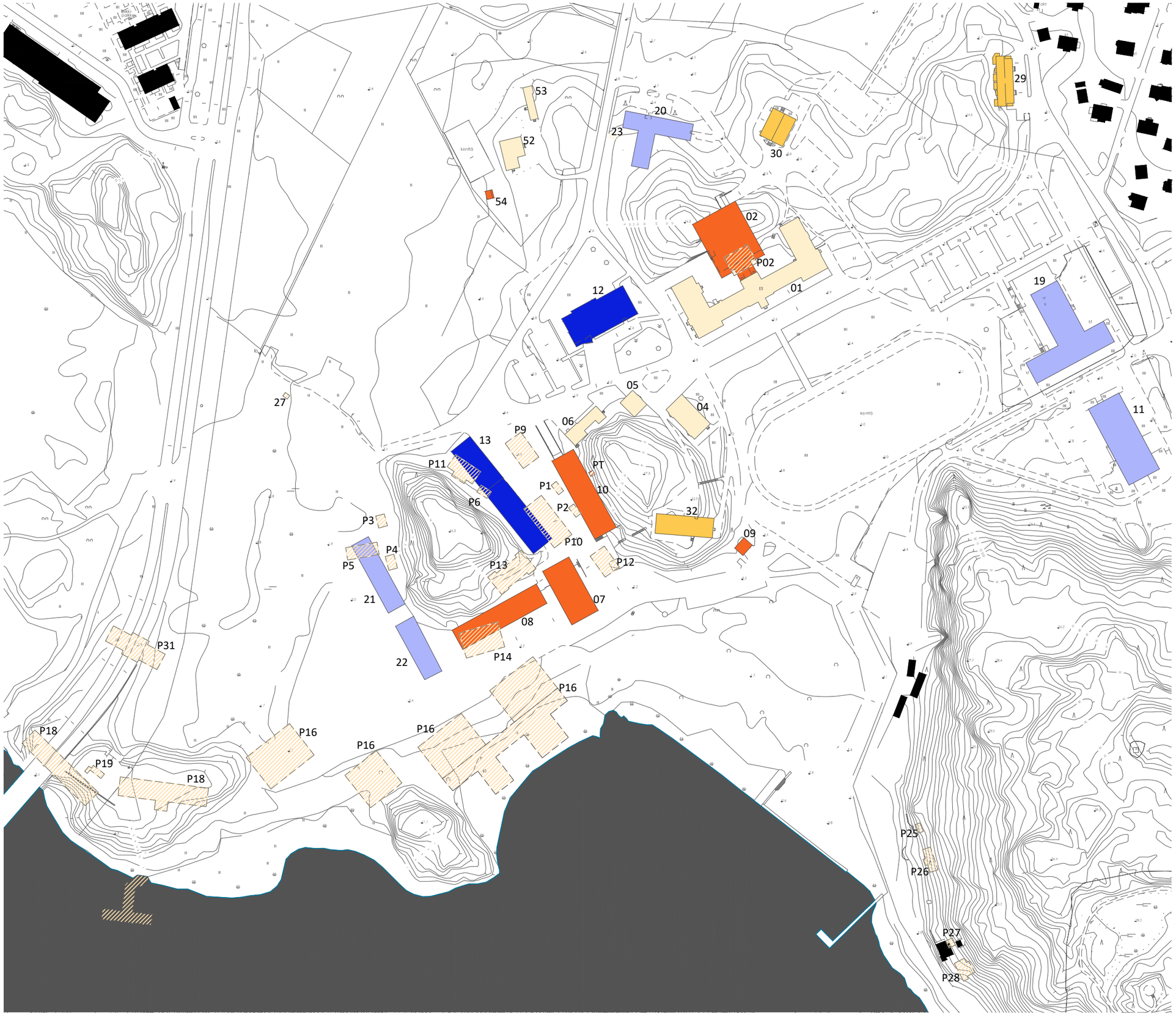

HEIKKILÄN KASARMIALUE

01 Kasarmirakennus v.1917
02 Ruokalarakennus v.1970
04 Kouluttajarakennus v.1918
05 Kouluttajarakennus 2,
ent. poliklinikkarakennus v.1917
06 Turvatalo v.1920
07 Autohuoltola v.1970
08 Autokatos v.1979
09 Varusmiesten autohuoltamo v.1970-l.
10 Tykkihalli v.1970
11 Korjaamohalli v.1982
12 Luokkarakennus v.1996
13 Koulutushalli v.1996
19 Varusvarasto-saunarakennus v.1988
20 Esikuntarakennus v.1987
21 Kylmävarasto v.1989
22 Kylmävarasto v.1989
23 Valvontakontti v.1990
30 Esikuntarakennus vanha IT v.1952
32 Sotilaskoti v.1954
52 Koulu, simulaattoritalo v.1917
53 Huoltamo, Lennokkihuoltola
54 Saunarakennus v. 1970-luku ?

PURETUT RAKENNUKSET

P02. Patteriston viestivarasto
P09. Patteriston varusvarasto
P10. 1. ja 2. Patterin tykkihalli
P11. Varasto
P12. Asunto
P13. Patteriston asevarasto
P14. Varasto
P16. Lentokonehangaari, varasto
P17. Vanha asuinrakennus
P18. Rantakasarmi, aluksi 2.Patteri
P19. Käymälä
P23. Varasto
P25.-P28. Vanhoja asuntoja
P31. Vanha kellari
P1.-P6. Varastoparakkeja
PT Tähystystorni

1. RAKENNUSVAIHE 1915-1917

2. RAKENNUSVAIHE 1950-1955

3. RAKENNUSVAIHE 1970-1979

3. RAKENNUSVAIHE 1980-1989

3. RAKENNUSVAIHE 1995-1996

RAKENNUSVAIHE 1915-1917 - PURETUT

RAKENNUSVAIHE 1970-1979 - PURETUT

8.2 liite: kulttuuriympäristö- ja maisemaelementit

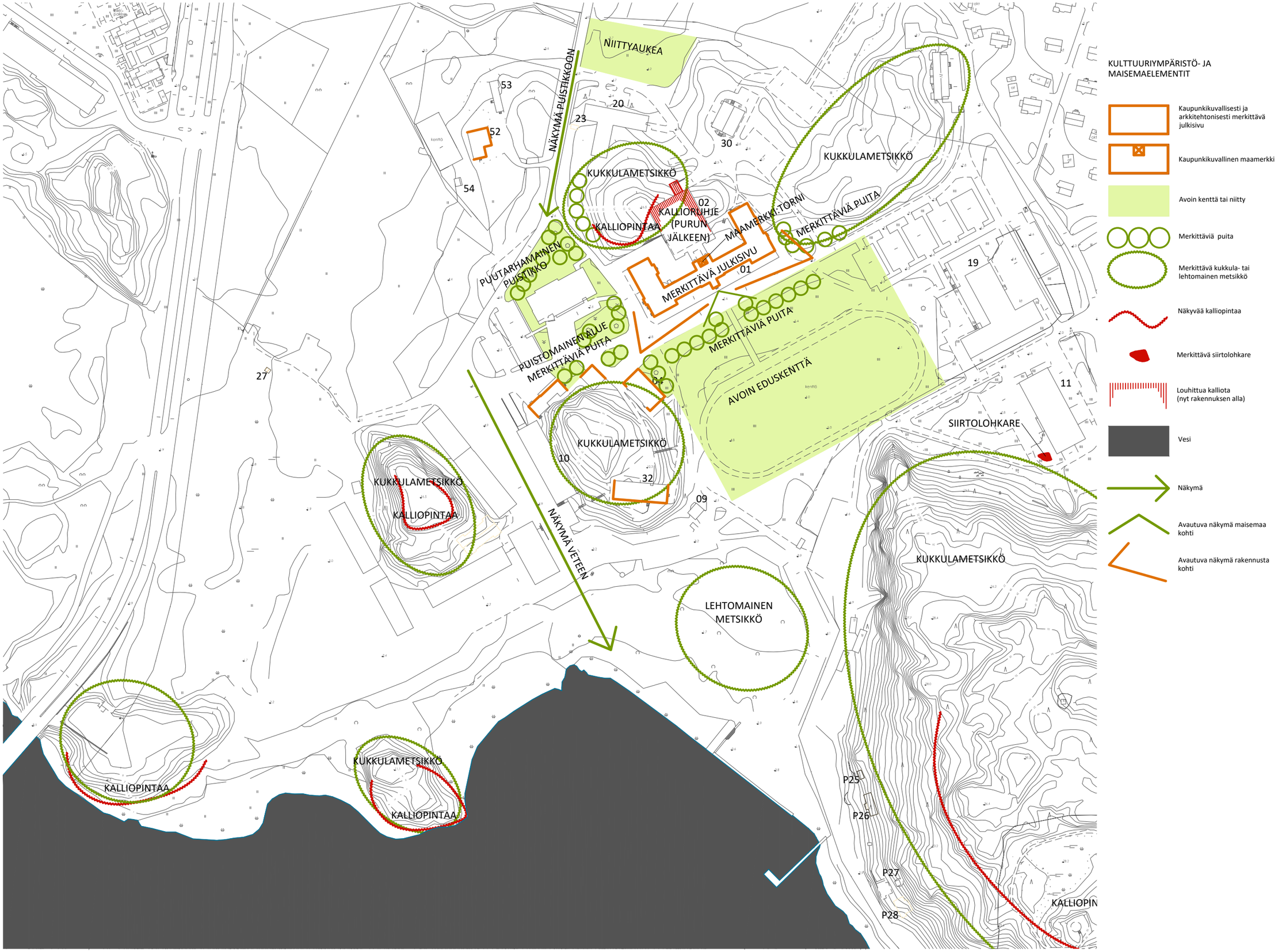

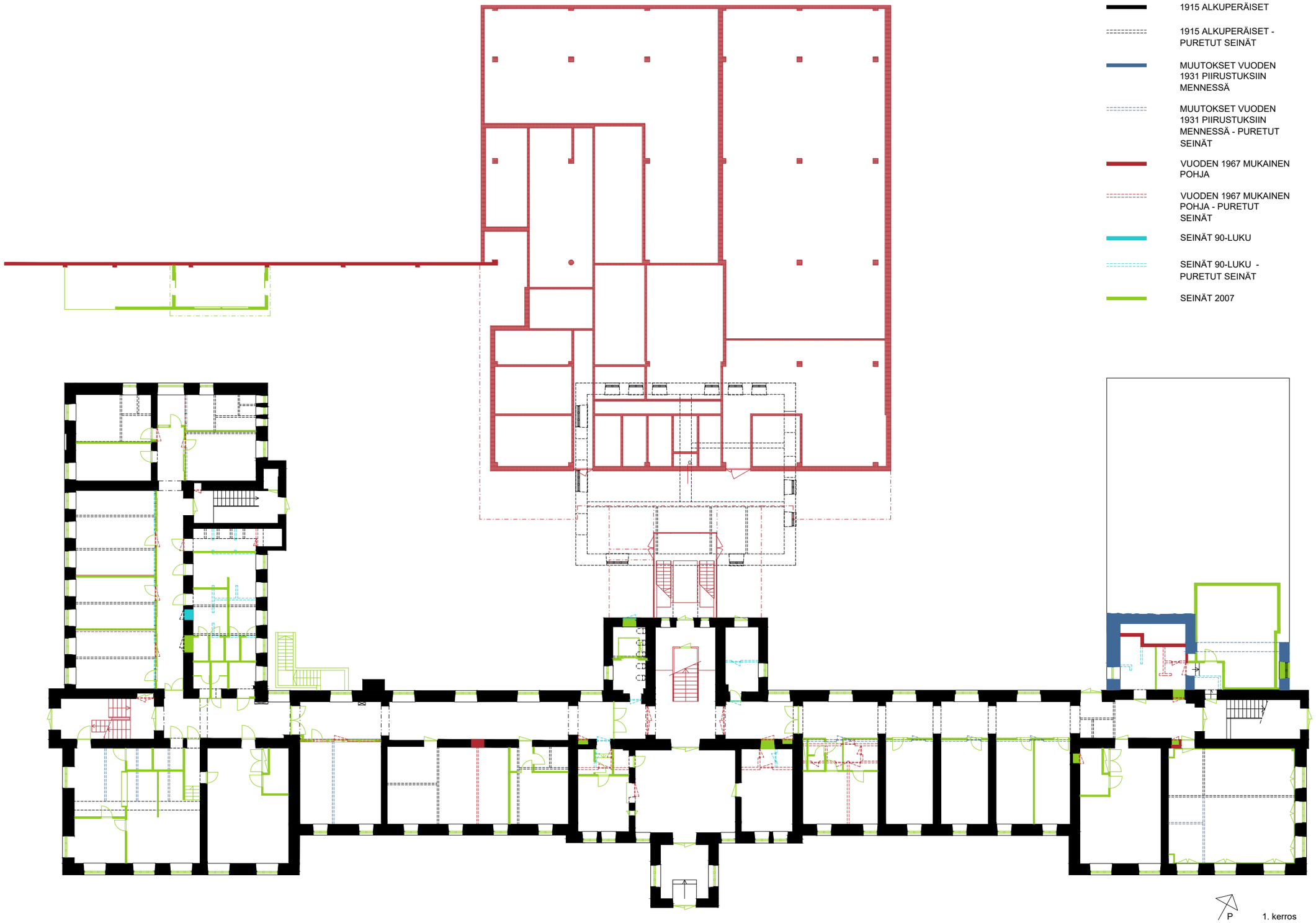
1915 ALKUPERÄISET
1915 ALKUPERÄISET - PURETUT SEINÄT
MUUTOKSET VUODEN 1931 PIIRUSTUKSIIN MENNESSÄ
MUUTOKSET VUODEN 1931 PIIRUSTUKSIIN MENNESSÄ - PURETUT SEINÄT
VUODEN 1967 MUKAINEN POHJA
VUODEN 1967 MUKAINEN POHJA - PURETUT SEINÄT
SEINÄT 90-LUKU
SEINÄT 90-LUKU - PURETUT SEINÄT
SEINÄT 2007
P
1. kerros

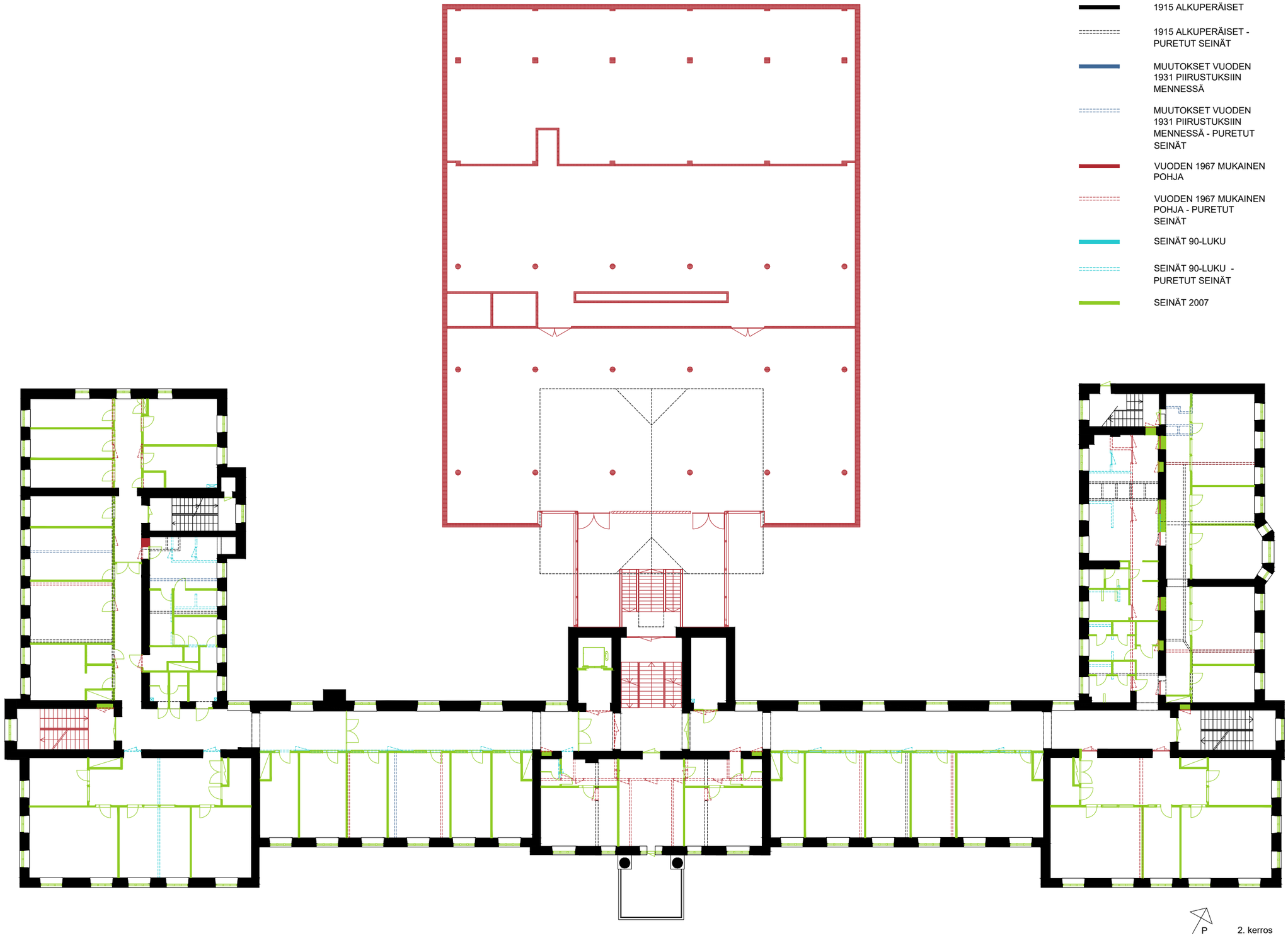

8.3 liite: kasarmirakennuksen ajoituskaaviot

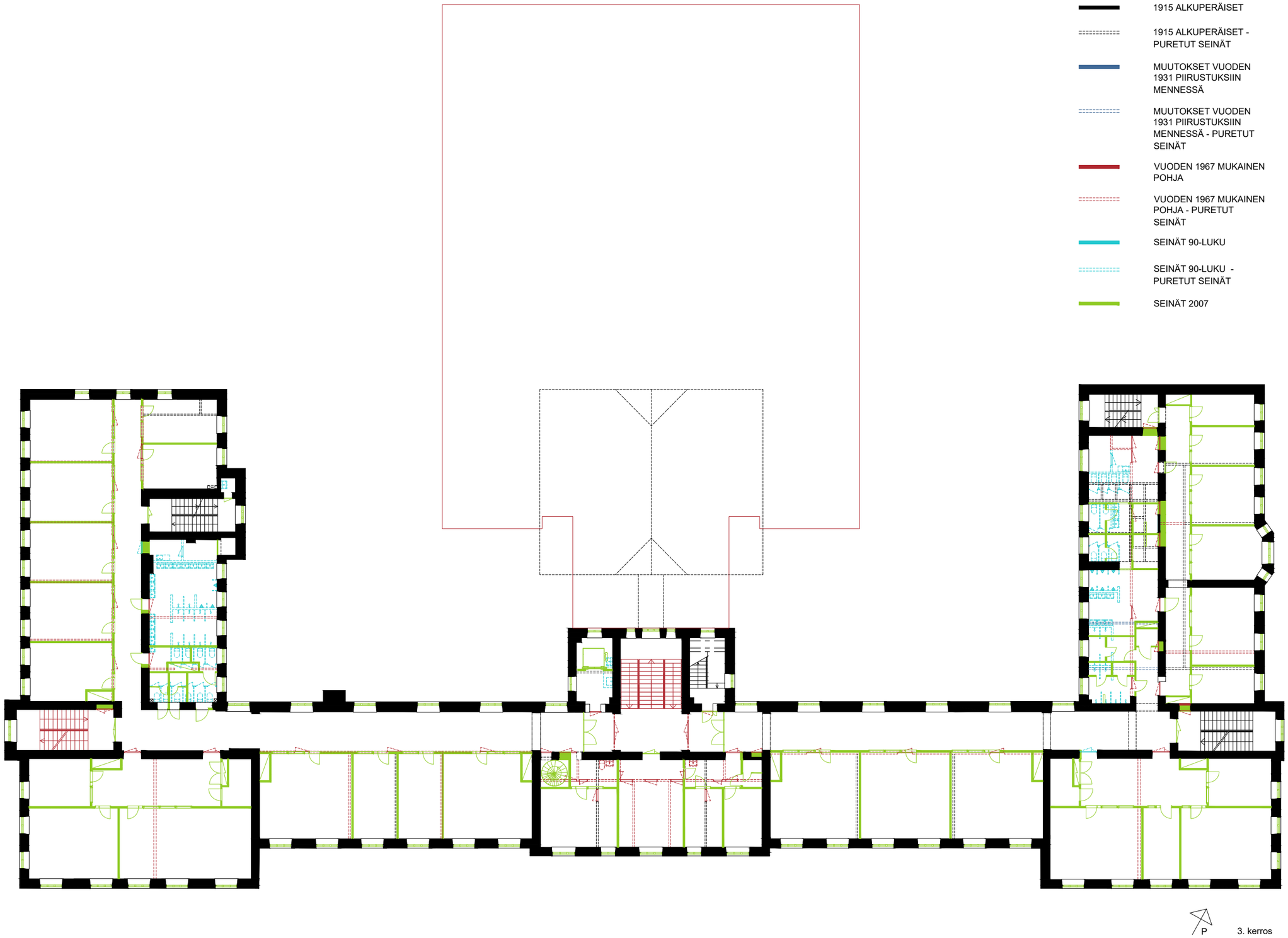
1915 ALKUPERÄISET
1915 ALKUPERÄISET - PURETUT SEINÄT
MUUTOKSET VUODEN 1931 PIIRUSTUKSIIN MENNESSÄ
MUUTOKSET VUODEN 1931 PIIRUSTUKSIIN MENNESSÄ - PURETUT SEINÄT
VUODEN 1967 MUKAINEN POHJA
VUODEN 1967 MUKAINEN POHJA - PURETUT SEINÄT
SEINÄT 90-LUKU
SEINÄT 90-LUKU - PURETUT SEINÄT
SEINÄT 2007
P
3. kerros

1915 ALKUPERÄISET

1915 ALKUPERÄISET - PURETUT SEINÄT

MUUTOKSET VUODEN 1931 PIIRUSTUKSIIN MENNESSÄ

MUUTOKSET VUODEN 1931 PIIRUSTUKSIIN MENNESSÄ - PURETUT SEINÄT

VUODEN 1967 MUKAINEN POHJA

VUODEN 1967 MUKAINEN POHJA - PURETUT SEINÄT

SEINÄT 90-LUKU

SEINÄT 90-LUKU - PURETUT SEINÄT

SEINÄT 2007

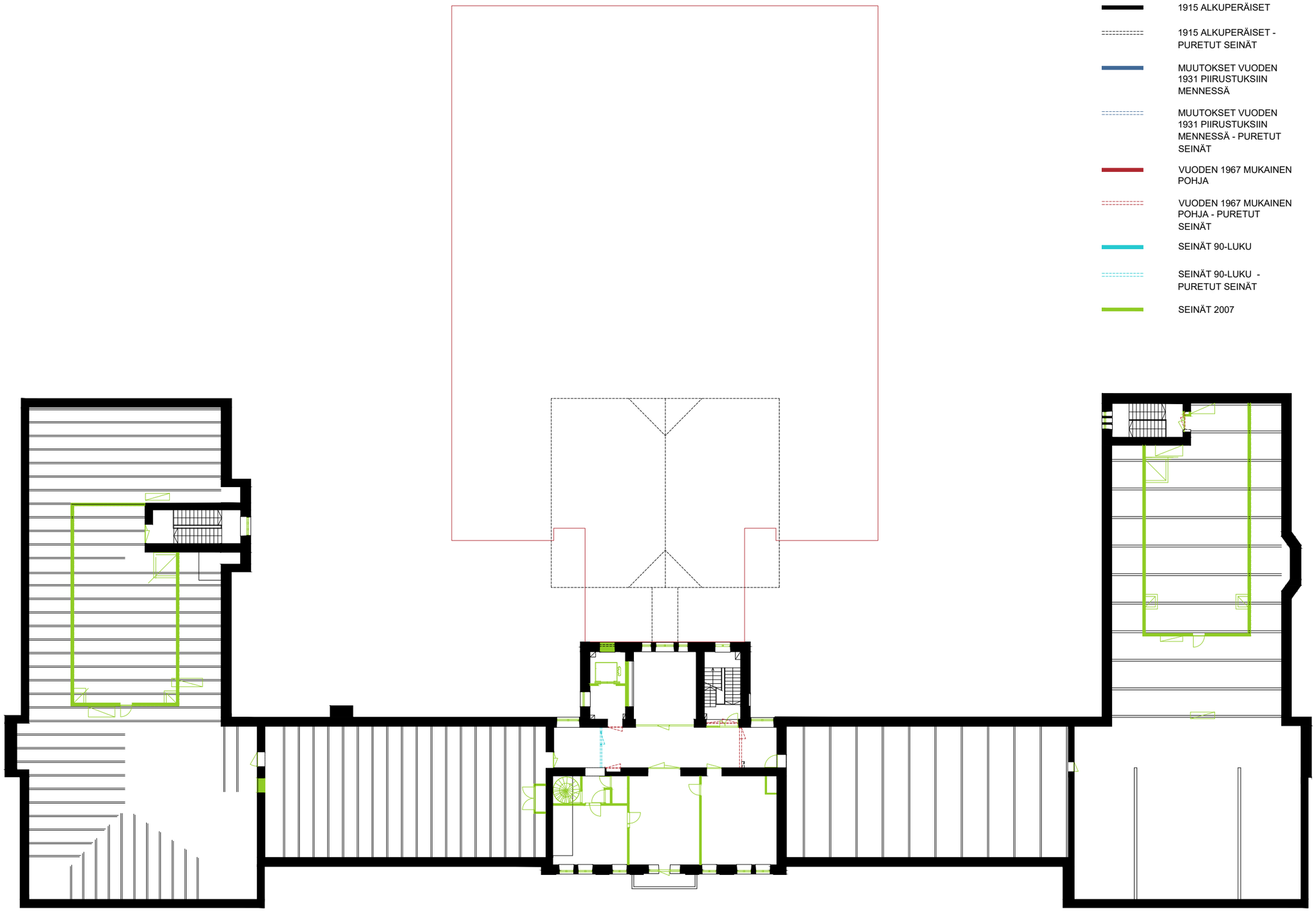

P

4. kerros

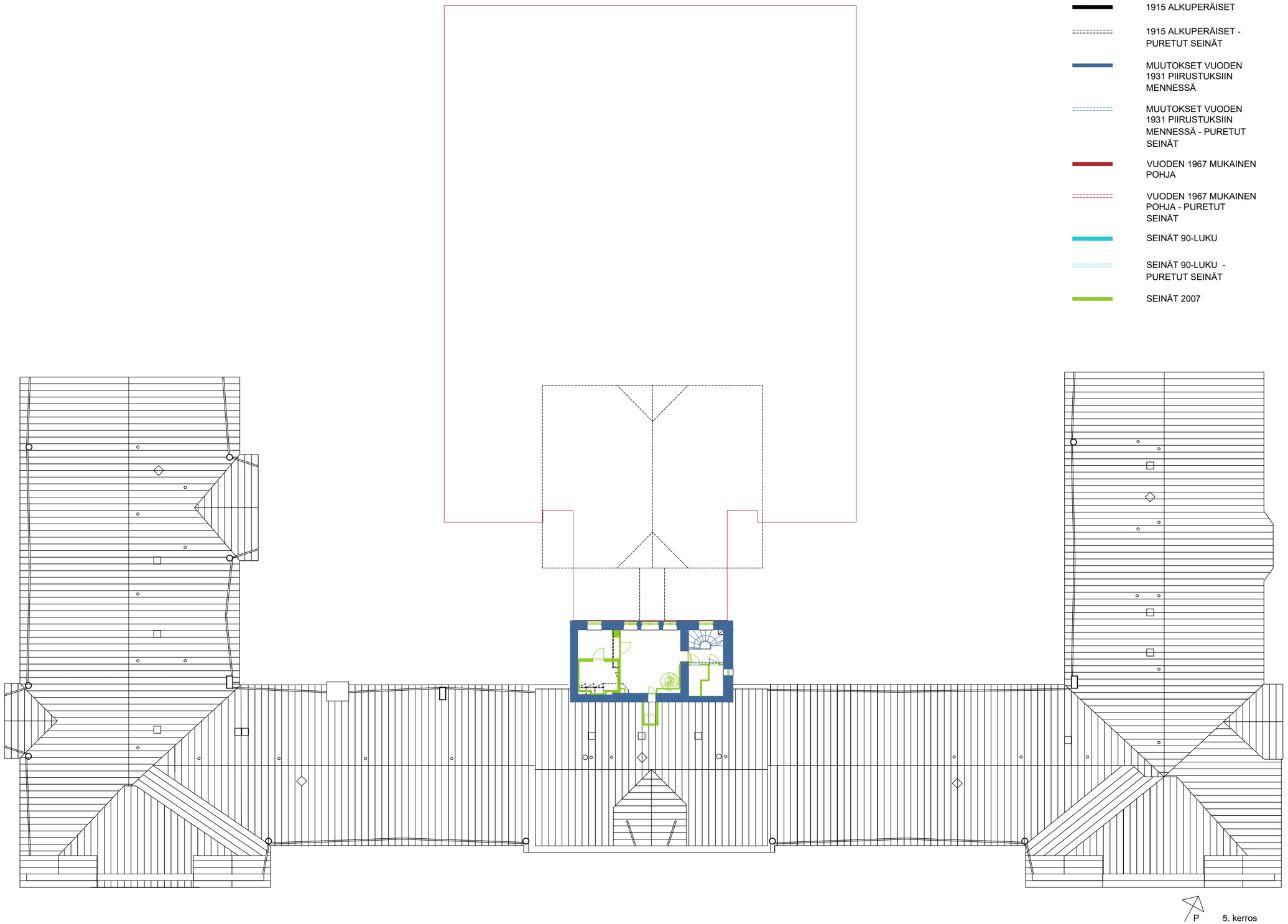
1915 ALKUPERÄISET
1915 ALKUPERÄISET - PURETUT SEINÄT
MUUTOKSET VUODEN 1931 PIIRUSTUKSIIN MENNESSÄ
MUUTOKSET VUODEN 1931 PIIRUSTUKSIIN MENNESSÄ - PURETUT SEINÄT
VUODEN 1967 MUKAINEN POHJA
VUODEN 1967 MUKAINEN POHJA - PURETUT SEINÄT
SEINÄT 90-LUKU
SEINÄT 90-LUKU - PURETUT SEINÄT
SEINÄT 2007
P
5. kerros

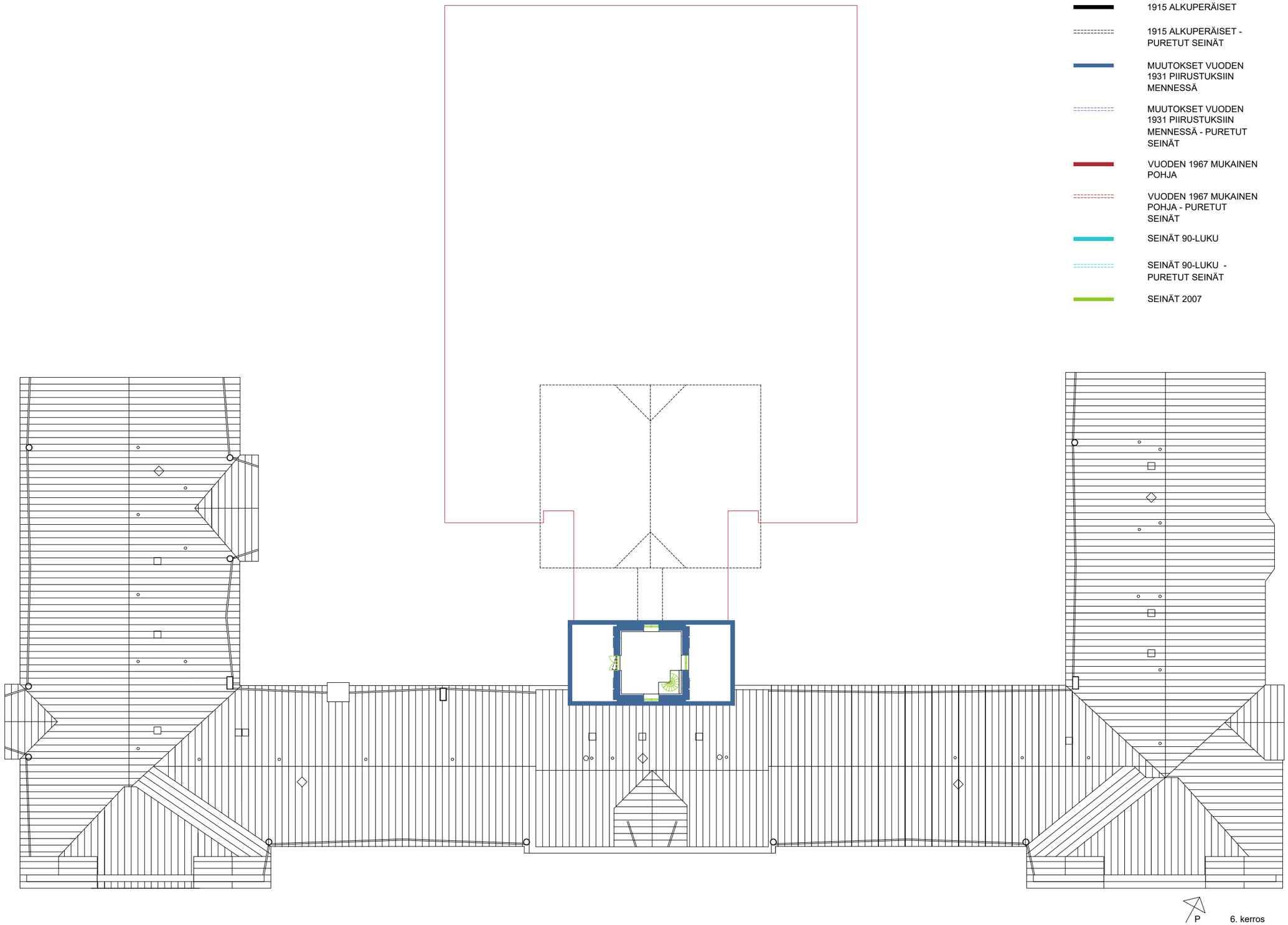
1915 ALKUPERÄISET
1915 ALKUPERÄISET - PURETUT SEINÄT
MUUTOKSET VUODEN 1931 PIIRUSTUKSIIN MENNESSÄ
MUUTOKSET VUODEN 1931 PIIRUSTUKSIIN MENNESSÄ - PURETUT SEINÄT
VUODEN 1967 MUKAINEN POHJA
VUODEN 1967 MUKAINEN POHJA - PURETUT SEINÄT
SEINÄT 90-LUKU
SEINÄT 90-LUKU - PURETUT SEINÄT
SEINÄT 2007
P
6. kerros

8.4 liite: google-karttaote

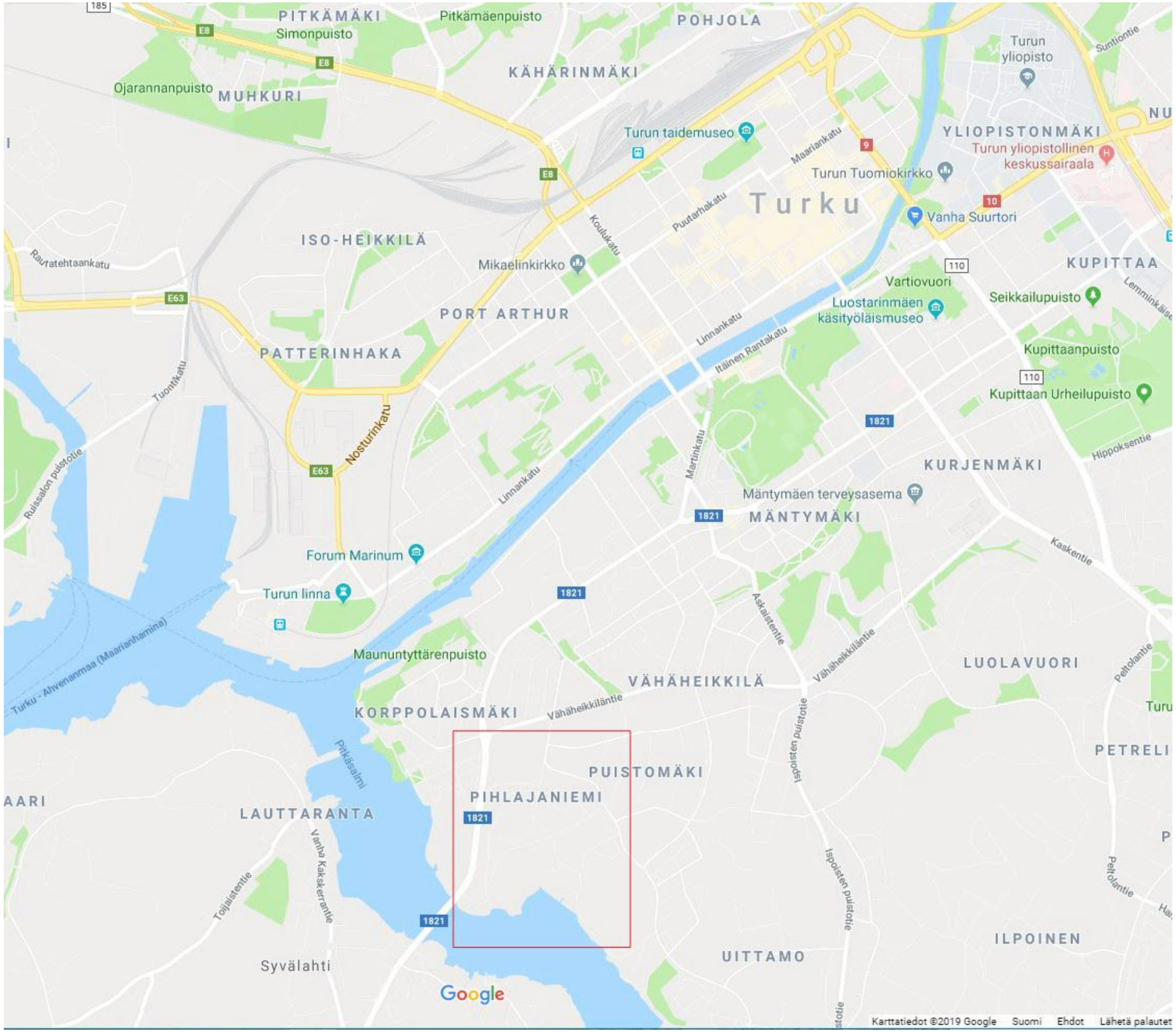

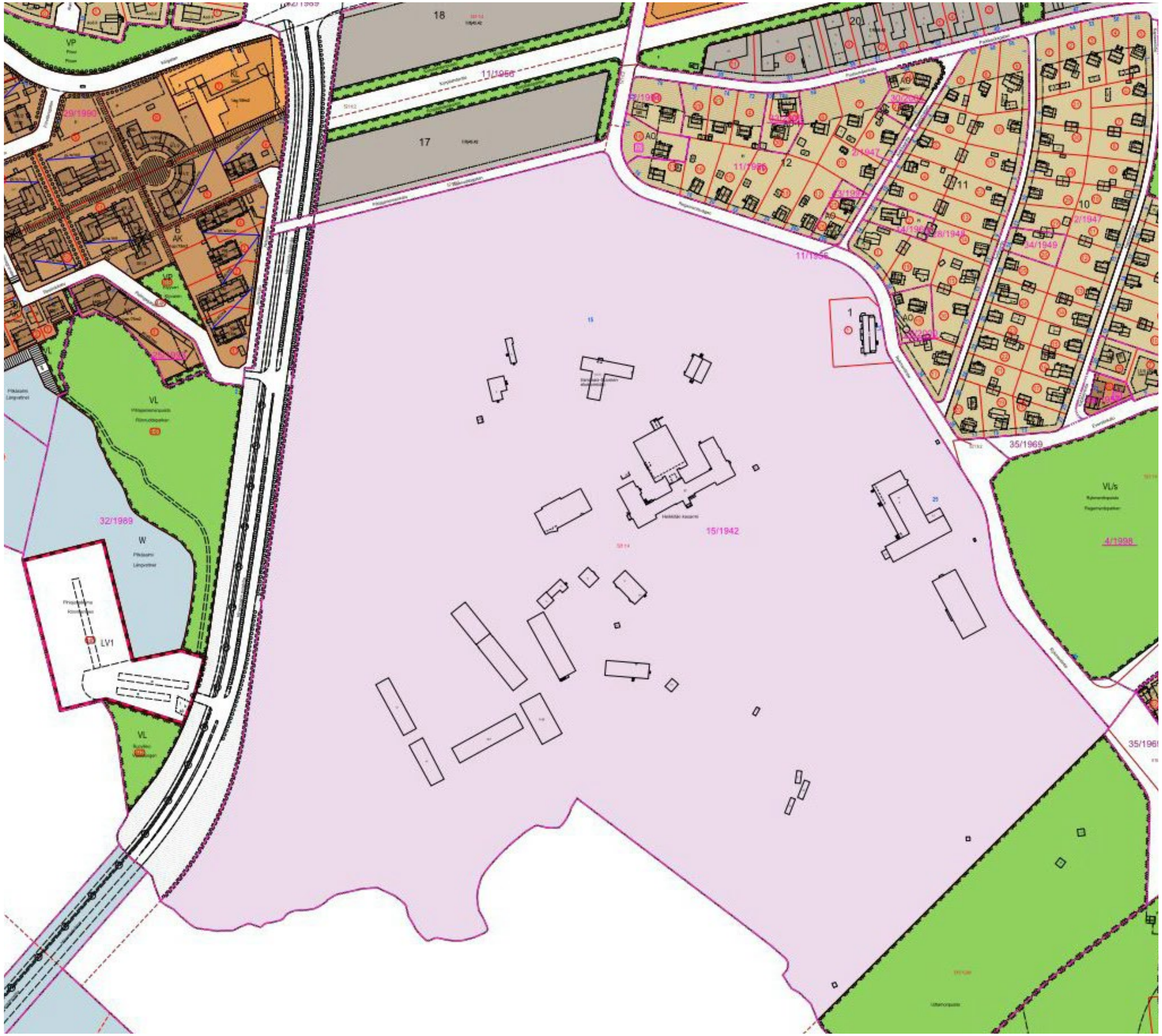

8.5 liite: ajantasa-asemakaava

8.6 liite: peruskartta 2019

8.7 liite: ilmakuva 2018

8.8 liite: aimo jokela: rakennukset 3.7.1918

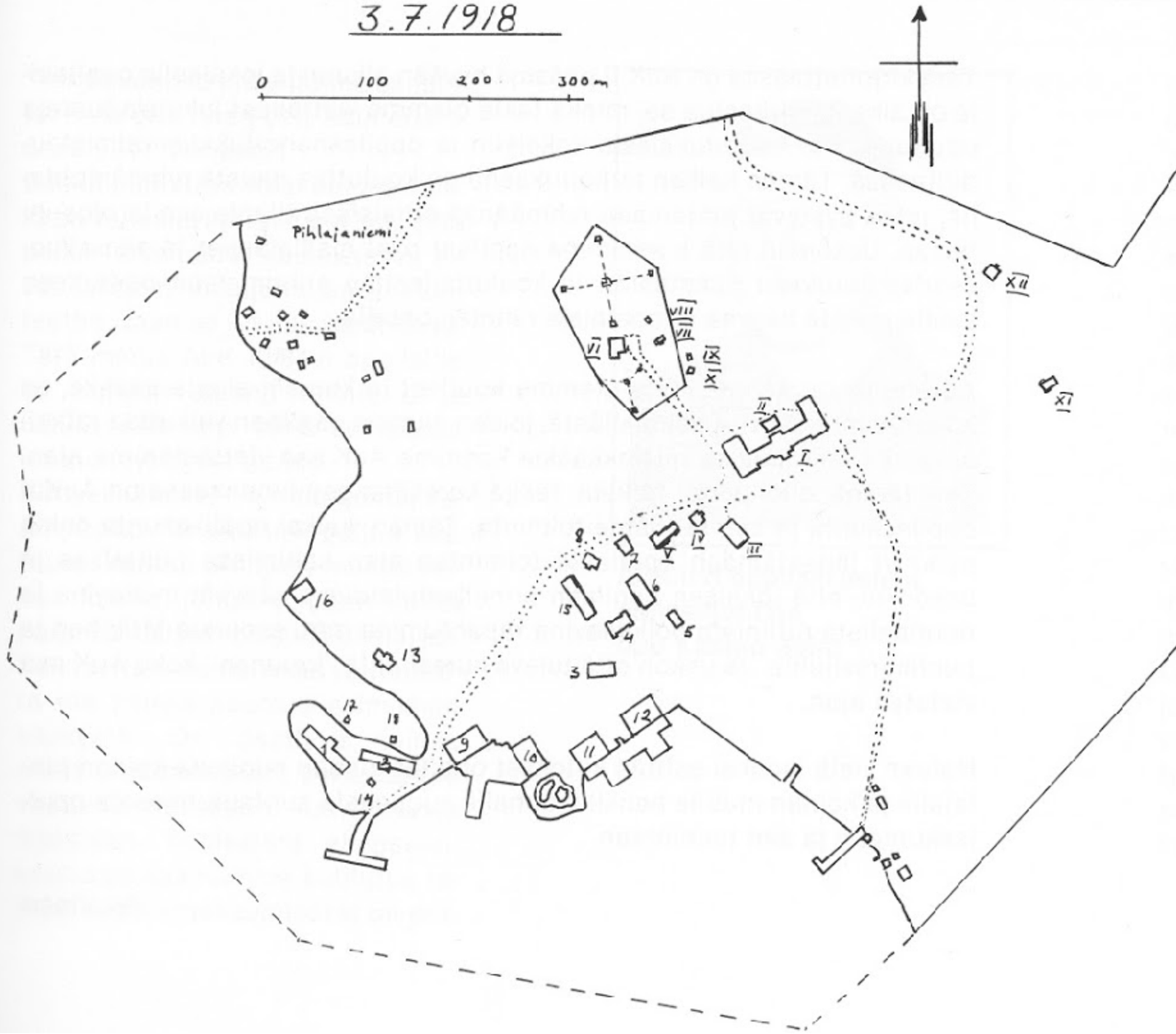

LUETTELO RAKENNUKSISTA 3.7.1918

N:o	Rakennuksen laatu	Käyttötarkoitus
	Lentoasema	
1 ja 2	2-kerroksinen puurakennus 32 huonetta	Meriväen kasarmina miehistölle, ruokasalit ja keittiö ml
3	1-kerroksinen puurakennus 408 m²	Lentoaseman verstas
4	1-kerroksinen puurakennus	Lentoaseman upseerien asuntoja, ruokasali + keittiö ml
5 ja 7	1-kerroksinen puurakennus 16 huonetta	Varastoja
6	1-kerroksinen puurakennus 458 m²	Lentokonesuojana
8	1-kerroksinen puurakennus 185 m²	Autotalli, korjausosasto ml
9—12	1-kerroksinen puurakennus 864 m²	Lentokonesuoja, edessä luiska koneiden vedestä nostoa varten
13	1-kerroksinen harmaa kivirakennus, keskeneräinen holvaus, 304 m²	Ampumatarvikekelleri
14	1-kerroksinen puurakennus 37 m²	Huilirakennus
15	Keskeneräinen?	Ei tietoja
16	Rakennuksen ristikko Pihlajaniemessä 13 puista asuintalia	Suunniteltu sairaalaksi
	Kasarmi	
I	3- osaksi 4-kerroksinen kivirakennus, torni ml 6 kerrosta (6259 m²)	Meriväen kasarmi
	1. Kerros	Miehistöhuoneita Päällystöhuoneita Sairashuoneita Varasto-, pesu- ja käytävätiloja
	2. Kerros	Miehistö- ja päällystöhuoneita, käytävä- ja pesutiloja
	3. Kerros	Miehistö- ja päällystöhuoneita, ruokasali ja keittiö, käytävät
	4. Kerros	Päällystöhuoneita, käytävää ja pesutilat
II	1-kerroksinen kivirakennus 7 huonetta, 173 m²	Varastohuoneita
III	1-kerroksinen kivirakennus 10 huonetta, 403 m²	Leipomo-, sauna- ja pesutilat
IV	2-kerroksinen kivirakennus 316 m²	Lämmittäjien ym. palveluskunnan asuntoja 4 kpl, keittiö ja kamari kussakin
V	1- osaksi 2-kerroksinen kivirakennus 11 huonetta	Keittiö ja 2 huonetta sekä tallimiehen huone, talli 3:lle hevoselle, varastoja ja 2 autotallia
VI	1-kerroksinen kivirakennus 246 m²	Langaton sähkölennätinasema 2 korkeaa antennimastoa
VII	1-kerroksinen lautarakennus 4 huonetta, 55 m²	Tilapäinen asuinrakennus
VIII, IX X	Lautavajoja	
XI	1-kerroksinen lautarakennus	Kaivo- ja pumppuhuone
XII	2-kerroksinen kivirakennus 392 m²	Päällystön asuntoja ns. Konduktöörirakennus 4 kpl 2 huonetta ja keittiö asuntoa

15

8.09 LIITE TURUN MAAKUNTAMUSEO / SANNA KUPILA
TOUKOKUU 2006
VÄHÄ-HEIKKILÄN KASARMIRAKENNUKSEN KULTTUURIHISTORIALLISET ARVOT JA SÄILYTTÄMISKRITEERIT

Julkisivut

- Kasarmirakennuksessa ovat alkuperäisessä asussaan parhaiten säilyneet julkisivut. Rakennuksen ikkunat ovat vaihde-tut, mutta ruutujako on sama kuin alkuperäisissä. Ikkunat on tiettävästi vaihdettu vuosien 1968-70 peruskorjauksen yhteydessä. Ikkunoiden säilyttämistä ja kunnostamista on syytä harkita.
- Ulko-ovet on myös vaihdetut eikä nykyisillä ole rakennushistoriallista arvoa.
- Julkisivuvärityksestä ei tässä yhteydessä tehty tutkimusta. Rakennusta mahdollisesti maalattaessa tulee alkuperäiset värisävyt tutkia ja maalauk sen värisävy määritetään sen jälkeen.
- Rakennukseen myöhemmin rakennetun ruokalanivelen voi poistaa, jos se muutostöissä katsotaan tarpeelliseksi.

Sisätilat

- Venäläisten sotilassairaaloiden arkkitehtuurin tyypillinen piirre on sivukäytävä, joita muita maissa on yleisesti tehty myös kasarmeihin. Rakennuksen muutostöitä suunniteltaessa rakennuksen alkuperäisen huonejaon ja pitkien käytävien säilyttämismahdollisuus tulee olla suunnitelmien lähtökohtana. Myöhemmin, eri korjausvaiheissa tehdyt väliseinät voidaan purkaa.
- Välikatot ovat suurimmaksi osaksi alas laskettuja. Välikatot on laskettu alas ja levytetty vuoden 1968 peruskorjauksen yhteydessä. Alkuperäisiä välikattomuotoja ovat olleet mm. rapattu tiiliholvaus ja rapattu palkkikatto. Joissakin huoneissa näitä on vielä nähtävillä. Muutostöissä tulee tutkia mahdollisuus tuoda vanha kattomaailma uudestaan esille. Vanhoista piirustuksista on nähtävissä mikä välikattotyyppi on eri huoneissa ollut.
- Väliovet ovat uusittuja eikä nykyisillä ole rakennushistoriallista arvoa.
- Koillissivun portaikossa on säilynyt vanha betonimosaiikki lattia sekä metallinen kaide puisella käsijohteella. Kaidetta on korotettu uuden käsijohteen avulla. (Portaikko 234/334) Koillissiivessä on myös portaikossa 241/341 jäljellä alkuperäinen kaide, jota on tosin korotettu uuden käsijohteen avulla. Myös portaikossa 303-503 on alkuperäinen kaide säilynyt. Muutostöissä tulisi em. portaikkojen vanhat kaiteet sekä myös portaikon 234/334 betonimosaiikki lattia säilyttää
- Toisen kerroksen pitkässä käytävässä on oviaukkojen kohdalla kaariaihe, joka on alkuperäinen rakenne. Tämä kaariaukko on nähtävissä leikkauspiirustuksissa. Kaariaihe tulee säilyttää osana käytävämaailmaa.

kirjat, artikkelit kirjoissa

Alhonen, Tuukka. Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentti 1937-2000. Hämeen Ilmatorjuntarykmentti / Panssariprikaati / Turun seudun kodinpuolustussäätiö 2003

Auvinen, Eero. Turku laivaston tukikohtana. Turun laivastoaseman 50-vuotisjulkaisu 12.10.1989. Turun kaupunki, 1989

Haila, Sirpa. Venäläinen rationaalisuus. 1910-luvun kasarmiarkkitehtuuri sosiaalisena käytäntönä. väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto / Suomen historiallinen seura 1996

Hakli, Olli & Laine, Aino (toim.) Valtiolle rakennettu. Näkökulmia valtion kiinteistöjen hoitoon. Helsinki: Museovirasto,2016

Helaniemi, Merja. Kalliolinnasta Heikkilän kasarmille. Merivoimien esikunnan historiikki 1918-2008. Turun Sanomat, 2008

Jokela, Aimo. Wähä-Heikkilän kasarmialue ja Venäjän Itämeren laivasto. teoksessa Enqvist, Ove; Pakola, Johanna (toim.) Suomenlahti Pietarin suojana. Helsinki: Docendo, 2016

Jokela, Raimo. Osmo Lappo puolustushallinnon luottoarkkitehtinä. teoksessa Hakli, Olli & Laine, Aino (toim.) Valtiolle rakennettu. Näkökulmia valtion kiinteistöjen hoitoon. s. 177. Helsinki: Museovirasto, 2016

Kaarle, Juha. Ryssänlimppua, ripaskaa ja vallankumousta urussa 1901-1917. teoksessa Lappalainen, Jussi T. (toim.) Kasarmin aidan kahden puolen. kaksisataa vuotta suomalaista varuskuntayhteisöä. Historiallinen Arkisto 101/1993. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura

Kostet, Juhani & Kupila, Sanna. Keskusta-alueen nimistöä keskiajalta vuoteen 1830. teoksessa Turun Museokeskus, Kupila, Sanna & Söderström, Marita. Turun katuja ja toreja. Nimistöhistoriaa keskiajalta nykypäivään. Turku: Museokeskus, 2011

Laaksonen, Mikko. Turku. Historialliset kaupunkikartat. Helsinki: Atlasart, 2018

Laaksonen, Mikko & Nummelin, Juri. Turun seudun arkkitehtuuriopas. Helsinki: Kustantaja Laaksonen, 2013

Lahtinen, Rauno & Kolehmainen, Seppo. Turku ilmasta. Vanhoja ilmavalokuvia arkistoista. Turku: Meseta 2013

Lahtinen, Rauno. Vähä-Heikkilän vuosisata. Vähä-Heikkilän Mäkitupalaisyhdistys ry 100 vuotta 2011

Sahlberg, Irja. Vähä-Heikkilän kuninkaanlatokartano. Katsaus sen vanhempaan rakennushistoriaan. Turun kaupungin historiallinen museo, vuosijulkaisu 17-18 1953-54. Turku 1955

Sutela, Tauno (& Mikkola, Antti). Kunnia velvollisuus tahto. Porin prikaatin historia 126-1985.Porin Prikaatin perinneyhdistys ry. 1986

Turun kaupungin historia 1366-1521. toim. Erkki Kuujo. Turku 1981

Turun kaupungin historia 1521-1600. toim. Oscar Nikula. Turku 1987

Turun kaupungin historia 1600-1721. toim. Raimo Ranta. Turku 1975

Turun kaupungin historia 1721-1809. toim. Oscar Nikula. Turku 1970

Turun kaupungin historia 1809-1856. toim. Oscar Nikula. Turku 1981

Turun kaupungin historia 1856-1917. toim. Eino Jutikkala. Turku 1957

Turun kaupungin historia 1918-1970. toim. Veikko Laakso. Turku 1980

Turun Museokeskus, Kupila, Sanna & Söderström, Marita. Turun katuja ja toreja. Nimistöhistoriaa keskiajalta nykypäivään. Turku: Museokeskus, 2011

Veriö, Toivo & Simola, Toivo. TuRR. Turun rannikkorykmentti 1939-1994. Helsinki: Rannikkotykistön upseeriyhdistys 1995

Maiju Aakon käyttämät muut kirjalähteet

Aitamäki, Aato. Turun seutu ja sotaväki: piirteitä alueen varuskunnallisesta kehityksestä ja sotilaselämästä. Turku: Lounais-Suomen sotilaslääninn Esikunta 1991

Aitos, Risto. Tarinaa ja perinnetietoa Heikkilän ruokalasta. Turun ja Porin sotilaslääninn esikunta, sd

Bergroth, Tom & Alhonen Tuukka. Turun Ilmatorjuntapatteriston vaiheet 1937-1987. Turku: Turun Ilmatorjuntapatteristo 1987

Grönros, Jarmo. Vähä-Heikkilän Mäkitupalaisyhdistys ry. 85 vuotta edunvalvontatyötä Turun kaupungin esikaupunkialueella. Turku 1994

Honkala, Antti. Mikkolanmäki – Uittamo – Ruohonpää. Siamilaistykkipatterit Turussa. Turun ilmatorjunta talvi- ja jatkosodan aikana. Turku: Varsinais-Suomen ilmatorjuntarykmentti / Turun maakuntamuseo 2000

Mäkinen, Anne. Suomen valkoinen sotilasarkkitehtuuri 1926-1939. väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto / Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2000

aikakausjulkaisut

Bergqvist, Heikki. Turun ilmatorjunnan ja Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentin vaiheita: Heikkilän kasarmialueen historiaa. julkaisussa Panssari 2003:1

Hopeasaari, Virpi. Merivoimien Esikunnalle uudet tilat arvokiinteistöstä. Kontrahti 1 / 2008, 4-8. Senaatti 2008

Jokela, Aimo. Wähä-Heikkilän kasarmialue ja Venäjän Itämeren laivasto. Rannikonpuolustaja 4 / 2010, 80-85. Rannikkoupseeriyhdistys ry 2010

Keinänen, Timo. Alexander Jevsignejeff. Kartajanokan kaiku. s. 26-27. Helsinki: Katajanokkaserua ry., 2017. luettavana näköislehtenä issuu.comissa

Kumlander, Heimo: Maalla, merellä ja ilmassa. Heikkilän kasarmin historiaa ja tulevaisuudenkuvia. Martinrantaseuran jäsenlehti 2/2006, s.4-7

rakennushistoriaselvitykset, -dokumentoinnit, -inventoinnit, rakennusselitykset, hankesuunnitelmat

Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen oy. C580 MERIVE, maanpäällisten tilojen peruskorjaus. Rakennusselostus, loppudokumentti 26.11.2007

Arkkitehtitoimisto Manark oy / Markus Manninen. Turun Vähä-Heikkilän ruokala. Dokumentointi. alustava versio. Senaatti 2017

LPR-arkkitehdit oy / Markku Hyvönen ja Pauno Narjus. Heikkilän kasarmialueen rakennusten suppea suojeluselvitys. 13.8.2003 (julkaisematon)

LPR-arkkitehdit oy. Heikkilän kasarmialue. kehittämisselvitys, 2003 (julkaisematon)

Senaatti-kiinteistöt. Laivaston soittokunnan tilat Heikkilä. hanksesuunnitelma, 2018

Turun Maakuntamuseo / Aakko, Maiju, Turku Vähä-Heikkilä, Heikkilän kasarmialue, kasarmirakennus. Dokumentointikertomus. Turun maakuntamuseo 2006

Turun Maakuntamuseo / Aakko, Maiju, Turku Vähä-Heikkilä, Heikkilän kasarmialue, muut rakennukset. Dokumentointikertomus. Turun maakuntamuseo 2006

Maiju Aakon käyttämät muut painamattomat lähteet

Heikkilän pääkasarmin majoituskartta 1.7.1995

PHRAKL Rakennusosasto / Sakari Korhonen. Varusmiesten ja kouluttajien sosiaalitilojen pintarakenteet. rakennusselitys 1.9.1995. Helsinki 1995

PHRAKL Rakennusosasto / Sakari Korhonen. Turun varuskunta. Heikkilän kasarmialueen miehistökasarmi. rakennusselitys 5.10.1995. Helsinki 1995

PHRAKL Rakennusosasto / Sakari Korhonen. Turun varuskunta. Heikkilän kasarmialueen miehistökasarmi. maalausselitys 5.10.1995. Helsinki 1995

Wähä-Heikkilän kasarmialue Turussa. Luettelo rakennuksista 3.7.1918

sekä PHRAKLin Turun toimistosta löytyneet rakennuspiirustukset eri vuosilta.

sanomalehdet

Aamuset

Helsingin Sanomat

Turun Sanomat

arkistot

Arkkitehtuurimuseo, Piirustusarkisto. yhteyshenkilö amanuenssi Antti Aaltonen

Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen oy, inventointivalokuvat 2006, luovutusvalokuvat 2007, peruskorjauspiirustukset ja rakennusselostus 2007, yhteyshenkilö Marko Suutarla

Kansallisarkisto: Turun Ilmatorjuntapatteristo, Turun lentoasema, Sotasaaliskeskusosasto

Kansallisarkisto Turku (Turun Maakunta-arkisto), yhteyshenkilöt tietopalvelusihteeri Piia Ruohonen, konservaattori Maria Toivonen

Merikeskus Vellamo, Kymenlaakson museo, yhteyshenkilö tutkija Elina Pylsy-Komppa

Museovirasto. Kuvakokoelmat, yhteyshenkilö kokoelma-assistentti Saija Kainulainen

Porin Prikaatin killan arkisto

Puolustushallinnon rakennuslaitos, PHRakL, Turun Palveluyksikkö, yhteyshenkilö projektisihteeri Niina Tanskanen, rakennusmestari Heikki Anttila

Puolustushallinnon rakennuslaitos, PHRakL, Keskusyksikkö Hamina, yhteyshenkilö arkistonhoitaja Ritva Sateila

Sotamuseo, Kuva-arkisto, yhteyshenkilö FM Puolustusvoimien kuva-arkiston päällikkö Johanna Palokangas

Turun Museokeskus, yhteyshenkilö tutkija Sanna Kupila

Turun karttapalvelu

Varsinais-Suomen ilmantorjuntarykmentin arkisto

kaavat, ympäristöinventoinnit

Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. 2009

Turun kaupunki: Yleiskaava 2029, luonnos

Turun kaupunki: Yleiskaava 2020

Turun kaupunki: Ajantasa-asemakaava

Varsinais-Suomen liitto: Maakuntakaava 2002

Ympäristöministeriö: Kansallismaisema 1993, Turun kansallinen kaupunkipuisto

verkkosivut

Arkistojen, kirjastojen ja museoiden haut www.finna.fi

Arkkitehtuurimuseo www.mfa.fi yhteyshenkilö Antti Aaltonen

Ilmavoimat www.ilmavoimat.fi

Kansallisarkiston digitaaliarkisto digi.narc.fi

Museovirasto www.museovirasto.fi

Porin rykmentti – Porin prikaatin kilta ry www.porinprikaatinkilta.fi

Puolustusvoimat www.puolustusvoimat.fi

Turun Rannikkotykistörykmentin Perinneyhdistys www.turrtr.net

esitelmät, käsikirjoitukset

Keinänen, Timo. Tapaus Jevsignejeff. esitelmä Arkkitehtuurimuseossa 29.3.2017. Timo Keinäsen käsikirjoitus Mikko Mannbergille 4.2.2019

haastattelut, puhelinkeskustelut, sähköpostikirjeenvaihto

Aaltonen, Antti. Arkkitehtuurimuseon amanuenssi, piirustuskokoelman hoitaja. puhelinkeskustelu 31.1.2019 ja sähköpostikirjeenvaihto

Anttila, Heikki. Puolustushallinnon Rakennuslaitoksen Turun osaston rakennusmestari. keskustelu 19.2.2019

Jokela, Aimo. Komentaja. Huolto-osaston päällikkö Heikkilän kasarmilla, mukana peruskorjausprojektissa ohjausryhmässä. Tutkinut Heikkilän kasarmin venäläistä historiaa alkuperäisten venäläisten asiakirjojen pohjalta. puhelinhaastattelu 30.1.2019 ja sähköpostikirjeenvaihto

Keinänen, Timo. Arkkitehtuurimuseon emeritustutkija. Tutkinut Arkkitehtuurimuseossa Alexander Jevsignejeffin elämää ja tuotantoa Suomessa ja luennoinut hänestä sekä Arkkitehtuurimuseossa että Turussa. puhelinkeskustelu 31.1.2019 ja sähköpostikirjeenvaihto

Kupila, Sanna. Turun Museokeskuksen / Varsinais-Suomen maakuntamuseon tutkija. sähköpostikikirjeenvaihto 17.4.2019

Paasikivi, Iina. kaavoitusarkkitehti emerita, nimistötoimikunnan jäsen, Turun kaupunki. puhelinkeskustelu 25.2.2019

Sabelström, Pia. arkkitehti / Arkkitehtitoimisto Pia Sabelström oy. Rakennus 04:n korjauksen suunnittelija, puhelinkeskustelu 21.2.2019

Suutarla, Marko. arkkitehti / Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen oy, Tampere. Projektiarkkitehtina Heikkilän kasarmin peruskorjauksessa 2006-07. Myös Haminan RUK:n peruskorjaustyö. puhelinkeskustelu 30.1.2019 ja sähköpostikirjeenvaihto